

LILIEN'S DICTIONARY

Part I:
ENGLISH - POLISH
in 40 Fascicles

PRICE: \$1.00 PER FASCICLE

SEPTEMBER 1st, 1944
Next Issue November 1, 1944

in currency
or by money order or check
to the order of

FASCICLE V
basipodite — blackheart

WYDAWNICTWO SŁOWNIKA LILIENA
928 BROADWAY, BUFFALO 12, N. Y.

Ernesta Liliena SŁOWNIK

Część I:
ANGIELSKO - POLSKI
w 40-u Zeszytach

CENA ZESZYTU: \$1.00

1 WRZEŚNIA 1944
Następny Zeszyt 1 Listopada 1944

gotówką albo
przekazem pocztowym lub czekiem
na zlecenie

ZESZYT V
basipodite — blackheart

WYDAWNICTWA SŁOWNIKA LILIENA
928 BROADWAY, BUFFALO 12, N. Y.

404881

basipodite, s. (-podajt) zool. 1) najbliższy staw w kończynie stawonogów, *Arthropoda*; 2) drugi staw, zaraz za pierwszym podstawowym, *coxopodite*, pewnych kończyn skorupiaków, np. amfakralne nogi dziesięciornic, *DECAPODA*.

basipterygial, adj. (-ptiri'dżel) zool. dotyczący podstawowej kości lub chrząstki parzystej pletwy u ryb.

basipterygium, s. (-ptiri'dżiom) zool. podstawowa kość lub chrząstka parzystej pletwy u ryby, np. silne chrząstki podtrzymujące parzyste pletwy żarłaczów czyli reklinów, *SELACHII*, i kostnoluskich, *GANOIDEI*, lub kość podtrzymująca brzuszna pletwę kostnoszkieletowych, *TELEOSTEI*.

basipterygoid, adj. (bej'zipte'ri-go-id) zool. dotyczący dwóch wyrostków kości podstawonoklinowej lub dzioba niektórych ptaków.

basipterygoid, s. zool. wyrostek podstawnoskrzydlaty.

basis, s. (bej'sys) pl. *bases* (bej'sis) 1) podstawa, fundament; 2) przest. cokoł; 3) podstawa, główna część składowa czegoś złożonego, w apt. najważniejszy składnik wypisywany w receptach na pierwszym miejscu; w anat. i bot. część leżąca niżej, bliżej spodu; 4) podstawa, fundament, na czym opiera się program, projekt, plan, idea, zaufanie itp.

basisphenoid, adj. (bejzi-sfi'no-id) zool. podstawonoklinowy, dotyczący części podstawy czaszki między potylicą podstawną, *basiooccipital*, a kością przedklinową, *presphenoid*.

basisphenoid, s. zool. kość podstawonoklinowa.

basitemporal, adj. (-tem'porel) zool. podstawnoskroniowy, dotyczący dwóch kości błoniastych czaszki ptaków, łączących się z częścią mózgowia objętego kością podstawonoklinową i podstawnopotyliczną.

basitemporal, s. zool. kość podstawnoskroniowa.

bask, vi. (bask) 1) przest. kąpać się w ciepłej wodzie; 2) leżeć w ciepłe, leżeć na słońcu, zażywać w spokoju przyjemnego wypoczynku w ciepłe; przen. korzystać z łask protektora, żyć pod dobroczynnymi promieniami czyjejs opieki.

bask, vt. przest. ogrzewać, rozgrzewać.

basket, adj. (bas'ket, -'kit) koszykowy, koszykarski.

basket, s. 1) kosz, koszyk, koszyczek, pleciony z gałęzi, wikliny, trzciny lub innego materiału giętkiego; 2) miara zawartości kosza, np. a b. of muskmelons, także *basketful*; 3) (sport) w piłce koszykowej, *basketball*, a) kosz wiszący u góry; b) rzut którym piłka dostaje się do kosza; c) ilość punktów jaką przynosi ten rzut; 4) bud. dzwon głośnicy korynckiej; 5) woj. kosz fortyfikacyjny, r., ob. *gabion*; 6) przest. kapelusz słomkowy lub wiklinowy; 7) Ang. dwa wiklinowe siedzenia, jedno naprzeciw drugiego, na tyle omni-busu; 8) przrząd centryfugalny do suszenia cukru; to go to the b.

przest. iść do więzienia, pot. iść do ula; ob. *hamper*.

basket, vt. 1) włożyć do kosza, napełnić kosz; 2) okryć słomianką, np. flaszkę.

basket ash bot. czarny jesion lub jasion ptn. amer., ob. *black ash*.

basketball, s. (-boł) piłka koszykowa, popularna zabawa w której uczestniczą dwie drużyny po pięć osób, współzawodniczące z sobą o wrzucenie piłki do kosza przeciwniej strony, zawieszono na wysokości 8" (2.43 m.); także sama piłka.

basket boat łódź utkana z materiału koszykowego, w szcz. w Ind. Wsch. koszykowa łódź obita skórą.

b. button guzik metalowy wykonany na podobieństwo plecionki.

b. cells (b. sels) anat. komórki w molekularnej warstwie małego mózgu tworzącego jakoby koszykową sieć dookoła komórek Purkiniego (Jan Ewangelista Purkyně, czeski fizjolog, 1787-1869).

b. cloth płótno tkane na podobieństwo plecionki koszykarskiej.

b. elm wiaz grubolistny *ULMUS CRASSIFOLIA*.

b. fish zool. węzowidło, *ophiuran*, z rodzaju *ASTROPHYTON*, gromady szkarłupni, *ECHINODERMATA*.

b.-flower, s. (b. flau'er) bot. *chaber* amer., *CENTAUREA AMERICANA*, roślina pld.-zach. St. Zj. z rodziny złożonych, *COMPOSITAE*, często hodowana w ogrodach dla swych fioletowych kwiatów z przykieszkami koszykowymi.

b. hare, myśl. ang., zając przywieziony na polowanie w koszu i wypuszczony na miejscu szczwania.

b. hilt hist. kosz u rękocyści szpady, ozdobnej roboty ogrodzenie metalowe dla osłony ręki.

baskethilted, adj. (b. hil'tyd) zaopatrzony w kosz u rękocyści, o szpadzie.

basket hoop, bot. aromatyczny krzew zach. ind. *CROTON LUCIDUS* rzędu ostromleczowatych, *EUPHORBIACEAE*.

b. osier (b. o'zer) bot. wierzba purpurowa, wiklina europejska, *SALIX PURPUREA*, rodziny wierzbowatych, *SALICACEAE*, krzew do 6 m. (20') wysokości, młode pędy czerwone, giętkie i trwałe, znakomite na wyroby koszykarskie.

basketry, s. (-ri) 1) koszykarstwo, sztuka robienia koszyków; wyroby koszykarskie zbiorowo.

basket stitch hac. ścieg koszykowy.

b. weave włók. sposób tkania deseni w taki sposób, by wyglądał jak plecionka.

b. withe (b. uaj'z) bot. wicina koszykarska, podzw. łoża *TOURNEFORTIA VOLUBILIS* o giętkich i wytrzymalnych gałęziach, z rodziny burzchnikowatych (szorstkolistnych), *BORRAGINACEAE*.

basketwood, s. (b. uu'd) bot. polistelia, krzew zach.-ind. *SERJANIA POLYPHYLLA*, z rodziny mydleńcowatych, *SAPINDACEAE*, giętkie łodygi nadają się do koszykarstwa.

basketwork, s. (b. uork') robota koszykarska, wyrób koszykarski, koszykarstwo.

basking shark zool. jeden z największych gatunków rekina *CETORHINUS MAXIMUS*, tworzący rodzinę *CETORHINIDAE*, na ptn. Atlantyku; nazwę zawdzięcza zwyczajowi wylegiwania się w słońcu na wybrzeżu morskim; urasta do 12 m. (40'), żywi się tylko drobnymi zwierzętami, które prąd wody przynosi do jego skrzel (dużych jak u wieloryba, stąd nazwa *ceto*); wątroba jego daje kilka beczek oleju.

Basommatophora, s. pl. (basa'ma'ta'fora; basis, homma gr. oko, fe-rejn gr. nosić) zool. podrząd ślimaków piucodysznych z oczyma u nasady czułek, które nie cofają się; obejmuje pospolite ślimaki stawowe.

basommatophorous, adj. (-'forös) dotyczący powyższych ślimaków.

bason, s. (bejsn) w kapelusznictwie, przest. warsztat z płytą kamienną lub żelazną, na której obrabiano filc na kapelusz.

bason, vt. przest. fasonować filc na płycie, ob. *bason*, s.

basophile, **basophil**, adj. (bej'sofil) fizj. grupa leukocytów (krwinek białych), których ziarenka zabarwiają się tylko barwnikami zasadowymi.

basophilic, **-philous**, adj. (-fi'lik, bejs'o'fils) fizj. barwiący się łatwo barwnikami zasadowymi.

Basque, adj. (bask) baskijski.

Basque, s. 1) Bask (m), Baskijczyk (m), Baskijka (f), (w swoim języku Eskualdunak), członek zajmującej etnicznej grupy zamieszkującej odwiecznie w Górach Pirenejskich na pograniczu Francji i Hiszpanii; 2) język baskijski, nie spokrewniony z żadnym językiem europejskim; 3) b. pieczona siekana baranina zmieszana z tartą bułką, jajami, rybkami anchovies, winem itd.

bas-relief, s. (bareli'f z fr. lub bas'rili'f) szt. p. płaskorzeźba ob. relief.

bass, adj. (bejs) muz. basowy, niski, głęboki.

(I) **bass**, s. (bes; poprawnie *barse*) ryboł. pierwotnie okoń europejski *PERCA FLAVIATUS*, obecnie zwany *perch*, gdy nazwą b. obejmują rybacy rozmaite jadalne ryby słodkowodne i morskie z rodzin *SERRANIDAE* i *CENTRARCHIDAE*; pospolity sea b. *DICENTRARCHUS LABRAX LUPUS*; ob. *black b.*, *calico b.*, *rock b.*, *striped b.*, *white b.*

(II) **bass**, s. (bas, poprawnie *bast*) 1) lyko, ob. *bast*; 2) gruba mata z lyka, dawniej gruba poduszka napełniona słomą; 3) lipa, ob. *basswood*.

(III) **bass**, s. (bejs) 1) bas, niski głos lub dźwięk; 2) muz. najniższa część harmonii w tworze muzycznym; głos basowy; bas, basista, śpiewak mający skalę głosu basowego.

bass, vt. (bejs) r. brzmieć jak dźwięk basowy.

Bassalia, s. (besej'lia) zoogeogr. strefa głębin morskich; wobec braku roślinności zwierzęta tego królestwa

są mięsożerne, a wobec wiecznej ciemności niektóre są ślepe; wyniesione na powierzchnię wody (z otoczenia pozostającego pod wielkim ciśnieniem) często pękają od naprężenia wewnętrznych gazów.

Bassalian, adj. (besej'lien) zoogeogr. dotyczący głębin morskich.

Bassanio, s. (basa'ńjo) Bassanio, wielbiciel Porcji w „Kupcu Weneckim” Szekspira.

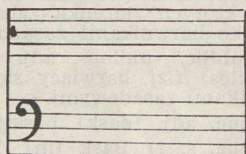
Bassarid, s. (be'sarid) mit. kl. trakijska menada.

Bassaris, **Bassariscus**, s. (be'saris, besaris'kes; bassaris w narzeczu trakijskim lis) zool. rodzaj pśn.-amer. zwierząt mięsożernych spokrewnionych z szopem *raccoon* *PROCYON LOTOR*; ob. *cacomixle*.

bass-bar, s. (bejs'bar) muz. kawał drzewa wlepiony wewnątrz wzdłuż w instrument smyczkowy dla wzmocnienia pudła w miejscu, w którym naciska mostek podtrzymujący struny.

bass clarinet, muz. bas-klarnet, duży klarnet strojony o oktawę niż niż zwyczajny.

bass clef, (bejs' klef) muz. klucz basowy, klucz F w nowoczesnej mu-

zyce na czwartej linii części zawierającej basową część kompozycji.

bass drum (-'drom) muz. kocioł, największy bęben w orkiestrze, mający kształt cylindryczny z dwiema głowami i wydający głęboki niski dźwięk.

(I) **basset**, s. (be'set, baset') hist. hazardowa gra w karty rozpowszechniona w w. XVIII; podobna do dzisiejszego faraona, ob. *faro*.

(II) **basset**, s. (be'set) geol. i górn. krawędź warstwy geologicznej na powierzchni ziemi.

(III) **basset**, s. **basset hound**, myśl. basset, francuski rodzaj małego psa myśliwskiego o długim korpusie i krótkich nogach.

basset griffon, myśl. basset fr. z twardym włosem.

basset horn (b. horn) muz. klarnet altowy, corno di bassetto, o pojedynczej rurce i dwukrotnie kręconej tubie drewnianej, obejmując oktawy 2½ do 4.

bass horn (bejs horn) muz. głęboko strojona odmiana fagotu, dawniej często stosowana.

bassinet, s. (be'sinet) 1) koszykowy wózek dziecięcy, z budką na jednym końcu; 2) hist. lekki szyszak, ob. *basinet*.

basso, s. (bas'so) pl. *bassos* lub *bassi* (-oz, -i z wł.) muz. 1) ob. (III) *bass*; 2) *kontrabas*; b. *buffo* muz. a) bas komiczny; b) *basista* w roli komicznej np. Don Basilio w „Cyryliku Sewilskim”; b. *continuo* (b. konti'nuo) bas nieprzerwany; b. *profondo* (profon'do) bas najgłębszy,

skala sięgająca do D niżej linii; śpiewak mający taką skalę głosu; b. *ostinato* (ostina'to) bas absolutny.

bassoon, s. (basu'n) muz. fagot, instrument dęty drewniany o długim kręconym ustniku i dwu przylegających do siebie rurach drewnianych, zaopatrzonych klapami; także fujarka u organów o podobnym tonie.

Bassora gum (baso're gom; od Bassora w Turcji azj.) rodzaj gumy tajnego pochodzenia, według jednych z drzewa migdałowego lub brzoskwiniowego, według innych z zatwaru wsch.-ind. *STERCULIA URENS*; służy jako surogat lub falsyfikat tragantu, ob. *tragacanth*.

bassorin, s. (be'sorin) 1) basoryna, polisacharyd stanowiący główny składnik gum Bassora, tragantu i gum śliwy i czereśni; w wodzie pęcznieje w kleisty roztwór, ob. *calendulin*.

bass viol (bejs waj'ol) muz. wiolonczela, instrument smyczkowy z grupy wiol; podczas grania stoi oparty o ziemię; także *violoncello*.

basswood, s. (bas'uud') bot. lipa, drzewo i drewno, ob. *Tilia*.

bast, s. (bast) 1) bot. floem ob. *phloem*; 2) lyko, ob. (II) *bass*, materiał otrzymywany z floemu; silne drzewiaste włókno używane do wyrobu powrozów, mat. itp.; w szcz. z lipy i drzew pokrewnych.

Bast, s. mit. eg. bogini z głową lwią lub kocią, „Pani Życia”, przedstawiająca życiodajną moc słońca; główna siedziba adoracji w Bu-bastis; nosi zwykle tarczę słoneczną lub świętą żmiję, ob. *uræus*, albo jedno i drugie; por. *Sechet*.

basta, int. (bas'ta; wł.) basta, dość tego, na tym koniec.

bastard, adj. (bas'tard) 1) bękarci, nielegitymowany, urodzony poza małżeństwem; 2) przest. niskiej rasy, mieszany; 3) nieprawdziwy, fałszywy, fałszowany; 4) niezwykły kształtem, rozmiarami itp.; b. *accia* bot. grochodrzew *locust* *ROBINIA PSEUDOACACIA*, pot. *akacja*; b. *agrimony* bot. rzepik pospolity *hemp agrimony* *AGRIMONIA EUPATORIA*; b. *alkanet* bot. nawrot polny *corn gromwell* *LITHOSPERMUM ARVENSE*; b. *apple*, ob. b. *box*; b. *ash* bot. jesion pennsylvanicki *red ash* *FRAXINUS PENNSYLVANICUS*; b. *ashlar* bud. okładzinka kamienna, udająca budowę z ciosowego kamienia; b. *asphodel* złośliwy błotny, *bog asphodel*; b. *balm* bot. miódownik *melisowat*, *MELITTIS MELISSOPHYLLUM*, uważany dawniej za środek przeczyszczający; b. *bar* her. sztaba bękarcia, ob. *baton*; b. *box* rozmaite twarde drewna australijskie imitujące bukszpan; b. *bryony* bot. winorośl zach.-ind. *CISSUS SICYOIDA* przypominająca z wyglądu *BRONYA*; b. *bully tree* bot. sączyniec *BUMELIA RETUSA*, ob. *balata* 1); b. *cherry* bot. krzew szorstkolistny (buracznikowaty) *EHRETIA TINIFOLIA*, dzika czereśnia; b. *china-root* bot. kolcorośl *SMILAX PSEUDOCHINA* pśn.-amer., podobny do prawdziwej kolcorośli *SMILAX*

CHINA dającej korzeń chinowy; b. *cinnamon* fałszywy cynamon, kora *CINAMOMUM CASSIA*, ob. *cassia bark*; b. *cress* bot. a) pieprzycia polna *field cress* *LEPIDIUM CAMPESTRE*; b) tobołki polne *pennycress* *THLASPI ARVENSE*; b. *current* bot. dzika porzeczka *EHRETIA MICROPHYLLA*; b. *dogwood* bot. fałszywy dereń, australijskie szakłakowate drzewo *POMADERRIS APE-TALA*, zwane także *cooper's wood*, ponieważ używane na klepki; b. *eigne* lub b. *elder* dziecko nieprawego łoża; gdy rodzice następnie wchodzi w związek małżeński, następny syn nazywa się *muller puiisne lub younger*; b. *elm* bot. fałszywy wiał, *CELTIS*, o liściu podobnym do liścia wiąz, ale mający jako owoc pestkowiec, *drupe*, zamiast uskrzydłonego orzeszka, *samara*; b. *fallow roln.*, Ang., niby-ugór, łąka natychmiast po skoszeniu otawy wzięta podług na ozimę orkę; b. *file* ob. *file*; b. *gemsbok* zool. derezowana antylopa *roan antelope* *OZANNA EQUINA*; b. *gentian* bot. pśn.-amer. gorczyzka *GENTIANA ACUTA* podobna do eur. *GENTIANA AMARILLA*; b. *granite* min. gnejs; b. *halibut* zool. fałszywa płastuga, duża a nieszczególna ryba Oceanu Spokojnego *PARALICHTHYS CALIFORNICUS*; b. *hare's ear* bot. ozdobny krzew marzanowaty Wysp Kanaryjskich *PHYLLIS NOBLA*; b. *hartebeest* zool. duża pld.-afr. antylopa *asassaby* *ALCELAPHUS LUNATA*; b. *hellebore* bot. storczyk *helleborine* *EPIPACTIS VIRIDIFLORA* podobny do ciemniejszego *HELLEBORUS*; b. *hemp* bot. fałszywe konopie, duże ziele azj. *DATISCA CANNABINA* i amer. *D. GLOMERATA*; b. *horehound* bot. mierznicza (czytaj: mierz-nica) czarna *black h.* *BALLOTA NIGRA*; b. *hysop* bot. fałszywy izop czyli ozanaka *germander* *TEUCRIUM*; b. *indigo* ob. *false i.*; b. *ipeac* bot. a) podzw. roślin z rodziny trójściowatych *blood-flower* *ASCLEPIAS CURRASAVICA*; b) także *fever root*, *horse gentian*, *TRIESTEUM PERFOLIATUM*; b. *jarrah* ob. b. *mahogany*; b. *jasmine* bot. fałszywy jaśmin, azj. kolcowój *matrimonium vine* *LYCIUM VULGARE*; b. *jute* ob. *ambary*, *brown Indian hemp*; b. *lupinus* bot. sybiryjska konieczyna *lupinaster* *TRIFOLIUM LUPINASTER*; b. *mahogany* kilka gatunków twardego drewna w Australii, *EU-CALYPTUS BOTRYOIDES*, *jarrah*, *Ratania* *apetala* i i.; b. *olive* bot. australijska oliwka, *NOTALAEA*; b. *pellitory* bot. fałszywy pomurnik, biały wrotycz *white tansy* *TANACE-TUM ALBUM*; b. *plover* zool. czajka europejska *lapwing* *VANELLUS CRISTATUS*; b. *rocket* bot. rozmaite gatunki kapusty, *BRASSICA* w szcz. dzika gorczyzka *charlock*, *BRASSICA ARVENENSIS*; b. *sandal-wood* rozmaite imitacje drewna sandałowego: zach.-ind. śliwa górska *mountain plum*, *wild lime*, *hog plum*, *tallow nut*, *XIMENIA AMERICANA*; australijskie drewno *MYOPORUM TENUIFOLIUM*; brzo-stowe drewno *ZELKOVA CRETICA* na wyspie Krecie; b. *senna* pld.-eur.

roślina hodowlana COLUTEA ARBORESCENS; **b. sensitive plant** fałszywa mimoza, zach. - ind. **ÆSCHYNOMENE AMERICANA**; **b. speedwell** bot. przetacznik pld. eur., **VERONICA SPURIA**; **b. spruce** ob. **Douglas spruce**; **b. type** druk. czcionka osadzona na keglu mniejszym lub większym niż normalnie; **b. wing** ob. alula; **b. wormwood** fałszywy piołun **ragweed** **AMBROSIA**.

bastard, s. 1) **bastard**, bękart; wyrażenie to, używane w literaturze, zastępuje się w życiu towarzyskim eufemizmami: dziecko nieprawego łoża, dziecko urodzone poza węzłem małżeńskim, dziecko nielegitymowane, dawniej dziecko naturalne, przypadek, pokrzywnik; według wielu ustaw cywilnych i według prawa kanonicznego legitymowanie dziecka urodzonego poza węzłem małżeńskim może być dokonane przez następne małżeństwo jego rodziców; w niektórych najnowszych ustawodawstwach prawa dzieci pozamałżeńskich są takie same jak dzieci zrodzonych w małżeństwie tak pod względem obowiązku utrzymania jak i pod względem spadkobrania; **ob. legitimatio**; 2) przest. zwierzę mieszanego rasy, mieszaniec; 3) rzecz zmieszana i nienaturalna, fałszowana a udająca prawdziwą, np. **b. wine** staropol. **bastardowe** (basztartowe) wino; papier formatu 16x20"; bot. r. roślina krzyżowana: **B. of Orleans** (bas'tard ow Orli'ns; po fr. Bâtard d'Orléans, czyt. **bat-tar'** dorle-an') Jan hrabia Dunois (dünoa'), zm. 1468, syn Ludwika księcia Orleańskiego.

bastardization, s. (bastardizej'szen, Ang. -daj-) krzyżowanie.

bastardize, vi. (ba'sterdajz) przest. być urodzonym jako dziecko nieprawego łoża; r. degenerować, upadać w wartości (biologicznej).

bastardize, vt. przest. dowieść komu bękartwa; oświadczyć lub urzędowo stwierdzić urodzenie z nieprawego łoża; poniżyć; bot. krzyżować.

bastardy, s. (bas'tardi) 1) nielegitymowane urodzenie, bękartwo; 2) poczęcie dziecka nieprawego łoża.

bast cell, (bast seł) bot. komórka likowa.

bast, vt. (bejst) 1) bić kijem, okładać razami, trzepać; także przen.; 2) polewać (pieczeń) topionym masłem lub innym tłuszczem, podlewać; 3) w wyrobie świec: oblewać (knot) woskiem; 4) (szycie) fastrygować, zszyć spiąć tymczasowo szpilkami lub prowizorycznym szwem.

bastel house (bes'tyl hauz) hist. ufortyfikowany dom na granicy Anglii i Szkocji z podziemnym zazwyczaj sklepionym, także **bastile house**.

bastile, **bastille**, s. (bastil') 1) hist. w wiekach średnich wieża lub wyżyna ufortyfikowana do obrony twierdzy, mała twierdza; woj. chata obroniona okopami, przenośna wieża lub schron dla obłągających; 2) **Bastille** (bastij') Bastylia, twierdza paryska z w. XIV używana za czasów królewskich na więzienie w szcz. dla przestępców politycznych; zdo-

byta szturmem 14 lipca 1789 przez lud zrewoltowany, który uwolnił wszystkich więźniów; dzień Bastylii obchodzi się we Francji podobnie jak Czwarty Lipca w St. Zj.; 3) **b.** w szerszym znaczeniu: każde więzienie dla przestępców politycznych.

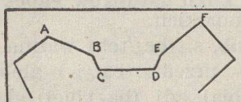
bastile, **bastille**, vt. 1) przest. ochronić fortyfikowanym domem; zamknąć w ufortyfikowanym domu.

bastinado, s. (bastinej'do) 1) silne uderzenie kijem lub trzciną; 2) **bastinado**, w Turcji, Chinach i i. trze-panie trzciną po piętach; bolesna ta kara stosowana była urzędownie za pewne przestępstwa; kij, trzcina.

bastinado, vt. trzepać kijem lub trzciną, w szcz. za karę po piętach.

basting, s. (bejs'tin') 1) obicie kijem, kije; 2) podlewanie (pieczeń); tłuszcz, jakim się polewa np. masło, sok z mięsa itd.; 3) oblewanie (knota) woskiem, stearyną, itd.; 4) fastryga; przest. rzecz przyfastrygowana.

bastion, s. (bes'czien) fort. bastion, baszta, budowla wystająca poza główną fortyfikację mająca dwa fronty, **faces**, które stoją ku sobie pod kątem zazwyczaj ostrym. dwa skrzydła, **flanks**; odległość między skrzydłami zwie się **gorge**, **gardło**.

AB i EF fronty, **faces**, BCDE

gardło, **gorge**.

BC i ED skrzydła, **flanks**. AD i FC linie obrony, **lines of defense**.

bastioned, adj. (bes'czend) mający bastion lub bastiony; **b. front** front z bastionem.

bastnäsité, s. (best'nesajt; od Bastnäs w Szwecji) min. **bastnezyt**, hamartyt, solowiek rzędu fluoroków. rzadki związek fluoru, fluoroweglan ceru.

basto, s. (bas'to) (karty) tuz żołędny, (as treflowy, **ace of clubs**) w starych hiszp. grach quadriglio i hombra, ob. **quadrille**, **ombre**.

baston, s. (bes'tyn, por. fr. bâton) 1) przest. kij, maczuga, pręt; 2) przest. zwrotka; 3) her. ob. **bato** 3); 4) hist. oficer marynarki, który pełnił służbę na rakach królewskich — nosząc czerwoną łaskę, stąd nazwa — i miał pod swą pieczę osoby areztowane przez ten sąd czy to zamknięte czy też pozostające na wolnej stopie; 5) bud. okrągły, wypukły gzyms, ob. **torus**.

bastose, s. (bas'toz) kombinacja drzewnika (ligniny) i błonnika (celulozy) znajdowana w niektórych włóknach roślinnych.

Basuto, s. (basu'to) osobnik z binnego plemienia pld.-afr. szczepu Bantu, do niedawna ludożerczego, obecnie po części chrześcijańskiego, ob. **Bantu**.

bat, s. (bet; trzy różne wyrazy) 1) nietoperz, **VESPERTILIO**, ssak z rzędu rękoskrzydłych, **CHIROPTERA**, jedyny ssak umiejący fruwać; 2) pałka, kij, maczuga, palant, w szcz. u końca grubszy niż u rękoje-

ści; 3) juczne siodło (w użyciu tylko jako przedr. np. **bathorse**.

bat, vi. uderzyć palantem pitkę jak np. w piłce metowej.

bat, vt. uderzyć palantem lub kijem albo jakby palantem lub kijem, trzepać, bić.

batardeau, s. (batardo'; fr.) 1) bud. mar. grodza; 2) fort. mur postawiony w poprzek rowu napełnionego wodą, ze służą do regulowania poziomu wody.

batatas, s. (batej'tes) bot. patat, ob. **sweet potato**, **yam**; **B.** rodzaj ziół z rodziny powojowatych, **CONVOLVULACEAE** w podzw. **Amer.**, **B.b.** lub **B. EDULIS** jest patat jadalny, **sweet potato**.

Batavian, adj. (bete'wjen) bawski, dotyczący starożytnych Bawian zawojowanych przez Cezara; dotyczący „republik bawawskiej” założonej w r. 1785 przez rewolucjonistów francuskich, którą Napoleon w 1806 zamienił na królestwo Niderlandów, osadzając na tronie swego brata, Ludwika Bonaparte'go; 3) bawawski, dotyczący Bawawii, stolicy Niderlandzkich Indj Wschodnich.

Batavian, 1) Bawawianin, mieszkaniec starożytnej prowincji podbitej przez Rzymian; 2) Bawawianin, obywatel Republiki Bawawskiej (1785-1806); 3) mieszkaniec lub mieszkanka stolicy Niderlandzkich Indj Wschodnich.

bat bolt brzechwa z haczykami lub ząbkowana u spodu, by pewniej utkwiała.

batch, s. (becz) 1) jedna porcja pieczywa chleba; 2) ilość materiału przeznaczonego do wyrobienia na jeden raz, np. ziarna do ziemia, ciasta do upieczenia itp.; 3) ilość cokolwiek sporządzanego lub załatwianego w jednej czynności; 4) mieszanina surowego materiału przeznaczonego do przetopienia na szkło na jeden raz.

batch, vt. zbierać na kupe, gromadzić, w szcz. farb. wyżywiać tkaniny po zanurzeniu ich w farbie; w wyrobie juty: miękczyć, pierwotnie przez gromadzenie w kupe i moczenie olejem i wodą, następnie puszczając przez wyżymaczkę zaopatrzoną w olej i wodę.

bate, s. (bejt) bajca, rozczyń używany w garbarstwie, by oczyścić skórę z wapna i zmiekczyć; rozczyń zawiera zazwyczaj gnój pewnych zwierząt.

bate, vi. przest. 1) obniżyć, ustąpić, z of; 2) maleć, zmniejszyć się; 3) trzepotać skrzydłami, o sokole, jastrzębiu itp.

bate, vt. 1) zwalczać, zbić, zmniejszyć, przest. z wyjątkiem znaczenia przen.; 2) zmniejszyć, osłabić, zla-godzić; 3) opuścić, udzielić opustu; 4) przest. a) pozbawić z of; b) opuścić, wyjąć; 5) bajcować, zanurzać (skóry) w rozczyźnie.

bateau, s. (bato', fr.) Kanada i Luizjana, okręt, w szcz. o płaskim dnie.

bateau bridge (bato' bridż) ruchomy most oparty na łodziach.

bated, adj. (bej'tyd) osłabiony, przyciszony.

batement, s. (bejt'ment) r. zmniejszenie, ob. **abatement**.

bater, s. ob. **backer** 3).

batfish, s. (bet'fis) kilka gatunków ryb podobnych z wyglądu do nietoperza, najbardziej zach.-ind. płaska ryba-nietoperz **OGEOPHALUS VESPERTILIO** z rodziny **OGEOPHALIDAE** czyli **MALTHIDAE**; dalej atlantycka ryba **CEPHALOCANTHUS SPINDERELLA**; kalifornijska kolczasta płaszczka **stingray MYLIOBATIS CALIFORNICUS**; australijski **MONODACTYLUS ARGENTEUS**.

batfowl, vi. (bet'faul) łowić drób nocą budząc go zniecacka uderzeniem pałką w grzędę i trzymając pochodnię lub jasne światło nad grzędą; zbudzone ptactwo podnosi się ku światłu i łatwo się schwyta.

batfowler, s. (-er) kto łowi drób w powyższy sposób.

batfowling, s. (-in ~) powyższy sposób łowienia drobiu.

Bath, adj. (ba:) 1) her. dotyczący orderu Łaźni ustanowionego przez Henryka IV w 1399; **B. king-of-arms** ob. **King-of-arms**; 2) dotyczący miejscowości Bath, znanej jeszcze Rzymianom jako uzdrowisko; **B. brick** proszek do czyszczenia metali wyrabiany dawniej pod Bath; **B. chair** wózek dla chorych, używany w Bath; **B. Guide** sławny wiersz ang. w. XVIII, uważany za odbicie życia tal mosiadz; **B. stone** kamień budowlany z pod Bath, rodzaj wapienia towarzyskiego owych czasów; **B. me** (oolitu).

bath, s. 1) (h.) stara hebrajska miara pojemności cieczy, jedna dziesiąta koru, około 10 gal. amer.; 2) (staros. bad) kąpiel w wodzie zimnej lub ciepłej, łaźnia parowa, słoneczna, b'otna itd.; zakład kąpielowy, budynek z łaźniakami publicznymi; woda lub tp. na kąpiel; łaźienka, pokój kąpielowy; 3) chem. łaźnia, materiał w jakim się zanurza (płyn, powietrze, piasek itd.) przy kontrolowaniu temperatury; naczynie w jakim to się odbywa.

bath, vt. kąpać, włożyć w kąpiel.

bathe, s. (be:) zanurzenie się pod wodę, spuszczenie się nurkiem pod wodę.

bathe, vi. 1) kąpać się; 2) zanurzyć się, spuszczać się nurkiem pod wodę; 3) przest. leżeć w słońcu.

bathe, vt. 1) kąpać kogo; 2) zmywać, opłukiwać, oblewać; 3) umyć, unurzać, zwilżyć; 4) otaczać (jak woda otacza kąpiącego się).

bather, s. (ba:'er) 1) kąpiący się; 2) przest. kąpielowy, łaźiennik, łaźniennik, pomocnik usługujący w łaźni.

bathetic, adj. (ba'e'tik) ret. otrzewiający, przynoszący antyklamaks. ob. **bathos**.

bathhouse, s. (be:'hauz) 1) łaźienki, zakład kąpielowy; 2) budka kąpielowa (stała lub na kołach) do rozbiierania i ubierania się.

bathic, adj. (be:'ik) głębokomor-ski.

bathing, adj. (part. (be:'in ~)) kąpielowy; **b. suit** strój kąpielowy;

b. machine kabina kąpielowa na kołach, dla wygody kąpiących się włożona w czas odpływu głębiej na wybrzeżu, w czas przypływu bliżej lądu.

batholite, -lith, s. (be:'olajt, -li:) geol. batolit, zakrzepła pod powierzchnią ziemi wulkaniczna masa magmatyczna, najczęściej granitowa.

batholithic, -thic, adj. (be:'oli'tik, -'ik) geol. batolitowy.

bathometer, s. (ba:'a'miter) batymetr, batometr, przyrząd do mierzenia wielkich głębów morskich.

bathorse, s. (bet'hors) juczny koń.

bathos, s. (be:'os) ret. komiczny antyklamaks, otrzewiający po podniosłym klimaksie patetycznym.

bathroom, s. (be:'rum) pokój kąpielowy, łaźienka.

Bathsheba, s. (be:'sz'i'be) bib. Bat-szeba, żona generała hityckiego, którą uwodzi król Dawid i, wysławszy generała z wojskiem na pewną śmierć, zaślubia; matka Salomona; 2) w satyrze Drydena „Absalom and Achitophel” księżna Portsmouth, metresa króla Karola II (Dawida w satyrze).

bath sponge gąbka kąpielowa, robiona z kilku gatunków gąbek śródziemnomorskich.

bathtub, s. (be:'tob) wanna.

bathy- przedr. (ba:'i-) głęboko-

bathybial, adj. (ba:'i'biel) głębokomorski, ob. **bathybic**; **b. zone** zoogeogr. strefa najgłębsza morza, ob. **Bassalia**

bathybian, adj. (-bien) dotyczący batybiosu, ob. **bathybius**.

bathybic, adj. (-bik) biol. dotyczący największych głębów oceanu.

bathybius, s. (-bies) zool. batybios, żelatynowa substancja znaleziona na dnie oceanu i przechowywana w alkoholu; nazwę nadał jej Huxley (Thomasz Henryk Huxley, 1825-1895), który przypuszczał, że jest to wolno żyjąca protoplazma; obecnie jednak wiadomo, że substancja nie jest pochodzenia organicznego.

bathycolpian, adj. (-kol'pien) gębokołonna, o głęboko osadzonych piersiach; określenie homerowskie.

bathygraphic, adj. (-gre'fik) dotyczący opisu głębów oceanu.

bathymeter, s. (-miter) ob. **bathometer**.

bathymetric, -al, (ba:'imet'rik, -l) dotyczący mierzenia głębów.

bathymetry, s. (ba:'im'etri) nauka mierzenia głębów morskich.

bating, adj. part. (be'tin ~) wyjąwszy.

batiste, s. (beti'st) batyst.

batman, s. (bet'men) woźnica prowadzący juczne konia.

batmoney, s. (bet'mani) woj. pieniądze wypłacane oficerom za przewóz ich bagażu w polu.

batoid, adj. (be'to-id) zool. dotyczący ryb płaszczyk, podrzędu **BATOIDEI**.

Batoidei, s. pl. (beto-i'di-i) zool. płaszczyki, podrząd ryb o ciele silnie spłaszczonym, rzędu **PLAGIOSTO-**

MI, podgromady **ELASMOBRANCHII**.

baton, s. (be'ton) 1) laska (do oparcia); 2) laska, symbol godności (jak: laska marszałkowska, buława itp.); 3) her. w tarczy herbowej skośna pałka w środku jako znak nieprawego łoża; 4) batuta dyrygenta.

baton, vt. 1) uderzać pałeczką (jak np. dyrygent); 2) bić pałką.

bat printing (ceramika) sposób drukowania na oszkliwionej glinie przez przeniesienie druku na cienkim płatku żelatyny.

Batrachia, s. pl. (batrej'kje; ba'trachos gr. żaba) zool., w szerszym znaczeniu płazy, **AMPHIBIA**, w ścisłym znaczeniu płazy bezogonowe, **ANURA**.

batrachian, adj. (-n) zool. dotyczący płazów, w szcz. żab i ropuch, żabi, ropuszy.

Batrachidae, s. pl. (batre'kidi) zool. rodzina ryb według dawnej klasyfikacji **JUGULARES** z pletwą brzuszna pod gardłem przed pletwą piersiową; rodzina składa się z żaboryba, **OPSANUS**; najpospolitszy u pobrzeża atlantyckiego w Amer., **OPSANUS TAU toadfish** żaboryb; także **BATRACHOIDIDAE** (batre'ko-i'didi).

batrachite, s. (bet'rekajt) min. batrachit, nieforemny monticzelit.

batracho-, przedr. (betrako-) żabio-

Batrachomyomachy, -chia, s. (batre'ko-mia'maki, -miome'kie; mys gr. mysz, mache' gr. wojna) wojna żab z myszami, parodia na „Iliadę” Homera, przypisywana Pigresowi z Karii, ob. **battle**, s.

batsman, s. (bec'men) gracz, który w piłce metowej, w krykiecie itp. uderza palantem.

batswing, s. (bec'uin ~) filcowa spodniczka bez szwu fabrykowana w kształcie ściętego stożka; w znaczeniu; skrzydło nietoperza pisownia inna: **bat's wing**.

batswing burner palnik gazowy z wąską szparką z wierzchem w kształcie kopuły, wydający szeroki płaski płomień.

batswing coral bot. australijskie drzewo **ERYTHRINA VESPERTILIO** o gąbczastym drewnie, ob. **hielaman**.

bataillous, adj. (betej'lez) przest. wojowniczy, bojowniczy, ustawiony do walki, gotowy do bitwy.

Battak, s. (ba'tak) Batak, mieszkawiec gór na Sumatrze, członek szczepu do niedawna dzikiego, który swoich przestępców za karę zjadał; ob. **Malayo-Polynesian**.

battalia, s. (bata'lia) przest. szyk wojenny na lądzie; armia ustawiona w szyku wojennym.

battalion, s. (bete'lien) 1) przest. oddział wojska w szyku wojennym, główny oddział wojska; 2) większa ilość wojska zorganizowana do wspólnego działania; pl. b.-s siła zbrojna; 3) woj. w piechocie oddział wojska stanowiący część pułku, w inżynierii itp. dwie lub trzy kompanie, skrót: **Bn** ba-on; w St. Zj. b. skła-

da się z 4 kompanij po 250 ludzi (dawniej po 100), w Ang. z 8-10 kompanij, w Pol. z 700 do 1000 ludzi.

battarismus, s. (betariz'mes) jakanie się wskutek gwałtownego podniecenia.

battel, s. (betł) zwykle w pl. rachunki uniwersytecie za wikt; Ang., Oxford.

battel, vi. mieć (jako student uniw. Oxford) rachunek otwarty za wikt.

(I) **batten**, s. (betn) lada, rucho- ma gruba deska u warsztatu tkackiego, która przysuwa nitkę do wątki.

(II) **batten**, s. 1) wąska deszczułka na podłogi, zazwyczaj 7" długości i 2½ do 4" szerokości; krótsze niż 7"owe nazywają się **b. ends**; 2) wąska deszczułka do zakrycia szpary; 3) mar. a) **b. and space bulkhead** gródz kratowa; b) latka drewniana wszyta w żagiel pod prostym kątem z krawędzią boczną by go utrzymać płasko; c) jedna z czterech żelaznych sztab używanych do naciągania płachty nad luką lub kratą; 4) (auto) żebro (wzmocnienie) karoserii.

batten, vi. mieć powodzenie, rósć w bogactwa, porastać w pierze; mieć się dobrze, tyć.

(I) **batten**, vt. tuczyć, karmić obficie; r. znawozić bogato.

(II) **batten**, vt. zaopatrzyć w kratę lub kraty; **to b. down** przytrzymać kratą, np. płachtę nieprzemakalną nad luką w czasie burzy, pożaru, itp.

batten door, bud. drzwi złożone z prostych desek na całą długość zbitych poprzecznymi łatkami.

battening, s. (bet'nin ~) bud. podbijanie, wyrównywanie (ściany lub tp.) deszczułkami pod łatkę itp.

batter, s. (be'tör) 1) gracz, który ciska piłkę palantem ob. **batman**; 2) ciasto w stanie surowym i napół płynnym, mieszanina mąki, jaj, masła, mleka itd.; 3) mur. zaprawa murarska, mieszanina wody, piasku, wapna, cementu itd.; cegl. gęsta masa gliny z wodą przygotowana do wyrobu cegły itp.; 4) (ceramika) młotek do ubijania mokrej gliny w formę; 5) bud. podkład zaprawy (tym cieńszy im wyżej) pod skłonem zewnętrznego frontu muru; 6) mar. **b. of wall** skłony; 7) druk, rysa lub inne uszkodzenie na czcionce w formie lub na kliszy.

batter, vt. 1) walić, bić często i mocno w celu obalenia lub rozbicia; 2) zniszczyć przez gwałtowne używanie; 3) klepać, pobijać metal, aby nim pokryć większą powierzchnię; 4) skłonić lub pochylić wstecz ścianę przez zmniejszenie grubości podkładu im wyżej ściana sięga.

batter boards bud. dwie deski przybite poziomo pod prostym kątem do słupka wbitego koło narożnych punktów dołu kopanego pod fundament budynku.

battered, adj. part. (be'terd) rozbity, roztrzaskany, obalony w gruzy; zniszczony przez gwałtowne używanie, starty, wytarty, podarty.

battering ram (-in ~ ram) 1) hist. woj. baran, taran, starożytna maszyna wojenna do rozbijania murów nieprzyjacielskich; 2) kowalski młot zawieszony i uderzający poziomo.

battering rule (b. ru'l) mur. przyrząd składający się z linii lub ramy i pionu do regulowania zaprawy lub skłonu ściany podczas murowania.

battery, s. (be'töri) 1) elektr. bateria, przyrząd do wytwarzania elektryczności; **electric b.** połączenie kilku butelek lejdejskich, **b. of Leyden jars**; **galvanic b.** bateria galwaniczna, połączenie dwu lub więcej ogniw galwanicznych; ogółem szereg przyrządów do wytwarzania elektryczności np. **b. of dynamos**; w szerszym znaczeniu szereg podobnych maszyn, przyrządów, retort, skraplaczy, kotłów itd.; 2) górn. drewniana platforma dla robotników kopalnianych podczas roboty; 3) mar. a) bateria armat na okręcie wojennym; b) te armaty zbiorowo lub w poszczególnych zestawieniach; 4) met. a) mieszanina metali np. miedzi lub mosiądzu ubijana w przybory kuchenne, w zastawę stołową itp.; b) grupa bijaków w pudle do tłuczenia kruszcu; 5) myśl. łódź myśliwska; 6) pr. napad i pobicie, **assault and battery**; bezprawne i złośliwe uszkodzenie cielesne; 7) (sport) w piłce metowej ciskający i chwytający razem wzięci; 8) woj. a) miejsce ustawienia artylerii do ataku, także szaniec, nasyw w fortyfikacji itp.; b) dwa działa lub więcej pod jedną komendą działające w jednym celu; c) bateria, jednostka taktyczna artylerii (polowej lub konnej) składająca się zazwyczaj z 4-8 dział pod jednolitą komendą; 9) **B. park** w pld. części wyspy Manhattan w mieście Nowym Jorku; **B-b** (bi b.) bateria anodowa; **balloon b.** ogniwo Meidingera; **bichromate of potash b.** ogniwo chromowe; **bottle b.** ogniwo butelkowe; **b. cell** celka, ogniwo baterii, element baterii; **constant b.** bateria stała, akumulator stały, zasobnik stały; **dry b.** sucha bateria; **grid b.** bateria siatki; **b. ignition** (auto) zapłon z akumulatora; **immersion b.** bateria zanurzana; **secondary b.** bateria wtórna; **b. stop** styk baterii; **storage b.** akumulator; **subsidiary b.** bateria dodatkowa, bateria posiłkowa; **b. terminal** zacisk baterii.

battery forge woj. wóz z kompletną kuźnią z kowadłem, częściami zapasowymi, podkowami itd. stanowiący część baterii artyleryjskiej.

battery wagon woj. wóz do przewożenia narzędzi i materiałów do naprawiania wozów baterii artyleryjskiej; armia St. Zj. używa skombinowanych wozów **forge and b. w.**

bat tick kleszcz nietoperzy, pasorzyt tworzący rodzinę NYCTERIBIIDAE (nik'teribaj'-idi; nyk'teris gr. nietoperz, bios gr. życie: symbiont nietoperzy), bezskrzydły, zdeklasowany rodzaj owadów dwuskrzydłych, DIPTERA.

battling s. 1) ciskanie, używanie palanta, uderzenie palantem; 2) miedlenie, łamanie surowego inu lub konopi, by usunąć drzewną korę z

łodygi i uwolnić włókno; 3) bawelna w dużych prasowanych płachtach przed użyciem do kolder itp.

batting block (ceramika) blok wilgotnego gipsu, na którym miesza i miesi się glinę przed formowaniem.

batting hammer (kapelusznictwo) drewniany młotek, zazwyczaj z głębokimi rowkami i z długą wygiętą rączką, do ubijania filcu itp.

battle, **battel**, adj. (betł) 1) pożywny, tuczący, przyczyniający się do tycia; 2) przest. urodzajny, owocny.

battle, **battel**, vt. przest. obficie karmić, tuczyć.

battle, s. 1) walka, bitwa, starcie (na lądzie, morzu lub w powietrzu); także przen.; 2) walka, pojedynek, hist. w wiekach śr. walka mająca rozstrzygnąć spór prawny, ob. **trial by b.**; 3) wojna; 4) przest. batalion; główna siła wojska bez awangardy i ariergardy; **B. above the Clouds** (hist. St. Zj.) w amer. Wojnie Domowej, **Civil War**, zajęcie Lookout Mountain w Tennessee przez wojska pld. pod generałem Hookerem 24 listopada 1863; **B. of the Books** satyra Jonatana Swifta (1667-1745) pod tytułem „*Battle between the Ancient and Modern Books in St. James Library*”; **B. of the Brethren** bitwa pod Fontenay (841) między trzema wnukami Karola Wielkiego, synami Ludwika Pobożnego: Lotarem a Ludwikiem i Karolem; **B. of the Frogs and Mice** ob. **Batrachomyomachy**; **B. of the Giants** bitwa pod Marignano z września 1515, w której Franciszek I z Francji pobił po upartej walce księcia Mediolanu i Szwajcarów; **B. of the Kegs** satyra antybrytyjska z czasów Wojny o Niepodległość St. Zj., napisana przez Franciszka Hopkinsa na temat rzekomego ostrzeliwania próżnych beczek amerykańskich na rzece Delaware; **B. of the Nations** Bitwa Narodów, bitwa pod Lipskiem z 16 do 18 paźdz. 1813 między Napoleonem a Austrią, Rosją i Prusami; **B. of the Spurs** a) bitwa pod Courtrai, miastem przemysłowym w Flamandii, 1302, pierwsze orężne starcie między rycerzami a mieszczanami zakończone porażką rycerzy; wśród łupów znaleziono mnóstwo złotych ostróg; b) porażka pod Calais w 1513 za Henryka VIII ang.; nazwa powstała od tak pośpiesznej ucieczki Francuzów, że tylko ostrogi było widać; **B. of the Thirty** (po fr. *Combat des Trente*, czytają: kaba' de tra ~ t) Bitwa Trzydziestu, upamiętniona wiele razy w poezji walka 30 rycerzy fr. i 30 rycerzy ang. we Francji 27 marca 1351 między zamkami Josselin i Ploermel (żosłé' i plermel); **B. of the Three Emperors** bitwa pod Austerlitz (1805) której przyglądali się trzej cesarze: Napoleon fr., Aleksander ros. i Franciszek austr.

battle, vi. walczyć, o ~ over.

battle, vt. zwalczać; przest. zbroić. stawiać w pole; ustawiać w szyku wojennym.

battle-ax, i **b. axe** (b. eks) hist. woj. 1) bardysz, topór używany da-

wniej w walce; 2) halabarda, halabarta, halabart, alabart.

battledore, s. (batl'dor) 1) palant pokojowy; 2) pokojowa gra w piłkę podobna do miniaturowego tenisa; 3) pralnik do trzepania białizny; 4) przyrząd do formowania dętego szkła; 5) łopata na długiej ręczce do wsuwania pieczywa do pieca piekarskiego; 6) przest. wiosło; 7) przest. drewniana lub kartonowa książka dla dzieci.

battledore, vi. grać w pokojowego tenisa.

battledore, vt. rzucić piłkę małą rakieta.

battledore barley mało ważna odmiana jęczmienia dwurzędowego **HORDEUM DISTICHUM**, o szerokich płaskich kłosach, **HORDEUM VULGARE ZEOCLITON**, także **peacock b.**, fan b.

battle-cruiser (b. kru'zer) mar. krążownik liniowy.

battle lantern mar. dawniej lampy, dziś przenośne światło elektryczne wiszące przy armatach, w szcz. między pokładami, i świecące się podczas nocnej bitwy.

battlement, s. (b. -ment) 1) mur ze strzelnicami, parapet na szczycie muru dawnej fortyfikacji składający się naprzemiennie ze zwartego muru i otwartych przerw.

battlement, vt. zaopatrzyć mur w strzelnicę, zaopatrzyć zamek w mur ze strzelnicami.

battlemented, adj. part. (yd) mający mur ze strzelnicami.

battle royal walka pomiędzy kilkoma współzawodnikami, w szcz. walka kogucia; stąd: ogólna bijatyka, zamieszka.

b. piece (b. pis) utwór wojenny, obraz lub kompozycja muzyczna przedstawiająca bitwę.

b. range woj. zasięg zapewniający największą przestrzeń pożytecznej działalności dla huku broni palnej każdego rodzaju.

battleship, s. (b. szyp) mar. pancernik, ob. navy, 2).

battological, adj. (betalo'dżikeł) powtarzający się w mowie lub piśmie.

battologist, s. (beta'łodżist; Bat-tos gr. nazwisko mówcy-jakały) mówca powtarzający się do znudzenia.

battologize, vi. (-dżajz) powtarzać się niepotrzebnie.

battologize, vt. powtarzać jedno i to samo kilka razy.

battology, s. (-łodzi) niepotrzebne powtarzanie w kółko jednego i tego samego.

batty, adj. (be'ti) podobny do nietopetrza, nietoperzowy.

batule, b. board, s. (betu'l, be-tju'l) odeskocznia, trampolina.

batz, s. (bac) pl. batzen (ba'cen) 1) stara moneta niem. i szwajcarska, miedziana z małą przymieszką srebra, wartości 3—4 centów amer.; 2) szwajc. moneta nikłowa wartości 10 centymów (10 groszy, 2 centów, 1 penny).

bauble, s. (bobi) 1) laska z ciężarkiem ołowianym zawieszonym na jednym końcu, używana dawniej; 2) jaskrawy i bezwartościowy przedmiot toaletowy, cacko; 3) przest. zabawka dziecięca.

Baucis and Philemon (bo'sis end fili'man) mit. kl. Baucis i Filemon, para kochających się małżonków; równocześnie zamienieni zostali w drzewa w myśl swych modłów w nagrodę za gościnność okazaną Zew-sowi i Hermesowi; ich sąsiad za niegościnność pokarany był powodzią, kiedy domek Filemona i Baucydy zamienił się w bogaty dwór; temat opisany w „Metamorfozach” Owidego i w operze „Filemon i Baucis” Gounoda.

baudekin, s. (bo'dekin) złotogłów, bogaty materiał, pierwotnie tkany w Bagdadzie, o osnowie z jedwabiu i wątku ze złota; później nazwą tą określano też brokaty itp.

Baumé, adj. (bome') fiz. dotyczący dużej hydrometrowej Baumé (czytaj: bome'go): jeden na płynny cięższy niż woda, drugi na lżejszy niż woda.

bauson, s. (bo'sen) 1) przest. borsuk; 2) człowiek uparty; nieużyty tłuszcz.

bauxite, s. (bo'zajt) min. boksyt, bauksyt, wocheinit, tlenek szklisty $Al_2O_3 \cdot 2H_2O$, c.w.2.55, dawniej używany do wytwarzania glinu metalicznego i materiałów ogniowatych, zastosowanie powiększyło się na różne dziedziny, w szcz. do wyrobu plastyków.

Bavarian, adj. (bawe'rien) bawarski, dotyczący Bawarów i Bawarii, do r. 1919 królestwa w obrębie Rzeszy niem.; **B. blue** ob. dye; **B. cream** krem bawarski ubity z żelatyny śmietanki, cukru i jaj; **B. sauce** sos rakowy z masłem, jajami i octem.

Bavarian, s. 1) Bawar (m), Bawarka (f), mieszkaniec Bawarii; 2) narzęcze górali bawarskich, ob. Indo-European.

bawcock, s. (bo'kok; beau fr. piękny, coq fr. kogut) żart. piękniś.

bawd, s. (bo'd) rajfur (m), rajfurka (f); zazwyczaj o osobie utrzymującej dom nierządu.

bawdry, s. (bod'ri) 1) rajfurstwo, rajfurzenie; 2) przest. cudzołóstwo; 3) plugawa mowa.

bawdy-house, s. (bo'di hauz) dom nierządu, dom niesławy, burdel.

bawl, s. (bo'l) krzyk, wykrzyk, wrzeszczenie, wrzask; wykrzyk bólu.

bawl, vi. 1) krzyżeć, wrzeszczeć, wołać; 2) ryczeć z bólu.

bawl, vt. ogłaszać wielkim głosem, jak np. woźny magistracki, town crier lub nawoływacz z przed budy cyrkowej, barkier; b. out pot. be-sztać, zmyć głowę, łajać.

bawn, s. (bo'n) ufortyfikowane podzamcze; miejsce dla bydła otoczone murem obok zamku lub pod zamkiem.

baxter, s. (baks'ter) pierwotnie piekarka; z czasem także piekarz, ob. baker.

Baxterian, adj. (baksti'rien) hist. kość. dotyczący pastora Ryszarda

Baxtera, 1615—1691, ang. purytana, i jego działalności.

Baxterianism, s. (-izm) baksterianizm, starania pastora Baxtera (w w. XVII) o pogodzenie zasad kalwinizmu z arminianizmem.

bay, adj. (bej) (o zwierzętach, w szcz. o koniach) kasztanowaty; jasno-kasztanowaty: **sorel** ciemno-kasztanowaty: **gniady**, **chestnut**.

(I) **bay**, s. 1) zatoka morska, mniejsza niż **gulf**; często używane na określenie rozmaitych przestrzeni wodnych nie będących zatoką, np. **Hudson B.**; 2) przestrzeń wody oddzielona od reszty dla pewnych celów, np. do pędzenia kół, kanał za służą itp.; 3) przestrzeń ziemi ornej wciskająca się w las, prerie itp. podobnie jak zatoka morska w ląd; 4) St. Zj. przestrzeń prerie pokryta głęboką warstwą humusu, torfu lub tp., zazwyczaj otoczona drzewami, jak gdyby wcięta enklawa.

(II) **bay**, s. bud. otwór główny w murze znamienny filarami, gzymsami itp., ważna część w upiększeniu i stylizowaniu budowli, w szcz. duże ozdobne okno **b. window**; zasięgi w stodołę lub w stajni **horse b.**; oddział na przedzie okrętu często używany jako szpital, ob. **sick bay**; część mostu między przyczółkami **the b. of the bridge**.

(III) **bay**, s. 1) przest. jagoda wrzyny; 2) drzewo laurowe **LAURUS NOBILIS**; stąd pl. honory, zaszczyty, odznaczenia, laury; 3) podobne rośliny i liście, w szcz. w kucharstwie **b. leaves** bobkowe liście.

(IV) **bay**, s. warczenie, poszczekiwanie; myśl. zawołanie psa w czasie pogoni; 2) osadzenie zwierza przez zawodzące psy; zwierz jest nateczas **at b.**; przen. położenie bez wyjścia człowieka stojącego wobec przeciwnika.

(V) **bay**, s. zwierzę maści kasztanowatej, w szcz. koń kasztanowaty, b. lub b. **horse** kasztanek, kasztan, jasno-kasztanowaty **sorel**, ciemno-kasztanowaty czyli gniadosz **chestnut horse**; także o psach.

bay, vi. (o psie) wyć; szczeleknąć na powitanie; zawodzić (śpiewnie) jak w pogoni za zwierzyną.

bay, vt. 1) wyć na (acc.), ujadać na (acc.), szczelekać na (acc.), oszczekiwać (acc.); 2) gonić zwierzynę zawodząc śpiewnie; 3) osaczyć, osadzić, ob. (IV) **bay** s. 2).

bayacura root (bajeku'ra ru't; w jez. Indian Tupi bajkuru) bajkuru, 1) pld.-amer. roślina z rodziny zawciagowatych, **PLUMBAGINACEAE**, rzędu zawciagowych, **PLUMBAGINALES**, **LIMONUM BRASILIENSE**; 2) korzeń tej rośliny, silny środek ściągający.

bayadere, s. (bajedir') 1) bajadera, wsch.-ind. tancerka i śpiewaczka, w szcz. w świątyniach w pld. Indiach, odr. pin. tancerek kabaretowych, ob. **nautch**.

bayamo, s. (baja'mo) meteor. rodzaj wiatrów foehn, ob.; gwałtowna burza na pld. wybrzeżu Kuby w szcz. w sąsiedztwie Bayamo w prowincji Oriente.

bay antler, ob. **antler**.

bayard, adj. (bajar') kasztanowaty, ob. bay, adj.

bayard, s. 1) kasztanek, ob. (V) bay, s.; żart. nazwa dla każdego konia podobnie jak w pol. rumak w sensie ironicznym, np. a blind b.; 2) błazen, głupiec; 3) B. w roman-sach średniowiecznych rumak Rinalda, cudowny kasztan, który w pierw-należał do Amadisa de Gaul (go'l); 4) B. rycerz wielkiej siły i odwagi, na pamiątkę kawalera Bayarda (1476-1524), rycerza bez trwogi i bez skazy (sans peur et sans reproche), fr. czytają: sa' pór e sa' reprosz').

bay bean fasola zatokowa, CANA-VALI OBTUSIFOLIUM, ziarno zachowuje bardzo długo siłę kiełkowa-nia pod wodą słoną, z tego powodu rozpowszechniona na wybrzeżach ca-łego świata.

bayberry, s. (b.beri) 1) jagoda wawrzynu; 2) mirtowate drzewo zach.-ind. piment cierniki, PIMENTA ACRIS, pokrewne z zieleń angielskim czyli pimentem, PIMENTA OFFICINALIS; drzewo to wydaje olejek zwany oil of myrcia, chociaż nie jest olejkiem rośliny myrcia lecz olejkiem b., ob. bay rum; owoc wo-skowany, ob. waxberry, wax myrtle.

bayberry tallow, myrtle wax, aro-matyczny воск woskownicy MYR-CIA wax myrtle.

bay bird ptak z rozmaitych gatun-ków siewek, bekasów, słonek, kulik-ów i innych podobnych żyjących nad zatokami.

bay cod (b. kad) zool. duża węgo-rzowata ryba nowozelandzka, wāt-lusz zatokowy GENYPTERUS BLA-COIDEUS.

bayed, adj. part. (bejd) 1) przest. osaczony; 2) mający zatoki; 3) ma-jący przedziały, zasięki itp.

Bayeux tapestry (baju' te'pestri) makata z Bayeux (bajō'), haft na płótnie (20" (pół m.) szer., 213' (65 m.) dług.) wyobrażający wyprawę Williama Zdobywcy do Ang., prze-chowywany w muzeum w Bayeux w Normandii; pochodzi rzekomo z XI w., przypisywany żonie Williama, Matyldzie.

bay floe, bay ice, (b. flo', b. ajs) pierwszy lód utworzony w zaciśnię-zatoki lub fiordu.

baygall, s. (bej'goł) 1) bot. sma-czliwka, PERSEA BORBONIA, z ro-dziny wawrzynowatych, LAURA-CEAE; w okolicach podzw.; 2) pld. St. Zj. przestrzeń moczarów zaros-łych wawrzynem i ostrokrzewem atramentowym, ob. gallberry, ink-berry.

bay lavender (b. la'wender) zach.-ind. krzew rodziny buracznikowa-tych, BORRAGINACEAE, TOURNE-FORTIA GNAPHALODES, z kiściami srebrzystych liści na końcach gałęzi i z białym kwiatem.

bay leaf (b. li'f) wonny liść sto-sowany w lecznictwie i kucharstwie, pot. bobkowy liść.

bayman, s. (bej'men) pl. -men 1) mar. pielęgniarz w szpitalu okręto-wym, ob. sick bay; teraz zwany hos-pital apprentice; 2) mieszkaniec wy-brzeża zatoki; 3) w Honduras drwał pracujący nad mahoniem.

bay oil (b. ojl) 1) oil of myrcia wonny olejek zach.-ind. woskowni-cy PIMENTA ACRIS, ob. bayberry; 2) olejek wawrzynowy.

bayonet, s. (be'jonet) 1) przest. krótki płaski sztylet; 2) woj. bagnet, rodzaj sztyletu dopasowanego do o-sadzenia na końcu lufy muszkietu lub karabinu.

bayonet, vt. 1) kłuć bagnetem, za-kłuć bagnetem; 2) gonić na bagne-ty, odpędzać na bagnety.

bayonet clasp, (b. klasp) woj. za-suwka bagnetowa; b. holder elek. oprawka bagnetowa.

bayou, s. (bajju') 1) pld. St. Zj. wpust wody z Zatoki Meksykańskiej lub z wielkiej rzeki, czasem powol-ny a czasem zupełnie nieruchomy chyba poruszany falą morską lub wiatrem; 2) na Filipinach gruby worek na cukier; 3) B. state przy-domek stanu Mississippi, od znacz-nej liczby wpustów wodnych.

bay rum, (bej'rom) wonny płyn używany do celów toaletowych i lecz-nicznych; prawdziwy b. r. zach. ind. otrzymywany z destylacji liści pimentu ciernikowego, PIMENTA ACRIS; apteczny zaś, spirit of myr-cia — z olejków woskownicy, MY-RICA, olejku skórki pomarańczowej, olejku pimentu, alkoholu i wody.

bay salt, (b. sołt) sól morską kry-staliczną, pozostała po wyparowaniu wody w płytkich zatokach; stanowi wielki artykuł handlowy.

bay stall, (b. stoł) bud. wygodne miejsce do siedzenia wbudowane przed szerokim oknem, rodzaj łoża przy oknie.

Bay State, (b. stejt) przydomek stanu Massachusetts od pierwszej nazwy Colony of Massachusetts Bay.

bay tree, (b. tri) bot. 1) wawrzyn, laur (jedna zgłoska, one syllable), LAURUS NOBILIS; 2) kalifornijski wawrzyn UMBELLULARIA CALI-FORNICA, stanowiący jedyny gatun-ek swego rodzaju.

b. willow (b. uł'ło) bot. 1) wierz-ba europejska SALIX PENTANDRA; 2) ziele wierzbienica great willow herb LYSIMACHIA PURPUREA, także wilczy ogon, wilcza ogania, wierzchówka.

b. window (b. uin'do) bud. obszer-ne i ozdobne okno z nyzą albo wy-stające z muru albo też stanowiące jakoby oddzielną część pokoju i mieszczące się całe w obszarze po-koju; przybudówka może być prostokątna, wieloboczna lub półkulista; kiedy półkulista, zwana też bow win-dow.

baywood, s. (b. uud') kilka gatun-ków mahoniu, w szcz. z Zatoki Cam-peche w Meksyku.

bazaar, bazar, s. (bezar') 1) na Bliskim Wschodzie eur. targ, miej-sce wymiany towarów, ulica lub kil-ka ulic gdzie znajduje się szereg sklepów z wystawami towarów, czę-sto podzielony na grupy obejmują-ce to samo rzemiosło lub składy te-go samego rodzaju; 2) dobroczynna wyprzedaż towarów (zazwyczaj da-rowanych przez parafian) na ko-rzyść kasy stowarzyszenia religijne-go; 3) wielka sala lub szereg sal z

wystawowymi okazami na sprzedaż.

B. C., skrót, Before Christ przed n. Chr., przed narodzeniem Chry-stusa, ob. A. D.

bdelium, s. (de'liom; h. bdelach w bib. albo cenna żywica albo klej-not albo perła) żywica drzew z ro-dzaju BALSAMEA podobna do mirry.

bdelloid, adj. (de'loid; bdella gr. pijawka) zool. dotyczący pijawek, podobny do pijawek.

bdelloid, s. zool. pijawka, ob. leech.

be, vi. (bi) być, istnieć, żyć; 2) być (czymś), wydarzyć się; 3) być, mieć się; 4) znaczyć, oznaczać; 5) pot. być po —, kosztować, what are beets to-day? po ile dziś są buraczki? about to be ma być w przyszło-ści, forma czasu przyszłego od to be; to be at mieć zamiar, pracować nad czymś, pragnąć, oczekiwać; to be for 1) wybierać się, zamierzać; 2) być za czymś, być przychylnym czemuś, zgadzać się na co; to be off albo away odjechać, odejść, pot. być za-niechanym, this proposition is off; be it so niech i tak będzie, przy-puścmy że tak jest, przypuścmy; if so be w danym razie; to be up to pot. 1) dorósć do czegoś, sprostać czemuś; 2) mieć złe zamiary, knuć; 3) zależeć od, it is up to you to za-leżeć od pana.

be-, przedr. 1) oznaczający: ze wszystkich stron, dookoła, ob-, o-, besmear obskrobać, oskrobać; 2) oznaczający przenikającą dokład-ność; prze-, beshiver przemarznąć (czyt.: ... mar- zn. ...); często w znaczeniu ujemnym, ganiącym prze-, zbytnio; 3) zmieniający słowo nie-przechodnie na przechodnie np. shout vi. wołać, beshout, vt., obwoły-wać; 4) zmieniający imię (rzeczowni-ku) lub przymiotnik w słowo (cza-sownik) w znaczeniu: uczynić z ko-goś lub z czegoś: rascal s. szubra-wiec, berascal, vt. nazwać kogo szubrawcem; brave, adj. odważny, be-brave vt. dodać odwagi; 5) zmie-niający imię (rzeczownik) w słowo (czasownik) w znaczeniu: zabrania, utraty: limb, s. kończyna, noga, ga-łaź, belimb vt. pozbawić kończyny, nogi, gałęzi, odciąć kończyny itd.; 6) przest. oznaczający precz, ode-ode-, bereave odebrać, pozbawić.

beach, s. (bi'cz) 1) żwir pbrzeż-ny zbiorowo; 2) plaża, wybrzeże je-ziora lub oceanu zmywane falami, w szcz. piaszczysta przestrzeń mię-dzy zwyczajną linią przypływu i od-pływu; ob. strand, shore.

beach, vi. osiąść na wydmie pia-szczystej.

beach, vt. dowieść (okręt) do pla-ży.

beach bird (b. börd) ptak nad-brzeżny, każdy gatunek siewek, słonek, i im podobnych przebywających na pbrzeżu.

b. comber 1) długa kędzierzawa fala idąca od morza, ob. comber; 2) włóczęga nadmorski, w szcz. czło-wiek mieszkający czasowo na którejś z wysepek Pacyfiku; 3) Nowa Zelan-dia: a) poszukiwacz złota wymywa-jący je z czarnych piasków; b) czło-wiek zbierający (sposobami dozwoło-

nymi i niedozwolonymi) wrak i szczątki dryfujące od morza ku wybrzeżu.

beached, adj. part. (bi'czd) 1) mający plażę; 2) zapędzony wichrem i falami na plażę.

beach flea (b. fli') zool. pchlica morska, z rodziny ORCHESTIIDÆ, podgromady skorupiaków, CRUSTACEA, gromady skrzelodysznych, BRANCHIATA, typu stawonogów, ARTHROPODA; setkami tysięcy na piaskach plaży, skacze jak pchła, stąd nazwa; około cala (2½ cm.) dług.

b. goldenrod, marram grass, bot. nawróc nadmorska, SOLIDAGO SEMPERVIRENS; na wsch. wybrzeżu St. Zj.

b. grass szorstka trawa AMMO-
PHILIA ARENARIA, rosnąca na piaszczystych wybrzeżach, wiąże dobrze grunt powikłanymi korzeniami i w Australii często używana jest do wiązania lotnych piasków.

b. heather drobna wrzosowata roślinna nadbrzeżna HUDSONIA TOMENTOSA z rodziny czystkowatych, CISTACEÆ, na plażach w Kanadzie i wsch. St. Zj.

beachman, s. (-men) pl. -men człowiek zarabiający na utrzymanie pracą na wybrzeżu, w szcz. w Afr. tłumacz pośredniczący między handlarzami rozmaitych narodowości.

beach pea, (b. pi') dzika wywca nadmorska LATHYRUS MARITIMUS o długim twardym korzeniu; rośnie w całej strefie umiarkowanej na piachach nadmorskich, które wiąże skutecznie.

b. plum (b. ploom) śliwa nadmorska, krzew PRUNUS MARITIMA, o błyszczącym się liściu i ciemnoczerwonym okrągłym owocu; na całym wybrzeżu St. Zj.; także jego owoc.

b. wagon (b. ue'gn) lekka otwarta bryczka o dwu lub o czterech siedzeniach.

beachy, adj. (bi'czy) 1) mający plażę; 2) stanowiący plażę; 3) pokryty żwirem i piaskiem; 4) utworzony z małutkich stopni spadających w jedną stronę.

beacon, s. (bi'kn) 1) przest. chorągiew, sztandar; 2) sygnał, w szcz. mar. stawa, ognisty sygnał na wysokim szlupie lub na wzgórzu (stawa lądowa); 3) her. ogień buchający z kocioła wymalowanego na szlupie, o który oparta jest drabina; 4) czatownia przymorska wydająca sygnały marynarzom, np. Dunkery B.; 5) hist. ang. dawniejszy obszar administracyjny w Ang.; 6) automatyczna latarnia morska; sygnał umieszczony na wyżynie obok wybrzeża albo na wydmie przybrzeżnej.

beacon, vt. 1) przest. wznieść flagę; 2) oświecać, oświetlać, dawać światło, znakować, stawiać (znaki); 3) zaopatrzyć w światła ostrzegawcze.

beaconage, s. (bi'konedż) 1) znakovanie; 2) należytość ściągana za światła ostrzegawcze.

beacon fire sygnałowe światło.

bead, s. (bi'd; od staros. bed pro-

sić) 1) przest. prośba, modlitwa, modły; później w szcz. modlitwa odmawiana na różańcu, pacierz; 2) paciorek, okrągła kuleczka przedziurawiana przez środek używana a) jako ozdoba (w naszyjniku itp. b) u katolików i mahometan do liczenia paciery, stąd: to bid b.-s, to be at one's b.-s lub to tell b.-s modlić się, zmawiać lub odmawiać paciery; 3) cokolwiek podobnie okrągłego np. a) bąble w pianie piwa lub wina, stąd zbiorowo: piana; b) kropla np. rosy, potu, cold b.-s of sweat zimne krople potu, cold b.-s of midnight dew zimne krople rosy północnej; c) wój. muszka u broni palnej, to draw a b. celować; d) chem. kropla boraksu lub tp. przed dmuchawką, borax b.; 4) bud. zaokrąglona wypukłość w gzymsie.

bead, vi. tworzyć kulki lub bąble.

bead, vt. przystrajac w kulki lub paciorki szklane, kamienne itd. albo w toczono ozdoby stolarskie; beaded hair med. ob. monilithrix.

beader, s. (bi'der) maszyna do robienia paciorków.

bead furnace piec paciorkowy, w którym podgrzewa się małe wałki szkła a po zmiekknięciu obraca się je w bębnie dopóki nie zaokrągla się w kulki.

bead-house, bedehouse, s. (bi'd-hauz) schronisko dla starców, którzy mają codziennie modlić się za dobroczyńców zakładu.

beading, s. (bi'din') 1) wyrabianie paciorków; nianie paciorków; 2) paciorki zbiorowo, robota paciorkowa; 3) bud. i stol. okragle ozdoby w kształcie kulki; 4) rodzaj koronki, przez którą przeciąga się wstążeczkę; 5) pienienie się (pewnych wódek); 6) med. różaniec krwawy lub krwawiczy, w krwawicy guzowate wyniosłości między mostkiem a chrząstkami, rachitic rosary.

beading plane hebel do cięcia gzymsu okrągłego.

beadle, s. (bidł) 1) przest. herold, poślaniec, woźny miejski albo trybunalski; 2) pedel, urzędnik uniwersytetu poprzedzający dygnitarza (rektora, dziekana itp.) i noszący przed nim jego insygnia urzędowe; podobnie pedel ang. cechów i unij; także w Ang. podrzędny funkcjonariusz kościelny; zakrystian; w znaczeniu pedela uniwersyteckiego pisownia staroświecka utrzymała się: w Oxford bedel, w Cambridge bedell.

beadledom, s. (bidl'dem) znamienne cechy woźnięskie, formalistka przekraczająca granice rozsądku.

bead mold albo **mould**, (b. mo'ld) paciorkowiec, STREPTOCOCCUS, rozmaite bakterie kształtu ziarniaków ułożonych w postaci paciorkowatych łańcusków.

bead proof (bi'd pru'w) próba paciorkowa, jaką dawniej mierzono moc napojów alkoholowych a) za pomocą wrzucania kulek o rozmaitych ciężarach gatunkowym, b) za pomocą obliczenia jak długo bąble utrzymują się po wstrząśnięciu.

beadroll, s. (bid'rol) 1) KRK spis osób, z których dusze modły mają być zmawane wzgl. liczone na róża-

cu; 2) spis nazwisk; 3) różaniec; 4) introl. wałek mosiężny z kropkami i kółkami, używany do złoceń.

bead-ruby, s. (b.'rubi) bot. jednolist amerykański, UNIFOLIUM CANADENSE, o białych konwalio-
wych kwiatach i karmazynowych jagodach; nazwa pochodzi stąd, że naprzód tylko jeden liść na obęj stopce wyrasta z korzenie.

bead slick narzędzie murarskie do wygładzania i wykończenia okragłego gzymsu.

beadsman, bedesman, s. (bidz'men) 1) mężczyzna modlący się, w szcz. za kogoś innego; 2) mężczyzna pobierający zapłatę lub utrzymanie za to, że modli się za swych dobrodziejów; Ang., mężczyzna utrzymywany w schronisku dla biednych obowiązany modlić się za dusze założycieli lub dobrodziejów zakładu; Szk., licencjonowany żebrak, almsman, który otrzymywał corocznie w dzień urodzin królewskich sumę pieniężną i odzież niebieską służącą za legitymację; 3) przest. petent.

bead snake (bid' snek) zool. żmija koralowa, ELAPS FULVIUS, niewielka, bardzo barwnie znaczone i bardzo jadowita żmija pld.-amer.; cynobrowo-czerwona w paski żółte, brunatne i czarne.

bead tool narzędzie z wklęsłym ostrzem do cięcia gzymsu okrągłego.

beadwork, s. (bi'd uork) 1) robótka paciorkowa; 2) gzymsy okragłe.

beady, adj. (bi'di) 1) paciorkowy, zrobiony z paciorków, podobny do paciorka, (drobny, okragły i polyskujący); 2) pokryty lub zdobny paciorkami lub czymś podobnym do paciorków; 3) o napojach, musujących, szumiejący, pieniący się, pienisty.

beagle, s. (bi'gl) 1) legawiec, wyżeł, krótkonogi pies myśliwski o gładkiej sierści i zwisających uszach; 2) wyżeł, szpicel, konstabl, detektyw, szpieg.

beak, s. (bi'k) 1) dziób, w szcz. ptaka drapieżnego, (inne ptaki — bill); także coś podobnego do ptasiego dzioba, np. wystający pyszczek żółwia; wydłużona ssawka niektórych owadów np. pluskwiaków; wypukłość nad zamkiem na muszli małży itp.; 2) poza światem zwierzęcym coś podobnego do cienko zakończonego dzioba: dziób okapu, garnka, retorty, obciążków chirurgicznych, kowadła, przyładek itd., itd.; 3) palnik gazowy z okrągłym otworem jednomilimetrowym; 4) mar. część okrętu przed dziobówką (forecastle) która jest przytwierdzone do stewy przedniej czyli dziobnicy (stem) i oparta o główną wiązkę (knee); 5) hist. mar. na dawnej galerze belka z metalowym końcem do rozbijania okrętu nieprzyjacielskiego.

beak, vi. uderzać dziobem.

beak, vt. dziobać, dziobać, dotykać, dziobem, kłuć dziobem, chwycić w dziób.

beaked, adj. (bi'd) 1) mający dziób lub wydłużone ostre zakończenie podobne do dzioba; 2) her. o ptakach niedrapieżnych, mający dziób kolorowany odmiennie; (UWAGA: NOT

dziobaty, which means pock-marked); **b. hazel** amer. orzech laskowy *CORYLUS ROSTRATA*, u którego przykwiatki przykieszkowe obejmujące orzech tworzą jakoby dziób; **b. parsley** trybulka; **b. whale** wieloryby średniej wielkości tworzące nieliczną rodzinę *ZIPHIIDÆ*, w szcz. *HYPEROODON ROSTRATUM*.

beaker, s. (bi'ker) 1) puhać z dziobem; 2) szklanka laboratoryjna z dziobem.

beakhead, s. (bi'khead) 1) bud. ozdoba nad drzwiami stylu normandzkiego podobna do głowy z dziobem; 2) mar. platforma na ustępy dla załogi okrętowej.

beakhorn stake kowadło z jedną stroną zakończoną ostrym dziobem, **beakiron**.

beaking, adj. part. (bi'kin~) mający ostry dziób; kończący się w ostry dziób; **b. joint** spójnienie utworzone z kilku schodzących się razem dziobów.

beakiron, s. (bi'k'ajrn) dziób kowadła, kowadełko z dziobem, także **bickern**.

beak sedge (b. sedż) turzyca gatunku *RYCHOSPORA* rzędu ciborowatych, *CYPERACEÆ*, tak zwana od kształtu pecherzyka otaczającego słupkę, wyciągniętego w dwuzębny dzióbek, z którego wysuwa się szyjka.

beak wattles (b. uatłs) mięsne dzwonki u dzioba gołębia listonosza.

beal, s. (bi'l) przest. bólaczka, wyprysk.

beal, vi. przest. zbierać (o materii).

be-all, s. (bi-oł') całość, wszystko co ma być.

Bealtine, s. (beł'tin) celtyckie święto wiosny 1 maja, powrót roślinności, ob. *Lugnassad*, *Samhain*.

beam, s. (bi'm) 1) belka, brus, długi kawał drewna ciosanego służący do dźwignia wielkich ciężarów w pozycji poziomej; 2) główny dźwigar lub jeden z głównych dźwigarów lub okrętu, belka poprzeczna, mar. pokładnik; 3) szerokość okrętu w najszerszym jego punkcie, the larger ship has more b. than the other; 4) tkactwo, wał osnowowy, nawój; 5) roln. główna sztaba pługa, na której umocowane są wszystkie części pracujące; 6) dźwignia wagi, balans, wahadło, pozioma sztaba, na której końcach wiszą szalki wagi; 7) przest. i poet. oś wozu; 8) długie pióro jastrzębia; **b. feather**; 9) **main b.** bud. główna belka wiazarowa; 10) główny konar rogu jeleniego; 11) garb. skośna deska, na której się garbuje; 12) promień światła, słup światła; 13) przen. promień; **b. and scales** waga; **on the b.** mar. na linii belek wiazarowych prostopadle do kilu; **to be on her b. ends** mar. nachylić się (o okręcie) tak, że belka wiazarowa zamiast poziomo stoi prostopadle.

beam, vi. świecić, promienieć, wysyłać promienie światła, jaśnieć.

beam, vt. przest. 1) oświecać; 2) wysyłać, najczęściej z forth; 3) tkac. pracować na wale, naciągać (płótno), nawijać (towar), wyprawiać (skóry).

beamage, s. (bi'medż) kup. potrącenie od wagi świeżo zabitego zwierzęcia (zazwyczaj dwa funty od pół świni) za ubytek przez parowanie przez czas wiszenia na belce.

beam anchor (b. an'ker) bud. anker używany w budynekach do powiązania podłogi ze ścianami.

b. angle, mar. kątownik poprzeczny.

beamed, adj. part. (bi'md) posiadający główną belkę.

beaming, adj. (bi'min~) promieniejący.

beamingly, adv. promieniejąco, promiennie, radośnie, z życiem.

beam knee, mar. kątnica pokładnika.

b. knife, (b. najf) garb. nóż do dwu rączkach do golenia skóry wyprawianej na wale.

b. light, (b. lajt) kość. wieczne światło przed krzyżem.

b. roll, (b. rol) tkactwo, wał na którym nawinięte są nici osnowy.

b. sea, (b. si') mar. fala boczna.

b. stringer, (b. strin'dżer) mar. wzdułżnik pokładnikowy.

beamy, adj. (bi'mi) 1) promienny; 2) mocny, wytrzymały; 3) mający rogi jak jelen; 4) mar. szeroki.

bean, s. (bi'n) 1) bot. fasola, roślina motylkowata z rodziny fasołowatych, *FABACEÆ*, której prototypem jest bób, *FABA FABA*, hodowany w Europie, mało znany w Amer., gdzie przeważnie uprawiany bywa *PHASEOLUS*, w szcz. szablak *kidney bean*, jasek *Lima bean*; także każda roślina dająca owoc w kształcie fasoli, np. *coffee b.*, *coral b.* itd.; **pole b.** fasola tyczna; **field b.** fasola pieszka, piechota, piechotka; 2) zool. wzniesienie na górnej szczęce ptactwa wodnego, w szcz. niektórych gęsi.

b. cake (b. kejk) makuch fasolowy, wytłoki z fasoli używane na karmę i na nawóz.

b. caper (b. kej'per) bot. każda roślina z rodzaju *ZYGOPHYLLUM*, w szcz. *Z. FABAGO* na Lewancie, której pączki używane są w miejsce kaparków; roślina bodziszkowata (*GERANIALES*), gdy kaparek należy do makowatych (*PAPAVERALES*).

beanfeast, s. (bin 'fist) coroczne przyjęcie urządzane w Ang. przez pracodawcę dla robotników.

beanfeaster, s. (-er) uczestnik takiego przyjęcia.

bean goose, (b. guz) zool. pospolita dzika gęś europ. *ANSER FABALIS*.

b. ladybird (b. lej'diberd) zool. biedronka fasolowa, *EPILACHNA CORRUPTA*, także: biedronka, krówka, boża krówka, zazula fasolowa; *EPILACHNA* różni się od biedronki *COCINELLA ladybird*, żerującej na różnych roślinach, tym, że żeruje tylko na fasoli.

bean leaf beetle, zool. owad fasolowy *CERATOMA TRIFURCATA*, wielkie szkody wyrządza w pld. St. Zj. żerując w okresie dojrzałości na liściach fasoli i grochu; koloru czer-

wonawo-żółtego z czarnym.

bean louse, zool. wesz fasolowa, w szcz. *APHIS GOSSYPHII* i *RUNICUS*.

bean mildew, **pea mildew**, bot. pleśń fasolowa, choroba fasoli i grochu spowodowana przez grzybki *PERENOSPORA VICEÆ* i *P. TRIFOLIORUM*.

bean pod, bot. strączek fasoli.

bean tree, bot. 1) australijskie drzewo fasolowe *CASTANOSPERMUM AUSTRALIS* o pięknych żółtych kwiatach i wielkich strąkach zawierających po 3 lub 4 nasiona podobne do kasztanów, tubylcy jadają je pieczone; także *MORETON BAY CHESTNUT*; drewno w handlu zwane **black bean**; 2) inne drzewa tej samej rodziny; 3) drzewa innych rodzin mające podobne długie strąki.

bean weevil, zool. wółczek fasolowy, rozmaite wółczki składające jajka w strąkach fasoli lub grochu; najpospolitszy w St. Zj. i najgroźniejszy jest *BRUCHUS OBTUSUS*, w Meksyku *SPERMOPHAGUS PECTORALIS*, w Eur. *BRUCHUS RUFIMANUS*.

bear, s. (be'r) 1) zool. niedźwiedź, zwierzę z rodziny *URSIDÆ*, ssak z podrzędu *ARCTOIDEA*, rzędu *CARNIVORA*; w Eur. **brown b.** niedźwiedź brunatny *URSUS ARCTOS*, niedźwiedź siwy **grizzly b.** *U. HORIZIBILIS*, w Amer. roślinożerny **baribal black b.** *U. AMERICANUS*, w Palestynie *n. syryjski cinnamon b.* *U. SYRIACUS*; podbiegunowy, największy ssak, drapieżny **n. biały white polar b.** *THALACTOS MARITIMUS*; na obszarze indyjsko-malajskim **n. malajski Malay b.** *U. MALAYANUS*; w Afr. **nie ma**; w Am. Pld. jeden gatunek, w Australii nazywają niedźwiedzem, **b.** torbaczka koale; 2) zwierzę czymś przypominające niedźwiedzia, np. włochata gąsienica **woolly b.**, mrówkojad **ant b.**, leniwiec **water b.**, **b. animalcule**; 3) niedźwiedź, brutal, człowiek podobny do niedźwiedzia (z zachowania, instyktów, wyglądu, niegrabności itp.); 4) astr. Niedźwiedzica Wielka i Mała, ob. *Ursa*; 5) giełda, besjer (fr. baissier, czyt. besje'), spekulant grający na bese (na zniżkę; baisse (be's), fr., spadek kursów), sprzedający papiery lub towary, jakich nie posiada, licząc na zakupienie przed terminem dostawy po niższej cenie, ob. **bull**, s. 5); 6) mech. przenośna maszyna do wybijania dziur, przenośna dziurkarka; 7) mar. kawał drewna pokryty szorstką weretą używany do szorowania pokładu; także wereta służąca, jako mata przed drzwiami, do wycierania bucików; 8) metal. masa niestopionego kruszcu wewnątrz pieca hutniczego, także **salamander**, sowa.

bear, vi. 1) cierpieć, wytrzymać; 2) wytrwać; 3) być cierpliwym; 4) znać, mieć pewien sens; 5) napierać z **on**, **upon**, **against**; 6) mieć skutek; 7) dotyczyć czego, odnosić się do czego, wpływać na co, z **on**, **upon**; 8) leżeć, być położonym (geograficznie); 9) mar. namierzać, pelengować; 10) mech. wybić dziury dziurkarką, ob. **b.**, s. 6); 11) giełda, grać

na zniżkę (na besę), kontrminować, ob. b., s. 5); to b. against przest. zbliżyć się z zamiarem napadnięcia; to b. away mar. zmienić bieg, odprowadzić (dziób od wiatru); to b. back cofać się; to b. off, mar. odpływać precz; to b. with wytrzymać cierpliwie; współczuć.

bear, vt. 1) nieść, nosić, podtrzymywać, dźwigać, wieźć, wozić; 2) przest. prowadzić; 3) rodzić, wydać; 4) dawać, składać, np. to b. testimony; 5) wykonywać, mieć i używać; 6) nosić się, zachowywać się; 7) nosić jako znak swej godności; 8) utrzymywać, ponosić; 9) ścierpieć, wytrzymywać, wytrwać; 10) przest. zyskać; 11) ponosić odpowiedzialność, odpowiadać za coś; 12) zawierać, nosić, the gravestone bore the inscription nagrobek nosił napis; 13) utrzymać, usprawiedliwić, zasługiwać na, this will b. an investigation to zasługiwałoby na bliższe zbadanie; 14) backgammon, zabrać, bić, zabić; to b. a hand użyć pomocy, pomóc; to b. arms nosić broń, służyć w wojsku; to b. date nosić datę, mieć datę wypisaną, np. o liście; to b. down 1) pobić, obalić, 2) obniżyć siłę; to b. in mind 1) mieć w pamięci, pamiętać o czym, 2) mieć coś na względzie, mieć wzgląd na co; to b. off mar. trzymać z dala, nie dopuścić do otarcia się, np. łódź; to b. out 1) potwierdzić, stwierdzić; 2) utrwalić, 3) podtrzymywać; to b. the bag mieć sobie powierzony zarząd pieniędzy.

bearable, adj. (be'rebł) znośny, dający się wytrzymać, jaki można wytrzymać.

bearableness, s. (-nes) możność wytrzymywania, granica tego co można znieść.

bearably, adv. (-li) znośnie, w granicach tego co da się wytrzymać.

bear animalcule, (b. inime'kjuł) leniwiec, ob. bear, s. 2).

bearberry, s. (b'beri) bot. 1) macznica, ARCTOSTAPHYLOS, drobny krzew wroszowaty póln. strefy umiarkowanej i podbiegunowej; niedźwiedzie grono; ARBUTUS UVA URSI macznica lekarska ma jagody kuliste, czerwone, macznię, przysmak niedźwiedzi; 2) duża żółta wino OXYCOCCUS MACROCARPUS; 3) ostrokrzew pld. St. Zj. ILEX DECIDUA; 4) szakiak dający CASCARA SAGRADA, ob. cascara buckthorn; także bearwood.

bearbine, s. (b'bajn) 1) Ang. barley-bine, pospolity powój polny CONVOLVULUS ARVENSIS i SOLDANELLA; częsty wśród jęczmienia; 2) rdest POLYGONUM CONVOLVULUS black bindweed.

bear brush, bot. dereniowaty krzew zach. St. Zj. GARRIA FREMONTII o podługnych liściach błyszczących z wierzchu, siwych spodem, i o czarnej jagodzie; także CALIFORNIA FEVER.

bear caterpillar zool. włochata gąsienica kilku gatunków sówek, ob. woolly bear.

beard, s. (bi'rd) 1) broda, zarost (zwykle mężczyzn) na brodzie, chin, policzkach i pod wargą, (często z

wyłączeniem wasa, mustache; ob. whisker; 2) broda capa; cienkie włosy dookoła dzioba niektórych ptaków; zwisające włosy lub wyrostki u szczęki wielorybów, małżów; macki motyli i sówek; skrzele małżów jak np. ostryg; kolce kłosów („wasy”); 3) coś wystającego lub zwisającego, jak np. a) odwrotny haczyk u końca brzošwy by utrudnić wyjęcie strzały; u szydełka (w robotkach szydełkowych) by łatwiej przeciągnąć nitkę; spodnia część dolnej szczęki konia nad brodą, chin, gdzie zakłada się podbródek munsztuka; c) ostry kant deski; d) poprzeczka nałożona tuż nad górną krawędzią fujarki organów; e) druk. część czonki między keglem a oczkiem; to one's b. w oczy, prosto w twarz.

beard, vt. 1) sprzeciwiać się komu prosto w oczy; 2) dostarczać komu brody, przyprowadzać brode; 3) rwać za brode, wyrwać włosy z brody, ze złości lub z pogardy; 4) zheblować kanty brusa lub deski; oberwać dychawki skrupiaka; ściąć niezdałą część skura.

bearded, adj. (-ed) brodaty, mający brode; b. argali ob. aoudad; b. eagle zool. sep brodaty, orłosep lammergeier GYPAETUS BARBATUS; b. fescue bot. kostrzewa olbrzymia FESTUCA GIGANTEA; b. griffin sep brodaty ob. b. eagle; b. lizard zool. australijska jaszczurka AMPHIBOLURUS BARBATUS, tak nazwana ponieważ, gdy wydymie kark, wygląda jak gdyby miała brode; b. pink bot. azalia błotna; b. pincock zool. Ang. wąsatka reedling PANURUS BIARMIS, z rodziny sikorek, PARIDAE, w St. Zj. b. titmouse; b. tortoise zool. żółw pin.-brzyl. matamata matamata CHELYS FIMBRIATA; b. vulture zool. sep brodaty, ob. b. eagle; b. wheat roln. pszenica ostka.

bearding, s. (-in-) 1) zarost na wór brody; 2) okrętown. zaokrąglenia brusa.

beardless, adj. (bird'les) nie mający brody, bezwasy, młodociany; b. wheat roln. pszenica gołka.

beard moss (bi'rd mos) bot. brodacza, pakość brodatą, popielaty porost USNEA BARBATA, rośnie na drzewach.

beardtongue, s. (bi'rdtong) bot. wąsatka, roślina rodzaju PENTSTEMON czyli PENTASTEMUM, z rodziny trędownikowatych, SCROPHULARIACEAE; St. Zj. i Meksyk.

beardy, adj. (bi'rdi) brodaty.

Bearer, s. (be'r'er) 1) kto lub co dźwiga, przynosi; 2) osoba pomagająca zanieść zwłoki do grobu, ob. pallbearer; 3) Indie Wsch. kamerdyner; 4) roln. owocodajne drzewo, a good b. drzewo dające obfity zbiór; 5) kup. okaziciel, uprawniony na mocy posiadania listu, czeku, weksłu, obligacji itp. do odbioru gotówki bez obowiązku legitymowania się; od dawca (listu); 6) mech. a) belka podtrzymująca, podporka; b) podciąg, także ceiling joist; c) pl. boki lub policzki szczęki; b. girder mech. dźwigar, legar, podciąg; cross b. belka środkowa lub pośrednia, trawersa; w szcz. jedna z poprzecznych

sztab podtrzymujących ruszt kotła parowego.

bearer company, b. corps, woj. oddział wojska mający zbierać rannych i odnosić ich z pola walki na tyły do lazaretu.

b. securities (b. sekju'ritis) papiery wartościowe płatne okazicielowi czyli wystawione „na okaziciela”, ob. bearer, s. 5).

bear garden (ber'garden) 1) niedźwiednia, miejsce publiczne, gdzie trzymane są niedźwiedzie dla rozrywkę publiczności; 2) miejsce gdzie wydarczają się lub są dozwolone awantury i bijatyki.

bear grass (b. gres) każdy gatunek palmy rodzaju YUCCA w szcz. YUCCA FILAMENTOSA szpilecznica włosista i Y. GLAUCA szp. niebieska, o liściach podobnych do pęków trawy; nazwa miejscowa w pld. zach. St. Zj.

bearherd, s. (ber'herd) 1) dozorca niedźwiedzi, ob. bearward; 2) niedźwiedznik, dawniej skomoroch, smorgończyk, co oprowadza niedźwiedzie tańczące.

bearhound, s. (ber'haund) pies myśliwski do polowania na niedźwiedzie.

bearing, s. (be'rin-) 1) noszenie, dźwiganie; 2) sposób w jaki kto się nosi, postawa, zachowanie się, mina, wygląd, sposób trzymania się; 3) her. każdy szczegół w tarczy herbowej, zazwyczaj w pl.; 4) cierpliwość, wytrzymłość, znośność bez skargi; 5) fiz. przedmiot, płaszczyzna, punkt który podiera, podtrzymująca siła, punkt oparcia; 6) ta przestrzeń każdej części budowli jako opiera się o coś, np. this beam has 5" of b. upon the wall ta belka ma pięć cali oparcia w ścianie; mniej ściśle, lecz dość powszechnie o całej nieopartej długości belki; this beam has 20' of b. between the walls, co jest fiz. prawdą ale gram. niewłaściwe; 7) mech. łożysko, panewka, panew (f); ball b. łożysko kulkowe; ball b. cups miski łożyska kulkowego; base b. (auto) łożysko wału korbowego; cam shaft b. (auto) łożysko wału rozrządczego; cone b. (auto) panewka stożkowa; cooling of b. chłodzenie łożyska; crankshaft b. łożysko wału korbowego; flywheel b. łożysko koła zamachowego; hanging b. łożysko podwieszone; heated lub hot b. łożysko zagrzane; journal b. łożysko tylne; longitudinal ball b. łożysko kulkowe podłużne; main b. łożysko główne oporowe; pin b. of the crank łożysko czopu korbowodu; pendulum b. opora wahadłowa; plain b., parallel b. łożysko ślizgowe; roller b. łożysko wałkowe; step b. łożysko sztorcowe, i. oporowe, i. stopowe; thrust b. łożysko oporowe; 8) cel, sens, zamierzone znaczenie, pogląd; 9) położenie jednego punktu lub przedmiotu względem drugiego w szcz. ze względu na wskazania kompasu; pl. względne odległości lub kierunki odnośnie do obranego stałego punktu lub przedmiotu albo do kompasu; przen. wzajemny stosunek, związek, łączność; 10) mar. kierunek punktu lub przedmiotu od okrętu, namiar, peleng;

true b. lub **magnetic b.** lub **compass b.**, namiar prawdziwy lub magnetyczny lub kompasowy, jeżeli kierunek odnosi się do bieguna geograficznego lub do magnetycznego lub do igły kompasu; **relative b.**, jeżeli odnosi się do przedniej lub tylnej linii okrętu; **cross b.** lub **krzyżowy**; **to take a b. a)** mar. namierzać, pelengować; **b)** przen. orientować się; **11)** mar. pl. najszersza część okrętu poniżej pokładnicy, **planksheer**; **12)** mar. pl. linia zanurzenia okrętu należycie obciążonego ładunkiem i balastem; **to lose one's b.-s** stracić orientację, zgubić się, utracić zimną krew, pot. stracić głowę; **to bring one to his b.-s** przyprowadzić do równowagi.

bearing axle mech. oś dźwigająca oś nośna, oś główna.

b. cap (b. kep) mech. pokrywa łożyska.

b. cloth (b. kłó) przest. ubranie, w jakim niesie się dziecko do chrztu.

b. door (b. dor) gór. ang. główny otwór w kopalni węgla służący do wentylacji.

b. feeler mech. automatyczny przyrząd działający za pomocą kawałka topliwego metalu w celu zwrócenia uwagi na zagrzanie się łożyska.

b. for ring lubrication (b. for ring ljbubrikej'szn) mech. łożysko z pierścieniami samosmarującymi.

b. lock (b. lak) mech. umocowanie, opór.

b. metal mech. metal panewkowy, kompozycja metalu na łożyska, kruszec panewkowy; zazwyczaj mosiądz, brąz lub inny metal odporny na tarcie, **antifricction metal**.

b. note (b. not, Ang. neut) muz. nuta strojona pierwsza i służąca do strojenia innych.

b. pile mar. pal nośny.

b. power (of building site) bud. wytrzymałość gruntu pod budowę (na obciążenie).

b. rein (b. rejn) uzdeczka krygowa.

b. rib mech. rąbek, listewka obrzeżna.

b. ring lot. w balonie drewniany pierścień strzymający powrozy związające, technicznie to samo co **kil u okrętu**.

b. sleeve mech. skrzynka łożyska.

b. spring mech. sprężyna nośna.

b. surface mech. powierzchnia łożyska.

bearish, adj. (be'risz) 1) okazujący usposobienie niedźwiedzie, nieokrzesany, szorstki, rubaszny; 2) giełda, kontrminowy, besowy, skłonny do spadku kursów, chętny spadkowi kursów.

bear leader (b. li'der) niedźwiedźnik, dawniej skomoroch, smorgonczyk, co oprowadza niedźwiedzie tańczące; żart. osoba opiekująca się młodym towarzyszem podróży.

bear oak (b. o'k) bot. krzew ptn. wsch. St. Zj. **QUERCUS PUMILA** rosnący w gęstwinie i rzadko dochodzący do wielkości drzewka; z liścia

podobny do **QUERCUS MARYLANDICA** (ob. **blackjack**), kora siwa.

bear's-breech, s. (bers'bricz) bot. 1) rodzaj akantu, barszcz włoski, **ACANTHUS MOLLIS** o włochatych liściach; 2) nieścieśle pot. w Ang. barszcz pospolity czyli płonny i wodny **cow's parnip HERACLEUM SPHONDYLLUM**.

bear's-ear, s. (bi'r) bot. pierwszeniek łyszczak **auricula PRIMULA AURICULA**, roślina górską o wonnym żółtym kwiecie i włochatych liściach spodnich.

bear's-foot, s. (b. fu't) bot. 1) niedźwiedzia stopa **HELLEBORUS FETIDA**, ziele o przykrym smaku i zapachu, w lecznictwie środek wymiotny, przeczyszczający i przeciwczerwiowy; 2) gęsie łapki, przywrotnik pospolity **lady's mantle ALCHEMILLA VULGARIS**.

bear's-head, s. (b. hed) bot. kolczak **HYDNUM CAPUT-MEDUSÆ**, jadalny grzyb rosnący na pniach drzew.

bearskin, s. (ber'skin) 1) skóra niedźwiedzia; 2) gruby, włochaty materiał wełniany na płaszcze; 3) wysoka czapka ze skóry niedźwiedziej noszona przez gwardię ang.

bear's-paw, s. (b. po') 1) bot. niedźwiedzia łapa, lwia łapa, pas św. Jana, wilcza stopa, babimur, babimór, **LYCOPodium**, ziele; 2) zool. niedźwiedzia łapa, duży małż wsch.-ind. **HIPPOPUS MACULATUS**.

Bear State przydomek stanu Arkansas.

bearward, s. (ber'uord) dozorca niedźwiedzi.

bearwood, s. (ber'uud) ob. **cascara buckthorn**.

beast, s. (bi'st) zwierz (m), zwierzę (n), żyjąca istota, cokolwiek żyje i samo się porusza, żywe stworzenie; 2) zwierzę czworonożne, w szcz. duże, przydatne do pracy, roln. a) bydlę, w Ang. bydlę tuczne; b) koń lub muł; 3) zwierzę w odr. człowieka, stworzenie bezrozumne; 4) bestia, a) dzikie zwierzę; b) człowiek upadły, podobny do dzikiego zwierzęcia, w szcz. okrutny; 5) **B. bestia** z apokalipsy z 7 głowami i 10 rogami, Antychryst; 6) karty, a) zapomniana gra w karty podobna do **loo**; b) grzywna w **beast**, **omber**, **quadrille** i t.

beast fable (b. fejbł) bajka z morałem, w jakiej zwierzęta występują w roli ludzi; o ile bajka nie ma morału, a przedstawia zwyczaj i życie zwierzęcia, zwie się **b. tale**.

beastlily, adv. ob. **bestially**.

beastly, adj. (bi'st'li) 1) zwierzęcy, dziki, bestialski, okrutny; 2) niegodny człowieka, brutalny, niski, bydlęcy.

beast tale ob. **b. fable**.

beat, s. (bi't) 1) uderzenie; 2) uderzenie powtarzające się regularnie, bicie, **b. of the heart** bicie serca, pulsu itp., tętno; 3) szerm. uderzenie o pałasz przeciwnika; 4) muz. takt, ob. **rhythm**, **time**; 5) tyk-tak zegarka; jeżeli uderzenie jest regularne, zegar jest **in b.**, jeżeli nieregularne—**out of b.**; 6) akust. nagłe nabrzmienie dźwięku powracające w regularnych odstępach, spowodowane przybywaniem fal głosowych nieco różniących się co do okresu drgania; 7) regularnie powtarzana straż na określonym terenie, **police-man's b.** debiet policjanta; 8) w stanie Mississippi okręg administracyjny w obrębie powiatu; 9) Ang., pęk lnu lub konopi; 10) Ang., mierzwa z powierzchni ugoru, pastwiska lub moczaru spalona przed orką; 11) myśl. nagonka, oblawa; 12) mar. lawirowanie; 13) naturalny słoć powierzchni deski, dawniej flader.

beat, vi. 1) pukać, uderzać; 2) uderzać z siłą (jak grad, deszcz), padać, bić (o brzegi jak fala); 3) bić (jak serce), poruszać się regularnie; 4) poet. wahać się, być w niepewności; 5) mar. lawirować pod wiatr; **to b. in** wlawirować (do portu); **to b. off** odlawiarować (od brzegu); **to b. out** wylawiarować (z portu); **to b. up** lawirować; 6) muz. brzmieć rytmicznie lub ze zmianami szybszymi lub wolniejszymi z siłą większą i mniejszą tak by wywołać wrażenie taktu, (o akcencie lub nacisku muzyki lub instrumentów, tonów lub dźwięków nie będących w zupełnym unisono); 7) myśl. lawirować, o gonionej zwierzyńce; 8) woj. bić w bęben, dawać sygnał; **to b. about** szukać, starać się na wszelkie sposoby; **to b. about the bush** obchodzić sprawę z daleka, starać się traktować dyplomatycznie, pot. sięgać lewą ręką do prawego ucha.

beat, vt. 1) bić, uderzać często w to samo miejsce w celu wnikięcia do środka, skruszenia, sproszkowania, zmieszania, zmłócenia itp., ubijać (jaja, mleko itp.); 2) ubijać (ścieżkę), **to b. in** wbijać, wciskać, właczać; 3) biciem karać, pot. trzepać skórę; 4) uderzać, padać, np. jak deszcz, grad itp.; 5) pobić, przewyciężyć (w grze, walce, wojnie); 6) uderzać regularnie dla wskazania czasu, taktu, tempa, sekund itp.; wybijać takt, jak kapelmistrz lub metronom itp.; 7) pobić, klepać (złoto lub srebro na obraz lub w inkrustacji); **to b. flax** trzepać lub klepać len; 8) myśl. robić oblawe; 9) woj. dawać sygnał za pomocą bębna, trąbki itp. **to b. retreat** trąbić na odwrot; **to b. reveille (rewiej)** bić lub trąbić na pobudkę; **to b. an alarm** bić na alarm; **to b. down** zbić, zbijać, deprymować, onieśmielać; **to b. into** wbić w głowę, wpajać przez powtarzanie; **to b. money** przest. bić monety, bić pieniądze; **to b. off** cofać się; **to b. one out of a thing** a) porzucić sprawę, b) nakłonić do porzucenia; **to b. the air** lub **wind**, dawniej **water** walczyć z wiatrakami, robić dużo krzyku o nic, walczyć z urojonym przeciwnikiem; **to b. the bounds** wyznaczać granice parafii, jeszcze zachowane w Ang. tradycyjne obchodzenie granic parafii i wbijanie kołków w pewnych punktach; **to b. the wing** trzepotać skrzydłami; **to b. to a mummy** zbić na kwaśne jabłko, bić do nieprzytomności; **to b. up** a) napaść niespodzianie;

b) nabić mocno; c) (rytownictwo) podbić, usunąć zagłębienie przez pobijanie od spodu.

beaten, adj. part. (bi'tn) 1) bity, ubity, pobity, podbity, urobiony przez pobijanie, np. ścieżka wygładzona i ubita przez chodzenie, bite złoto lub srebro przez pobijanie uformowane do potrzebnej grubości lub w zamierzoną płaskorzeźbę; ubity do pożądanej gęstości, jak np. bita śmietanka, ciasto na babę; ozdobiony metalem pobijanym np. **b. velvet**; 2) podbity, zwyciężony; pojmany; 3) wyczerpany, zmęczony, znękany; 4) utarty (od częstego potarzanja) a **b. phrase** utarte zdanie; 5) przest. obity, obyty, doświadczony.

beater, s. (bi'ter) kto lub co bije, w szcz. 1) kapeluszn. młotek do filcu; 2) koszyk, ciężkie żelazo do pobijania wikliny na miejsce; 3) myśl. oblawnik, szczwacz; 4) papiern. maszyna do miażdżenia; 5) roln. człowiek i przyrząd miedlacy konopie, len, czyszczący bawełnę; 6) tk. a) dzwignica maszyny pończoszkarskiej; b) płochla lub przybijaczka u warsztatu tkackiego przybijająca wątek do towaru.

beatific, -al, adj. (biety'fik, -i) błogosławiony, błogosławiący, mający moc zupełnego uszczęśliwienia; **b. vision** bezpośredni widok Boga w chwale niebieskiej, udział błogosławionych dusz.

beatifically, adv. (-ełi) w wieczystej rozkoszy, z mocą zupełnego uszczęśliwienia.

beatification, s. (-ej'szn) KRK beatyfikacja, ob. canonization.

beatify, vt. (bie'tifaj) 1) uczynić szczęśliwym; dać niebiańskie szczęście, napawać wieczystą rozkoszą; 2) uznać lub ogłosić szczęśliwym rozkoszą wieczystą; 3) KRK ustalić w drodze procesu kanonicznego i ogłosić ze stolicy papieskiej, że osoba (już nie żyjąca) należy do błogosławionych, osiągnąwszy drugi stopień świętości, i zasługuje na publiczne religijne oznaki czci.

beating, s. (bi'tin') 1) akust. pulsowanie, puls, tętno; regularnie powtarzające się szmery lub dźwięki; 2) introl. wyrównywanie zagiętych karteek przez pobijanie młotkiem; 3) mar. lawirowanie pod wiatr; 4) metal. wybijanie płyty srebrnej lub złotej (w płaskorzeźbę lub tp.); 5) roln. miedlenie lnu i konopi; **b. bracket** tk. lada; **b. engine** papiern. maszyna miażdżąca; **b. machine** roln. maszyna do wybijania i czyszczenia bawełny; **b. orders** woj. ang. rozkazy departamentu wojny dla komendantów w sprawie przeznaczenia świętych rekrutów; **b. up** tk. umieszczenie osnowy w właściwej pozycji.

beatitude, s. (bi-e'titud) 1) szczęśliwość najwyższa, błogość, stan błogosławieństwa; 2) każda z ośmiu lub dziewięciu deklaracji — zwanych **b.-s.** błogosławieństwami — wspomnianych w kazaniu Chrystusa na Górze Oliwnej według Mat. V.3-12; czasem zaś według Łuk. VI.20-22 w kazaniu zwanym Kazaniem na Nizinie; niektórzy obejmują wyrazem **b.**

także Chrystusowe określenia błogosławieństwa zawarte w Mat. XI.6; 3) KRK beatyfikacja, ob. canonization.

Beatrice, s. (bi'etris; która uszczęśliwia) 1) Beatrycze, Beatriks, żeńskie imię własne; 2) główna postać żeńska w Dantego „Divina Commedia”, w życiu piękna Florentynka, Portinari, żona Szymona de Bardī, w której Dante zakochał się (1274) mając lat 9, a która zmarła młodo w 1290; Dante przeżył ją o lat 41; 3) w Szekspira „Much Ado About Nothing” (Dużo hałasu o nic) wesoła trzpiotka, która kpi sobie z miłości, aż wreszcie sama wpada w jej sieć; 4) bohaterka opery Ignacego Lilięna „Beatrice”.

beatrice antelope (bi'etris en'tilop) zool. antylopa arabska ORYX BEATRICEX mniejsza niż afrykańska antylopa szablora ORYX LEUCORYX.

beat tone, akust. ton tej samej częstości co takt, dyferencjał, ob. combinational tone.

beau, s. (bo; fr. piękny) pl. beaux (bo's) 1) elegant, mężczyzna zachowujący wyszukana staranność w ubieraniu się; 2) adorator, stały towarzysz damy.

Beau Brummell (bo bre'mł) znany wytwórniś George Bryan Brummell (1773-1840) nieodstępny przyjaciel ang. księcia regenta, następnie króla Jerzego IV, z którym następnie rozstał się w niezgodzie; zakończył życie w ostatecznej nędzy; bohater powieści.

beaufort, s. (bo'fert, biu'fert) Ang. żakiet, ob. cutaway coat, morning coat.

Beaufort's scale (biu'ferc skejl'; Sir F. Beaufort, R. N., mar. skala Beauforta (czyt. bofor'ta) wskazyjąca bez przyrządów siłę (szybkość) wiatru oznaczona numerami 0 — 12; 0 calm cisza, 1 light air powiew, 2 light breeze słaby wiatr, 3 gentle breeze łagodny wiatr, 4 moderate breeze umiarkowany wiatr, 5 fresh breeze żywszy wiatr, 6 strong breeze silny wiatr, 7 moderate gale bardzo silny wiatr, 8 fresh gale gwałtowny wiatr, 9 strong gale wichura, 10 whole gale silna wichura, 11 storm gwałtowna wichura, 12 hurricane huragan; ob. wind scale.

beau ideal (bo ajdi'eł; fr. beau idéal (czyt. bo' ide-al), idealne piękno) idealne piękno, pojęcie doskonałego piękna fizycznego i moralnego, (por. gr. kalokagathos', kalos' gr. piękny, kaj gr. i, agathos' gr. dobry).

beaumontague, s. (boman'tagju) metal. substancja do zatykania szpar itp.; do metalów mieszanina opióków żelaznych z salmiakiem, do drzewa mieszanina oleju lnianego z wapnem i bielą ołowiu lub tlenkiem ołowiu.

Beaumontia, s. (bomen'szie, Elias de Beaumont (czyt.: boma') 1798-1874) rodzaj wsch.-ind. krzewów pnących toinowatych, apocynaceous; **B. GRANDIFLORA** daje „jedwab roślinny”, miękkie nitki okrywające nasiona.

beauteous, adj. (biu'ti-ös) piękny, nadobny, urodziwy.

beauteously, adv. (-i) pięknie, nadobnie.

beauteousness, s. (-nes) piękność, nadobność, uroda.

beautiful, adj. (biu'tifuł) piękny, pełen piękności, mający właściwości stanowiące piękno, śliczny; **B. Parricide** piękna ojcobójczyni, Beatrycze Cenci (czyt. Czen'czy), która w zмовie z macochą i rodzeństwem zabiła w r. 1599 swego ojca, okrutnika bez miary; została za to powieszona w wieku lat 22; **The B. Rope-maker** (La Belle Cordière, czyt. la bel kordjer') piękna powroźniczka, Ludwika Labé (lui'z labe'), francuska poetka (1526 - 1566), żona powroźnika Ennemunda Perrina (czyt. pere'na).

beautiful, s. piękno, w szcz. z rodzajnikiem the czyste piękno, esencja czyli zasada tego co pobudza do kontemplacji estetycznej wywołując stan podniosłego upodobania, ob. beauty.

beautifully, adv. (-i) pięknie, wzniosło, podniosło, ślicznie.

beautifulness, s. (-nes) piękno, pełnia piękna, arcypiękność.

beautify, vi. (biu'tifaj) stawać się pięknym, pięknieć.

beautify, vt. upiększać, ozdabiać, ubierać.

beauty, s. (biu'ti) 1) piękność, piękno, zbiór właściwości lub poszczególne właściwości zadowalniające oko, ucho, umysł, upodobania estetyczne lub poczucie moralne; także abstrakcyjne własności, jakie znamionuje taka zaleta; 2) piękność, piękna osoba, w szcz. kobieta, **his wife is a b.** jego żona jest pięknoscią; pot. piękna rzecz, **this box is a b.** ta skrzynka jest pięknym dziełem sztuki.

beauty sleep, (b. sli'p) pot. sen przed północą, rzekomo najbardziej orzeźwiający.

beauty spot (b. spat) małe ciemne znamię lub malutka brodawka na upudrowanej twarzy kobiecej, często sztucznie naśladowana dla efektu zwłaszcza w epoce białych peruk; muszka, drobny plasterek do upiększenia upudrowanej twarzy; „załotnica rozumie, że się z muszek twarz udatniejszą staje” (1774).

Beauvais carpet (bowe' kar'pet) rodzaj pięknych dywanów wyrabianych dawniej w Beauvais (bowe') we Francji, obecnie w fabryce Gobelina (goblena) w Paryżu.

Beauvais tapestry (b. ta'pestri) gobelin. makata francuska, do zawieszania w ramach na ścianie, wyrabiana od 1664 w Beauvais; tematem obrazów są sceny sielskie, widoki natury, owoce, kwiaty.

beaver, s. (bi'wer; ss. nabrus, lit. bebrus, i. fiber) 1) zool. bóbr, zwierzę ssące rzędu gryzoni, RODENTIA, rodzaju CASTOR, bardzo przemysłne i niezmiernie zasłużone w niwelacji ziemi za pomocą swych budowli tam; ceniony dla futra; w Eur. CASTOR FIBER, w Amer. bardzo blisko spokrewniony CASTOR CANADENSIS; 2) bóbr, częściej bobyry, futro bobrowe; 3) kapelusz pilśniowy.

wy, dawniej robiony z bobrów, dziś przeważnie z sierści zajęcej lub króliczej albo z imitacji jedwabiu; 4) sukno bobrowe, wełniany materiał z grubą warstwą filcu, strzyżony z jednej strony, na ciepłe płaszcz; 5) muz. cienka drewniana płytka u organów na wierzchniej stronie rezonansu; 6) St. Zj. żart. brodac; 7) (od fr. bavière; bave, fr. (baw) ślinić) część szyszaka pokrywająca brodę, oddzielna od przyłbicy; później (u Szekspira) przyłbica.

beaver eater (b. i'ter) zool. rosomak, ob. **glutton**.

beavered, adj. (bi'werd) ubrany w kapelusz bobrowy.

beaver finish (sukiennictwo) sukno wyglądające jak bobry, z włosiem w jedną stronę czesany.

beaver kill fly ryboł. sztuczna przynęta łowiecka, mucha o białym jedwabnym kadłubie w cieniutkie brunatne paski, ołowiano-popielatych skrzydełkach, szarym odwłoku i brunatnych nóżkach.

beaverkin, s. (b.kin) mały kapelusz piłśniowy.

beaver rat (b. rat) zool. australijski szczur wodny **HYDROMYS CHRYSOGASTER** (wodomysz złotobrzusznna) i pokrewne gatunki; na Litwie bobroszczur, **CASTOR MOSCHATUS**.

beavery, s. (bi'weri) bobrownia, miejsce gdzie bobry przebywają w warunkach naturalnych lub gdzie są trzymane w hodowli nadzorowanej.

bebeerine, s. (bibi'rin) chem. bebiryna, alkaloid bezpostaciowy $C_{15}H_{21}O_5N$ z kory drzewa **NECTANDRA RODICEI**, używany w lecznictwie zamiast chininy.

bebeeru, s. (bebi'ru, nazwa miejscowa) bebiru, **NECTANDRA**, drzewo pld. amer. podzw. z rodziny wawrzynowatych, **LAURACEAE**, drewno zielonawe używane na wyroby stolarskie i tokarskie, kora w szcz. gatunku **NECTANDRA RODICEI** dostarcza bebiryny.

becalm, vt. (bika'm) 1) uspokoić, uśmierzyć, przywieść do uspokojenia, uciszyć; 2) mar. wstrzymać ruch, np. wskutek braku wiatru, **the fleet was b-ed**.

becard, s. (be'kard; bec (czyt. bek) fr. dziób, **beak**) zool. wielkodziób, zbiorowa nazwa rozmaitych wielkodziobych ptaków pld.-amer. rzędu wróblowatych, **PASSERIFORMES**, podrzędu **CLAMATORES**, w szcz. rodziny **TITYRUS**.

because, conj. (biko'z) ponieważ, z powodu że, gdy, gdyż, bo, albowiem, bowiem, skoro; przest. ażeby, w tym celu by; b. of prep. (b. ow) z powodu, wskutek.

Becchi's test (be'kis test; Becchi, czyt. bek'ki) chem. próba Bekkiego, jakościowa próba zawartości oleju nasienia bawełny, oparta na tym, że ten olej zabarwia brunatno alkoholowy roztwór azotanu srebra.

béchamel, s. (beszamel'; Ludwik de Béchamel, stolnik króla Ludwika XIV) kuch. sos beszamel z masła,

mąki, jasnego rosółu, śmietany i przypraw.

bechance, vt. (biczens') stać się komu, przytrafić się komu (acc.).

Bechuanas, s. pl. (beczua'nas) Beczuaniowie, szczep plemienia Bantu, zajmujący część Afr. między rzekami Orange i Zambezi; rzekomo najstarszy szczep Bantów; postępowi i inteligentni; ob. **Bantu**.

beck, s. (bek) 1) (od bekhr isl. strumyk, ang. **brook**) Ang. strumyk, w szcz. w kamiennym korycie; dolina którą płynię taki strumyk; 2) (od staros. beknen skinać; ang. **becon**) skinięcie głowy, znak ręką jako sygnał lub rozkaz; szk. przywitanie, ukłon, pokłon.

beck, vi. przest. 1) skinać, dać znak głową lub ręką; 2) szk. skinać głową na powitanie.

becket, s. (be'kit) mar. uchwyt rejonowy do trzymania czegoś, np. węzelek lub pętka na jednym końcu, by uchwycić oczko na drugim końcu, hak, pierścień itp.

becket, vt. zaopatrzyć w uchwyt rejonowy, zapisać uchwyt rejonowy.

becket bend, **sheet bend**, **common bend** mar. węzeł oczkowy, (z ros. szkotowy).

Beckmann's rearrangement (bek'mens ri-erejndżment; Ernest Beckmann, 1853-1923) chem. przegrupowanie wewnątrzcząstkowych zmieniające ketoksym na pochodną amidową.

becon, vi. (be'kn) dać znać komuś, skinać, na kogoś porozumiewawczym ruchem palca, ręki, oka, głowy, zmarszczki.

Beck's scale (beks' skejl') fiz. hydrometr do ważenia ciężaru właściwego, na skali 0° odpowiada ciężarowi właściwemu 1, a 30° ciężarowi właściwemu 0.85.

becloud, vt. (beklaud') okryć chmurą; zaciemnić, zaćmnić, zaciągnąć, powlec, zakryć (chmurą lub jakby chmurą), zamglić.

become, vi. (bikom') 1) przest. przybyć, dojść; 2) przest. stać się, wydarzyć się; 3) stać się czymś, zostać (czymś innym niż czym się dotąd było), zmienić stan, przyjąć nową godność, zdolność, umiejętność, profesję, rolę, **he became professor** został profesorem; 4) przystać, pasować, nadawać się; przest. it b-s przystoi, obecnie tylko w formie imiesłowu czasu teraźn., ob. **becoming**.

becoming, adj. part. (bika'min') właściwy, przystoity, odpowiedni, korzystny dla wyglądu, **this hat is b. to you** w tym kapeluszu jest ci do twarzy.

becoming, s. 1) przest. rzecz właściwa, rzecz przystojna; 2) stawanie się, stanie się, zmiana lub zmienianie się na coś innego (niż czym się dotąd było).

Becquerel rays (bek'rel rejs, Antoni Henryk Becquerel, 1852-1908, laureat Nobla 1903) fiz. promienie alfa, beta i gamma, ob. pierwszy raz sponstrzeżone przez A. H. Becquerela, ob. **radium**.

bed, s. (bed) 1) łóżko, w szcz. materac lub siennik na którym się sypia, odr. mebla na którym materac spoczywa, **bedstead**, np. pierzyna **feather b.**; w szerszym znaczeniu legowisko, tapczan itp., wszystko na czym się sypia lub spoczywa, a więc i posłanie z siana, słomy itp. razem z pościelą; 2) łożo małżeńskie, małżeństwo, **from b. and board** od stołu i łoża; **children of the first b.** dzieci z pierwszego małżeństwa; 3) ogr. grządka, grzęda, niewielka przestrzeń starannie oczyszczona i zazwyczaj podwyższona gruntu w ogrodzie przeznaczona pod kwiaty lub warzywa; 4) koryto (rzeki), łożysko (rzeki), dno zagiębenia w którym płynie rzeka, kanał itp.; 5) geol. warstwa, pokład, dawniej warsta, zwarta masa materiału jednego gatunku w ziemi np. węgla, kruszcu jednego rodzaju itp.; 6) zwarta masa czegokolwiek złożona w formie łoża lub koryta, np. **a b. of ashes**, pokład popiołu (na powierzchni ziemi); 7) woj. podkład, podłoże, platforma, ob. **mortar bed**; 8) mur. a) pozioma powierzchnia cegły lub kamienia w właściwym położeniu, **the upper and lower b-s**; b) pokład, warstwa cegły lub kamienia w murze; c) opora, miejsce lub lepiszcze w które wkłada się cegłę lub kamień; d) spodnia powierzchnia cegły, okładzinki, płytki itp.; 9) mech. a) podkład, podłoże, platforma, fundament (maszyny); b) masywna część maszyny, na której coś się opiera i do której przymocowuje się inne części; c) pochylona płaszczyzna hebla o jaką opiera się nóż hebla; d) spodnia część dziurkarki; 10) kol. podtorze; 11) druk. część prasy drukarskiej, na której spoczywa forma; 12) mar. gniazdo okrętu, rusztowanie (**on the stocks**) na jakim okręt spoczywa podczas budowy, ob. **stock**; **b. of bowsprit** łożo dziobaka; 13) intr. podkład, roztwór wody z trąganiem jako pierwsza warstwa przed marmurkowaniem kantów książki; **b. of justice** (hist. fr. „lit de justice” czyt. li d'żüstis) łożo sprawiedliwości, platforma na której siadywał król fr. na rokach sądowych w parlamencie; **b. of Procrustes** mit. kl. łożo Prokrustesa, który ludzi dostosowywał do miary łoża, ob. **Procrustes**; **b. of Ware** hist. ang. łożo z Ware, sławne łożo panów z Ware na 12 osób.

bed, vi. 1) iść do łożka, leżeć w łożku, spać z kim w jednym łożku; 2) mech. leżeć na fundamencie; 3) tworzyć zwarty pokład.

bed, vt. 1) położyć do łożka; dać komu nocleg; 2) przest. spółkować (z acc.), **I'll never bed her** (Szekspir); 3) dostarczyć pościeli; 4) ogr. robić grządki, sadzić w grządki; 5) położyć na stałe w miejsce pewne i spokojne na silnym podkładzie; 6) mur. ułożyć na lepiszczu w właściwej pozycji; 7) ułożyć w właściwej pozycji.

bedabble, vt. (bidebl') opryskać, zmoczyć, powalać.

bedash, vt. (bidesz') obryzgać, oblać.

bedaub, vt. (bido'b) osmarować, obazgrać czymś brudnym, kleistym i

gestym, np. błotem; 2) upstrzyć, oblepować tanimi ozdobami do przesady.

bedazzle, vt. (bidezł') oślepić zbyt silnym światłem, zaślepić.

bedbug, s. (bed'bog) pluskwa domowa ACANTIA LECTULARIA czyli CYMEX LECTULARIUS, owad nieskrzydlaty z rzędu pluskwiaków, RHYNCHOTA; w Ang. bug.

bedchamber, s. (bed czejm'ber, wsch. St. ciejm'-) sypialnia, pokój sypialny, dawniej łóżnica, komora sypialna, ob. bedroom.

bedclothes, s. pl. (-kło'zys) bielizna do pościeli, zbiorowa nazwa obejmująca prześcieradła, poszwy, poszewki itd. do łóżka.

bedded, adj. (be'dyd) 1) zaopatrzony w łóżko, double-b. room pokój o dwóch łóżkach; 2) ogr. umieszczony na grządce, urządzony na sposób grządki.

bedder, s. (bed'der) 1) przest. tapicer; 2) pot. zamiast bedstone, dolny kamień młyński; 3) kto prowadzi na nocleg, w szcz. dozorca bydła; 4) ogr. roślina z grządki.

bedding, adj. part. (be'din-) bot. nadający się do uprawy na grządce pod gołym niebem; b. block met. drewniany blok o gładkim spodzie i zaokrąglonych kantach, którym wciska się model w piasek.

bedding, s. 1) pościel, nazwa zbiorowa obejmująca materace, poduszki, kołdry, koce, pierzyne itp. do łóżka; czasem nazwą tą obejmuje się też bieliznę do pościeli, bedclothes; 2) fundament, podkład, podstawa; 3) geol. warstwowanie, ob. stratification; 4) b. in metal. wciskanie modelu w piasek dla otrzymania wyraźnego odlewu.

Bede, Adam, (e'dem bi'd) bohater powieści George'a Eliota (Mary-Anny Evans) „Adam Bede”.

bedeck, vt. (bidek') ozdabiać bogato, zdobić, upiększać, ubierać, stroić, przystroić.

bedegar, -gar, s. (be'digar) 1) przest. rodzaj ostu; 2) galasówka pasorzytująca na różach, w szcz. na róży rdzawej sweetbrier ROSA RUBIGINOSA, z jajek owada błonoskrzydłowego RHODITES ROSAE z rodziny galasówek, CYNIPIDAE.

bedevil, vt. (bide'wył) 1) obchodzić się z kim (acc.) okrutnie; wciągać pod szatański wpływ; 3) oszołomić, pozbawić, rozważyć i pokoju zmysłów; 4) zepchnąć do stanu szatańskiego, zdeklasować, zrobić z człowieka szatana.

bedew, vt. (bidju') zrosić, zwilżyć rosą lub jakby rosą.

bedewer, s. (-er) kto lub co odświeża rosą lub jakby rosą.

bedfast, adj. (bed'fest) przykuty do łóżka (przen.).

bedfellow, s. człowiek śpiący z drugim w tym samym łóżku, pot. z niem. szlafkamrat.

bedgown, s. (b.gaun) 1) koszula nocna, ubranie nocne; 2) Ang. krótki zakiet wieśniaczek w W. Bryt.

bedight, vt. (bidajt') przest. zdobić, stroić.

bedim, vt. (bidym') ściemnić, przy-

ciemnić, zamglić, omroczyć, zaciemnić.

Bedivere, Sir, (ser be'diwir) młt. ptn., rycerz Okrągłego Stołu króla Artusa, obecny przy jego śmierci czyli przy odejściu króla do doliny Awalonu.

bedizen, vt. (bidy'zn) stroić tanim szychem i bez smaku.

bed joint, 1) mur. pokład poziomy; 2) pęknięcie skały równoległe do powierzchni ziemi.

bedkey, s. (bed'ki) przyrząd (klucz) do zwięzania i rozszerzania ram łóżka.

bedlam, adj. (-lam) wariacki, szalony, pomieszany, hałaśliwy, zgiekliwy.

Bedlam, s. 1) przest. miasto Betlejem; 2) szpital św. Marii z Betlejem w Londynie w Anglii, założony jako klasztor w 1247, ale od 1402 używany jako szpital dla umysłowo chorych; 3) stąd: b. zakład obłąkanych, dom wariatów; 4) b. obłąkanie, szaleniec, wariat, także: szaleństwo, obłąkanie, choroba umysłowa; w szcz. pacjent niezupełnie uleczony a zwolniony z Bedlam Hospital z pozwoleniem na żebranie uliczne, stąd: bedlam beggar; 5) miejsce hałaśliwe w którym panuje powszechne zamieszanie.

bedlamite, s. (-ajt) pacjent zakładu obłąkanych, wariat.

Bedouin, adj. (be'duin) beduiński, koczowniczy; s. beduin, Arab, koczujący na pustyniach Arabii, Syrii i ptn. Afryki.

Bedouinism, s. (-izm) arabskie życie koczownicze.

bedpan, s. (bed'pen) przest. a) płaskie naczynie na ciepłą wodę używane dawniej do rozgrzania choroego w łóżku; b) niskie naczynie do oddawania moczu w łóżku.

bed piece, (-pis) 1) podstawa, fundament, ob. bed plate; 2) stalowa matryca ręcznie rytowana, z której robi się p-ty do drukowania banknotów.

bed place, nyża na łóżko, miejsce przeznaczone w budowie na łóżko np. zagłębienie, wnęka, nyża, alkowa, ob. bedside.

bedplate, s. ('plejt) podkładka, płyta lub krata stanowiąca fundament pod maszynę; płyta żelazna pod ciężki piec.

bedpost, s. ('post) 1) jeden z czterech słupów podtrzymujących baldachim nad łóżkiem; 2) przest. noga łóżka.

bedquilt, s. ('kuilt) pierzynka, kołdra.

bedrabble, vt. (bidrebl') ochlapać deszczem, obłocić.

bedraggle, vt. (bidregł') zaszargać, zakurzyć, obłocić.

bedral, bederal, s. (bed'reł) szk. zakrystian, dzwonnik. w Ang. beadle.

Bedreddin Hassan (bed'reddin he'sen) nadobny syn wezyra Nur-Eddin-Aliego z „Tysiąca Nocy i Jednej”; porwany przez złe duchy i oddany do piekarni, odnajduje się dzięki znakomitą ciastkom jakie nauczył się piec od matki.

bedrench, vt. (bidrencz') przemoczyć do nitki.

bedrid, bedridden, adj. {bed'rid, bed'ridyn} zmuszony chorobą stale leżeć w łóżku, przykuty do łóżka, złożony chorobą; stąd: wyniszczony, bezzilny, niemocen.

bedrock, s. ('rak) twarda skała tuż pod powierzchnią ziemi, opoka.

bedroom, s. ('-rum) 1) pokój sypialny, sypialnia, dawniej łóżnica, łóżnik; 2) miejsce w łóżku (do najejcia), w tym znaczeniu często bed room.

bedscrew, s. ('-skru) 1) rodzaj lewaru; 2) przest. długa śruba używana dawniej do połączenia łóżka z szafką lub tp.

bedside, s. ('-sajd) 1) bok łóżka; at the b. u łóża, przy łóżu; 2) w Australii dywanik przed łóżko.

bedsite, s. ('-sajt) wnęka na łóżko, ob. bed place.

bedsore, s. ('-sor) med. odleżyna, miejsce odleżałe, odleżynowy wrzód, DECUBITUS.

bedspread, s. ('-spred) kapa na łóżko.

bedstaff, s. ('staf) pl. -staves (stejws) słupek u łóżka, często dawniej rozmaicie w drodze używany, np. jako broń obronna, do zawieszania prześcieradła itd.

bedstead, s. ('-sted) łóżko, stała rama metalowa lub drewniana, na nogach, do podtrzymania materacu i pościeli.

bed stone (b. ston, Ang. steun) 1) kamień służący za fundament pod stalowe słupy; 2) spodni kamień młyński.

bedstraw, s. ('-stro) bot. przytulia, GALIUM, ziele z rzędu marzannowych, RUBIALES, pospolite w całej Polsce, od najdawniejszych czasów używane na poślanie.

bedtick, s. ('-tik) worek na pościel.

bedtime, s. ('-tajm) pora udania się na spoczynek nocny.

bedward, bedwards, adv. ('-uord, uordz) 1) do łóżka; 2) ku porze spania.

(I) bee, s. (bi; od staros. béah, niem. biegen głąć) 1) przest. obrączka, naramiennik lub naszyjnik z metalu, dla ozdoby; 2) mar. także b. block blok twardego drewna przyśrubowany do dziobaka pierwszego mającego metalowe kółka do przewleknięcia więzi przedniaka gniezdnego.

(II) bee, s. (bi; od staros. beo. lit. bitis) 1) pszczoła, APIS MEL-LIFICA, owad z rzędu błonkówek czyli błonkoskrzydłych, HYMENOPTERA, nadrodziny APOIDES, rodziny APIDAE; zdr. pszczołka; 2) St. Zj. zebranie pracowitych pań na pogadankę sąsiedzką, w czasie której każda z uczestniczek wykonuje robotkę ręczną; to have a b. in one's head albo bonnet a) mieć zajączki w głowie, mieć mnóstwo dziwnych pomysłów; b) być popędliwym.

bee balm (bi ba'm) bot. bazylia ogrodowa, ob. balm; American b. b. pysznogłówka pasowa, Oswego tea.

bee bee, s. (bi'bi; po indyjsku i

po pers. pani) Ind. Wsch. pani, czasem: (indyjska) utrzymanka.

bee beetle (bi' bitl) zool. pszczołojad, TRICHODES APIARIUS, ATRELABIS APIARIUS, chrząszcz, którego liszka zwana **bee wolf** wyrządza szkody ulom.

bee bird (b. börd) rozmaite ptaki polujące na pszczoły, np. eur. muchołówka **fly catcher** MUSCICAPIDA i amer. muchołówka **kingbird** TYRANNUS.

beebread, s. ('-bred) pszczeli chleb, ciastowata gorzka mieszanina miodu i pyłku kwiatowego, chowana przez pszczoły jako zapasowe pożywienie na zimę.

beech, s. (bi'cz) bot. buk, FAGUS, roślina okrytozalążkowa, bezpłatkowa, APETALAE, rzędu FAGALES, o drzewiastym pokroju i kłosokształtnym kwiatostanie o wiotkiej osi, zwanym kotkami albo baziarni, AMENTA; owoc: miseczka z dwoma trójkątnymi orzeszkami zwanymi buczyną albo bukwia (bukiew, f.), **beechmast** lub **beechnut**; buk dochodzi do wysokości 40 m. (100'), drewno jest twarde i ma piękny słoń, przeto bardzo wiele stosowane w stolarstwie i w wyrobie narzędzi; pospolity eur. F. SYLVATICA jest bardzo podobny do amer. F. AMERICANA; ob. Fagus; w Australii kilka drzew podobnych z wyglądu do buka określa się nieścisłe nazwą b. choć zgoła nie pokrewne.

beech agaric, bot. biały jadalny grzyb podstawczak ARMILLARIA MUCIDA pasorzytujący na buku.

beechdrops, s. ('-draps) bot. 1) roślina LEPTAMINUM VIRGINIANUM z rodziny dwuliściennych zarozowatych, OROBRANCHACEAE, pasorzytująca na korzeniu buka; zwana także **cancerdrops**; 2) nazwa b. określają również inną zarozowatą roślinę CENOPHOLUS AMERICANA, ale nieowadliwie albowiem nie pasorzytuje ona na korzeniach bukowych a na dębowych; ob. **squawroot**, **Carolina** b.

beechen, adj. (bi'czn) bukowy, zrobiony z drewna bukowego lub z kory bukowej.

beech fern bot. paprotka bukowa rodzaju PLAGOPTERIS z rodziny POLYPODIACEAE o kupkach (SORI) nagich rozłożonych głębiej, nie na brzegu liścia; w lasach bukowych.

beechmast, **beechnut**, ob. **beech**.

beech-seedling mildew, bot. zaraza bukowa, pleśniak z rodzaju grzybków PHYTOPHTORA z rodziny PERENOSPORA niszczących sadzonki eur. buka, a ponadto także wyrządzających szkody sadzonkom akacji, jesionu, kaktusów, klonu i wielu iglastym.

beechy, adj. (bi'czy) 1) bukowy, bogaty w buki; 2) podobny do buka.

bee eater ptak karmiący się pszczołami, w szcz. w Eur. rodzina MEROPIDAE z typowym przedstawicielem MEROPS APIASTER, pstrym ptakiem o długim dziobie i wróblowatym locie, a w Afr. rodzaj RHINOPOMASTUS blisko spokrewniony z dudkiem, UPUPA EPOPS.

beef, s. (bi'f) 1) byk, wół, krowa, w szcz. karmione na sprzedaż na mięso, pl. w St. Zj. **beefs**, poza St. Zj. **beeves**; 2) wołowina, mięso z wołu lub krowy, a także z innego dorosłego zwierzęcia rodzaju BOS zabitego na mięso; b. **cattle** bydlę rogate hodowane na produkcję mięsa; odr. bydlę chowanego na nabiał, bydlę na mięso ma szerszy grzbiet, bardziej kwadratową budowę, krótki gruby kark.

beef eater, s. (bi'fiter) 1) amator wołowiny, stąd: osoba zażywna i dużej wagi; 2) hist. ang. członek gwardii królewskiej od 1485, mający dotychczas własny średniowieczny mundur; także dozorca londyńskiego Tower w podobnym mundurze; 3) zool. ptak z dwóch gatunków afr. rodzaju BUPHAGA; ptaki te siadają na grzbiecie krów i innych dużych zwierząt czworonożnych i zjadają larwy i owady gromadzące się na nich; ob. **rhinoceros** bird.

bee feeder, bartn. naczynie w którym rozstawia się wodę z cukrem lub miodem na pożywienie dla pszczoł wczesną wiosną zanim kwiaty zakwitną.

beef extract, wyciąg mięsny, ekstrakt mięsny, wyciąg rozpuszczalnych składników mięsa wołowego lub krwi wołowej; dawniej bulion, odparowany czysty ekstrakt mięsny, sprzedawano w postaci płytek; obecnie do ekstraktu dodaje się tłuszczu zwierzęcego, wyciągu z jarzyn i korzeni, soli, i sprzedaje się w postaci kostek.

bee fly, mucha z rodziny BOMBYLIIDAE, z lotu i wyglądu podobna do pszczoły.

beefsteak, s. (bi'fstejk') 1) biefsztyk, biefsztyk, stejk, platek mięsa wołowego z połówicy do smażenia lub pieczenia na ruszcie; 2) ob. b. **fungus**.

beefsteak fungus, bot. grzyb jadalny FISTULINA HEPATICA z rodzaju BOLETUS, zwany także **beefsteak**, **beef tongue**, **oak tongue** i z powodu koloru **chestnut tongue**; rośnie na zwalonych drzewach w wielkich czerwonych masach.

beefsteak plant, kilka roślin o liściach krwawo-czerwonych np. b. **saxifraga**, ob.

saxifraga saxifraga, bot. wsch. ajz. (chińska i japońska) SAXIFRAGA SARMENTOSA skalnica azjatycka o długich ulistnionych rozłogach i dlatego sadzona w ampułkach; nazwana także **strawberry geranium**, **mother-of-thousands**.

beef tea, bulion wyciągnięty z chudego mięsa w gorącej wodzie lub — dzisiaj! zwyczajnie — filiżanka kipiącej wody z kostką ekstraktu mięsnego.

beef-witted, adj. (bi'fui'tyd) głupi, cielecy, tępy, głupi jak cielec.

beef-wittedness, s. (-nes) matołkowatość, tępota.

beef-wood, s. (bi'f'uud') kilka gatunków drzew australijskich o czerwonym drewnie.

beefy, adj. (-i) mięsny, mocny, tęgi; mający dużo wołowiny, bogaty

w wołowinę; podobny do wołowiny.

beegerite, s. (bi'džerajt; od Beeger w Kolorado) min. bigeryt, siarkosól ołowiu, Pb₂Bi₂Se.

bee gum, pld. i zach. St. Zj., ul. pierwotnie bursztynowiec, w którego dziupli dzikie pszczoły zakładały ule, potem ule gospodarskie rabane w bursztynowcu **gum tree** LIQUIDAMBUR STYRACIFLUA.

beehed, s. (bi'hed) osoba mająca zajączki w głowie.

beehedded, adj. (-yd) zwariowany, roztrzępany, lekkomyślny, bezmyślny, zmienny.

beehive, s. ('-hajw) ul; pierwotny ul miał kształt przewróconego kosza; stąd pewne budowle irl. i szk. z w. VII do XII nazwano b. **houses**; w hist. bud. staro-gr. grobowce epoki micyńskiej zwa się dla tego samego podobieństwa b. **tombs**; obecnie miejsce kosza lub wydrążonego pnia zajął ul deszczukowy.

beehive coke, koks wypalany w piecu podobnym do starodawnego ula; ob. **coke oven**.

beekeeper, s. (-kipier) bartnik, pszczelarz, pszczelnik, pasiecznik; b. **employee** pszczelny.

bee-killer, s. (-killer) każdy rodzaj drapieżnych muchówek DIPTERA z rodziny łowików, ASILIDAE, żywiących się owadami.

bee larkspur, bot. ostróżka wyniosła, DELPHINIUM ELATUM, której kwiat przypomina kształt pszczoły.

b. **line**, prosta linia powietrzna, najkrótsza linia łącząca dwa punkty, podobna do drogi lotu pszczoły dążącej z miodem do ula, najprostsza droga.

b. **louse**, pl. b. **lice** wesz pszczelna, drobnutki nieoskrzydłony i niewidomy owad z rodziny dwuskrzydłych, DIPTERA, BRAULA CAECA, pasorzytujący ze swą larwą w ulu.

Beelzebub, s. (biel'zebub) Belzebub, 1) bib. Djabel, książę złych duchów, ob. Baal; 2) u Milтона w „Raju Utraconym” upadły anioł, najmniejszy po Szatanie; 3) zool. mała pszczoła, wyjec pld-amer. ALOUATTA BEELZEBUB lub MYCETES URSINUS; 4) mit. wsch. filistyński bóg czczony jako niszczyciel much, pierwotnie Baalzebub; 5) pogardliwa nazwa B.-a jest: **Beelzebub**, co dosłownie oznacza: książę gnoju i brudu.

bee martin, ob. **kingbird**, który czasem chwytą pszczoły.

b. **milk**, bartn. gęsta ciecz którą pszczoły karmią larwy na królowę, **royal jelly**.

b. **moth**, miódoliz, nocny motyl (sówka zanocnica) GALLERIA MELLONELLA, TINEA M., żerująca w ulach; matka wkłada się do ula nocą i składa tam jajka, larwy wydają wosk, także w nocy gdy pszczoła spoczywa; niszczą czasem cały ul doszczętnie.

been, vl. part. (bi'n) były, imiesłów czasu przeszłego od to be.

beena marriage (bi'na me'rydz) przyżenek, małżeństwo ustroju ma-

triarchalnego, gdy mężczyzna wchodzi do domu, szczepu, plemienia żony jako małżonek nie obejmując żadnej władzy nad żoną i dziećmi.

bee orchis, bot. storczyk europejski *ARACHNITUS APIFERA*, którego kwiaty podobne są do pszczoły lub muchy.

b. plant, roślina miodowa, każda roślina z której kwiatu korzystają pszczoły.

beer, s. (bi'r) 1) piwo, napój warzony ze słodu (najczęściej jęczmiennego) z dodatkiem chmielu i innych substancji; w Ang. i St. Zj. **b.** oznacza lżejsze piwo, a cięższe zwane jest **ale**; 2) napój fermentowany a nie destylowany, w szcz. fermentowany wyciąg z korzeni np. **ginger b. itp.**

b. fall (browarstwo) aparat składający się z szeregu rur sztucznie chłodzonych, przez które przepuszcza się zacier (brzeczkę) celem ochłodzenia.

b. garden piwiarnia, ogród lub lokal (bez ogrodu) w którym sprzedają piwo.

b. money, hist. a) penny dziennie wypłacany w Ang. żołnierzom i podoficerom od roku 1800 do 1873 w miejsce zniesionego wówczas wydawania im piwa; b) podobna wypłata dla służby.

b. pump, pompa do piwa, w szcz. do pompowania piwa z beczki w piwnicy do szynkwasu w szynkowni.

beery, adj. (bi'ri) piwny, podobny do piwa, wywołany przez piwo; podchmielony, lekko pijany, podпиты.

bee escape, bartn. urządzenie tego rodzaju, że pszczoła może wyjść z danego przedziału, ale nie może tą samą drogą wrócić.

b. smoker, bartn. próchno do wykurzania ula.

b. space, bartn. miejsce na pszczołę, przejście dla pszczoły (niespełna ćwierć cala, 5 mm.) pot. plac.

beestings, **biestings**, s. pl. (bi'styngs) siara, młodziwo, pierwsze mleko krowy po ociepleniu się.

beeswax, s. (biz'ueks) 1) (w ulu) woszczyny, komórki woskowe w których mieści się miód; 2) po wyjęciu z ula i wyprasowaniu wosk pszczeliny; vt. nacierać woskiem pszczeliny, woszczynić, woskować.

beeswing, adj. (bis'ui) podobny do skrzydeł pszczoły; s. 1) błonka błyszcząca łuski kamienia winnego (kwaśnego winianu potasowego, **tartar**) tworzącego się po długim staniu wina; 2) wino na którym się ukazuje.

beeswinged, adj. (-d) mający błonkę kamienia winnego.

beet, s. (bi't) bot. 1) burak, dwuletnia roślina rodzaju *BETA*, ob., powszechnie używana jako warzywo; 2) bulwa tej rośliny, stanowiąca źródło cukru buraczanego; bulwa miewa około 12% cukru, ob. **beet root**.

b. army worm, zool. groźny robak *LEPHYGMA EXIGUA* w pld.-zach. St. Zj. objadający nać buraka.

beetle, adj. (bi'tl) wystający, ster-

czący; **b. brow** puszyste brwi zwisające nad okiem.

(I) **beetle**, s. 1) bijak, krótki kawałek twardego drzewa do pobijania klinu, do ubijania toku, do bicia (pralnej) bielizny, do tłuczenia kartofli itp.; 2) maszyna do ubijania rolnikami i wykończenia materiałów tkackich; **between the b. and the block** w niebezpiecznym miejscu, między młotem a kowadłem.

(II) **beetle**, s., zool. owad rzędu tęgopokrywych, *COLEOPTERA*, o dwóch parach skrzydeł, pierwsza para przekształcona na twarde pokrywy, druga błoniasta składa się i chowa pod pierwsze; pot. każdy owad podobny do tego rzędu, np. karaluch, choć należy do rzędu *BLATTIDAE*.

beetle, vi. sterczeć, wysterczać, wystawać; zwiśać niebezpiecznie.

beetle, vt. 1) wbić; 2) pobijać, wykańczać za pomocą puszczenia przez rolki.

b.-browed, adj. (b. braud) mający puszyste brwi zwisające w przód, stąd: smętny, smutny.

b.-head, s. (b. hed) twarda głowa, twardy łeb, głupec, człowiek niepojętny.

b.-headed, adj. (-yd) twardogłowy, niepojętny, tępy.

b.-stock, s. (b. stak) rączka u bijaka.

beet pulp, wytloki buraczane, wytlaczony buraczany, miąższ pozostały po wytłoczeniu cukru z buraków.

bee tree, 1) dupel, dziupel (m.) spróchniałe drzewo w którym dzikie pszczoły się gnieźdzą; 2) drzewo miododajne, w szcz. lipa o kwiatach bogatych w miód.

beetroot, **beet root**, s. (bi'trut) 1) burak, w St. Zj. **beet** oznacza i bulwę i nać, w Anglii bulwa zawsze **beetroot**; 2) pld.-zach. St. Zj. chwast szariat *AMARANTHUS RETROFLEXUS*.

beet rot, choroba buraka spowodowana przez grzybek pasorzyta *SPHÆRELLA TABIFICA*.

b. rust, rdza buraczana, choroba spowodowana przez grzybek pasorzytnicy *UROMYCES BETÆ*, o-marnik buraczany z rzędu rdzawników *UREDINALES*.

b. tops, pierwszoroczna nać buraczana jadana jako sałata.

beever, s. (biw) ob. **beef**.

beeway, s. (bi'uej) bartn. otwór lub przejście dla pszczoł w ulu, w szcz. między oddziałami.

beet webworm, przadka buraczana, gąsienica *LOXOSTEGE STICTICALIS* niszcząca buraki na zach. wybrzeżu St. Zj.

bee wolf, zool. larwa pszczołojada, ob. **bee beetle**.

befall, vi. (bifoł) wydarzyć się, przydarzyć się, przytrafić się; często z **to**; przest. a) spaść (w znaczeniu przen.); b) przypaść; c) dotyczyć się czego, dotyczyć czego.

Befana, La, lub **Sta Befana**, s. (labifa'na, san'ta bifa'na) powszechne we Włoszech uosobienie Epi-

fanii (objawienia się Chrystusa trzema mędrcami); „św. Befana” przynosi dzieciom podarki tak jak Santa Claus w St. Zj., lub św. Mikołaj w Polsce; tradycja uważa je za podarki mędrców dla Dzieciątka Jezus.

befit, vi. (bifyt) odpowiadać, być odpowiednim, pasować, przystawać; 2) przest. wyposażyć; **it befits us** wypada nam.

befitting, adj. part. (-in) odpowiedni, właściwy, pasujący, dobrze się nadający.

befittingly, adv. (-li) właściwie, odpowiednio, na właściwym miejscu; dawniej: przystojnie, przyzwoicie.

befittingness, s. (-nes) przydatność, odpowiedniość, dobre dostosowanie.

befog, vt. (bifag) zamglić; zbić z tropu; zmylić; zamać.

befool, vt. (bifuł) 1) oglupić, oszukać, zdurzyć; 2) nazwać kogo głupcem, postępować wobec kogo jak wobec głupca; 3) zrobić z kogo głupca, spowodować zachowanie się jak głupca, odurzyć np. jak napój odurzający.

before, adv. (bifor) 1) na przdzie, z przodu, w przód; 2) z góry, wcześniej, zawczasu; 3) przedtem, wcześniej; 4) poprzednio, naprzód; conj. 1) zanim, nim, póki nie; 2) raczej niż; prep. 1) przed (miejsce np. **b. the court** przed budynkiem sądowym) lub czas, np. **b. 8 o'clock**; 2) przed, wobec, np. **b. the court** przed sądem (w sądzie, wobec sądu); mar. **b. the beam** przed prostopadą; przed trawersem; **b. the mast** jako zwykły marynarz (mieszkający na dziobówce); **b. the wind** pełnym wiatrem.

beforehand, adj. ('hend) zasobny, dostatni; adv. 1) w oczekiwaniu, z góry; 2) przedwcześnie; **to be b. with** zapobiec czemu.

beforetime, adv. ('-tajm) 1) wcześniej 2) przedwcześnie.

befortune, vi. (bifor'czun) poet. wydarzyć się, stać się.

befoul, vt. (bifaul) 1) pobrudzić, skazić, zbrukać; 2) zaplać lub trącić całym ciałem tak by wstrzymać ruch przeciwnika.

befouler, s. (-er) 1) kto lub co brudzi; 2) kto wstrzymuje przeciwnika wpadając na niego lub wplątuje go.

befoulment, s. ('-ment) 1) zbrukanie; 2) wstrzymanie przeciwnika przez uderzenie całym ciałem lub zaplatanie.

befriend, vt. (bifrend) 1) postępować z kim po przyjacielsku; 2) pozyskać czyją przyjaźń.

befriender, s. (-er) osoba działająca wobec drugiej po przyjacielsku i zdobywająca jej przyjaźń.

befriendment, s. ('-ment) zaprzyjaźnienie się, zbliżenie się, pozyskanie czyjej przyjaźni.

befuddle, vt. (bifudl) odurzyć np. napojami.

beg, s. (beg) beg, bej, tytuł turecki, następujący po imieniu, jak: Skanderbeg, Tuhaj bej.

beg, vi. 1) żebrać, żyć z jałmużny zebranej od domu do domu albo na drodze, pod kościołem itp.; 2) prosić, petycjonować; 3) w karty, w seven up zażądać punktu albo trzech nowych kart i świeżego atuta.

beg, vt. 1) prosić o jałmużnę, żebrać; 2) prosić, nalegać, błagać, zaklinać, zazwyczaj z respektem i pokorą; **I b. your pardon** przepraszam; **I b. leave to inform you** (dosłownie proszę o pozwolenie uwiadomienia Pana) mam zaszczyt zawiadomić, dawniej: mam honor zawiadomić; 3) przyjąć za pewne, zaufać bez dowodu; 4) stare pr. prosić o mianowanie opiekuna; **I beg you** proszę pana; **to beg off** otrzymać zwolnienie wskutek wniesionej prośby; **I beg to** skrócić zamiast **I beg leave to** b. wyżej.

begem, vt. (bidżem') ustroić klejnotami, pokryć klejnotami lub jakoby klejnotami.

beget, vt. (biget') 1) przest. otrzymać, dostać (to get); 2) spłodzić.

begetter, s. (-er) rodzic.

beggar, s. (be'ger) 1) żebrak; 2) petent; 3) pogardl. człowiek nie mający utrzymania, nędzarz, hołysz; 4) przest. kwestarz zakonny; 5) łajdak, nicdobrego, nikczemnik; 6) żart. i życzliwie człowiek, człek, człowieczek; **the B-s** ob. **Gueux**; **B-s of the Sea** holenderscy żeglarze atakujący hiszpańskie okręty handlowe podczas rewolucji w Niderlandach w w. XVI.

beggar, vt. -1) doprowadzić do wygładu nędzarza; zrobić z kogoś żebraka i nędzarza.

beggar-lice, **b's-lice**, (b. lajs) kolczaste owoce roślin jak przytulia, **GALUM**, łopian, **LAPPA** i i., czepiające się odzieży; także same rośliny.

beggarly, adj. (-li) żebraczy, żebracki, podobny do żebraka, odpowiedni dla żebraka, dotyczący żebraków; adv. żebraczko, po żebracku, w nędzy, na sposób żebraków.

beggar-my-neighbor gra w karty w której chodzi o zabranie wszystkich kart od sąsiada.

beggar-ticks, **b's t.**, s. pl. a) niełupka rodzaju **BIDENS**, uciep, także same rośliny; b) ob. **beggar-lice**.

beggar-weed, s. (b. uid') a) rozmaite chwasty rosnące bujnie na nieużytkach jak rdest ptasi **knot-gras** **POLYGONUM AVICULARE**, niektóre gatunki kanielki **dodder** **CUSCUTA**, sporku **spurry** **SPERGULA** i pluskiewnika **tickseed** **CO-REOPSIS**; b) wyczka **MEIBOMIA** **TORTUOSA** uprawiana na paszę w pld. St. Zj.

beggary, s. (be'geri) 1) żebranie, żebranina, żebractwo (czynność, zawód. stan); 2) żebractwo (ogół żebraków zbiorowo); 3) r. wygląd żebraka, nędza; 4) bot. dymnica pospolita **common fumitory** **FUMARIA OFFICINALIS**.

Beggiatoa, s. (bedżato'a; od nazw. botanika wł. Beggiato) bakt. rodzaj bakterij składających się z ruchomych nitek bez wyraźnej błonki; niektóre gatunki, jak np. **B. ALBA**,

potrafią redukować związki siarczane; stąd nazwa **sulphur bacteria**; ob. **Thiothrix**.

Beghard, s. (be'gard) hist. kośc. Beghardowie, religijna sekta laików potępiona przez KKK jako heretycka; założona w w. XII przez ks. Lamberta le Bégue du Campe (begü' dü ka'p; bégue fr. jakąś) z Leodium (Liège), zarówno jak pokrewna sekta Beguinek była tępiona i w w. XVI wielu spalono, lecz Beguinki przetrwały, ob. **Béguines**; obie nazwy są konspiracyjne, a przynależność do sekty była tajna.

begin, vi. (bigin') począć się, wejść w życie, wziąć początek, ob. **commence**, **start**.

begin, vt. zacząć, począć, rozpocząć, ob. **commence**, **initiate**, **inaugurate**.

beginner, s. (-er) początkujący, ob. **tyro**.

beginning, s. (-in-) 1) rozpoczęcie, początek, otwarcie; 2) wstępny krok, wstępne kroki, wstępna czynność; 3) początek, źródło.

begird, vt. (bigerd') 1) opasać (wstęgą, pasem itp.); 2) objąć, zawrzeć w swej peryferii, otoczyć.

beglerbeg, s. (beg'lerbeg; beg tur. bej, pl. begler: bej bejów) hist. gubernator prowincji w byłym cesarstwie otomańskim; następny w godności po wielkim wezyrze.

begnaw, vt. (bino') zeżreć, wyżreć, zjadać.

bego, vi. (bigo') 1) obchodzić, okrażać, chodzić dookoła, przest. z wyjątkiem formy **woebegone**; 2) odziać, włożyć ubranie; 3) opanować, zająć, otoczyć, np. złe wpływy.

begohm, s. (begom') elek. jednostka oporu równająca się milionowi ohmów czyli tysiącowi megohmów.

begone, int. (bigo'n) idź precz; **apage!** pot. wynos się!

begonia, s. (bigo'nja; Michał Begon (begą') miłośnik kwiatów 1638-1710) 1) bot. ukośnica, rozległy rodzaj ziół i krzewów rodzinnych w strefach podzw. obu półkul, **begonia**; rodzina ukośnicowatych, **BEGONIACEAE**.

Begoniaceae, s. pl. (bigonjejsi-i) bot. ukośnicowate, rodzina roślin rzędu dziurawcowych, **HYPERICALES**, znamienych niesymetrycznością ukośnych liści i kwiatami obupiciowymi; niektórzy zaliczają tę rodzinę do rzędu **BEGONIALES**.

Begorra, int. (bigo're) gw. irl. na Boga!

begrime, vt. (bigrajm') zabrudzić błotem, obłocić, zabłocić, zanieczyścić; przen. obrzucić błotem, oczernić, spotwarzyć, zniesławiać.

begrimer, s. (-er) kto lub co obrzuca błotem, przen. potwarca (m), potwarczyni (f).

begrudge, vt. (bigródź') 1) zrędzić; 2) zazdrościć komu czego; 3) dawać niechętnie, żalować komu czego.

beguile, vi. (bigajl') oszukiwać, używać podstępów, pot. cyganić.

beguile, vt. 1) oszukać, pot. cyganić, wyzyskać chytrą; 2) pozba-

wić kogo czego (**of** lub **out of**) przez kłamstwo lub podstęp, pot. wycygnąć co u kogo lub od kogo; 3) zainteresować podstępnie, oczarować, omotać sprytną rozmową; 4) przepełnić czas niewiadomo kiedy, rozpedzić nudę, zabić czas, zabawić.

Béguines, s. (begü-in') hist. kośc. Beguinki, religijna sekta kobiet, potępiona w w. XII przez KKK jako heretycka, ob. **Beghard**; sekta ta jeszcze istnieje w Belgii i Niderlandach.

behalf, s. (biha'f) przest. miejsce, część, strona, korzyść, dobro, rachunek, dzisiaj jeszcze tylko w połączeniu **for the b. of** w interesie czym, **in b. of** dla, na korzyść w imieniu itp., **in this b.** w tym względzie.

behave, vi. (bihejw') zachować się, z to lub towards, sprawować się.

behave, vt. przest. trzymać w ryzach, ograniczyć.

behavior, s. (bihej'wier) zachowanie się, sposób trzymania się, mówienia, ruszania się, w szcz. dobre i poprawne sprawowanie się; ob. **attitude**, **bearing**, **breeding**, **conduct**, **demeanor**, **deportment**, **management**, **manners**, **policy**, **tactics**.

behaviorism, s. (-izm) psych. kierunek badania psychologicznego, przywiązujący główne znaczenie do znamienych rysów zachowania się, a mniejsze do uczuć, pojęć itp.

behead, vt. (bihed') ścinać głowę; **b.-ed river** geog. fiz. rzeka, której źródło skierowano do innego zagłębia, pozostawiając jej tylko uboczne dopływy.

behemoth, s. (bi'hi- lub bihi'ma; behemoth h. bestia) bib. zwierzę, prawdopodobnie hipopotam, opisane w Hiobie XI, 15-24; stąd: wielki zwierzę.

behen, **behn**, s. (bi'hen, bi'n) bot. a) chaber **saw-leaved centaury** **CENTAUREA BEHEN**; b) lepnica rozdęta **bladder campion** **SILENE VULGARIS**; c) lawenda morska **sea lavender** **LIMONIUM**.

behenic, adj. (bihi'nik) chem. behenowy, ob. **Moringa**, pochodna kwasu $C_{22}H_{44}O_2$ znajdującego się w oleju behenowym, **oil of ben**.

behest, s. (bihest') 1) przest. ślubowanie, przyrzeczenie; 2) rozkaz, polecenie, nakaz; zakaz.

behight, vt. (bihajt') przest. ślubować, zapewnić; czas przeszły: **behet**.

behind, adv. (bihajnd') 1) z tyłu, w tyle; 2) w przeszłości, temu, wstecz; 3) następujący, jeszcze poza tym; 4) za czymś, za kimś; w zaległości; 5) zbyt późno, po właściwym terminie, zbyt wolno; 6) r. z poparciem, zgodnie z czym lub kim, za (wnioskiem, kandydatem); 7) w tył, wstecz; prep. 1) za kim lub czym (miejsce i czas), po kim lub czym (miejsce i czas); 2) przest. w nieobecności; 3) niżej kogo lub czego; 4) po (po czasie, późno); 5) za (w tyle); 6) poza (w kierunku za sobą), wstecz; **b. one's back** za plecyma, pod nieobecność, poza oczy; **b. the curtain** lub **b. the scenes** za kulisami 1) tajnie, w tajemnicy; 2) w możliwości posiadania tajnych in-

formacyj; **b. the times** staroświecki, nie idąc z czasem; **b. time** za późno; s. 1) ty; 2) w piłce nożnej w Ang. i Australii gracz zwany w St. Zj. **back**.

behindhand, adj. (-hend) spóźniony, staroświecki, zaległy, zadłużony; adv. w długach, w zaległościach, z opóźnieniem.

Behistun inscription (behis'ten inskryp'szn) tablica pamiątkowa z VI w. przed Chr., znaleziona pod (Behistun w Persji i zawierająca (w trzech językach: po persku, po medyjsku i po asyryjsku) dzieje i czyny Dariusza I; odcyfrowania napisów dokonał Sir Henry Rawlinson (1810-1895), tym odkryciem kładąc podstawy do naszej dzisiejszej umiejętności odczytywania zabytków babilońskich i asyryjskich.

behold, interj. (biho'ld) patrz! zwykle **lo!** **b. oto patrz!**

behold, vi. przest. 1) trzymać się czegoś, z to; 2) należeć do, by lub to; 3) stosować się, przykładać się, z **unto** lub **to**; 4) patrzeć, oglądać; 5) patrzeć ku (jak budynek, być zwrócony frontem).

beholden, adj. part. (-en) przest. oddany, zobowiązany, wdzięczny.

beholder, s. (-er) widz.

beholding, adj. part. (-in-) przest. zobowiązany, oddany, wdzięczny; związany, zależny.

beholdingness, s. (-nes) przest. 1) wdzięczność; 2) zależność.

behoof, s. (bihu'f) pl. **behooves** (-'ws) przest. korzystać, zysk, interes, użytek.

behave, **behoove**, vi. (bihu'w) 1) być potrzebnym, wypadać, być stosownym, w trzeciej osobie **it b.-s us** wypada nam; 2) przest. być winnym, być zobowiązanym; vt. przest. 1) potrzebować czego; 2) zwykle nieosobowo: odpowiadać, być właściwym.

behowl, vt. (bihaul') wyć na co lub na kogo.

beige, adj. (bejż) beige (beż), naturalny kolor wełny (płowo-żółty).

beige, s. beige (beż) miękki wełniany materiał na suknie kobiece.

being, conj. (bi'in-) przest. skoro.

being, s. 1) stworzenie, twór, istota żyjąca; **Supreme B.** Najwyższa Istota, Bóg, **human b.** człowiek; 2) istnienie, byt, odr. niebytu, życie, świadomy byt; 3) osoba, osobnik, jednostka (żywa); 4) przest. byt materialny, stanowisko życiowe, ranga towarzyska; 5) filoz. istnienie (według Hegla), coś bardziej abstrakcyjnego i mającego mniej zamiaru niż byt; niebyt; b) wszystko co jest lub może być rzeczywistością; c) cokolwiek istnieje jako rzeczywistość i całość w czasie lub przestrzeni w myśl lub materii; 6) przest. życie, zarobkowanie, mieszkanie, dom.

being, vi. part. pr. istniejący, będący w toku; **being built** budujący się, będący w toku budowy, **the new city theatre is b. built** nowy teatr miejski buduje się; przest. zamiast dzisiejszego **having**, dawniej **b. to go to New York**, dzisiaj **having to go**

to New York, jakkolwiek jeszcze: **I am to go to New York**.

beknow, vt. (bino') przest. 1) poznać się z kim; obwieścić, oznajmić, wyznać.

bejewel, vt. (bidżu'eł) ustroić w klejnoty, ubrać klejnotami, obwieścić drogimi kamieniami.

bel, adj. (bel; fr. piękny) przest. pra-, **belfather** dziadek, **belmother** babka.

bel, s. (bel; ind.: z ss. bilwa) bot. pigwa bengalska, rutowate drzewo wsch.-ind. **ÆGLE MARMELOS** zwane także **golden apple**, **wood apple**, **Bengal quince**, aromatyczny owoc podobny do pomarańczy, używany jest w lecznictwie, kora daje perfumy i żółty barwnik.

Bel, s. (bel; od Baal bab. pan) mit. bab. bóstwo babilońskie należące do najwyższej trójcy: Anu, bóg niebios; B. bóg ziemi i Ea, bogini wód.

belabor, vt. (bilej'ber) obrabiać, opracowywać, pracować nad czymś starannie; 2) obić, wytrzepać; przen. wyśmiewać, wykpiwać.

belamour, s. (belamu'r) kochanka.

belar, s. (bi'lar) australijskie drzewo **CASUARINA GLAUCA** o twardej drewnie czerwonym, ob. **beefwood**.

belate, vt. (bilejt') opóźnić.

belated, adj. part. (-yd) spóźniony.

belatedness, s. (-nes) spóźnienie, opóźnienie.

belay, vt. (bilej') 1) przest. pokryć, okryć, obożyc; 2) przest. obiegać, uczynić zasadzkę, otoczyć; 3) mar. mocować (linę), zarzucić linę na kołek lub słup, by przywiązać okręt.

belaying cleat mar. żabka do mocowania lin.

belaying pin mar. kołek do mocowania lin.

belch, s. (belcz) kolorowa chusteczka na szyję, (od ang. boksera Jima Belchera.).

belch, vi. 1) odbijać się, wypuszczać spazmatycznie powietrze z brzucha przez usta; (nieosobowo: odbija mu się); 2) wystrzelić, jak strzelba; 3) wybuchnąć, jak źródło naftowe.

belch, vt. wyrzucić gwałtownie, wydawać spazmatycznie, np. wiatr przez usta, ogień przez okna płonącego domu, ropę ze źródła naftowego.

beldam, **beldame**, s. (bel'dem) 1) babka, prababka, praprababka, ob. **bel**, s.; 2) stara baba, babsko, bab-sztyl; herod-baba (bez względu na wiek).

beleager, vt. (beli'ger) okazywać, otoczyć, osaczyć wojskiem by wykluczyć ucieczkę; obiegać, blokować, urządzić blokadę.

belemnite, s. (be'lemnajt) paleont. belemnit, wykopalisko z okresu jurajskiego i kredowego, w kształcie strzałki u grubego końca wyodróżnej; mylnie zwane strzałkami piorunowymi, **thunderstone**; w rzeczy samej tylko ta część ciała tych kołalnych głowonogów utrzymała się.

belemnitic, adj. (-ni'tyk) belemnitowy, tyjący się belemnitów.

belemnoid, adj. (-no'id) strzałkowaty, podobny do belemnitu.

bel-esprit, s. (belespri'; fr. piękny umysł) w połowie XIX w. umysł bawiący poza światem realnym, osoba pełna dowcipu, inteligencji, umiejacą wieść zajmującą i zdumiewającą konwersację; fr. b. równoczesny z niem. **Schöngeist**; r. dowcip, spryt w mowie i w pisaniu.

belfry, s. (bel'fri) 1) hist. woj. wieża (zwyczajnie drewniana) do oblegania twierdzy; 2) przest. schron dla bydła w górach lub na odległych pastwiskach; 3) dzwonnica, dawniej dzwonnica, osobny budynek lub osobna wieża albo też inne miejsce na ten cel przeznaczone; w murze itp.) byle w pobliżu kościoła; 4) mar. rama na której umieszczony jest dzwon okrętowy.

belg, s. (belg) belg, moneta belgijska wartości złotego franka; nazwa wprowadzona w 1920 po wojnie w miejsce dawniejszego franka belgijskiego, bez zmiany wartości.

Belgæ, s. pl. (bejd'zi) starożytni Belgowie zaojowani przez Juliusza Cezara i opisani w jego „Komentarzach”.

Belgian, adj. (-dzien) belgijski, dotyczący Belgii i Belgów; **B. block** kostka belgijska, bruk belgijski, blok kamienny (zwyczajnie granitowy), sześcian 5 do 7-calowy, używany do brukowania ulic; **B. canary** kanarek belgijski o małej główce i krótkim karku; **B. hare** królik belgijski, niewielki, o barwie ciemnobrazowej lub mahoniowej; s. **Belg** (m) Belgijka (f) osoba urodzona i wychowana w Belgii, ob. **Fleming**, **Walloon**; **B. nie** oznacza „języka belgijskiego” bo takiego języka nie ma, używane są język francuski i waloński.

Belgic, adj. (-dzik) tyjący się a) starożytnych Belgów; b) Niderlandów; c) Belgii; **B. Confession** hist. kość. wyznanie wiary przyjęte 1619 przez synod kalwiński w Dort, obecnie uznane przez Zreformowane Kościoły w Belgii i Niderlandach i przez Zreformowany Kościół Holenderski w St. Zj.

Belgium, s. (bel'dżjom) Belgja.

Belgravian, adj. (belgre'wien) Ang. arystokratyczny, wykwinny, wytworny, (od Belgravia, letniska w West End Londynu).

Belial, s. (bi'liel) bib. wyraz niewiadomego znaczenia w bib., zwyczajnie tłumaczony jako: rzecz bezwartościowa, grzech, grzeszność, zło; nicpoń, szatan; czasem jakoby imię własne, „dzieci Beliala” lub „dzieci zła”; **son of B.** człowiek nikczemny; w Miltona „**Paradise Lost**” jeden z upadłych aniołów.

belie, vi. (bilaj') leżeć obok, należeć do, dotyczyć.

belie, vt. 1) (od **lie** kłamać) okłamywać, zaprzeczać, zadawać kłam; 2) (od **lie** leżeć) obiegać, otaczać.

belief, s. (bill'w 1) wiara, przekonanie, zaufanie, ufność; teol. przekonanie o prawdzie religijnej, w szcz. KRK przyjęcie prawdy objawionej, oparte na słowie Bożym, cnota nadprzyrodzona z łaski dana

przez Boga; 3) przekonanie o istnieniu i prawdziwości zwłaszcza po pokonaniu wątpliwości; 4) bezpośrednio odczuwanie prawdy czegoś, np. uczucia bólu; 5) przedmiot wiary, w szcz. artykuł wiary, zasada, przepis, przykazanie, doktryna, nauka, czasem przypuszczenie, przesąd oparty na przypuszczeniu; 6) kość. dokument w którym stwierdzone są artykuły wiary, w szcz. **B., the Apostles' Creed**, skład apostołski, Wyznanie Wiary.

believability, s. (biliwabi'liti) ob. **believableness**.

believable, adj. (bili'webł) godny wiary, wiarogodny, mogący być uznany za prawdę.

believableness, s. (biliwejbi'nes) wiarogodność.

believe, vi. (bill'w) 1) wierzyć, mieć zaufanie do (gen), w (acc) **in, into, unto** r. of; 2) mieć silne przeświadczenie, w szcz. w prawdy religijne; 3) sądzić, mniemac, uważać; 4) wierzyć; zawierzyć; uwierzyć w (acc.); **to b. in** polegać na czym; zdac się na co; być przekonanym, że rzecz jest pożyteczna i dobra, **he b-s in daily constitutionals** uważa że codzienne spacerki są pożyteczne; wierzyć że coś istnieje lub zaistnieje, **to b. in the resurrection of the dead** wierzyć w zmartwychwstanie umarłych.

believe, vt. wykonywać wiarę, wierzyć komu, ufać komu lub czemu; przest. wierzyć w np. **to b. a God**.

believer, s. (-er) wyznawca, wierzący; hist. kość. członek Kościoła, w odr. katachumenów.

belike, -ly, adv. (bilajk, -li) przest. może, możliwie.

Belinda, s. (bilin'da) 1) bohaterka poematu „**Rape of the Lock**” Pope'a (1688-1744); poecie posłużyło za temat prawdziwe wydarzenie jakie zaszło między lordem Petre a Arabella Fermor; 2) bohaterka powieści „**Belinda**” Marii Edgeworth (1767-1849).

belis, s. (bi'lis; be'los gr. strzała) strzeliste drzewo iglaste w Chinach, rodzaj **B.** i jego jedyny gatunek, często hodowane w ogrodach jako **CUNNINGHAMIA SINENSIS**.

Belit, Beltis, s. (be'lit, bel'tis; bab. f. od Bel) mit. bab. małżonka Bela, jedna z najdawniejszych bogiń babilońskich, w asyr. mit. boska Pani.

belittle, vt. (biliti') pomniejszać, umniejszać, lekceważyć, mówić lekceważaco umniejszając prawdziwą wartość lub ważność osoby, rzeczy lub wydarzenia; **the correspondent b-s the official report** korespondent pomniejsza wiadomości podane w urzędowym sprawozdaniu, omawia je pogardliwie lub lekceważaco jako przesadne lub mało ważne.

(I) **bell**, s. (beł; staros. belle) 1) dzwon, dzwonek, przyrząd do wydawania dźwięku za uderzeniem; zazwyczaj w kształcie czapki zaopatrzonej w ruchomy trzonek zwisający od wierzchu wnętrza; u dzwonów elek. miejsce trzonu wewnątrz dzwonka zajął kulką metalową na zewnątrz dzwonka; w dzwonie wieżowym trzon nazywa się sercem dzwonu, **clapper, tongue**; wielkie

dzwony, robione ze stopów, złożone są zwykle z kilku części o rozmaitych wibracjach; sztuka lania dzwonów była wysoko ceniona; 2) w szcz. dzwon u zegara bijący godziny, dawniej cymbał, uderzenie takiego dzwonka zwykle w pl.; mar. pół godziny; godzina czwarta, ósma, dwunasta znaczone są ośmiu uderzeniami dzwonu; 4.30, 8.30, 12.30 jednym pięcioma, dziewięcioma; godzina pierwsza dwoma i tak do ośmiu, co kończy czas zwykłej straż; ob. **dogwatch**; 3) próżna metalowa kula z ruchomą kulka wewnątrz; 4) przedmiot kształtu dzwonu lub dzwonka np. dzwonek lub kielich kwiatu (konwalii, powoju, dzwonka); 5) hist. woj. w Ind. bryt. dawniejszy skład broni i przyborów wojskowych mający kształt wielkiego dzwonu; **b., book and candle** dzwonek, biblia i świeca, przybory do wykłęcia heretyka, (ksiądz wyklinając herektyków świecę zrzucał z ambony i dzwonił trzy razy).

(II) **bell**, s. (staros. bellan) ryk jelenia w czas rui.

(I) **bell**, vi. przybierać kształt dzwonu, rozwiać owoce lub kwiaty w kształcie dzwonu; o roślinie: ubierać się w dzwonki, np. **hop b-s**.

(II) **bell**, vi. ryczeć, jak jelen w czas rui.

(I) **bell**, vt. zaopatrzyć w dzwon, **the sheperd b-d his cows** pastuch zawiesił krowom dzwonki na szyje, **the tubes have been belled** trąby zaopatrzone w otwarte ustniki.

bell buoy mar. pława dzwonowa.

belladonna, s. (belado'na) bot. belladonna, pokrzyk, wilcza jagoda, także **deadly nightshade, ATROPA BELLADONNA**, roślina z rodziny psiankowatych, **SOLANACEAE** o dzwonkowym czerwonym kwiecie i lśniących czarnych jagodach; 2) **b. lily**, ob.

belladonna lily, s. bot. amarylka, **AMARYLLIS BELLADONNA**, roślina cebulkowa z rodziny amarylkowatych, **AMARYLLIDACEAE**.

bell animalcule wirzyk, wymoczek o komórce dzwonkowatej i pokrewne rodzaje żyjące w świeżej wodzie, ob. **Vorticella, Ciliata** (wymoczki).

b. arch łuk dzwonowy, mający po obu bokach zaokrąglenia wycięte w kształt przekroju dzwonu.

bellarmine, s. (be'larmin) hist. kość., dzban z wizerunkiem kardynała Bellarmine'a, wodza ruchu katolickiego w czasach reformacji protestanckiej; wyrabiany w okolicy Kolonii w w. XVI, od długiej brody kardynała zwany **graybeard, long-beard**.

Bellatrix, s. (bela'triks; ł. wojownicza) astr. Bellatriks, jasna helowa gwiazda drugiej wielkości w gwiazdozbiórce Oriona, **GAMMA ORIONIS**.

bell bird (börd) zool. dzwonec, rozmaite ptaki, mające zew przypominający dzwonek; w Amer. Płd. i Australii.

b. canopy otwarta dzwonnica, okrywająca dzwon od deszczów itp.

belle, adj. (beł; fr. piękna) przest. piękna.

belle, s. piękna kobieta lub panna; **a society b.** piękna kobieta lub panna zajmująca w towarzystwie wybitne stanowisko dzięki swej urodzie.

belled, adj. (bełd) zaopatrzony w dzwon lub dzwonek; (o roślinach) mający dzwonkowate kwiaty.

Belleek ware (be'lik uer') wyroby ceramiczne z Belleek w Irlandii.

belleric, s. (bele'rik) myrobalan, owoc wsch.-ind. drzewa trudniczkowatego **TERMINALIA BELLERICA**. ob. **myrobalan**.

Bellerophon, s. (bele'rofan) 1) mit. kl. Bellerofon, bohater Koryntu, wnuk Syzyfa, z pomocą Pegaza zabił potwora Chimere, lecz obudzwszy zazdrość bogów spadł z Pegaza na pole alejskie w Licji gdzie zginął; 2) bellerofon, paleont. rodzaj ślimaków grupy paleozoicznej od systemu dolnego sylurskiego aż do permskiego, szczególnie liczny w węglowym.

belles-lettres, s. pl. (bellet'r; fr.) beletrystyka, piękna literatura, ob. **literature**.

belletristic, (beletris'tik) beletrystyczny, dotyczący beletrystyki.

bell-faced, adj. (bel'fejst) (o młotku) mający wypukły front (powierzchnię uderzenia).

bellflower, s. ('-flauer) bot. 1) kampanula, dzwonek; 2) (fr. belle-fleur) rodzaj zimowego jabłka.

bell gable, dzwonnica, dzwonica, otwarcie w wieży kościelnej lub w murze celem umieszczenia dzwonu.

bellhanger, s. (be'heng-er) człowiek zajmujący się zawodowo zawieszaniem dzwonów.

bell heather (b. hi'ger) bot. wrzosiec, **ERICA**; także **heather bell**.

b. horse koń z dzwoneczkami, w szcz. w Ang. koń ubrany na święto majowe w dzwoneczki, wstęgi i kwiaty, stąd **b. h. day**.

bellhouse, s. (be'hauz) dzwonnica, dzwonica, osobny budynek na dzwon lub dzwony; w szerszym znaczeniu każde miejsce na dzwon obok kościoła lub w wieży kościelnej; 2) archeol. starożytny barbakan np. w Irlandii, okrągła wieża przeznaczona prawdopodobnie do obrony od napadu.

bellicose, adj. (belikoz', be'likoz) wojowniczy, bojowniczy, zaczepny.

bellied, adj. (be'lid) mający brzuch, mający duży brzuch, brzuchaty, pękaty, zażywny; nabrzmiały, wybrzuszony, wygięty na zewnątrz, barykowany.

belligerence, belligerency, s. (beli'dzerens, -i) stopa wojenna, stan wojenny, stan pozostawiania na stopie wojennej; taki stan musi być uznany w myśl prawa międzynarodowego, by strona wojująca korzystała z pewnych uprawnień; wojna domowa, powstanie, rewolucja w obrębie kraju nie są uznane za wojnę przez inne państwa, zaczem kraj nie jest uznany za będący na stopie wojennej.

belligerent, adj. (beli'dzerent) 1) prowadzący wojnę, wojujący, będący na stopie wojennej (z innym krajem); 2) dążący do wojny, wojo-

wniczy, zaczepny; s. kraj prowadzący wojnę, strona wojenna.

Bellis, s. (be'lis) bot. stokrotka, daisy.

bell jar, naczynie szklane otwarte spodem o kształcie dzwonu zazwyczaj z kulką na górze do podnoszenia; używane do przykrywania jądła itp.

bellman, s. (be'lmen) człowiek dzwoniący ręcznym dzwonkiem, jak woźny miejski, town crier, lub strażnik nocny; nie: dzwonnik, ob. **bell wringer**.

bell mare klacz z dzwonkiem używana do prowadzenia np. stada mułów.

bell metal spiż dzwonowy, brąz dzwonowy; zazwyczaj stop z 3-4 części miedzi na jedną część cyny; **b. m. ore**, min. stannit, ob. **stannite**.

bellmouth, vt. (be'lmau) zaopatrzyć dęty instrument w dzwonkowaty ustnik; -ed, adj. (-d) mający ustnik dzwonkowaty.

Bellona, s. (belo'na) mit. rzym. Bellona, bogini wojny.

bellow, s. (be'lo) ryk, huk, głośny i głęboki dźwięk; vi. 1) ryczeć; 2) huczeć; vt. z out lub forth, wydać huczący lub ryczący dźwięk np. to b. out an order.

bellower, s. (-er) krzykacz, szczekacz, np. poszczuwal niek którego szczekacza.

bellows, s. (be'los) 1) miech; 2) przr. cokolwiek podnieca ogień uczuć, np. nienawiści; 3) płuca; 4) część aparatu fotograficznego, skórzana, rozciągająca się, jak miech; **a. pair of b.** para micheów do utrzymywania ciągłości przepływu powietrza; vt. dać miechami.

bellows fish, (b. fisz) zool. duda morska, ryba morska kostnoszkieletowa z rodziny CENTRISCIDAE czyli MACRORAMPHOSIDAE wyglądająca jak miech z głębokim ściśniętym tułowiem i długim rurkowatym ryjem, także trumpet fish, snipe fish.

bell pepper bot. pieprz hiszpański czyli turecki CAPSICUM ANNUUM.

b. pull rączka lub taśma do pociągania drutu łączącego z dzwonkiem np. z sypialni do pokoju służby; drut taki biegnie czasem parę set stóp np. od wejścia do bramy do oficyn dozorczy domu.

b. punch dziurkarka z aparatem dzwonkowym odzywającym się za każdym pociśnięciem.

b. ringer, dzwonnik, dawniej dzwonnarz.

b. roof dach o kształcie dzwonowym.

b. screw przyrząd w kształcie dzwonu z drutem w miejsce serca, do poszukiwania narzędzi pozostałych pod ziemią przy wierceniu.

b. shaped dzwonkowaty, dzwoniasty, jak niektóre kwiaty; **b. sh-insulator** telegr. dzwoniasty izolator.

Bell's law (belz' lo'; Sir Charles Bell, anatom, fizjolog, neurolog, 1774-1842) odkrycie Bella, że korzenie nerwów pacierzowych wychodzące z przedniej części słupa rdzenia-

wego, spinal cord, są ruchowe (motoryczne), z tylnej zaś czuciowe (sensoryczne).

Bell's palsy, (belz' pol'si) med. paraliż Bella, paraliż nerwu twarzowego facial nerve NERVUS FACIALIS, powodujący skrzywienie jednego boku twarzy.

bell trap dzwoniasty aparat do zbierania i odwodzenia fetorów.

bellwether, s. (be'ue'ger) baran z dzwonkiem na szyi używany do prowadzenia stada; 2) przen. przewodca (pogardliwie), krzykacz, natręt narzucający się i gadatliwy.

bellwort, s. ('uort) bot. każda roślina o dzwonkowatych kwiatach.

belly, s. (be'li) 1) brzuch, ob. abdomen; 2) część ubrania okrywająca brzuch; 3) dolna część ciała zwierząt odpowiadająca brzuchowi człowieka; 4) żołądek, stąd: apetyt, potrzeba pożywienia, a hungry b. has no ears głodny brzuch uszu nie ma (Klonowicz); 5) przest. a) żarłok; b) kiszki, jelita; c) łono; 6) wewnętrzna jama tułowa; przen. wnętrze, np. in the b. of the coal district; wypicie, wygłodzenie od zewnętrznego wybruszonego kształtu they reached the b. of Ecuador; brzuszek, przód lub przednia część, w szcz. wygięta, np. brzuszki litery b the b. of a printing type; 7) przedmiot wybruszony, np. wydęta część żagla; brzuszcze u tyłu siodła; brzuszna część skóry; przednia (górna) strona instrumentu smyczkowego; wewnętrzna strona łuku po której stoi łucznicz gdy naciąga łuk; wierzchołna część palowiska w piecu hutniczym, gdzie średnica największa; brzuchata część nagle rozszerzającej się żyły górniczej; pl. welna z pod brzucha owcy.

belly, vi., brzuszyć się, wystawać, pęcznić; przest. tyć.

belly, vt. wybrzuszać, wypełniać do napełnienia; Australia, golić brzuch przed stryżeniem owcy.

bellyband, s. (be'libend) 1) podbrzusznik, pas obejmujący brzuch wierzchowca i trzymający siodło; 2) mar. naszywka, dodatkowo pasek płócienny naszyty w poprzek żagla poniżej dolnej naszywki skrótowej (refowej).

belly brace 1) sznurówka męska, ob. truss; 2) mech. klamra wiążąca ramy lokomotywy przymocowana do spodu kotła.

bellyful, s. (be'lifuł) tyle ile kto zdoła zjeść, stąd: wielka ilość, obfitość.

bellygod, s. (-gad) żarłok, obżartuch, sybaryta, kto służy brzuchowi jakby bogu.

belly guy, b. stay, (-gaj, -stej) podpora umieszczona w połowie przedmiotu podpartego celem zapobiegnięcia spaceniu.

bellypinch, s. (-pincz) ból kiszki od głodu.

bellypinched, adj. (-d) wygłodniały, ginący z głodu.

belly worm, (b. uorm') glista, robaki (pl.), robak wewnętrzny, wnetrzak, ASCARIS.

belong, vi. (bilon ~) 1) należeć do czegoś to — jako część, przydatek,

przymiot, czynność, obowiązek itp., jako obywatel, z rodu, z miejsca urodzenia itd., przynależeć, this spiral b-s to my watch; 2) być własnością, należeć (jako własność) the books b. to the Public Library; 3) należeć, być w zakresie uprawnień, the right of amnesty b-s to the chief of state; 4) należeć się, przystawać komu; 5) przest. dotyczyć, odnosić się do—.

belonging, s. (-in ~) 1) własność; 2) pl. rzeczy, posiadłości; 3) przydatek, część, przynależność; przynależenie, przynależność.

belonite, s. (be'lonajt) min. belonit, iglasto ukształtowany krystalit, ob. crystallite.

belord, vt. (bilord') tytułować kogo lordem, pot. i żart. panować kogo.

belove, vt. (bilow') kochać, dziś używane tylko w formie bierniej, z by, dawniej z with i of.

beloved, adj. prt. (-yd) ukochany; **b. disciple** bib. Jan Ewangelista i Apostoł; **b. physician** bib. św. Łukasz.

below, adv. (bilo') 1) na ziemi, przec. nieba; 2) pod ziemią, zatem w kopalniach, w piekle, w Hadesie, w świecie cieniów itp.; 3) poniżej, w dalszym ciągu (opowieści, książki, artykułu itd.); 4) niżej, na dole, pod schodami, na niższym piętrze lub pokładzie; 5) w niższej instancji, w niższej randze, na niższym stanowisku.

below, prep. 1) pod (abl. i acc.), niżej (gen.), tuż pod (abl. i acc.) co do miejsca, położenia, rangi, godności, stanowiska, wartości, sumy; 2) poniżej pewnego miejsca w książce, a zatem w dalszym ciągu; 3) poniżej godności, poziomowi odpowiedniego itp.

Belshazzar, s. (belsze'zar) Belsazar, syn Nebukadnezara, bib. nazwa Naboneda, ostatniego króla babilońskiego (558-538); ob. mene mene tekell upharsin.

belsire, s. (bel'sajr) przest. dziadek, ob. bel.

belt, s. (bełt) 1) pas skórzany, sukienny itp. do objęcia ciała ludzkiego w stanie celem utrzymania odzienia, zbroi itp., dla ozdoby, dla ogrzania itp.; 2) pas honorowy oznaczający godność, np. w Ang. godność hrabską earl'a; 3) cokolwiek opasującego podobnie jak pas; 4) pas, przesmyk, Great B. i Little B. przesmyki wiodące do Bałtyka; 5) pasmo, w szcz. biogeogr. przestrzeń znamienita pewną szczególną zaletą, np. corn b. pasmo kukurydziane; 6) mech. pas, rzemień, elastyczny pas zazwyczaj bez końca, przechodzący po kołach, cylindrach, stożkach itd., przenosząc siłę, zmieniając chyżość poszczególnych wałów itd.; fan. b. pas wentylatora; leather b. rzemień; leather driving b. lub endless strap pas napędny; rubber b. pas kauczukowy.

belt, vt. 1) obejmować, opasać, włożyć pas, okazywać, otaczać; 2) zaopatrzyć za pomocą pasa; zaopatrzyć w pas; 3) umocować pasem, przytrzymać rzemykami.

Beltane, s. (bełtejn) 1) ob. Beal-

time; 2) pierwszy maja st. st. (juliański).

belt conveyor, (belt kanwe'jer) mar. przenośnik taśmowy.

belt course, (b. kors) bud. ozdoby pas gładki lub rzeźbiony bieżący wzdłuż załamań linii ściany.

belted, adj. (bełtyd) 1) opasany, z paskiem, b. coat płaszcz z paskiem; 2) zawieszony u pasa, wiszący na pasie; 3) znaczone pasem, pasiaty, w paski, b. Łowicz plaid pasiata spodnica łowicka; b. cattle bydło hol. znaczone białą pręgą; b. kingfisher zool. zimorodek pasiaty, CE-RYLE ALCYON.

belt elevator mar. podnośnik taśmowy.

b. fastener (b. fas'ner) klamra, złączenie pasa.

belting, s. (-in -) 1) pasy zbiorowo; 2) materiał na pasy.

belt lace, mech. rzemień wiążałkowy.

b. line okrężna linia kolejowa w szcz. tramwajowa objeżdżająca dookoła miasta.

b. pipe rura parowa otaczająca cylinder maszyny parowej.

b. punch dziurkarka do robienia dziurek w pasie w równych odstępach.

beluga, s. (belu'ga; białej ros. biały) zool. 1) biały wieloryb DELPHINAPTERUS LEUCAS, do 3 m. (10'), jest biały gdy podrośnie; na p.m. szcz. w dolnym biegu rzeki św. Wawrzyńca; 2) bieluga, jesiotr czarnomorski i kaspijski, do 4 m. (14') ACIPENSER HUSO, ob. hausen, huso; b. caviar kawior rosyjski z tego jesiotra, najlepsza ze wszystkich ikr; b. isinglass klej rybi z pęcherza jesiotra.

Belus, s. (bi'les) Belus 1) mit. as. legendarny król Asyrii, ojciec Ninusa; 2) mit. kl. a) syn Libii, ojciec Egiptosa, Danaosa, Cefeosa i Fineosa; b) król Tyru, ojciec Dydony, założycielki Kartaginy, i Pygmaliona, mordercy jej męża.

belvedere, s. (z wł. belve'dere, z ang. bel'widir; bel wł. piękny, vedere wł. widzieć) 1) bud. we włoskiej architekturze budynek z pięknym widokiem; 2) B. Belweder, a) galeria rzeźb w Watykanie, Cortille di Belvedere (kortil'e di belve'dere); b) pałacyk w Warszawie z r. 1822, przez kilka ostatnich lat życia Józefa Piłsudskiego siedziba jego.

bema, s. (bi'ma) pl. bemata (be'mata; be'ma gr. podium, platforma) 1) kość. miejsce w kościele koło ołtarza, zastrzeżone w KW. dla wyższego kleru; 2) hist. kl. starogrecka miara długości, około 2½' czyli około 74 cm.

bemaze, vt. (bimejz') zadziwić, zdumieć; oszołomić, ogłupić.

bemean, vt. (bimi'n) popsuć, spodić, dziś przeważnie z zaimekiem względny one's self, się.

bemire, vt. (bimajr') obłocić, obrzucić błotem, zawałać.

bemirement, s. (-ment) obłocenie, obrzucenie błotem.

bemist, vt. (bimyst') okryć chmurą

lub jakby chmurą, zaćmić, przemroczyć, odurzyć, zamglić.

bemoan, vi. (bimo'n) zawodzić, lamentować; vt. opłakiwać kogo, litować się nad kim lub nad czym.

bemoanable, adj. (-ebi) opłakiwalnia godny.

bemock, vt. (bimok') kpić, drwić, śmiać się z kogo lub czego, ośmieszać kogo lub co, podrywać, szydzić z kogo lub czego.

ben, s. (ben) 1) ben, orzech drzewa MORINGA dający olejek behenowy, oil of b., ob. behenic; 2) wnętrze domu, szk. i gw. ang., także adv. i prep.; 3) B. skrót za Benedict, Benjamin; 4) Big B. dzwon w Westminster w Londynie, ob. Big B.

bename, vt. (binejm') przest. 1) przyrzec uroczystie lub pod przysięgą („wzywając Imienia”); 2) nazwać, nadać imię, ochrzcić imieniem, przezwąć, nadać przydomek.

binami, adj. (bina'mi; ba na'mi pers. w imieniu) pr. hind. zawarty; zastępczo.

bench, s. (benz) 1) ława, ławka; 2) ławeczka w łodzi; 3) ława sędziów lub ławników; siedziba sędziego; sąd; sąd, urząd sędziowski; 4) sędziowie zasiadający na ławie sędziowskiej; 5) ława dla wysokich dygnitarzy i osoby tych dygnitarzy zbiorowo, np. the b. of bishops in the House of Lords biskupi w Izbie Lordów; 6) warsztat (stolarski itp.), strugalnia, koźlów do obróbki materiałów, stół z imadłem itd.; 7) przest. podnózek; 8) coś podobnego do długiej prostej ławy, np. niska pozioma deska wystająca z muru, klawiatura organów i i.; 9) w gazowni garnitur retort w piecu do wytwarzania gazu świetlnego, także cały piec; 10) w ciepłarni stół na wazonki lub otoczony barierką i pokryty stopą ziemi.

bench, vi. 1) zasiadać na ławie sędziowskiej w charakterze sędziego; 2) r. niwelować w terasach, terasować.

bench, vt. (1) zaopatrzyć w ławki, ustawić ławki; 2) zasiadać na ławie, w szcz. w charakterze sędziego; 3) ustawić ławę lub stół na wystawę psów lub tp., wystawiać na ławie lub na stole psy lub tp.

bencher, s. (-er) kto siedzi na ławie, w szcz. 1) wioślarz; 2) stały gość w oberży; 3) przest. sędzia, ławnik, senator, poseł, radny; 4) pr. ang. członek Inn of Court, ob.

bench hardened (drut) hartowany przez wyciąganie po wyżarzeniu.

b. hardening hartowanie (drutu) przez wyciąganie po wyżarzeniu.

b. hook, stol. deszczułka przybita do powierzchni warsztatu, by utrzymać materiał oparty w miejscu.

benching, s. warsztaty zbiorowo, w szcz. w górń.

bench mark, znak na stałym przedmiocie zrobiony dla obserwacji przypiływu i odpływu jako podstawy porównań; mar. odnośnik, reper, reper wodowskazu.

b. plane, stol. hebel warsztatowy.

b. screw, stol. długa (często drewniana) śruba do imadła, bieżąca poziomo wzdłuż warsztatu.

b. show, wystawa zwierząt, w szcz. psów z nagrodami za pierwszeństwo w budowie, ob. field trial.

b. stop, stol. deska lub tp. przybita do powierzchni warsztatu celem oparcia obrabianego przedmiotu, by się nie usuwał.

b. table, bud. powierzchnia muru wystająca ze ściany lub otaczająca kolumnę, dość szeroka by posłużyć za ławkę.

b. warrant, pr. nakaz aresztowania wydany przez przewodniczącego sądu przeciw osobie winnej obraży sądu lub oskarżonej o zbrodnię; odr. justice's warrant.

benchy, adj. (ben'czy) górń. ułożony w ławicach, leżący w warstwach poziomych.

bend, s. (bend) 1) skrócenie, zgięcie, nagięcie, odgięcie; 2) przest. skłonność; 3) skręt (rzeki itp.); 4) mar. najgrubsze brzozy w ścianach okrętu, zwane częścią wales; także cała rama czyli żebra; 5) (od band) przest. klamra; więzy moralne; połów; wstęga, opaska; 6) her. wstęga idąca na skos tarczy od prawego kąta górnego do lewego kąta dolnego na szerokość piątej części tarczy; 7) garb. cieńsza część skóry z grzbietu zwierzęcia, obejmująca najlepszy materiał na zółwki, także b. leather; pot. krzyżówka; 8) górń. opoka; in b. her. naskos tarczy w kształcie wygiętej wstęgi, ob. bendy wavy.

bend, vi. 1) zginać się, wyginać się, paczyć się, wypaczać się; 2) pochyla się; 3) (o ludziach) garbić się; 4) kłaniać się, chylić się, korzyć się; 5) poddawać się, ustępować; 6) przest. skłaniać się ku czemu; mieć inklinację do czego; 7) odchylić się od linii prostej; 8) przykładać się gorliwie do czego; 9) przest. zwrócić się ku.

bend, vt. 1) naprężyć, np. łuk, katapultę; 2) przest. ładować pistolet, arkabuz, rusznice; 3) przest. z up nateżyć; 4) mar. przyłączyć, np. to b. a chain cable przyłączyć łańcuch (do kotwicy); to b. a sail przywiązać żagiel (do rei); głąć, zginać, naginać, wyprowadzać siłą z pozycji prostej w wygiętą lub z wygiętej w prostą, skrzywić lub wyprostować (np. naciągnąć łuk lub wyprostować wygiętą sztabę żelazną); 6) zmusić do ugiccia się, upokorzyć, zaprowadzić; 7) zwrócić ku czemu, nagiąć w pewnym kierunku, odwrócić, przysposobić; 8) zastosować gorliwie; to b. the head spuścić głowę.

bendable, adj. (-ebi) giętki, gibki.

bending, s. (-n -) zginanie; b. machine mech. giętkarka, wyginarka; b. moment, mech. moment gnący; b. press, mach. prasa do gnięcia; b. strength, mech. wytrzymałość na zginanie.

Bendis, s. (ben'dis) mit. kl. Bendis, bogini trakijska, prawdopodobnie podobna do Cybelli, u Greków identyfikowana z Artemidą.

bendlet, (-let) her. wstęga dwa razy większa niż bend, 6).

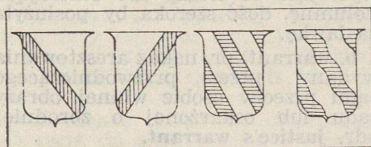
bend sinister her. wstęga taka jak bend 6), lecz idąca od górnego lewego kąta tarczy do dolnego prawego, według niektórych heraldy-

ków znak pochodzenia z lewej ręki (bękarcstwa), ob. bendy.

bendwise, adv. ('-wajz) her. na skos.

bendy, adj. (ben'di) her. w paski, podzielony w parzystą ilość pasków (zwyczajnie sześć); **b. wavy** podzielony w paski wygięte (faliste).

bend, s. 6) bend bendy bendy
sinister wawy

bendy tree bot. podzw. drzewo z rodziny słazowatych, MALVACEAE, THESPIA POPULNEA, także **portia tree**, z Azji i Polinezji wprowadzone do Ind. Zach.; cenne drewno, tylko i olejek nasion.

beneath, adv. (beni'g) 1) poniżej czegoś, na dole, na spodzie; 2) przest. a) na ziemi, odr. nieba; b) pod ziemią, w piekle; 3) tuż pod czym, w głębi, pod pokrywą; 4) przest. niżej w stanowisku, randze, godności, stąd: nieodpowiednio, poniżając, ubliżając.

beneath, prep. 1) niżej czego (miejsce), poniżej czego, tuż pod czym; 2) pod coś, pod czymś; 3) niżej czego (godność, ranga).

benedicite, int. (benedi'siti, -daj'-) okrzyk dziękowania, pot. bodajś zdrowi! wszelki duch Pana Boga chwali!

benedicite, s. 1) błogosławieństwo, jak np. przy stole przed jedzeniem ob. **grace**; 2) B. kośc. pierwsze słowo apokryficznej pieśni Trojga Świętych Działek **BENEDICITE OMNIA OPERA DOMINI**; pieśń ta zastępuje w czas Wielkiego Postu **TE DEUM** w rannej służbie.

Benedick, s. panicz z Padwy w Szekspira *Much Ado about Nothing*, zagorzały kawaler, który w końcu żeni się z Beatrycą; **b. lub benedict** żonaty człowiek, zazwyczaj świeżo po ślubie, w szcz. po długim kawalerstwie; **Benedict**, imię własne, Benedykt, zdr. **Ben**, Benio, dzień patrona 21 marca, KW 14 marca.

Benedictine, adj. (dik'tin) benedyktyński, dotyczący benedyktynów; przen. cierpliwy, pracowity, wytrwały w pracy wymagającej lat wysiłku np. rzeźbienie ławy kościelnej, inkrustacja ołtarza.

Benedictine, s. benedyktyn (m), pl. benedyktyni; benedyktynka (f), członek zakonu pierwotnie założonego dla mężczyzn przez św. Benedykta z Nursji w Sobiaco (sobia'ko) około 480 i przeniesionego około 529 na Monte Cassino; w Anglii od r. 600, w Polsce od r. 1000, w St. Zj. 1846; zakonnicy zwani **Black Monks**; 2) benedyktynka, likier francuski wyrabiany przez benedyktynów w Fécamp we Francji (feka').

benediction, s. (-idik'szen) 1) błogosławienie, dawniej benedykcja, wygłoszenie błogosławieństwa, modlitwy lub dobrych życzeń, uroczysta inwokacja, w szcz. a) formal-

ność wprowadzenia przeora lub przeorysy; b) krótka modlitwa kończąca publiczną służbę bożą; c) inwokacja przy stole przed spożyciem jadła lub na zakończenie obiadu; d) KKK obrzęd poświęcenia przedmiotu na służbę bożą np. dzwonu, szaty itp. w szcz. **B.** Błogosławieństwo Przenajsw. Sakramentu; 2) błogosławieństwo (spełnione), szczęśliwość, stan łaski; **B. of the Blessed Sacrament** Błogosławieństwo Przenajświętszego Sakramentu, błogosławienie ludu milczącym znakiem krzyża świętego zakreślonym nad głowami wiernych monstrancją, w której umieszczono uroczyste Hostje.

benedictional, s. (-dik'szonei) hist. kośc. książka błogosławieństw dawniej używana przy różnych okazjach.

benedictive, adj. (-dik'tiw) przynoszący błogosławieństwo.

benedictively, adv. (-li) w sposób przysparzający błogosławieństwa.

benedictory, adj. (-dik'tori) błogosławiający, wyrażający błogosławienie.

Benedictus, s. (-dik'tes) 1) Benediktus, część mszy śpiewanej zaczynająca się od słów **B. QUI VENIT**; także sam ustęp w Psalmach 118.26, oraz melodia; 2) pieśń Zachariasza na urodzenie Jana Chrzciciela (Łuk. I. 68) zaczynająca się od słów **B. DOMINUS DEUS ISRAEL**; także melodia.

benefaction, s. (benefek'szen) 1) dobry uczynek; 2) podarek.

benefactor, s. ('-ter) dobroczyńca (m), dobrodziej (m).

benefactorship, s. (-szyp) dobrodzieństwo.

benefactory, adj. ('-tori) dobroczynny, zbawienny.

benefactress, s. ('-tres) dobrodziejka (f).

benefic, adj. (bine'fik) dobrotliwy, dobroczynny, zbawczy, jak w astrol. gwiazda.

benefic, s. astrol. dobrotliwa gwiazda jak np. **Wenus**.

benefice, s. (be'nifis) 1) przest. dobry uczynek; 2) beneficjum, pierwotnie ziemia udzielona wasalowi nie dziedzicznie; z czasem dziedziczenie zmieniło b. na fief, lenno; a nazwa b. zachowała się tylko jako określenie dóbr danych Kościołowi; 3) beneficjum kościelne, urząd kościelny związany z prawem korzystania z uposażenia, ob. **advowson**.

benefice, vt. ustanowić lub nadać beneficjum.

beneficed, adj. part. (-d) połączony z beneficjum.

beneficence, s. ('isens) dobroczynność, dobrotliwość, zwyczaj spełniania dobrych uczynków, miłosierdzie; 2) dobry uczynek, dobrodzieństwo.

beneficent, adj. (-fi'sent) dobroczynny, przysparzający dobra, znamię dobrotliwość, życzliwy; -ly adv. (-li) dobroczynnie.

beneficial, adj. (-fi'szeł) 1) przest. dobroczynny; 2) przynoszący korzyść, zbawienny, pomocny, pożyteczny, korzystny, dla-to; 3) pr. a) przest. dotyczący beneficjum; b)

otrzymujący lub mający prawo otrzymywać beneficjum lub pewne korzyści niekoniecznie pieniężne; -ly, adv. (-li) zbawiennie.

beneficialness, s. (-nes) zbawienność, pożytek.

beneficiary, adj. (-fi'szjeri) 1) dotyczący beneficjów, mający beneficjum, feudalny; 2) wyznaczony jako beneficjum; **b. heir**, pr. szk. spadkobierca wchodzący na majątek poprzednika z dobrodziejstwem inwentarza, ob. **benefit of inventory**.

beneficiary, s. 1) beneficjariusz, osoba mająca beneficjum, wasal, lennik; 2) osoba mająca beneficjum kościelne; 3) obdarowany, osoba otrzymująca darowiznę, korzyść lub dochód; w szcz. osoba wyznaczona do odbierania dochodu z majątku, osoba wyznaczona do odebrania pośmiertnej sumy asekuracyjnej lub renty ubezpieczonej itp.

beneficiate, vt. ('-szjejt) górn. wydobywać metal z kruszcza.

beneficiation, s. (benefiszjejszen) górn. wydobywanie metalu z kruszcza.

benefit, s. (be'nifit) 1) przest. dobry uczynek; 2) grzeczność, dobrodzieństwo, podarek; 3) cokolwiek przysparza korzyści i osobistego zadowolenia; korzyść, pożytek, dochód, dobro; 4) w szcz. a) pl. korzyści naturalne; b) korzyść pieniężna, zarobek, dochód; c) zapomoga pieniężna w czasie choroby, bezrobocia itd., na starość, ob. **b. society**; 5) benefis, przedstawienie teatralne, koncert itp. z przeznaczeniem czystego dochodu na rzecz osoby lub sprawy; 6) przest. wygrana w grze loteryjnej; 7) przest. beneficjum kościelne; **b. of clergy** hist. kośc. średniowieczny przywilej duchownych, oskarżonych o zbrodnie, odpowiadania przed sądem kościelnym, nie państwowym; **b. of inventory**, pr. dobrodzieństwo inwentarza, przywilej spadkobiercy, który objął spadek z dobrodziejstwem inwentarza, że za długi spadkodawcy odpowiada tylko do wysokości wartości odziedziczego majątku, ob. **heir**; **b. theory of taxation** ekon. społ., zasada że podatki są zapłatą za usługi świadczone przez rząd i że zapłata ta ma być rozłożona stosownie do korzystania z owych usług.

benefit, vi. mieć korzyść; vt. przynosić pożytek, ulepszać, pomagać.

b. certificate dokument ubezpieczenia wydany przez stowarzyszenie wzajemnej pomocy.

b. society lub **b. association** stowarzyszenie wzajemnej pomocy, kasa bracka, zrzeszenie zabezpieczające członkom wypłatę pośmiertną dla rodziny lub zapomogi na wypadek choroby; stowarzyszenia te nie pobierają, jak towarzystwa asekuracyjne, z góry ustanowionych premii, lecz w każdym wypadku rozdzielają koszt faktyczny między członków, nakładając przydział, **assessment**.

benet, vt. (binet') usidlić, schwytać siatką.

benevolence, s. (bine'wolens) 1) życzliwość, dobrotliwość, dobra wola, miłosierdzie, miłość bliźniego połączona z pragnieniem polepszenia

doli ludzkiej; 2) czyn życzliwy, dobry uczynek, jałmużna udzielona życzliwie; 3) hist. ang. przymusowy podatek nakładany przez królów ang. pod płaszczykiem rzekomej dobrej woli płacących, po raz pierwszy w r. 1473 za Edwarda IV.

benevolency, s. (-si) przest. przymiot dobroćliwości.

benevolent, adj. (-volent) dobrotliwy, życzliwy, szczodry, odczuwający miłość bliźniego i pragnący polepszyć los ludzki; -ly, adv. dobroćliwie, życzliwie, z bratnią miłością.

benevolentness, s. (-nes) dobroćliwość, życzliwość.

Bengal, s. (ben'goł) 1) Bengalia, pln.-wsch. prowincja Ind. Bryt. w dorzeczu dolnego Gangesu i Bramaputry; 2) bengal, materiały tkackie importowane z Indji Wsch. do Ang. z początkiem XVIII w.; **B. cardamom** lub **Nepal c.** kardamoma bengalska, korzeń kuchenny, rodzaj amomku (do amomków należy np. i imbir), ziarno nasienia AMOMUM SUBULATUM; **B. grass** bot. proso włoskie; **B. hemp** bot. konopie bengalskie, CROTULARIA JUNCEA, ob. sunn; **B. isinglass** żelatyna bengalska, ob. agar, 2); **B. kino** taninowa substancja z drzewa BUTEA FRONDOSA; **B. light** bengalskie światło, ogień sztuczny o barwie niebieskiej składający się zazwyczaj z saletry, siarki i siarczku antymonu w stosunku 6:2:1, używany do sygnalizowania itd.; **B. lily**, bot. amarylkowa roślina pld.-afr. CRINUM LONGIFOLIUM hodowana dla pięknego kwiatu podobnego do białej lilii, o żaróżwionych brzegach; **B. monkey**, zool. markat bengalski, SIMIA RHESUS; **B. quince** owoc drzewa AEGLE MARMELAS używany w lecznictwie, ob. bel; **B. root** apt. korzeń bengalski, a) zeodary, korzeń kurkumy, CURCUMA ZEODARIA; b) cassumunar korzeń ZINGIBER CASSUMUNAR podobny do imbiru; **B. rose** odmiana róży chińskiej, ROSA CHINENSIS; **B. sage** bot. szalwia bengalska, rodzaj mięty etiopskiej uprawiany w Indiach; **B. silk** ob. Bengal 2); **B. stripes** perkal w paski, sprowadzany pierwotnie z Bengalii; **B. tiger** tygrys bengalski, ob. tiger.

Bengalese, adj. (bengali'z) bengalski; s. Bengal (m), Bengalka (f), mieszkaniec Bengalii, pl. Bengalese.

Bengali, adj. (bengo'li) bengalski.

Bengali, s. Bengal (m), Bengalka (f), mieszkaniec Bengalii, każdej rasy (drawida, aria czy mongoł); 2) język bengalski, nowoczesny literacki język zasilony obficie sanskrytem, ob. Indo-European; 3) mały afr. ptak wklacz ESTRILLA BENGALA, tak zwany ponieważ przypuszczano dawniej, że pochodzi z Bengalii.

bengaline, s. (ben'galin) bengalina, miękka tkanina z jedwabiu i wełny podobna do popeliny.

Benguela current, (bengej'la ko-rynt) mar. prąd angolski, zimny prąd w Atlantyku wzdłuż zachodniego wybrzeża Afr. Pld. w sąsiedztwie portu Benguela w Angoli; część prądu płynącego od strony Przylądka Horna w Amer. Pld. ku

Przylądki Dobrej Nadziei w Afr. Pld., odbiwszy się o ląd, idzie na północ.

benight, vt. (binajt') przest. 1) okryć nocą; zaskoczyć nocą w szcz. przed ukończeniem rozpoczętej podróży lub pracy; 2) zaciemnić, zamglić, zamroczyć; 3) zaciemnić umysłowo, utrzymywać w ciemnocie umysłowej; 4) oslepić, odebrać wzrok.

benighted, adj. part. będący w ciemnocie (moralnej lub umysłowej), omroczony; przest. zaskoczony nocą lub mrokiem.

benign, adj. (binajn') 1) dobrotliwy, łaskawy, grzeczny; zbawienny, pomyślny; 2) okazujący łaskawość, grzeczność, życzliwość; łagodny, korzystny; 3) łagodny, nie mający charakteru złośliwego lub niebezpiecznego, b. tumor nowotwór dobrotliwy lub łagodny, NEOPLASMA BENIGNUM, przec. złośliwego, złowrogięgo.

benignancy, s. (benig'nensi) łaskawość.

benignant, adj. (-nent) łaskawy (wobec poddanych, podwładnych, niższych stanem); -ly, adv. (-li) łaskawie.

benignity, s. (binig'ni'ti) 1) łaskawość, łagodność, słodycz (w obejściu); 2) wysłuchana grzeczność, okazany dowód szczodrości.

benison, s. (be'nizn) błogosławieństwo, błogość, stan łaski.

bénitier, s. (benitje'; bérin fr. błogosławić) chrzcielnica.

Benjamin, s. (ben'dziemin) bib. Benjamin, najmłodszy syn Jakuba, stąd (w pol. nie w ang.) najmłodszy syn, benjaminiek, faworyt najulubieńszy; zdr. **Benny**, **Beny**; 2) b. będzwin, benzoës, stwardniała żywica drzewa styrakowego STYRAX BENZOIN, ob. benzoin; b. bush krzew benzoësowy, BENZOIN BENZOIN, ob. spicebush; b. tree a) styrakowiec, drzewo benzoësowe STYRAX BENZOIN; b) fikus wsch.-ind. FICUS BENJAMINA; c) b. bush.

Benkulen, **Bencoolen**, adj. (ben'kulen) dotyczący portu Benkulen na Sumatrze; **B. clover**, roln. cenna koniczyzna z Sumatry; **B. tea** herbata z liści malajskiego drzewa mirtowatego LEPTOSPERMUM PUBESCENS; także sama roślina.

benne, s. (be'ni) bot. łogowa indyjska, sezam indyjski, SESAMUM INDICUM, w strefie zwrotn. Afr. i Azji; olewejk nasienia, b. oil, używany w wyrobie mydła; w pld. St. Zj. ziarno, zwane benni lub benny seed, używane w wyrobie cukierków.

bennet, (be'nyt) bot. a) ziele benedykt, żółty kuklik eur., GEUM URBANUM, i amer. G. VIRGINIANUM i CANADENSE, ob. avens, herb bennet; b) w dawniejszych dziełach zielniczek cukuta i kozłek, hemlock i wild valerian.

Bennetiales, s. pl. (benetitej'lis; od nazw. ang. botanika Jana J. Benneta) paleont. rząd roślin kopalnych pokrewnych z istniejącymi sagowcami, CYCADINAE.

bent, adj. part. (bent) 1) zgięty, ugięty, zagięty, pogięty; 2) gięty, wygięty, krzywy, doprowadzony do

kształtu wymaganego np. szabla turecka, gięty mebel; 3) ożywiony zamiarem, dążący do czego usilnie, skłaniający się ku czemu, z on, upon, dawniej z to. against; b. at right angles wygięty w kolanko, wykorbiony.

(I) **bent**, s. 1) zgicie, wygięcie; 2) łuk; 3) skręt, zakręt; 4) skłonność ku czemu, nachylenie, zamiar, cel; 5) ciesz., poprzeczna rama w budowie drewnianej; 6) przest. rozmach, rozpęd, energia działania; 7) możliwość napięcia sił, to the top of one's b.; 8) rzeźb. dużo do drzewa o przekroju sierpowym; 9) rodzaj jęczmienia o kłosie zwisającym równolegle do źdźbła.

(II) **bent**, s. 1) sitowie, wszelka trawa sitowa; 2) rozmaite gatunki traw jak beach grass AMMOPHILA ARENARIA; grzebieńnica dogtail grass CYNOSURUS CRISTATUS; w St. Zj. każdy gatunek mietlicy b. grass AGROSTIS; w Ang. niektóre podobne rośliny turzycowate, cyperaceous, lub sitowate juncaeous, jak np. turzyca piaszkowa CAREX ARENARIA, sit ostry JUNCUS SQUARROSUS, szkocki wrzosec Scotch heather ERICA; 3) przest. nieogrodzone pastwisko; 4) skłon, pochyłość, spad, skarpa; to flee to the b. uciekać w moczary (kryć się przed wierzycielami).

benthal, adj. (ben'geł) głębiny, dotyczący dna oceanu, ob. benthos.

Benthamic, adj. (ben'ge'mik) benthamowski, dotyczący Benthama i jego filozofii, że miarą moralności jest największe zadowolenie największej ilości ludzi.

Benthamism, s. (-myzm) benthamizm, zasady filozofii użytecznej Jeremiego Benthama (1748-1832), że nasze pobudki moralne pozostają pod wpływem widoków na korzyść i że pragnienia i czynności nasze wynikają tylko z pociągu do przyjemności i obawy przed bólem. **Benthamite**, s. (-majt) zwolennik Benthama i benthamizmu.

benthos, s. (ben'zes) głębina, głębie morskie, dno oceanu; biol. fauna i flora dna morskiego, przec. plankton; ob. także nekton.

benthonic, adj. (ben'zo'nik) głębiny, dotyczący dna morskiego; dotyczący życia roślinnego i zwierzęcego na dnie morskim.

benting, s. (ben'tin) 1) żywienie się babką, przest. z wyjątkiem zwrotu b. lub **benetting time** pora roku w której gołębie zmuszone są żywić się babką; 2) Ang. ziarnka babki plantain PLANTAGO MAJOR.

bent-wood, adj. (bent'uud') zrobiony z giętego drewna, o meblach wiedeńskich, tak zwanych ponieważ pochodziły przeważnie z fabryki Thonetów we Wiedniu.

benty, adj. (ben'tl) 1) podobny do sitowia lub innej szorstkiej trawy; 2) bogaty w sitowie i podobne szorstkie trawy.

benumb, vt. (binom') znieczulić, pozbawić czucia.

benumbed, adj. part. (-d) zdrętwiały.

benumbedness, s. (-nes) zdrętwienie, znieczulenie, utrata czucia.

benzacetin, s. (benza'sitin) apt. krystaliczna substancja kojąca, kwas acetoamidowy i etylosalicylowy.

benzal, s. (ben'zel) chem. benzal, dwuwartościowy rodnik C_6H_5CH , którego aldehyd benzoesowy może być uważany za tlenek, także zwany benzylidene.

benzal chloride, benzylidene chloride (b. kło'rajd) chem. chlorek benzylidenowy, bezbarwna ciecz $C_6H_5CHCl_2$, wyrabiany z toluenu smoły węglowej i używany w wyrobie sztucznych barwników.

benzaldehyde, s. (benzel'dehajd) chem. aldehyd benzoesowy, C_6H_5CHO , gorzki sztuczny olejek gorzkich migdałów.

benzamide, s. ('-zamajd) chem. amid kwasu benzoesowego $C_6H_5CONH_2$, biała substancja krystaliczna.

benzene, s. (benzin') benzen, ob. benzol.

benzene nucleus lub **ring**, pierścień benzolowy czyli benzenowy, składający się z sześciu atomów węgla, składowa część wszystkich związków aromatycznych; ob. **nucleus**.

benzene series (b. si'ris) chem. pochodne benzolowe czyli benzenowe, posiadające pierścień benzolowy (benzenowy).

benzidine, s. ('-zidin) chem. benzydina, $NH_2C_6H_4:C_6H_4NH_2$, często stosowany do wyrobu barwników oraz badania krwi.

benzil, dwubenzoil, żółtawa substancja krystaliczna, $C_6H_5CO.CO.C_6H_5$, ob. **dibenzoyl**.

benzine, s. (benzin') benzyna.

benzoate s. (-ejt) sól lub ester kwasu benzoesowego.

benzoie, adj. ('-ik) chem. benzoesowy, pochodny rodnika C_6H_5CO ; b. **acid** kwas benzoesowy $C_6H_5CO_2H$, zwany także **flowers of benzoin** znajduje się w bieżwinie i innych żywicach, w żórawinach, w moczu zwierząt roślinożernych; dla celów handlowych otrzymywany głównie z destylacji węgla kamiennego (toluenu); b. **aldehyde** aldehyd benzoesowy ob. **benzaldehyde**.

benzoin, (ben'zo-in, -zojn) 1) bot. bieżwin, samica żywica styraksa, **STYRAX BENZOIN**, z wysp Moluckich, Sumatry i Jawy, i pokrewnych drzew styrakowatych, **STYRACACEAE**, używana do wyrobu kwasu zwanego dawniej kwasem bieżwinowym, obecnie zwanego w chemii benzoesowym, stosowanego w lecznictwie, w perfumerii, w farbiarstwie, i w wyrobie kadejek; 2) chem. benzoin, biała krystaliczna substancja $C_6H_5COCH(OH)C_6H_5$, otrzymywana z olejku gorzkich migdałów i z innych źródeł; 3) B. bot. nieliczny rodzaj krzewów styrakowatych w Azji Wsch. i Amer. Płn.; w St. Zj. B. b. styrak benzoesowy i S. **MELISSAEFOLIUM** styrak miodolistny; b. roślina tego rodzaju.

benzoyl, s. ('-zo-il) rodnik C_6H_5CO kwasu benzoesowego.

Beowulf, s. (bej'ouulf') Beowulf, bohater starosaskiej epopei przechowanej w rękopisie z X w.; podobnie jak Herkules z mit. gr. zabija

hydrę, zwaną Grendel, w jaskini podwodnej, zabija matkę Grendela, która chce pomścić śmierć syna, wreszcie na starość zabija smoka, lecz ginie sam od rany odniesionej w tej walce.

bepaint, vt. (bi'pejnt') osmarować farbą, pomalować, ubarwić.

bequeath, vt. (bikui'g) 1) przest. przenieść własność; 2) zapisać w testamentcie, w szcz. darowizny; 3) wręczyć, przenieść; 4) przest. darować.

bequest, s. (bikuest') zapis, legat.

berat, s. (birejt') berat (z akcentem na a) dekret wschodniego monarchy nadający godność lub przywilej.

berate, vt. (birejt') karcić, wyzywać, besztuć, strofować, łajać, czynić wymówki; przest. w Ang.; ob. **rate**, vt.

beraunite, s. (biro'najt; od Beruń (Beraun w Czechach) min. beraunit, eleonoryt, uwodniony fosforan żelaza, rodzaj wiwianitu, $2FePO_3 \cdot FeO_3H_3$, t.2.c.w.2.6—2.7.

Berber, s. (börber) 1) Berber, hamita ptn. Afr. na zachód od Trypolitanii; Berberowie blisko spokrewnieni z Etiopami, Egipcjanami i pld. Europejczykami nie mają jednolitego typu, od niebieskookich blondynów wśród Rifienów i w górach Atlasu do smagławych mieszkańców oaz; ludność przeważnie rolnicza w przec. nomadów arabskich; 2) język berberski zachowany u Rifienów w Marokku, Kabylów w Algierii, Kremitów w Tunisie, Tuaregów w Saharze i i., w różnych nareczach; ob. **Hamitic**, **Kabyle**, **Libyan**, **Tuareg**.

Berberidaceae, s. pl. (börberidej'-si-i) bot. berberysowate, rodzina roślin rzędu wieloolowcowych **POLYCARPICA**, obejmująca około 20 rodzajów i z górą 100 gatunków; niektórzy botanicy zaliczają tę rodzinę do rzędu jaskrowych, **RANUNCULALES**, **berberidaceous**, adj. ('-si-ös) berberysowaty.

berberin(e), s. (bör'berin) chem. berberyna, alkaloid $C_{20}H_{19}NO_5$ zawarty w korzeniu gorzknika **golden-seal** **HYDRASTIS CANADENSIS**, berberysu **barberry** **BERBERIS VULGARIS**, i i.; ob. **hydrastine**.

berberine tree, bot. afr. drzewo berberynowe z rodziny flaszowcowatych, **ANONACEAE**, **XYLOPIA POLYCARPA**, dostarczające żółtego barwnika zawierającego berberynę.

Berberis, s. (-is) bot. berberys, kwaśnica, liczny rodzaj krzewów, typ rodziny berberysowatych rozpowszechniony w Azji, Europie, Amer. Płn. i od Andów do Ziemi Ognistej w Amer. Płd., w Polsce jeden gatunek: kalina włoska; ob. **barberry**, **barberry rust**.

berberonic, adj. (-o'nik) berberonowy, dotyczący krystalicznego kwasu otrzymanego przez utlenienie berberyny, ob. **pyridine**.

berceuse, s. (bersö'z; fr. kołysanka) muz. kołysanka, utwór muzyczny o charakterze pieśni matczynej usypiającej dziecko.

Burchemia, s. (börki'mia) bot.

nieliczny rodzaj przeważnie drzewiastych pnący Afr., Azji i pld. St. Zj., ob. **supple-jack**.

bere, **bear**, s. (bi'r) pierwotnie jeźczeni każdego gatunku, obecnie w Anglii pot. 6-rzędowy, czasem i 4-rzędowy.

Berea grit, (bi'ri-a gryt; od Berea, Ohio) piaskowiec używany na brusy i tocydła i do budowy; geologicznie należy do dolnej części systemu Mississippii.

Berean, adj. (-n) 1) dotyczący starożytnego miasta Berea, a) w Macedonii (dziś Verria), b) w Palestynie (dziś Bireh), c) w Syrii (dziś Aleppo), lub mieszkańców; 2) dotyczący sekty Barclaya, ob. **B.** s. 2).

Berean, s. 1) mieszkaniec starożytnego miasta Berea, ob. **B.** adj.; 2) hist. kość. członek szkockiej sekty kalwińskiej założonej przez pastora Jana Barclaya w Edynburgu w roku 1773 opierającej się całkowicie i wyłącznie na słowach biblii.

bereave, vt. (beriw) pozbawić czego, odebrać, zabrać, doprowadzić do straty lub do ubóstwa; z of. przed zabraną osobą lub rzeczą; imiesłów **bereaved** i **bereft**, drugi zwyczajnie odnosi się do rzeczy nie cielesnych np. **bereft of hope**.

bereavement, s. (-ment) stan pozbawienia, utrata, w szcz. bliskiej osoby przez śmierć.

Berengarian, adj. (berengej'rien) hist. kość. dotyczący nauki Berengera lub jego zwolenników; s. zwolennik Berengera de Tours (bera' ze'ra de tu'r, 998-1088) i jego nauki.

Berengarianism, s. (berengeriej'-nyzm) hist. kość. beranżerianizm, nauka przeczącą przeistoczeniu chleba i wina w Ciało i Krew Chrystusa; nauka KRK sformułowana w r. 1215 w 125 lat po śmierci Berengera de Tours.

Berenice's Hair lub **Locks** (berinaj'siz hejr lub loks) astr. Warkocz Bereniki **COMA BERENICES**, niewielki gwiazdozbiór (70 gwiazd do 7-ej wielkości) między gwiazdozbiórami Lwa i Wolarza; nazwa pochodzi od legendy, że Berenika, żona króla egipskiego Ptolomeusza III w podzięce za zwycięstwo męża ścięła sobie włosy i zawiesiła je w świątyni boga wojny stosownie do złożonego ślubu, lecz Jowisz zabrał warkocz i zawiesił go na niebie.

beret, s. (be'ret) 1) beret, czapeczka płaska z miękkiego materiału (wełny lub aksamitu) noszona przez wieśniaków baskijskich, malarzy, podróżnych, itd.; 2) biret duchownych, ob. **biretta**.

berg, s. (berg) lodowiec, ob. **iceberg**.

Bergamask, s. (börgamask) 1) mieszkaniec miasta Bergamo we Włoszech; w literaturze angielskiej mieszkańcy tego miasta byli wyśmiewani z powodu swych niezwykłych strojów; 2) taniec do słów z XVI w. (bergamasco).

bergamot, s. (-mat; od tur. beg armudi książeczka gruszką, wł. pera bergamotta) 1) pergamota, rodzaj gruszeki soczystej, dużej, o jasno-

żółtej skórce; także pomarańczą podobną kształtem do tej gruszk. CITRUS AURANTIUM BERGAMIA i jej drzewo; 2) kilka gatunków mięty, w szcz. mięta nadwodna, MENTHA AQUATICA, pysznogłówka pasowa, MONARDA DIDYMA i i.; 3) esencja perfum i tabaka do niuchania robiona z owoców tego rodzaju; 4) rodzaj grubego kobierca (zapoczątkowany podobno w Bergamo) z powrozków bawełnianych lub konopnych z włosiem wołu lub capa.

bergaptene, s. (-ptin') chem. tłusty lakton $C_{12}H_{22}O_4$ zawarty w olejku pergamentowym; odpowiedni kwas zwie się **bergaptenic acid**.

bergère, s. (ber'zer'; fr. pasterka) 1) pasterka; modne w czasach przedrewolucyjnych we Francji zabawianie się pań arystokratycznych w idylę pasterską przyniosło z sobą szereg artystycznych pomysłów (strojów, sukien, kapeluszy itd., mebli itp.); 2) w szcz. duży głęboki fotel o niskich poręczach z czasów Ludwika XVI.

beriberi s. (beribe'ri; beri syngal. słabość) beriberi, ostra choroba częsta w okolicach podzwrotn. zwłaszcza w Ind. Wsch i na Cejlonie zmienną zapaleniem nerwów, osłabieniem mięśni, bolesnym bezwładem kończyn i ogólnym charakterem, CACHEXIA.

beriberic, adj. (-k) dotyczący choroby beriberi.

berigora, s. (-gara) australijski sokot HIEROCIDEA BERIGORA spokrewniony z eur. krogulcem sparrow hawk ACCIPITER NISUS.

berime, **berhyme**, vt. (birajm') 1) włożyć w rymy, opisać wierszem, zwykle w znaczeniu lekceważącym; 2) dorobić rym.

Bering Sea Controversy (be'rin' si kon'trowersi) spór Wielkiej Brytanii i St. Zj. o cieśninę Berynga (1886-1891) w szcz. o prawo Kanaadyjczyków łowienia fok bez zezwolenia St. Zj., zakończony sądem rozjemczym w Paryżu 1893.

Berkeleyan, adj. (börkli'en) dotyczący filozofii Berkeleya.

Berkeleyan, s. zwolennik filozofii Berkeleya.

Berkeleyanism, s. (-e'nizm) filoz. system filozoficzny biskupa Jerzego Berkeleya z Cloyne (1685-1753) uczący że rzeczy materialne istnieją tylko jako pojęcia myśli Boskiej częściowo spostrzegane przez umysł ludzki; esencją wszelkiego bytu duchowego jest wyobrażenie.

Berkshire, s. (börk'szyr) berkszyr, rasa świń domowych pochodząca z Berkshire w Anglii, dziś rozpowszechniona w całym świecie cywilizowanym; duża, łatwa do tuczenia, zazwyczaj czarna z białymi znakami.

Berlin, adj. (ber'lin) berliński, dotyczący miasta Berlina, stolicy Niemiec, pochodzący z Berlina; **B. black** czarny pokost szybko schnący, używany do pokrywania towarów żelaznych; **B. blue** błękit pruski; **B. Congress** Kongres Berliński 1878 ob. Congress; **B. decree** hist. dekret Napoleona z 21 listo-

pada 1806, ob. **Continental System**; **B. glove** rękawiczka z włóczki berlińskiej; **B. green** skomplikowany barwnik podobny do błękitu pruskiego ob. **Prussian**; **B. iron** leżna żelazna do wyrobu figurek (zwykle malowanych na brąz); **B. pancake** Ang. naleśnik z konfiturami; **B. ware** ceramika berlińska.

berlin, s. czterokołowy powóz berliński z XVII w. z tylnym przedziałem krytym.

berm(e), s. (berm) ścieżka u stóp lub na szczycie pochyłości, wzdłuż skarp lub spadzistego brzegu; fort. wąski występ (ścieżka) od stóp parapeatu do szczytu skarpy.

Bermuda, adj. (bermju'da) dotyczący Bermudy, jednej z grupy wysp na wschód od Przylądku Hatterasa; **B. catfish** ob. **coelho**; **B. chub** ob. **chopa blanca**; **B. cedar** bermudzki jałowiec JUNIPERUS BERMUDIANA o twardym drewnie; **B. cress** rzeżucha BARBAREA PRÆCOX używana na sałatę; **B. grass** rodzaj perzu CAPRIOLA DACTYLON, trawa ceniona w pld. St. Zj. jako obfita i smaczna pasza, lecz trudna do wyniszczenia, gdy się zakorzeni, stąd zwana na Bermudzie devil grass, ob. **couch grass**; **B. lily** duża biała lilia LILUM LONGIFLORUM EXIMIUM, w handlu zwana LILUM HARRISII, ob. **Easter lily**; **B. mulberry** bot. morwa amerykańska CALLICARPA AMERICANA, także **French mulberry**; **B. schooner** mar. szkuner dwumasztowy, skośnożaglowiec dwumasztowy.

Bern, s. (bern) 1) Berno, miasto w kantonie Bern, siedziba władz centralnych Szwajcarii; 2) Berno morawskie (po czesku Brno, po niem. Brünn).

Bernardine, adj. (ber'nardin) bernardyński, gw. bernadyński; a) dotyczący św. Bernarda z Clairvaux (klerwo', 1091-1153), organizatora klasztoru cystersów i twórcy zakonu rycerskiego templariuszów; b) dotyczący Bernarda Seneskiego, reformatora (1415) galezi zakonu braci mniejszych (minorytów, obserwantów) na zakon bernardynów; w Polsce pierwszy klasztor bernardyński w Krakowie 1453.

Bernardine, s. bernardyn (m), bernardynka (f), członek zakonu bernardyńskiego.

Bernese, adj. (berni'z) berneński, dotyczący miasta Berna w Szwajcarii.

Bernese, s. sing. & pl. Berneńczyk (m), Bernenka (f), mieszkaniec Berna w Szwajcarii.

bernicle lub **b. goose** (ber'nikl) dzika gęś północna, BRANTA LEUCOPSIS, wylęga się na dalekiej pñ.; żyje w Eur. pñ., czasem zabłądzi do Amer. pñ.

Bernoullian, adj. (bernu'llien) dotyczący rodziny sławnych matematyków szwajcarskich Bernoulli, braci Jakuba (1654-1705) i Jana (1667-1748) oraz syna Jana, Daniela (1700-1782).

Beroë, s. (be'ro-i) 1) mit. kl. imię nimfy; 2) zool. świętoznica, jedyny rodzaj rodziny żebroptawów BEROIDÆ.

Beroida, s. pl. grupa żebroptawów, CTENOPHORA, bez czułków.

berried, adj. (be'rid) mający jagody, pełen jagód, składający się z jagód; **b. lobster** samica homara z ikrą przyczepioną do nóg lub do błony pływnej pod brzuchem.

berry, s. (ber'ri) 1) bot. jagoda, owoc niezłożony mający mięsistą lub miazdzystą owocnicę np. porzeczka, jagoda winna, żorawina, banan; 2) pot. wszelki mięsisty owoc niewielkich rozmiarów, jak malina, truskawka, głóg; 3) w Ang. pin. i Szk. agrest; 4) suche ziarno pewnych roślin, np. a **coffee b.**, **b. of grain**; 5) poszczególne jajko z ikry ryby lub homara; 6) czarna narśl na dziobie łabędzia; in **b.** zawierająca jaja lub zarodki.

berry, vi. 1) rodzić jagody, nosić jagody; 2) zbierać jagody.

b.-bearing poplar, topola amerykańska **cottonwood** lub **necklace p.** POPULUS DELTOIDES.

b. cone, szyszka niektórych drzew szpilkowych np. jałowca, u którego owocolistki nie drewnieją lecz stają się soczyste i zrastają się z sobą.

berseem, s. (bersi'm; ar.) bot. koniczyna egipska, koniczyna egipska **Egyptian clover** TRIFOLIUM ALEXANDRINUM; w dolinie Nilu od dawna ceniony jako pasza i zasilacz gleby, od niedawna wprowadzony do pld. St. Zj. jako soczystszy od innych koniczów.

berserk, **berserker**, s. (ber'serk, -er) mit. skand. dziki wojownik pogańskich czasów umiejący zmieniać postać i przyjmować kształty rozmaitych zwierząt; wraz z zewnętrznym kształtem szal opanowywał rycerza odpowiedni oraz odpowiednie głosy, ryki, a nie mogła go tknąć się broń ani biała ani palna; (por. opowiadanie kapitana Rykwa o Suwarowie odzwierciedlające folklor normński w folklorze rosyjskim).

berth, s. (berç) 1) mar. stoisko statku, miejsce postoju, przystań, miejsce w porcie przeznaczone na postój okrętu; 2) mar. łóżko na okręcie; 3) mar. r. pokój w którym oficerowie i załoga okrętu zbierają się i jadają; 4) mar. wolne miejsce do działania, np. do manewrowania kotwicą, także przen. wolność ruchów; 5) w szerszym znaczeniu (ob. 2) łóżko w wagonie sypialnym kolejowym, autobusowym itp.; ob. 1) miejsce do zamieszkania, kwatery, stała posada, itp.

berth, vi. stać w porcie (o okręcie).

berth, vt. 1) dać miejsce na postój okrętu; 2) dać miejsce do spania na okręcie; 3) obić deskami, zaopatrzyć w ścianki.

Bertha, s. 1) Berta, żeńskie imię własne, w mit. teut. Perchta, bogini ziemi, urodzajności i przedzenia; 2) w wojnie 1914-1919 wielka armata niemiecka o dalekim na owe czasy zasięgu; 3) b. lekka, często koronkowa pelerynka uzupełniająca strój damski.

berthierite, s. (ber'zierajt) min. bertieryt, antymonit żelazisty $FeSb_2S_3$.

berthing s. ('-gin~) 1) postojowe (opłaty); 2) oszalowanie deskami poza pasem wzniosu wzdłużnego; 3) miejsce wolne do działania, ob. **berth** 4).

Bertholletia, s. (-gli'szie; na cześć Klaudiusza hr. Bertholleta, chemika fr. (1748-1822), wynalazcy piorunianu rtęciowego) bot. rodzaj wysokiego drzewa pld.-amer. z rodziny krzyżcowatych, LECYTHIDACEAE, obejmujący dwa gatunki: B. EX-CELSA, dający orzechy brazylijskie, ob. **Brazil nut**, i B. NOBILIS.

Bertillon system (bertijja' system; od antropologa Alfonsa Bertillona, 1853-1914) system Bertillona, identyfikujący osoby za pomocą pomiarów antropometrycznych w drodze notowania znamion, ułomności, koloru, odbitek palców itd.; kontrola za pomocą odbitek palców zdobyła światowe rozpowszechnienie i do tej pory na kilkadziesiąt milionów odbitek nie znaleziono dwóch takich samych.

Bertram, s. (ber'trem) 1) Bertram, męskie imię własne, zdr. Bert; 2) w Szekspira „All's well that ends well” pyszałkowaty hrabia, któremu król nakazuje ożenić się z Heleną.

bertrandite, s. (ber'trendajt) min. bertrandyt, krzemian bezwodny w grupie oliwinu, $H_2O_2 \cdot Be_2Si_2O_7$, t.6-7, c.w. 2.59-2.60.

Berycidae, s. pl. (berisi'di) zool. rodzina ryb głębokomorskich o spłaszczonej ciele, typ grupy BERYCOIDEA lub BERYCOIDEI, uważanej za nadrodzinę lub za podrząd.

berycine, adj. (be'risin) zool. należący do rodziny ryb BERYCIDEAE.

beryciform, adj. (beri'siform) kształtu płaskich ryb rodziny BERYCIDEAE.

berycoid, -ean, adj. (be'riko-id, beriko-i'di-en) zool. należący do grupy BERYCOIDEA.

beryl, s. (be'rił) min. beryl minerał, krzemian heksagonalny w grupie granatu, $Be_3Al_2Si_6O_{18}$, t.7.5-8, c.w.2.67-2.76; rzadki minerał zaliczany do drogich kamieni, zwykle mętny, zielonawo biały, słomiano żółty lub woskowo żółty; jeżeli przezroczysty o pięknym zabarwieniu zielonym, ma nazwę szmaragdu, jeżeli o żółtym lub niebieskim, a także bladezielonym—nazwę akwamaryny.

beryllia, s. (beri'lie) chem. tlenek berylu, BeO , w formie białego proszku.

beryllium, s. ('-liom) chem. beryl pierwiastek, zwany także glacium, istniejący tylko w związku z kilkoma rzadkimi minerałami jak beryl, berylonit, chryzoberyl, fenakit, skrót Be lub Gl, c.a. .91, liczba at. 4; w związkach dwuwartościowy.

beryllloid, s. (-oid) podwójny ośrodek dwunastoboczny, tak zwany od podobieństwa do kryształów berylu minerału.

beryllonite, s. (beri'lonajt) min. berylonit, saletrowiec rzędu fosforanów bezwodnych, $NaBePO_4$, t.5.5-6, c.w.2.85.

berzelianite, s. (ber-zil'ienajt)

min. berzelienit (czyt.: r-z) $CuSe$, c.w.6.7.

Bes, s. (bes) mit. eg. Bes, bóg radości i użycia, odwraca zło za powiedziane znakami lub i uroki zadane czarami; czczony od niepamiętnych czasów, lecz dopiero około 600 przed Chr. urosł do miary panteistycznego boga, którego obraz nosili gnostycy jako talizman; w niektórych legendach ma ważny udział w historii stworzenia świata, dzieląc niebo od ziemi z zamętu.

bescreen, vt. (biskri'n) okryć lub zakryć siatkę, osiatkować, ochronić; ukryć.

beseech, vi. (bisi'cz) robić przedstawienia, wznosić prośbę błagalną.

beseech, vt. 1) przest. szukać czego, starać się o co; 2) zaklinać, prosić usilnie, błagać; 3) prosić o co, zebrać, ubiegać się; pożądać.

beseeem, vi. (bisi'm) 1) wydawać się, wyglądać; 2) wyglądać na kogoś stosownego lub na coś stosownego; wypadać, odpowiadać czemu.

beseeing, adj. part. przest. odpowiedni, stosowny, przyzwolity.

beseeing, s. przest. wygląd; ubranie; ogólne wrażenie.

beseeingly, adv. (-li) przest. odpowiednio, dawniej k'rzeczy, grzecznie.

beseeingness, s. (-nes) przest. stosowność, to co wypada, dawniej przystojność, grzeczność.

beset, vt. (biset') 1) wysadzić (drogimi kamieniami, ozdobami itp.); 2) osadzić kogo, zaniepokoić, zaskoczyć; 3) oblegać, otoczyć, zablokować; 4) przest. udzielić, obdarować; urządzić; 5) przest. wypadać, przystawać, być odpowiednim.

beslik, s. (besz'lik; bez tur. moneta srebrna pierwotnej wartości 5 piastrow, lecz od roku 1880 wartości imiennej 2½ piastra (około 11 c.).

beshow, s. (biszo'; nazwa indiańska) jadalna ryba ANOPILOPOMA FIMBRIA pokrewna rodzinie żłkiew SCORPENIDAE Oceanu Spokojnego, także black candlefish.

besbrew, vt. (biszu') przest. 1) spodlić; 2) maltretować; 3) przeklinać.

beside, adv. (bisajd') 1) przest. na stronie, niedaleko; 2) ponadto, dziś lepiej: besides, ob. adv. 2); 3) przest. z jednej strony, na uboczu.

beside, prep. 1) obok czego, przy czym, stąd przen. w porównaniu z czym; 2) ponad co, ob. besides, prep. 2); 3) poza czym, oprócz czego; b. one's self nie panując nad sobą; b. the point nie o to chodzi, nie o tym mowa, od rzeczy; this is b. the point to nie należy do rzeczy.

besides, adv. (bisadjdz') 1) przest. na stronie, niedaleko; 2) ponadto, poza tym, na domiar, zresztą, wreszcie; 3) przest. po jednej stronie, na uboczu.

besides, prep. 1) obok czego, przy czym; 2) ponad co, powyżej czego, na domiar czego.

besiege, vt. (bisi'dż) otoczyć zbrojną siłą, oblegać, osaczyć.

besmear, vt. (bismi'r) osmarować, w szcz. czymś kleistym lub tłustym.

bismireh, vt. (bismircz') spługać, oczernić, spotwarzyć, zbrukać.

besmut, vt. (bismut') okopcić, zakopcić, pokryć sadzą i kopciem.

besnow, vt. (bisno') pokryć śniegiem lub obelić jakby śniegiem.

besom, s. (bi'zum) 1) przest. lub przen. miotła; w Szkocji prostytutka.

besot, vt. (bisot') ogłupić, oszołomić, pozbawić zdrowego rozsądku (jakby pijanego).

besotted, adj. part. (-yd) oszołomiony, upojony, pozbawiony przytomności jak gdyby pijany; -ly, adv. (-li) bez rozumu, po pijanemu.

besottedness, s. (-nes) upojenie, stan oszołomienia, utrata zdrowego rozsądku jakby po pijanemu.

besought, vt. czas przeszły od beseech, ob.

bespangle, vt. (bispengl') ozdobić błyskotkami.

bespatter, vt. (bispe'ter) 1) obryzgać błotem; 2) obrzucić obelgami; spotwarzyć, sponiewierać moralnie; 3) bryzgać, pryskać, polewać, oblewać.

bespeak, vt. (bispik') 1) przest. omawiać, przemawiać przeciwko czemu; 2) przest. przemawiać (do zebrania); 3) r. przepowiadać; 4) świadczyć o czymś, dowodzić czego, wykazywać, her handwriting bespeaks her stubbornness jej pismo świadczy o uporze; 5) przest. rozkazać z góry, zamówić na później.

bespit, vt. (bispyt') opluć, oplwać.

bespot, vt. (bispat') poznać kropkami lub jakby kropkami, nakropić.

bespottedness, s. (-nes) poznaczenie kropkami, pokropienie, poplamienie.

bespread, vt. (bispred') osmarować, obłożyć, rozmaraować.

besprent, adj. part. (bisprent') obskany, rozsypany.

besprinkle, vt. (bisprinkl') obsikać, opryskać, polać.

besprinkler, s. (-ler) kto lub co polewa, woźnica maszyny polewającej ulicę i sama maszyna.

Besselian, adj. (beze'lien) dotyczący astronoma i matematyka Fryderyka Wilhelma Bessela (1784-1846) lub jego twierdzeń.

Bessel's day lub **B. star, numbers**, astr. liczby, jakich używał Bessel, a jakie obecnie podane są w Almanachu Marynarskim (Nautical Almanach) dla dokładnego zapowiedzenia zaćmienia słońca na każdym punkcie kuli ziemskiej.

Bessemer, s. (be'semer) met. stal bessemerowska; B. copper, met. miedź oczyszczona procesem bessemerowskim; B. iron lub pig, met. odlew żeliwny zawierający mniej niż 0.1% fosforu, przydatny do wyrobu stali bessemerowskiej procesem kwasowym; B. process, met. proces bessemerowski, sposób robienia stali z lanego żelaza (odlewu żeliwnego) przez wypalenie węgla i innych nieczystości za pomocą prądu powietrza

włoczonego przez roztopiony metal; tak samo siarki z miedzi; proces bessemerowski może być kwasowy lub zasadowy; (Sir Henryk Bessemer 1813-1898); **B. steel met.** stal bessemerowska.

Bessera, s. (be'sera) bot. rodzaj drobnych bulwiastych roślin liliowych w Meksyku obejmujący jedyny gatunek **B. ELEGANS** hodowany pod nazwą **Mexican coral drops**; baldachy zwisających kwiatów szkarłatnych z białą koroną i długimi precikami fioletoowymi.

best, adj. (best) 1) najlepszy; 2) najpożyteczniejszy; 3) największy, większy, **b. part of the day** większa część dnia; 4) kup. w wyrobie żelaza gatunki żelaza kutego **best** dzieli się na **common best**, **best best** lub **double best** i **best best best** lub **treble best**; **b. man** pierwszy druhna (na ślubie). **UWAGA:** w jęz. pol. stopień trzeci (**superlative**) stosowany jest tylko wtedy gdy porównanie dotyczy przynajmniej trzech rzeczy; w ang. inaczej, np. **who of you two is the best swimmer?**

best, adv. 1) najlepiej, w najlepszy sposób, najwydatniej; 2) najzupełniej, w najwyższym stopniu największej.

best, s. 1) najlepsze, najlepsza część; 2) najlepsze ubranie, ubranie świąteczne, **her Sunday b.**; 3) najwyższy wysiłek, **he tries to do his b.**; w najlepszym razie; **for b. pot.** basta, ostatecznie.

best, vt. pot. prześcignąć, pobić, pokonać, wyzyskać.

bestead, vt. (bisted') pomagać, przynosić korzyść; przest. stroić, zdobyć.

bestead, **bestad**, adj. part. 1) ulokowany, umieszczony; 2) znajdujący się w niebezpieczeństwie.

bestial, adj. (bes'czel') 1) zwierzęcy; 2) dziki, brutalny, bez godności i rozumu, **bestialski**; 3) zmysłowy.

bestial, s. przest. zwierzęta domowe zbiorowo, żywy inwentarz, bydło.

bestiality, s. (bescze'łiti) 1) zwierzęce, bestialstwo, brutalność, okrucieństwo; 2) obcowanie ze zwierzęciem przeciw naturze.

bestialize, vt. (bes'czelajz) poniżyć do stanu zwierzęcości, doprowadzić (człowieka) do poziomu bestii.

bestiarii, s. pl. (bestiej'ri-i) hist. kl. zapasnicy starożytni, którzy stawali do walki z dzikimi zwierzętami na arenie publicznej, przeci. gladiatorów, **gladiators**, byli to zawzycy albo bezbronni zbrodniarze albo jeńcy, lecz czasami uzbrojeni zapasnicy płatni.

bestiary, s. (bes'ti-ejri) 1) średnio-wieczny podręcznik zoologii, w szcz. z opisami moralizatorskimi i alegorycznymi o zwyczajach różnych zwierząt; 2) przest. zodiak.

bestick, vt. (bistik') poznać, szpilkami; pokłuć, przekłuć.

bestir, vt. (bistir') pobudzić, podżegać, ożywić, często z zaimkiem względnym, **b. one's self**, ożywić się.

bestow, vt. (bisto') 1) przest. ułożyć (w miejsce właściwe), położyć;

2) załadować, zamagazynować, złożyć (w bezpieczne miejsce), **ob. stow**; 3) umieścić na mieszkaniu, zakwaterować; 4) oddać w małżeństwo, wydać za mąż; 5) oddać (do rozporządzenia), poświęcić, np. czas lub siły na pewien cel; 6) nadać coś (tytuł, lenno, posadę), użyć czego, komu on lub upon; 7) przest. **b. one's self** zachować się.

bestowal, s. (-ei) nadanie, akt nadania.

bestower, s. (-er) nadawca, dawca **bestowment**, s. (-ment) 1) akt nadania, nadanie; 2) rzecz nadana.

bestraught, adj. part. (bistro't) pozabawiony rozumu, obłąkany.

bestrew, vt. (bistru') obsypać, rozsypać; opryskać.

bestride, vt. (bistraj'd') stać w rozkroku (np. nad strumykiem), siedzieć okramiem (np. na wierzchołku); 2) przen. stać nad czymś (w obronie), okrywać, ochraniać, popierać; 3) przechodzić nad czymś, mijać, np. próg.

bet, s. (bet) załoga, zakład, stawka, zastaw; 1) to co się składa w zastaw pomiędzy dwiema osobami zakładającymi się o wynik czegoś; 2) danie takiego zastawu; 3) umowa tego rodzaju, zakład; 4) przedmiot zakładu, sporny wynik lub fakt o jaki strony zakładają się; **St. Zj. pot. b. your boots** założyć się o ostatnią koszulę (tak pewna jest szansa wygranej).

bet, vi. założyć się, pójść o zakład.

bet, vt. założyć się o co, a) o fakt przeszły, teraźniejszy lub przyszły; b) o sumę lub przedmiot.

beta, s. (be'ta, bi'ta) 1) gram. beta, druga litera alfabetu greckiego, używana w astr. na oznaczenie drugiego z rzędu największej gwiazdy w gwiazdozbiore; w chem. na oznaczenie a) jednego z kilku izomerów, b) pozycji zastępczych atomów lub grup w związkach; c) w kwasach ze zastępczym atomem jest związany z sąsiednim atomem węgla; 2) **B.** bot. burak, rodzaj ziół komosowatych, **chenopodiaceus**, rodzimych na Kaukazie i w Azji Mniejszej; **B. VULGARIS common beet** burak zwyczajny; **B. CICLA chard**, **Swiss chard**, karda, rodzaj karczocha; **B. MARITIMA wild sea beet** rodzimy burak nadmorski Eur. pld.-wsch.

betacism, s. (bi'tasizm) betacyzm, a) fonet. zmienianie innych dźwięków na literę b np. farba na barwa; b) med. zbytne używanie litery b wskutek niezdolności rozróżniania dźwięków lub trudności w wymowie.

betain(e), s. (bi'ta-in) chem. betaina, krystaliczna zasada, słodkawa i nie trująca, $(CH_3)_4N(OH)CH_2CO_2H$, zawarta w soku buraczanym, w gnijącym mięsie, w rozmaitych substancjach roślinnych; także swoista $(CH_3)_4N.CH_2CO_2O$ przy grzaniu zasady aż do utraty wody; ob. **lactone**.

betake, vi. (bitejk') przest. iść, jechać, udać się.

betake, vt. 1) przest. wziąć coś do kogo, dostarczyć komu, dać, nadać, zostawić; zaufać, przekazać; 2) **b.**

one's self udać się, wybrać się, zabrać się, zebrać się; 3) wziąć na się, przyjąć co, podjąć się czego.

beta rays fiz. promienie beta, wysyłane przez substancje radioaktywne (promieniotwórcze) a łatwo odchylane przez pole magnetyczne lub elektryczne o chyżości do 180,000 mil. ang. (250,000 km.) na sekundę.

beteach, vt. (biticz') 1) wręczyć, doręczyć; 2) złożyć w depozyt, zaufać, zlecić, zostawić (przed wyjazdem); 3) przest. nauczyć; 4) **to b. a good day** powiedzieć dzień dobry; czas przeszły **betaught**.

beteem, vt. (biti'm) 1) zgadzać się, przyznawać, potwierdzać; 2) pozwolić, zezwolić, dopuścić, znosić.

betel, s. (bitł) bot. betel, rodzaj pieprzu w archipelagu Malajskim **PIPER BETLE**, którego liście (zwane betel) tubylcy żują razem z orzechem palmy areka, ob. **betel palm**, i wapiennym proszkiem muszli; od tego żucia czernieją zęby.

Betelgeuse, -guese, -guze, -gheise, s. (be'telgez) astr. Betelgeza, olbrzymia gwiazda pierwszej wielkości, alfa Oriona, odległa o 160 lat świetlnych od Ziemi.

betel nut orzech palmy areki.

betel palm bot. areka, azj. palma **ARECA CATHECU** o pomarańczowym pestkowcu podobnym do orzechy o włóknistej łusce, o smaku ostrym i ściągającym; tubylcy żują orzech, by czernić zęby (co należy do dobrzego tonu).

bethel, s. (be'zel; beth-el h. dom Boga) 1) świątynia, od miasta Beth-el w Palestynie, miejsce święte pierwotnie kanaanejskie, później izraelskie, na drodze z Jerozolimy do Sychem; bib. miejsce wzięcia drabiny Jakuba; 2) mar. miejsce służby bożej dla marynarzy; 3) Ang. kaplica nonkonformistów.

Bethesda, s. (bi'ez'da) bib. 1) stawek w Jerozolimie, (Jan 5:2), prawdopodobnie dziś istniejący między świątynią a Via Dolorosa; 2) miejsce poświęcone, kaplica.

bethink, vi. (bi'gink') myśleć.

bethink, vt. przest. przypominieć sobie, zastanowić się, namyślić się, rozważyć, zafyczyć z zaimkiem zwrotnym i z of lub **that**.

Bethlehem, s. (be'lihym) 1) hist. kość. Betlejem, miasto w Judei, słowami kolendy „nie podłe”, miejsce narodzenia Chrystusa; 2) bud. w Kość. Koptyckim budynek przeznaczony do przygotowania eucharystii a postawiony tuż przy kościele; 3) ob. **Bedlam**, s. 1); 4) ob. **Bedlam**, s. 2).

Bethlehemite, **Bethlemite**, s. (-ajt) 1) mieszkaniec Betlejem; 2) pacjent szpitala obłąkanych, obłąkany; 3) hist. kość. zakonnik ang. (Cambridge 1257) różniący się od dominikanów gwiazdą czerwoną i niebieską; 4) członek zakonu założonego w 1617 w Guatemali przez Piotra de Bethencourt (beta'ku'r) i złączonego w 1687 z augustynami.

Bethlehem sage (b. sejdż) bot.

miodunka, płucnik, PULMONARIA SACCHARATA, eur. roślina z rodziny szorstkolistnych, boraginaceous.

Bethphania, -nie, -ny, s. (be'fej'-nje, be'feni) hist. kośc. w wywodach scholastycznych objawienie w domu w Kanie Galilejskiej (prze-miana wody na wino).

betide, vi. (bitajd') 1) wydarzyć się, stać się, zająć, z trzecim lub czwartym przypadkiem; 2) przest. wypadać, przystawać.

betimes, adv. (bitajms') 1) w czas, w sam czas; 2) niebawem, nieza-długo, wkrótce, rychło, niezabawem; 3) Ang. czasem, czasami, od czasu do czasu.

betoken, vt. (bito'kn) 1) przest. wyrazić słowami, wypowiedzieć; wy-rzucić symbolicznie; 2) zapowiadać, zwiastować, wróżyć.

betol, s. (bi'tol) apt. środek swo-isty przeciw gośćcowi (reumatyzmo-wi) stawowemu i przeciw gorączce, salicylan beta naftolowy $C_{17}H_{12}O_3$.

beton, s. (be'ton; fr.) beton, mieszanina żwiru, piasku i cementu; ob. concrete.

Betonica, s. (bita'nika) bot. bukwica, rodzaj eur. roślin mietowych, rodzina wargowych, LABIATÆ, o dużej koronie fioletowej; przez nie-kórych autorów łączony z rodzajem STACHYS, czysciec.

betony, s. (be'toni) bot. bukwica, roślina rodzaju BETONICA; wood b. bukwica pospolita BETONICA OFFICINALIS, dawniej w użyciu lecz-nicznym jako herbata i w farbiar-skim jako żółty barwnik.

betrap, vt. (bitrep') 1) r. zdobić, stroić; 2) r. załapać, złapać, po-dejść, obejść.

betray, vi. (bitrej') popełnić zdra-dę; vt. 1) wydać (w ręce wroga); 2) zdradzić, opuścić, porzucić; 3) oszukać; 4) uwieść (przyrzeczenia-mi); 5) zdradzić (tajemnice); 6) wydać przez nieostrożność; 7) zdra-dzić, okazać (mimowoli, ruchem itp.).

betrayal, s. (-eł) zdrada; oszustwo.

betroth, vt. (bitro'g') 1) przyrzec małżeństwo, zaręczyć się; umówić się o zawarcie małżeństwa, w szcz. o kobiecie, she has been b-ed to the heir apparent; 3) ślubować. przy-rzec wierność, o stosunku Kościoła do Boga, i ludu do Kościoła i do Boga.

bethrothal, s. (-eł) zaręczyny (czynność); narzeczeństwo (stan).

better, adj. (bet'ter, pot. be'der) 1) lepszy; 2) bardziej pożądaný; 3) większy; 4) zdrowszy, the patient is b. pacjent ma się lepiej; 5) pot. prawy, the b. arm prawe ramię; the b. half a) więcej niż połowa, b) poło-wica, żona; b. hand przewaga.

better, adv. lepiej; w wyższym sto-pniu, więcej, np. six per cent and b. 6% i więcej; and b. i więcej, i po-nad to, dłużej, krócej, lepiej, itd.; b. off w lepszym stanie, korzystniej, w lepszym położeniu.

better, s. 1) to co jest lepsze; 2) wyższy (rangą), mający tytuł do pierwszeństwa; 3) przewaga, ko-rzyść; 4) zakładający się; for the b. ku większej korzyści, na większy po-

zytek; w formule ślubnej: for b. and for worse na dobrą i złą dolę.

better, vi. poprawić się, polepszyć się.

better, vt. 1) poprawić, naprawić, zwiększyć zalety lub pożyteczność; 2) polepszyć, ulepszyć warunki fizy-czne, moralne, pieniężne, towarzy-skie itd.; 3) przodować, prześcignąć, np. to b. a record prześcignąć re-kord; 4) przest. poprzeć, zmocnić.

betterment, s. (-ment) ulepszenie; pr. wkład w nieruchomości, jaki czy-ni ją bardziej wartościową niż przez zwykłe naprawy i samo przywróce-nie do poprzedniego stanu.

betterness, s. (-nes) wyższość, w szcz. o złocie i srebrze, nadwyżka czystości ponad ustawowe wymaga-nia.

betting, s. (be'tin') zakład, za-kładanie się, zakłady.

betong, s. (be'tan') zool. betong, nazwa miejscowa, torbac z australij-ski rodzaju BETTANGIA, zwany także jerboa kangaroo.

betty, s. (be'ti) 1) gosposia, przy-jazny przydomek przypominający zajęcia domowe i gospodarskie; 2) pogardliwie, baba, o mężczyźnie mies-zającym się do domowego gospo-darstwa i zajmującego się „babskimi sprawami”; 3) florentyńska kara-finka na olejki itp.; 4) w jęz. złodz. lewar do włamywania; 5) B. zdr. za Elizabeth.

Betula, s. (be'tiula) bot. brzoza, birch, rozległy rodzaj drzew i krze-wów rodziny brzozowatych, BETU-LACEÆ, o liściach naprzemian-legendych piłkowanych; owoc: orzeszek.

Betulaceae, s. pl. (betiulej'si-i) bot. brzozowate, rodzina drzew i krze-wów rzędu bukowych, FAGALES, o dwukomorowej zalążni z pojedynczą zalążką w każdej komorze; kwiatostany mają postać kotków (bazi) z trójkwiatowych dwupromienistych wierzchołek osadzonych w pachwi-nach łuskowatych podsadek; każda taka wierzchołka prócz podsadki ma 6 przysadek; owoc: drobny orzeszek bez miseczki; cztery rodzaje: brzoza birch BETULA, olsza alder ALNUS; grab blue beech CARPINUS; i lesz-czyna hazel CORYLUS.

betulaceous, adj. (-szös) brzozo-waty, dotyczący rodziny BETU-LACEÆ.

betulin, -ol, s. (be'tuulin, -ol) chem. betulina, żywica brzozowa, krysta-liczna substancja pochodząca z kory białej brzozy eur. common birch BETULA ALBA albo też ze smoły z tej kory, zwana także betula lub birch campher.

between, adv. (bituin') między je-dnym a drugim, w środku, podczas przerwy, tymczasem.

between, prep. między, pomiędzy (abl., acc.) 1) w obrębie miejsca lub czasu dzielącego dwa miejsca lub dwie chwile, South Carolina lies b. North Carolina and Georgia, New Year's is b. Christmas and Easter; 2) od jednego do drugiego, the train runs b. New York and Boston, the train starts b. three and four o'clock; 3) wspólnie, spólnymi siłami, they col-lected the entire capital b. them-

selves; 4) pod działaniem sprzecz-nych sił, a struggle b. law and equi-ty; 5) w porównaniu, to distinguish b. the two twin brothers.

between, s. 1) poet. przerwa, dro-ga lub czas między jednym a dru-gim; 2) (szycie) rozmiar igły, ob. needle.

between-decks, s. (b.deks) mar. międzypokład, miejsce pomiędzy po-kładami okrętu; wsławione w dzie-jach martyrologii emigracji wsch.-eur. przez epopeję Marii Konopni-ckiej (1842-1910) „Pan Balcer w Bra-zylii”; b.-d. frame, mar. wręga mię-dzypokładu.

betwixt, adv., prep., s., ob. be-tween b. and between ni tędy ni owędy.

beudantite, s. (biu'dentajt; od na-zwiska fizyka Franciszka Sulpicjusza Beudanta (bōda') 1787-1850) min. beudantyt, gipsowiec, siarczan żelazowy, prócz tlenku żelazowego i tlenku ołowiu zawierający kwas siarko-wy i wodę, także kwas arsenowy, nadto czasem kwas fosforowy.

Beulah, s. (biu'la; h. meżatka) bib. 1) w proroczym Izajasza sym-bolicznie Izrael; 2) skrót za Land of B., ob.

beurre, s. (bere'j); fr. z masłem) bot. gruska bera, miąższ rozpyla-ją się w ustach; kształtu stożka ścię-tego, długość większa niż grubość, powierzchnia gładka.

bevel, adj. (be'weł) 1) pochylony, skośny, ukośny; przen. moralnie u-padły; 2) her. przerwany i kon-tynuowany w kierunku równoległym.

bevel, s. 1) skos czyli nachylenie między dwiema powierzchniami nie stojącymi do siebie pod prostym ką-tem; jeżeli kąt jest ostry—under b., jeżeli rozwarty—standing b.; to give a b. to the edge of the glass of a desk ściąć pod kątem skośnie do-okoła rąbek szkła pokrywającego biurko; 2) narzędzie do mierzenia takiego skosu, b. square ukośnica, węgielnica skośna; 3) kąt skosu.

beveled, -lled, adj. part. 1) skośny, ścięty; 2) min. o kątach zastapio-nych skośną powierzchnią, zastapio-ny dwiema płaszczyznami nachylo-nymi ku przyległej powierzchni.

bevel gear, mech. tryby stożkowe, napęd stożkowy czyli trybowy; -ing zestawienie trybów stożkowych.

b. pinion, mech. tryb stożkowy.

b. rule, mech. węgielnica skośna, ukośnica.

b. wheel, mech. stożkowe koło try-bowe; jeżeli kąt nachylenia wynosi (jak zwykle) 45°—miter wheel, zwy-czajne koło stożkowe; jeżeli osie dwu stożkowych kół trybowych nie leżą na tej samej płaszczyźnie—skew b. w-s., skośne koło stożkowe.

bever, s. (be'wer) 1) przest. napój; 2) Ang. przekąska, już r.

beverage, s. (be'wyredž) 1) napój, zazwyczaj aromatyczny sztuczny na-pój, nie woda; w szcz. słodzony na-pój owocowy; 2) przest. picie, po-częstunek.

Bevis of Hampton, Sir, (ser bi'wis ow hemp'tn) rycerz średniowieczny, który dokonał cudów opisywanych w romansach; zabił smoka, pokonał

olbrzymia mającego 30 stóp wysokości i zdobył serce i rękę królowej armeńskiej.

bevy, s. (be'wi) grono, zebranie, w szcz. pań, kuropatw, skowronków lub saren.

bewail, vi. (bi-uej'l) lamentować, płakać, wyrażać, żal; vt. oplakiwać.

beware, vt. (bi-ue'r) wystrzegać się czego; strzec czego; uważać na co.

bewep, vt. (bi-ui'p) zrosić łzami, oplakiwać.

beweeper, s. (-er) żałobnik, osoba oplakująca.

bewet, -wit, s. (biu'it) rzymek do dzwonek na nodze sokoła.

bewilder, vt. (bi-uil'der) zmieszać, pomieszać kogo, skonfundować, oszłomić, ogłupić, spowodować utratę orientacji.

bewildered, adj. part. (-d) zmieszany, bezradny, skonfundowany, dezorientowany.

bewilderly, adv. (-li) bezradnie, w pomieszaniu, straciwszy orientację.

bewilderedness, s. (bi-uil'derndnes) ob. **bewilderment**.

bewilderment, s. (-ment) zamieszanie, oszłomienie, osłupienie, utrata orientacji.

bewitch, vt. (bi-uicz') 1) zaczarować, opanować czarami, używać sił czarnoksiężskich; 2) oczarować, wywołać upodobanie tak wielkie że niweczy wolną wolę.

bewitchery, s. (-eri) 1) oczarowanie czarami czarnoksiężskimi; 2) oczarowanie urokami osobistymi.

bewitching, adj. part. (-in') czarujący, uroczy; -ly adv. (-li) czarująco.

bewitchingness, s. (-nes) siła czarująca, urok, uroki.

bewitchment, s. (-ment) 1) czarowanie, zaczarowanie, oczarowanie; 2) stan zaczarowania, stan oczarowania.

bewray, vt. (bi-urej') przest. oskarżyć, obwinąć; 2) odkryć, wykazać, zdradzić (jak np. uczynki, mowa); 3) objawić, dać znać, dać poznać.

bey, s. (bej) bej, hist. w dawnym cesarstwie tureckim gubernator mniejszej prowincji; także tytuł grzesznościowy wyższych urzędników i oficerów; w szcz. tytuł rządców Tunisu od 1705.

beylik, **beylic**, s. (bej'lik) bejlik, terytorium należące do jurysdykcji beja w Turcji.

beylical, adj. (-eł) dotyczący okręgu beja.

beyond, adv. (bijond') dalej, w oddali; poet. za górami i lasami; prep. 1) poza czym, o przestrzeni i czasie, w tym samym kierunku lecz dalej; 2) poza granicami czegoś (władzy, możliwości, nauki, sił), dalej niż większy niż, trudniejszy niż; 3) poza, ponad co, w stopniu wyższym niedoścignionym; 4) oprócz czego; b. **compare** nieporównany, poza granicami możliwego współzawodnictwa; b. **expression** ponad słowa (jakie mogłyby opisać), brak słów; b. **measure** niezmierny; nad miarę; b. **recovery** nie do ocalenia, nie do wylecze-

nia; b. **sea**, b. **seas**, pr. za morzami, poza jurysdykcją, w St. Zj. w niektórych stanach oznacza to: poza Stanami Zj., w innych: poza stanem.

Bezaleel, s. (beza'li-eł, be'zalil) bib. kierownik budowy świątyni w Ex. 31; stąd: wprawny i przemysłny rękodzielnik; -ian, adj. (ien) artystyczny, dotyczący wprawnego i przemysłnego rękodzielnika.

bezant, **byzant**, s. (be'zent, bi'zent; Byzantius ł. bizantyński) 1) moneta złota, bita przez cesarzy bizantyńskich, cyrkulująca w całej Europie od w. VI do XVI; **white b.** podobna moneta srebrna; 2) Ang. ofiara złota, jaką składa król po przyjęciu sakramentu, także w uroczystości; 3) bud. płaska tarcza użyta jako ozdoba, czasem cały ich szereg pokrywających się częściowo; 4) her. mały złoty krążek w herbie.

bezantée, adj. (bezante') wysadzany bezantami (małymi złotymi krążkami).

bez-antler, s. (bez'antler) myśl. drugi róg jelenia, ob. **antler**; także **bay-a**.

bezel, **basil**, s. (be'zel) 1) skośna płaszczyzna, w szcz. narzędzia; 2) w biżuterii; a) skośna faseta obrobionego klejnotu; u brylantu korona, boczne fasety między poziomą fasetą szczytową a paskiem, powyżej którego część (górna) nazywa się **b.** a poniżej (spodnia) **pavilion**, ob. **brilliant**; b) górna część pierścionka, w której osadzone jest kamień; także ta część razem z kamieniem; c) część osady biżuterii, w którą wchodzi klejnot; 3) zegarm. ramka czyli kołnierz w którym osadzony jest kamień.

bezetta, **bezette**, s. (bize'te, bizet') płócienne gałganki nasyczone barwnikiem służące do barwienia; **red.** b. sycony jest koszenilą, ob. **cochineal**; niebieski barwnikiem wilczomleczowatej rośliny **CHROZOPHORA TINCTORIA**.

bezique, s. (be'zik) 1) bezik (wym. ż) eur. gra w karty nieco podobna do amer. pinakla, **pinochle**; gra się w tyle talij ilu jest graczy; 2) dama pikowa i walet karowy, b., liczy się 40, **double b.** podwójny bezik 500.

bezoar, s. (bi'zor) 1) przest. odtrutka, **ANTIDOTUM**; 2) med. bezoar, dawniej używana w lecznictwie jako odtrutka substancja wyjęta z jelit niektórych zwierząt przeżuujących, a czasem i człowieka; jeszcze używana w Ind. i Pers.; powstaje z połkniętych włosów, koło których zbija się masa wapniowa; **Oriental b.** z gazeli, koźła bezoarowego; **Occidental b.** z lamy peruwiańskiej; **German b.** z kozicy.

bezoar antelope antylopa pospolita **ANTILOPE CERVICAPRA** Ind. Wsch.

bezoardic, adj. (-dik) bezoarowy, dotyczący bezoaru, mający chemiczne właściwości bezoarów; b. **acid** kwas żółciowy ob. **ellagic**; b., s. odtrutka zawierająca bezoar.

bezoar goat dziki kozioł **CAPRA AEGAGRUS** Persji i krajów sąsiednich.

bezonian, s. (bizo'njen) przest. rekrut, w szcz. świeży rekrut; także włóczęga, obieżyświat; żebrak.

bezzle, vt. (bezl') przest. rabować, spżyć, stracić, ob. **embezzle**.

Bhagha-vad-Gitas, s. (be'gawed-đi'tas) zbiór zasad światopoglądu panteistycznego zawarty w Mahabharacie, prawdopodobnie z III w. przed Chr.

Bhairava, s. (bajra'wa) hist. kość. Straszliwy; przydomek Siwy.

bhaiyachara, s. (bajjacza'ra) pr. indyjskie, spólna własność ziemi, przedmiotów lub praw przyczem każdy właściciel ma prawo do takiej części jaką ma w posiadaniu, lecz za wszelkie zaległości podatkowe wszyscy właściciele odpowiadają solidarnie.

bang, **bang**, s. (bang; bhang ss. konopie) 1) Ind. Wsch. konopie; 2) narkotyk wsch.-ind. z liści i siemienia konopi, używany do żucia, do palenia z tytoniem lub bez tytoniu, do trunków i do cukierków **majoon**, ob.

bharal, s. (be'rel) zool. dzika owca **OVIS NAHURA** w Himalajach.

Bhat, s. (bejt) w Ind. Wsch. kasta posłańców, dawniej wędrownych poetów i heroldów.

bheestie, **bheesty**, s. (bi'stii; bihi'sti pers. niebiański) Ind. Wsch. nosiwoda; wodę nosi na plecach w worku skórzanym, **mussuk**.

bhikku, s. (bik'ku) w Ind. Wsch. asceta bramiński żyjący z jałmużny lub anachoreta buddyjski.

Bhil, s. (bil) kasta indyjska składająca się przeważnie z rolników w Ind. Środkowych, Bengalu i Rażputanie.

bi-, przedr. (baj-) a) dwu-, obu-, podwójnie-, dwoisto-, **biconvex** obustronnie wypukły; b) trwający lub powtarzający się co dwa okresy czasu (stulecia, lata, miesiące, tygodnie) np. **biennial convention** dwuroczny zjazd, zjazd odbywający się raz na dwa lata; c) zdarzający się lub wychodzący dwukrotnie w ciągu okresu, np. **bi-weekly paper** gazeta wychodząca dwa razy na tydzień; w tym znaczeniu miesza się z **b. p.** dwutygodnikiem, dlatego też lepiej używać formy **semi-weekly**, **semi-yearly**; b) chem. dwu-, oznaczający obecność dwu atomów (lub ich wartości) składnika, którego nazwa następuje, albo że składnik ten znajduje się w dwukrotnej proporcji drugiego składnika albo też w dwukrotnej ilości proporcji zwyczajnej, ob. **di-**; 3) anat. oznaczający związek lub wzajemny stosunek pary narządów, części, punktów; **biauricular** dotyczący obojga uszu.

Bianchi, s. pl. (bian'ki; wł. biali) 1) ok. 1300 partia polityczna w Toskanii w pin. Włoszech antypapieska i antyfrancuska pod wodzą rodziny Cerchi (czer'ki) walcząca z partią Neri (czarnych) pod wodzą rodziny Donati; 2) w połowie w. XIX partia polityczna w Rzymie dążąca do stworzenia monarchii włoskiej.

biangular, adj. (bajan'giuler) dwukątowy, dwukątny, mający dwa

kąty; **b.** *coördinates* współrzędne dwukątowe.

biannual, adj. (baj-a'niuel) półroczny; lepiej: **semiannual**.

biannually, adv. (-i) półrocznie; lepiej: **semiannually**.

biarticulate, adj. (baj-arti'kiulejt) anat., bot., zool., złożony z dwu stawów, dwustawowy.

bias, adj. (baj'ez) 1) diagonalny, przekątny, idący na skos, głównie o materiałach na ubranie; 2) przest. przeważający na jeden bok, przechylony.

bias, adv. na skos, na ukos, diagonalnie, przekątnie, w poprzek, na poprzek.

bias, s. przekątnia, diagonalna, skos, w szcz. w szyću materiału na ubranie; linia na skos tkaniny; 2) (sport) właściwość kuli kregielnianej że kręci się w bok, gdy się ją rzuci na murawę **bowling green**; 3) stronniczość, skłonność umysłu do przyjmowania w spornej sprawie chętniej argumentów jednej strony niż drugiej; tendencja, nastroj, predyspozycja, przesąd, z góry powzięte wrażenie lub zapatrywanie; 4) przest. rutyna, przyjęty sposób postępowania, utarty zwyczaj; *on the b.* na skos tkaniny, desenu itp.

bias, vt. nadać skośny kierunek; wpłynąć stronniczo; usposobić stronniczo; uprzedzić niekorzystnie.

biauricular, adj. (baj-ori'kiuler) anat. 1) mający dwoje uszu; 2) dotyczący pary otworów usznych; łączący oba punkty uszne, np. **b. diameter of the skull** (dwu-) uszna średnica czaszki.

biauriculate, adj. (ori'kiulejt) 1) mający dwoje uszu serca; 2) bot. mający dwa uchowate zagłęcia u spodu liścia, ob. **auricle**, 3).

biaxial, -axial, adj. (ek'seł, 'sjeł) opt. mający dwie osie, dwuosiowy.

biaxiality, s. (-iti) opt. dwuosiowość.

biaxially, adv. (-i) dwuosiowo, o dwóch osiach.

bib, s. (bib) 1) podbródek, jaki nosi małe dziecko; także górna część fartucha kobiecego sięgającego pod brode; 2) zool. ryba arktyczna **GADUS LUSCUS** krebowa wątluszowi czyli dorszowi; 3) ob. **bibcock**.

bib, vt. przest. pić, popijać.

bibacious, adj. (bibej'szōs) oddający się pijaństwu, lubiący pić, pijacki.

bibacity, s. ('-siti) pijaństwo, opilstwo.

bibb, s. (bib) 1) mar. blok drewniany przywiercony do masztu między pokładem a koszem dla wzmocnienia poprzeczki; 2) ob. **bibcock**.

bibber, s. ('-ber) pijaczyna, pijak przeważnie w wyrazach złożonych, np. **wineb**.

bibble, vt. (bibł) 1) popijać, poclagać, pić często i dużo; 2) żłopać, pić z chlapiącym odgłosem jak np. kaczka, albo sprawiać takie dźwięki przy picciu, łęptać, chleptać, chlupać, chlupać.

bibble-babble, s. (-babł) puste gadanie, mielenie językiem, bajdu-

rzenie, bzdurzenie, paplanie, młócenie słomy.

bibcock, s. (bib'-kak) czop kątowy z rurką skierowaną w dół.

bibelot, s. (biblo'; fr.) kurio, drobiazg artystyczny, figurka, figurynka.

bible, s. (bajbł; bi'blos gr. książka) 1) przest. książka; 2) **B.**, także **The Book**, księga składająca się z pism uważanych przez wiernych za objawione przez Boga lub na podstawie boskiego polecenia; Stary i Nowy Testament; czasem w ścisłym znaczeniu tylko Stary Testament; niektóre części są uznane tylko przez chrześcijan lub tylko przez żydów lub mohametan; najstarszy rękopis Starego Testamentu (w języku h.) pochodzi z I w., najstarszy rękopis Nowego Testamentu (w języku gr.) z IV w., w druku Stary Test. 1488 w Soncino, 1494 w Brescii, Nowy 1514; polski przekład 1556 u Szarfenbergera w Krakowie, Nowy Test. w wyd. ewang. 1551, Stary i Nowy (Biblia Radziwiłłowska (ew.) 1563 w Brześciu Litewskim, socyniańska 1570 w Nieświeżu; podział na rozdziały wprowadził arcybiskup Canterbury Stefan Langton w 1200, numerowanie zdań rabin Izak Natan w 1440; pierwszą całą angielską biblię wydał Miles Coverdale w 1535; Stary Testament (45 ksiąg) dzieli się na: 1) zakon (5 ksiąg Mojżesowych), 2) księgi proroków, 3) księgi hagiograficzne; Nowy Testament (27 ksiąg) obejmuje: 1) 5 historycznych, tj. 4 ewangelie i dzieje apostołskie, 2) 21 dydaktycznych, 3) Apokalipsę (objawienie św. Jana); **Berleburg B.** przekład niemiecki z 1726-1742 z mistycznymi naleciałościami, oparty częściowo na b. Lutra a częściowo na zurychskiej; **B. of Ferrara** pierwszy przekład z h. na hiszp. (Edwarda Pinela w dwóch wydaniach: pierwsze dla żydów, drugie dla chrześcijan, oba w 1533; **B. of 42 lines** w kolumnach po 42 wiersze, Czterdziestodwuwierszowa **B.** drukiem Gutenberg'a wydana w Moguncji (Mainz) 1455, prawdopodobnie pierwszą książką drukowaną metalowymi czcionkami, stąd także zwana **Gutenberg B.**, znaleziona około 1760 w bibliotece Mazarina (czyt. mazarena) stąd zwana także **Mazarin B.** (mazarę' bajbł); **B. of 36 lines** b. trzydziestoseściwierszowa, o dwu kolumnach po 36 wierszy, wydanie **BIBLIA LATINA** in folio, drukowane około 1460 u Alberta Pfistera w Bambergu (stąd zwana także (Pfister's **B.** i **Bamberg B.**) a opisana po raz pierwszy w nowszych czasach (1760) przez Schelborna, stąd także **Schelborn's B.**; **Biblia del' Oso** (bib'lia del o'so) biblia niedźwiedzia, od tytułowej winiety, wydanie hiszpańskie wychodzące 1567-1569; **Chained B.** biblia przymocowana na łańcuchu do czytania w kościele; **Kralitz** lub **Brothers' B.** wydanie czeskie w Kralicu na Morawach, 1579-1593; **Leopoldita B.** (Leopoldis ł. Lwów) biblia w przekładzie dominikana Leonarda poprawionym przez kaznodzieję lwowskiego Jana Nicza (**LEOPOLITA**) i przeznaczonym dla rzymskich katolików lecz niezatwierdzo-

nym przez Papieża, zwana także **Old Cracow B.** ponieważ drukowana w Krakowie (u Mikołaja Szarfenbergera; **Luther's B.** niemiecki przekład Marcina Lutra (1521-1534); **Matthew's B.** angielska 1537, i wydanie drugie poprawione przez Tavernera, stąd zwane **Taverner's B.**; **Ostrog B.** b. ostrogska, pierwsza cała b. w języku starosłowiańskim, wydana w Ostrogu na Wołyniu w 1561; **Proof B.** pierwsza odbitka biblii Lutra w układzie przejrzanym na zlecenie zjazdu niem. protestantów w Eisenach (czyt. aj'zenach) i wydanym w 1892; **Wenzel** lub **St. Venceslaus B.** b. św. Wacława, czeska, wydana przez księży jezuitów 1677-1715 w Pradze Czeskiej kosztem Towarzystwa św. Wacława; **Wertheim B.** racjonalistyczny przekład z 1735 wydany w Wertheim; **Wuyeck B.** lub **Wujek's B.** biblia Wujka, polski przekład Wulgaty dokonany przez ks. jezuitę Jakuba Wujka i zatwierdzony przez stolicę papieską, Nowy Testament w Krakowie 1593, Stary w 1599; **Zurich B.** zurychskie wydanie b. Lutra z dodaniem Proroków i apokryfów. **UWAGA:** Prócz tych wydań wychodziło i wychodzi wiele innych, a liczba biblii rozsyłanych corocznie przez towarzystwa poświęcone temu zadaniu sięga milionów egzemplarzy rocznie w przeszło 900 językach (w czasie wojny w roku 1942 dodano 10 języków); wiele wydań biblii otrzymało żartobliwe nazwy od jednego błędu drukarskiego znalezione na tysiącu stron; np. **Adulterous B.** lub **Wicked B.** z 1631 z wypuszczonym „not” w przykazaniu siódmym („Thou shalt commit adultery”); **Ears-to-Ear B.** z 1810 ze słowem ear zamiast hear („who has ears to ear”); **Murderer's B.** około 1801 z myłką: „murderers” zamiast „murmurers”; **He-B.**, 1611, z omyłką „he” zamiast „she” (o Rucie), poprawione wydanie z 1611 nazywa się **She-B.**; **Printers' B.**, 1702, z djablikiem w psalmie „printers” zamiast „princes”; **Standing Fishes B.**, 1806: „the fishes” (zamiast fishers) shall stand upon it”; **Vinegar B.**, Oxford 1717: „Parable of the Vinegar” (zamiast „Vineyard”); **To-remain B.**, Cambridge 1805, zawdzięcza nazwę uwadze korektora, że przecinek, skreślony przez niego przez omyłkę, ma pozostać; zecer wyrzucił przecinek, a wstawił: „to remain”; **Placemaker B.** z 1562 ze słowem „placemaker” zamiast „peacemaker”; **Rebekah's camels B.** („And Rebekah arose and her camels . . .” zamiast „damsels”, wielbłądy zam. fraucymeru) i w. i.

Bible Christians, hist. kośc. sekta metodystów w Anglii założona przez Williama O'Bryana w 1815, mało różniła się od Wesleyan i dziś z nimi połączona; także **Bryanites**.

B. Society stowarzyszenie dla rozpowszechniania biblii.

B. text, druk. wielkie czcionki kroju romańskiego, dawniej używane do składania biblii.

Biblia del' Oso, ob. **Bible**.

Biblia Pauperum (bib'lia pau'perum, ł. biblia ubogich) hist. kośc. średniowieczna książka z obrazka-

mi przedstawiająca główne wypadki zjawienia ludzi przez Jezusa Chrystusa.

Biblia Regia (biblia re'gia lub ri'dża) czyli Antwerp Polyglot, ob. Polyglot.

Biblical, adj. (bib'likeł) biblijny, wzięty z biblij, zgodny z biblią; b. doctor ob. biblicist, scholastic; b. Hebrew język Starego Testamentu; b. theology, kośc., teologia oparta na badaniu biblij niezawisłe od tradycji.

Biblically, adv. (-li) według biblij, zgodnie z biblią.

Biblicism, s. (bib'lisizm) 1) trzymanie się litery biblij; 2) r. badanie literatury biblijnej.

Biblicist, s. (-sist) 1) badacz Pisma św. trzymający się litery i słów; średniowieczny badacz tego samego pokroju, często nazywany **biblical doctor**; 2) znawca biblij.

biblico- przedr. (bib'liko-) biblijno-, oznaczający związek z biblią.

biblio-, przedr. (bib'lio-) biblio-, oznaczający związek z książkami.

biblioclas, s. (-klazm) niszczenie książek, w szcz. biblij.

biblioclast, s. (-klast) niszczyiciel książek.

bibliognost, s. (-gnost) znawca książek.

bibliognostic, adj. (gno'stik) dotyczący znawstwa książek.

bibliographer, s. (o'grafer) bibliograf (m), bibliografka (f), osoba znająca się na książkach, osoba pisząca o książkach; przest. pisarz, autor.

bibliographic, -al, adj. (-gre'fik, -ł) bibliograficzny, zajmujący się bibliografią.

bibliographically, adv. (-eli) bibliograficznie, w zakresie znajomości książek.

bibliography, s. (-o'grefi) bibliografia, opisywanie książek i rękopisów; ocena książek i rękopisów; 2) spis książek odnoszących się do pewnego zakresu wiedzy; 3) uwagi o autorach, o wydaniach książek, dacie druku itd.

bibliolater, -latrist, s. (-o'letr, -ist) czciciel biblij.

bibliolatr, adj. (-letrös) znamienity czczeniem biblij.

bibliolatri, s. (-letri) bibliolatria, skrajne czczenie biblij, o księżach katolickich stawiających powagę Pisma św. wyżej powagi Stolicy papieskiej lub Kościoła i o protestantach trzymających się ślepo i przesadnie litery Pisma św.

bibliologist, s. (-lad'zist) bibliolog, znawca książek, rękopisów, druków, bibliofil, bibliograf.

bibliology, s. (-'lodzi) znawstwo książek w każdym kierunku a zatem co do ich wartości literackiej i co do sposobu i kosztów wydania, bibliologia; znawstwo historii książek; 2) literatura biblijna i znawstwo wiedzy biblijnej.

bibliomancy, s. (-'mensi) przepowiadanie na podstawie treści ustępu książki, w szcz. biblij, ze strony przypadkiem otworzonej.

bibliomania, s. (me'nje) zamiłowanie do kupowania książek, bibliomania.

bibliomaniac, -al, adj. (-k, -ki) dotyczący bibliomanii.

bibliomaniac, s. biblioman (m), bibliomanka (f), osoba zamiłowana (często nawet do przesady) w nabywaniu i zbieraniu książek zwłaszcza rzadkich.

bibliopegic, adj. (pi'dzik) introli-gatorski.

bibliopegist, s. (pi'dzist) introli-gator.

bibliopegistic, -al, adj. (-ik, -iki) introli-gatorski.

bibliopegy, s. (-'pidzi) introli-gatorstwo, sztuka introli-gatorska, ob. bookbinding.

bibliophil(e), s. (-'fil) miłośnik książek (m), miłośniczka książek (f).

bibliophilism, s. (-'izm) zamiłowanie do książek.

bibliophilist, s. (-'ist) miłośnik książek, -ic, -ical, adj. (ik, iki) rozmiłowany w książkach.

bibliopole, s. (-pol') sprzedawca książek, w szcz. antykwarz, antykwariusz sprzedający rzadkie okazy książki.

bibliopolic, -al, adj. (-ik, -iki) antykwarski, antykwaryczny, dotyczący sprzedawcy lub sprzedawania książek, w szcz. rzadkich.

bibliopolism, s. (-'izm) sprzedawanie książek, w szcz. rzadkich, a w takim razie antykwarstwo, antykwariat.

bibliopoly, s. (-i) sprzedawanie książek.

bibliotaph, s. (-tef) osoba ukrywająca książki w swej bibliotece jak gdyby w grobie.

bibliotaphic, adj. (-ik) ukrywający książki w księżnicy jak gdyby w grobie.

bibliothec, s. (-'żek) biblioteka, ob. bibliotheca.

bibliotheca, s. (-'żeka) 1) biblioteka, księgozbiór, ob. library; 2) przest. biblia.

bibliothecal, adj. (-ki) bibliote-czny.

bibliothecary, adj. (-'keri) bibliotekarski, dotyczący bibliotekarza lub bibliotekarki.

bibliothecary, s. bibliotekarz (m), bibliotekarka (f), ob. librarian.

bibliotheca, s. (bib'lio'gik) przest. biblioteka.

Biblist, s. ('list) 1) kto uważa biblię za jedyny zakon wiary; 2) badacz Pisma św., ob. **Biblicist**.

bib nozzle w dół zwrócony wytrysk (dysza) czopa.

biborate of soda, (baj'borejt ow so'da) chem. żabi kamień ob. borax.

bibulous, adj. (bi'biulös) 1) bibu-lasty, łatwo wsiąkający wilgoć; 2) chętny do wypitki, skłonny do pijanstwa; 3) pijacki, dotyczący picia lub opilstwa.

bib valve kurek zwrócony w dół z zasuwką w miejsce zwykłego obracającego się czopa.

bicameral, adj. (bajke'mereł)

dwuizbowy, o ciałach prawodawczych składających się z dwu izb, np. Kongres St. Zj., U. S. Congress, składa się z Senatu, Senate, i Izby Kongresmanów, House of Representatives; parlament angielski z Izby Panów, House of Lords, i Izby Gminu, House of Commons; Sejm polski, Sejm lub Diet, z Senatu, Senate, i Izby Posłów, Chamber of Deputies; w stanie Nebraska legislatura jest (od roku 1934) jednoizbowa, unicameral, i nazywa się senatem, Senate; inne stany mają legislatury dwuizbowe składające się z Senatu i Izby Niższej, Senate i Assembly lub w niektórych House of Representatives, ob. legislature.

bicarbonate, s. (bajkar'bonejt) dwuwęglan.

bicarpellary, adj. (-kar'pelari) bot. mający dwa owocolistki.

bice, s. (bajs) 1) farb. odcień barwy niebieskiej podobny do lazuru; 2) szt. p. barwnik niebieski lub zielony uzyskiwany z rodzimego węglanu miedzi (z malachitu i azurytu) lub ze szkła kobaltowego, ob. smalt.

bicellular, adj. (-se'ljuler) dwukomórkowy.

bicentenary, adj. (sen'teneri) dwusetny, dwusetletni; s. dwusetna rocznica, ob. **bicentennial**, s.

bicentennial, adj. (-sente'njel; centum ł. sto, annus ł. rok) dwusetletni; s. dwusetna rocznica, dwusetny rok; obchód dwusetnej rocznicy.

bicephalic, -ous, adj. (-sefe'lik, -sefelös) terat. mający dwie głowy.

biceps, s. (-'seps; bis ł. dwakroć, caput ł. głowa) anat. mięsień dwugłowy, mięsień mający dwa zakończenia albo dwa początki, w szcz. a) B. FLEXOR CUBITI (w ang. baj'seps fleksor kju'bitaj, w ł. bi'ceps fle'ksor ku'biti) zwany także B. BRACHII i B. HUMERI dwugłowy mięsień ramienia, d. zginaacz przedbarkowy; B. FLEXOR CRURIS lub B. FEMORIS (fe'moris) dwugłowy mięsień uda.

bichir, s. (bi'czyr, biszi'r) zool. jadalna ryba górnego Nilu i sąsiednich rzek, POLYPTERUS BICHIR, rodzaju Polypterus, ob., jednego z dwu jeszcze pozostałych rodzajów podrzędu CROSSOPTERYGII, ryb rzędu kostołoskich; GANOIDEI.

bichloride, s. (-klo'rajd) chem. dwuchlorek, związek dwóch atomów chloru z pierwiastkiem lub z rodnikiem, ob. **dichloride**; 2) chlorek rtęci HgCl₂, ob. corrosive sublimate.

bichord, adj. (-'kord) muz. mający dwie struny, w szcz. (u mandoliny itp.) mający dwie struny nastrojone na ten sam ton.

bichromate, s. (-kro'mejt) chem. dwuchromian, sól kwasu chromowego w szcz. chromian potasu K₂CrO₄, ob. **potassium dichromate** (K₂Cr₂O₇).

bichromate cell, elek. ogniwo cynkowo-węgłowe w roztworze kwasnym chromianowym, o sile elektromotorycznej (E.M.F.) 2 wolt; praktyczne do wytworzenia chwilowego silnego prądu.

bichromatize, vt. (-kro'matajz) chem. poddać działaniu chromianu, w szcz. chromianu potasu.

bicipital, adj. (-si'piteł) dwugłowy, 1) anat. mający dwie głowy lub dwa początki jak pewne mięśnie; dotyczący mięśnia dwugłowego, ob. **biceps**; 2) bot. dzielący się na jednym końcu na dwie części; **b. fascia** anat. rozściętno, **APONEUROSIS**, oddzielająca się od dwugłowego mięśnia ramienia by biec dalej wzdłuż rowka międzyguzkowego na sady górnej kości ramiennej, ob. **fascia**; **b. groove** anat. rowek górnej części kości ramiennej zajęty przez długą głowę mięśnia dwugłowego; **b. ridges** krawędzie tej bruzdy; **b. tuberosity** **TUBEROSITAS BICIPITALIS** guzowatość kości promieniowej w której zaczepiają się ścięgna mięśnia dwugłowego.

bicker, s. (bi'ker) 1) spór, nieporozumienie; powód sporu; 2) szk. bójka, bitka; 3) szk. krótki wyścig; 4) szk. i gw. ang. drewniana miska, miseczka lub kubek; 5) przest. walka, starcie; zamieszka.

bicker, vi. 1) przest. walczyć; 2) spierać się, kłócić się o drobnostki, dokuczać natrętnie drobiazgowymi zarzutami; 3) poruszać się szybko i z trząskiem.

bickern, s. (bi'kern) kowadło z jednym końcem szpiczastym, także **beckern**, **bickiron**, ob. **beakiron**.

Bicol, s. (bi'kol) członek chrześcijańskiego szczepu malajskiego na Filipinach, zamieszkałego w pld.-zach. Luzon i sąsiednich wyspach; ob. **Malayo-Polynesian**.

bicollateral, adj. (-kole'tereł) bot. takie same po obu stronach.

bicollaterally, adv. (-i) tak samo po obu stronach.

bicolor, **bicolored**, -our, -oured, adj. (-ka'lor, ka'lörd) dwubarwny, dwukolorowy, w dwóch kolorach.

biconcave, adj. (-kon'kejw) dwuwklęsły, z obu stron wklęsły, mający dwie wklęsłości; **b. vertebrae** kręgi mające wklęsłość z dwóch stron.

biconcavity, s. (-konke'witi) obustronna wklęsłość, dwuwklęsłość.

biconic, -al, adj. (ka'nik, -eł) geom. mający kształt dwóch stożków zestawionych podstawami do siebie.

biconically, adv. (-eli) w kształcie dwu stożków zestawionych podstawami do siebie.

biconjugate, **bigeminate**, adj. (-kan'dżujejt, -dże'minejt) bot. podwójnie parzysty, np. gdy każda odnoga rozdwojonej łodyżki ma po parze listków.

biconvex, adj. (-kan'weks) wypukły na obie strony, np. **b. lenses** soczewki dwuwypukłe.

bicorn, adj. ('-korn) o dwóch rogach; półsięczykowy.

bicorne, s. zwierzę o dwóch rogach, w szcz. **B.** w starej francuskiej poezji satyrycznej potwór pożerający mężów-rogaczy, przec. **Chichevache**.

bicornute, -uate, adj. (-korniut', kor'niut, kor'niuejt) mający parę rogów albo rogowatych narostów.

bicorporal, adj. (kor'poreł) dwucielny, mający dwoje ciał.

bicorporate, adj. ('porejt) her. dwucielny, mający dwa tułowia a jedną głowę.

bicostate, adj. (-kas'tejt) bot. mający dwoje głównych żebr liścia bieżące wzdłuż.

bicrenate, adj. (-kri'nejt) bot. podwójnie karbowany, (o brzegu blaszki liścia).

bicro-, przedr. (-kro) oznaczający jednobilionową częścią; ob. **micro-**.

bicron, s. (baj'kron, bi'kron) fiz. bilionowa część metra, 0.000.000.001 m., skróty: (dwa greckie mi) μ μ.

bicursal, adj. (bajkór'seł) mat. mająca dwa przebiegi lub biegi; (o krzywej), przec. **unicursal**.

bicuspid, **bicuspidate**, (-kes'pid, -ejt) dwuguzkowy, dwudzielny, dwukończysty, dwukończysty, jak np. korzeń zęba; **b. valve** anat. zastawka serca dwudzielna lub dwukończysta, **VALVULA BICUSPIDALIS** lub **MITRALIS**.

bicuspid, s., anat. ząb trzonowy mały lub przedni albo przodkowy, **DENS PRAEMOLARIS**, po obu stronach obu szczęk między zębami kończastymi (kłami) czyli ocznymi i kątowymi, **DENTES CANINI**, a zębami policzkowymi, **DENTES MOLARES**.

bicyanide, s. (-saj'enajd) chem. ob. **dicyanide**.

bicycle, s. (-sykl) 1) (sport) bcykl, koło, rower; 2) leśn. przyrząd poruszający się na linie i ciągnący kłocze za pomocą siły parowej.

bicycle, vi. jeździć na bcyklu.

bicycle chain (b. czejn) transmisja bcyklowa, łańcuch bez końca łączący pedały z kołem.

bicycler, s. ('-sykler) ob. **bicyclist**.

bicyclie, adj. (syk'lik) 1) bot. dwukołowy, składający się z dwóch kółek, ułożony w dwa kółka lub koszyczki; 2) sport, bcyklowy, rowerowy, kolarski.

bicyclism, s. (-lizm) kolarstwo, zwyczaj i sztuka jazdy na bcyklu.

bicyclist, s. ('-list) kolarz, bcyklista, rowerzysta; także **bicycler**.

bid, s. (byd) 1) oferta, oświadczenie jak wysokie świadczenie (zazwyczaj cenę w sumie pieniężnej) ofiaruje się w zamian za coś co ma się otrzymać; 2) przedmiot świadczeń lub cena, to co się ofiaruje; 3) w karty, w grach z licytacją zobowiązanie kupującego, że zabierze pewną ilość wziętek lub osiągnie pewną ilość punktów.

bid, vi. 1) przest. prosić, błagać; 2) zrobić ofertę, oznajmić co się ofiaruje w zamian za coś co chce się otrzymać; **the candidate bids for the support of the Labor Party** kandydat stara się zdobyć poparcie Partii Robotniczej; **to b. fair** być pomyślnie obiecującym, przedstawiać dobre widoki.

bid, vt. 1) ofiarować cenę, oznaj-

mić chęć zapłacenia ceny lub wykonania świadczeń za pewną cenę; 2) rozkazać, nakazać, rozporządzić; 3) zaprosić, wezwać; 4) życzyć, **to b. good night** życzyć dobrej nocy; 5) przest. a) zabronić, zakazać; b) nastawać, prosić, nalegać, błagać; c) ofiarować; d) oznajmić, ogłosić; **to b. base** przest. wezwać w zawody; **to b. beads** zniżać paciorki; **to b. in** ofiarować cenę na licytacji; **to b. the banns** dać na zapowiedzi; **to b. up** podbijać cenę.

biddable, adj. (bi'debl) posłuszny, powolny; -ness, s. posłuszeństwo, powolność.

biddably, adv. (-i) posłusznie.

biddance, s. (bid'dens) zaproszenie.

bidder, s. (-der) 1) żebrak (m), żebraczka (f); 2) oferent (m), oferentka (f); 3) osoba rozkazująca; 4) kto zaprasza.

biddery ware (-i uer') wsch.-ind. inkrustacje, ob. **bidri**.

bidding, s. 1) przest. prośba, żebranie; 2) oferta; 3) rozkaz; zaproszenie; wezwanie; **b. prayer** KRK modlitwa za spójność duszy dobrodziejów odmawiana przed kazaniem; **KA** modlitwa odmawiana przed kazaniem z prośbą o pewne specjalne cele lub za grupy osób.

bid, s. (bi'di) 1) kura, kurczę; 2) **B.** zdr. imię **Bridget** Brygita; 3) **b.** pot. służąca domowa (zazwyczaj Irlandka).

biddy-bid, s. (-bid), **biddy-biddy** (skoślawiony wyraz maorski pipiripi, ob.) pipiripi lub jego bodziak.

bide, vi. (bajd) 1) czekać, zwlekać, pozostawać, mieszkac; 2) zostać, być jeszcze, kontynuować, przedłużyć pobyt, zmienić pobyt tymczasowy na stały; **to b. by** obstawać przy.

bide, vt. 1) oczekiwać czegoś, czekać na co; 2) wytrzymać, ścierpieć, przeczekać, znosić; **to b. tryst** a) dotrzymać schadzki; b) czekać na kogo na umówionym miejscu w umówionym czasie.

Bidens, s. (baj'dens) bot. uczepek, rozległy rodzaj roślin astrowatych w ciepłych strefach obu półkul; z rodziny złożonych, **COMPOSITAE**, owoc: niełupka (zazwyczaj płaska) z ościstymi czepnymi wyrostkami; **B. FRONDOSA** **beggar-ticks** uczepek amerykański; **B. BIPINNATA** **the Spanish needles** uczepek dwużeby.

bidet, s. (-dent) 1) narzędzie o dwóch zębach (u grabi, widel itp.); 2) dwuletnia owca, owca dwulatka.

bidental, adj. (baj'dentył) mający dwa zęby, o dwu zębach, dwużeby, jak np. grabie, widły itp.

bidental, s. hist. kl. miejsce w jakie uderzył piorun, poświęcone Jowiszowi Gromowładnemu, **JUPITER FULGUR**, i obudowane; także sama budowla.

bidentate, adj. (-tejt) dwużeby, mający dwa zęby lub dwa wyrostki podobne do zębów.

bidet, s. (bide') 1) woj. mały konik w szcz. juczny lub do służby kurierskiej w dawnych armiach; 2) bidet, podłużna miedniczka na nogach, wysokości krzesła, do umycia międzykrocza w pozycji siedzącej.

bidigitate, adj. (bajdi'džitejt; di'-gitus ł. palec) dwupalczasty, dwupalcowy, mający dwa palce lub palcowate wyrostki.

bbing, s. (baj'din ~) 1) czekanie, oczekiwanie; 2) przest. przedmiot oczekiwania; **b. place** miejsce zamieszkania, miejsce pobytu.

Bidpai lub **Pilpai**, s. (bid'paj, pil'-paj) rzekomy autor moralnych bajek z życia zwierzęcego tłumaczonych na wszystkie języki świata cywilizowanego; oryginał sanskrycki obejmował 13 części, lecz zaginął z wyjątkiem pięciu ksiąg zwanych Panchatantra; cały oryginał jednak był przetłumaczony na język pahlewi z rozkazu króla Chosru Anuszirwana około r. 575; wkrótce potem wyszło skrócone wydanie „Hitopadesa” („Dobra Rada”).

bidri, **bidree**, s. (bi'dri; od miasta Bidar w Ind. Wsch.) także **bidry**, **bideri**, 1) stop cynku, ołowiu i miedzi, czasem i cyny, używany do wyrobów inkrustowanych złotem i srebrem; 2) przedmioty zrobione w ten sposób, ob. **biddery ware**; zwany także **tutenague**, **tutenag**.

bidous, adj. ('-djuós; dies ł. dzień) dwudniowy, trwający dwa dni; **b. flower** kwiat otwarty przez dwa dni.

bieberite, s. (bi'berajt; od miasta Bieber (bi'ber) w Niemczech Zach.) min. biberyt, wiotki kobaltowy CoSO₄·7H₂O.

Biele's comet, (Bi'las ko'met, od czeskiego astronoma Wilhelma Bieli, 1782-1856) astr. kometa, którego okresowość ustalił Biela w r. 1826, krążący dookoła słońca 6,7 roku; pierwszy raz spostrzeżony w r. 1772, w 1846 podzielony na dwa komety niewidziane od 1852; meteoryty listopadowe (andromedydy czyli bieli-dy) poruszają się w jego orbicie i może są odłamkami jego; ob. **comet**.

bield, s. (bi'ld) przest. odwaga, bitność; zuchwałość.

bield, vt. przest. ośmielić, dodać otuchy.

bioelectrolysis, s. (baj-elektra'lizys) fiz. równoczesne strącenie dwóch metalów przez elektrolizę mieszaniny ich soli.

bien, **bein**, adj. (bi'n) przest. przyjemny, wygodny.

bien, **bienny**, adv. (-li) przest. przyjemnie, wygodnie.

bienness, s. (-nes) przest. przyjemne uczucie wygody.

biennial, adj. (baj-en'jeł) 1) dwuroczny, dwuletni, wydarzający się raz na dwa lata, powtarzający się co dwa lata; 2) trwający dwa lata, w szcz. o roślinach dwuletnich, wydających w pierwszym roku tylko liście, a dopiero w drugim roku kwitnących i owocujących.

biennial, s. 1) wypadek (wybory, egzamin, zjazd itp.) wydarzający się raz na dwa lata; 2) bot. roślina dwuroczna.

bier, s. (bi'r) 1) przest. taczki lub nosze; 2) mary, nosze na których umieszcza się zwłoki; stąd czasem przen.: zwłoki; 3) przest. grób; 4) katafalk.

bier right, hist. pr. dawny sposób

udowodnienia winy oskarżonemu o morderstwo polegający na konfrontacji ze zwłokami; sądzono że rany otworzą się i poczną krwawić za dotknięciem ręką winowajcy.

bifacial, adj. (-fej'szeł) dwufrontowy, 1) mający przód i tył lub wierzch i spód równe; 2) mający dwie twarze patrzące w odwrotnych kierunkach, jak rzymski Janus; 3) bot. ob. **dorsiventral**.

bifarious, adj. (-fej'riös) 1) podwójny, dwoisty; ułożony we dwa rzędy; 2) bot. we dwa prostopadłe rzędy; skierowany we dwie strony jak np. liście rosnące tylko po przeciwnych stronach łodygi.

biffin, **beefin**, s. (bi'fin) Ang. rodzaj czerwonego jabłka hodowanego w Norfolk; jabłko to często sprzedają pieczone i suszone, stąd także każde jabłko pieczone i spłaszczone.

bifid, adj. (baj'fid; fin'dere ł. rozszczępić) rozszczępiony w środku, podzielony szczeliną lub rowkiem na dwie połowy; med. dwuszczipowy, **b. bandage** opaska dwuramienna; -ly (-li) adv. rozdzielono rowkiem na dwie połowy; -ity (bajfi'diti) stan takiego podzielenia.

bifilar, adj. (-fi'ler) przymocowany dwiema nitkami, zawieszony na dwóch nitkach, działający dwiema nitkami; **b. micrometer** mikrometr astronomiczny składający się z systemu nitek ruchomych i nieruchomych, poziomych i pionowych, do mierzenia odległości i kątów z największą dokładnością; do tego celu używane są nitki pajęczne; także **filar micrometer**.

bifilar, s. mikrometr astronomiczny.

bifilarly, adv. za pomocą conajmniej dwóch nitczek.

bifistular, adj. (-fis'tiuler) mający dwie tuby.

biflagellate, adj. (-fla'dzelej) mający dwa długie wąskie jęczyzki.

biflecnod, (-flek'nod) mat. punkt krzywej będący równocześnie węzłem i punktem styczności każdej gałęzi przechodzącej przezeń.

bifocal, adj. (-fo'keł) dwuogniskowy, mający dwoje ognisk; w szcz. ob. **pantoscopic**.

bifocal, s. okulary o dwóch ogniskach.

bifold, adj. (-'fold) podwójny, dwójaki, dwoisty, dwugatunkowy, dwójgatunkowy, dwójakiego gatunku, dwójakiego stopnia.

bifolium, s. (-'fo'liom) pl. **bifolia** (-e) mat. krzywa dwulistna, (jak gdyby) składająca się z dwu liści rozdzielonych przez podwójny punkt lub przez symetryczne wkleśnięcia.

biforate, adj. (bajfo'rejt, bi'forejt; foratus ł. przekłuty) bot. mający dwa otworki.

biforine, s. (bi'forin, -ajn; foris ł. drzwi) mający dwoje drzwi; bot. podłużna komórka zawierająca rafidy jak u niektórych obrazkowatych, **ARACEAE**; zawarty w komórce kleisty sok powoduje pęknięcie komórki lub woreczka, a kryształki wypadają oboma końcami, ob. **raphide**.

biform, adj. (baj'form) dwukszałtany, mający dwoisty kształt, jak np. Satyr, Centaur, Sylfida, Sfinks.

biformity, s. (-for'miti) dwukształtność, biformizm.

bifront, adj. (baj'frönt) mający dwa fronty; mający dwie twarze, jedną zwróconą w przód, drugą w tył, jak Janus; **B. s. ob. Janus**.

bifronted, adj. (-yd) ob. **bifront**, adj.

Bifrost, s. (bi'frast) mit. nord. tęczowy most łączący Asgard (ob.) z niższym światem; por. bib. tęczę po powodzi i przymierze.

bifurcate, -d, adj. (bajfor'kejt, -yd) widlasty, rozwidlony, rosochaty, dawniej rozsochaty, rozchodzący się we dwa zęby kolczaste; **b. pipe** mech. rura odgałęzioną, rura boczna.

bifurcate, vt. rozszczępić we dwie gałęzie, rozłupać; **b. box** mech. skrzynka kablowa dwuwylotowa.

bifurcation, s. (kej'szyn) 1) rozwidlenie, rozszczępienie we dwie gałęzie, rozłupanie; 2) widłowość; 3) mech. odgałęzienie, bocznicza.

big, adj. (big) 1) przest. wielki, potężny, możny; odważny; 2) wielki (rozmiarami), duży, obszerny, rozległy; 3) ciężarny, pełen czegoś co ma wydać na zewnątrz, brzemienny także przen. np. a day b. with historical consequences dzień brzemienny dziejowymi następstwami; 4) wielki (duchem), ważny, wybitny, wywierający potężne wrażenie, it was a b. performance; **b. bedbug** ob. cone-nose; **B. Beggarman**, hist. irl. (przydomek nadany pogardliwie przez angielskich właścicieli wielkich dóbr w Irlandii) Daniel O'Connell (1775-1874), patriota irlandzki, od 1830 w Izbie Gminu, dążący do obalenia unii Anglii z Irlandią; **B. Ben** dzwon godzinny w zegarze Westminster Clock na parlamencie londyńskim; 9' średnicy a zwyż 13 ton wagi; **b. bluestem**, bot. rodzaj gryzy forked beard grass ANDROPODON FURCATUS; **b. buckeye** bot. żółty kasztanowiec (pot. kasztan) amer., the yellow buckeye Aesculus; **b. bug** pot. gruba ryba, osoba na wysokim stanowisku; **b. coat** płaszcz, częściej: overcoat; w w Szk.: greatcoat; **big-cone pine** bot. kalifornijska sosna PINUS COULTERI o szyszkach długości do przeszło stopy, 30 cm.; **b. dog** plesstróż; **b. end** mech. koniec drążka łączącego u korby czopowej; **B. Four** 1) St. Zj. cztery wielkie koleje: Cleveland, Cincinnati, Chicago i St. Louis; 2) hist. podczas drugiej wojny światowej (1939-...) Stany Zjednoczone, Wielka Brytania, Związek Sowiecki i Chiny; **B. Five** w r. 1919 Wilson, Lloyd George, Clémenceau, Orlando i Saionki; **b. game** mvl. gruba zwierzyna, wielkie czworonożne odr. ptactwa i drobnej zwierzyny jak zając itp.; **b. jaw** med. promienica, ob. actinomycosis; **B. lime** geol. ob. mountain limestone; **B. Tom** wielki dzwon na wleży Christ Church College, Oxford, w Anglii, który studentów do snu wzywa; waży 7½ tony.

bigamist, s. (bi'gemist) bigamista (m), bigamistka (f), dwużeniec

(m); dawniej dwójżeniec (m); osoba popełniająca bigamię.

bigamistic, adj. (bigemis'tyk) dwużenny, dwumężna; żyjący lub żyjąca w bigamii.

bigamous, adj. (bigemös) dotyczący bigamii; winny bigamii.

bigamously, adv. (-li) w bigamii, w dwużenstwie, w dwumęstwie.

bigamy, s. (bigemi) bigamia, dwużenstwo, dawniej: dwójżeniestwo, dwumęstwo; 1) zawarcie małżeństwa kiedy jeszcze trwa prawnie inne małżeństwo zawarte przez daną osobę wcześniej, nierozwiązane przez śmierć lub rozwód; pr. do r. 1603 w Ang. dopuszczalne; obecnie jednak we wszystkich krajach chrz. uważane za zbrodnię i karane; 2) pr. kośc. według praw kan. bigamię stanowi zawarcie drugiego ślubu małżeńskiego a) choćby pierwszy ślub był rozwiązany przez śmierć lub rozwód; b) z kobietą, która już obcowała była cielesnie z innym mężczyzną; c) przez osobę związaną ślubem zakonnym.

bigarade, s. (bi'gered) bot. gorzka pomarańcza.

bigareau, **bigaroon**, s. (bigaro', bigarun') bot. czerecha, rodzaj czereśni PRUNUS AVIUM, słodki o zwartym mięsisku, o soku prawie czarnym.

bigeminal, adj. (bajdze'mineł) anat. podwójny, dwoiasty, parzysty; należący do CORPORA BIGEMINA (kor'pora bige'mina).

Big-endians, s. pl. (big-end'jens) w „Gulliver's Travels” Swifta partia religijna w kraju Lilliputów, trzymająca się zakonu, że jajko należy rozbić na szerokim końcu, i walcząca z Little-endians jako z heretykami, ponieważ u nich pod ciężką karą nie wolno było otwierać jaja inaczej jak od końca wąskiego.

big-eyed, adj. (big' ajd) wielkooki.

bigg, s. (big) Ang. czwororzędny jęczmień.

biggen, vi. (-gen) gw. ang. rósć, przychodzić do siły (po połogu); vt. gw. ang. powiększać, rozszerzać.

bigger, adj. (-ger) większy, rozleglejszy; s. osoba starsza rangą, starszy, osoba znaczna i wybitna.

biggin, s. (big'n) 1) (od czapeczki zakonników beguinów) czepiec dziecięcy; szpiczasta czapka lub kaptur; szpiczasta szlafmyca; szcz. w Ang. biała czapka noszona dawniej przez prawników w randze *sergeant-at-law*; 2) (od nazwiska wynalazcy Biggina) rodzaj perkolatora do kawy wynalezione około r. 1880.

biggonnet, s. (bi'ganet) czepiec kobiecy z łapkami zakrywającymi uszy.

bighorn, s. (big'horn) zool. kozioł Gór Skalistych OVIS CANADENSIS, ob. mountain sheep.

bight, s. (bajt) zagłębienie, wewnętrzny dołek, łuk lub kąt, zrobiony przez zagłębienie np. a) anat. b. of the knee or elbow dołek kolanowy lub łokciowy; b) geog. zagłębienie rzeki lub zatoki, także sama zatoka; c) mar. wewnętrzny łuk powrozu zgłębionego, wnetrze pętli nie włączając końców linewki.

bight, vt. mar. 1) ułożyć w pętlę; 2) umocować przez zarzucenie pętlicy (np. na maszt).

Biglow, Mr. Hosea (mis'ter hozi'ja big'lo) podstawiony „autor” satyry „The Biglow Papers”, pisanej przez Jamesa Russella Lowella (1819-1891) a skierowanej przeciw wojnie St. Zj. z Meksykiem (1846-1848) i przeciw niewolnictwu.

Bigly, adv. (big'li) 1) przest. silnie, gwałtownie, ogromnie; 2) napuszyć się, przesadnie, pompatycznie.

bigmouth, s. ('-mauđ) nazwa rozmaitych ryb o szerokim pysku.

bigness, s. ('-nes) wielkość, w szcz. moralna; w znaczeniu fizycznym częściej: size.

Bignonia, s. (-no'nja, od nazwiska ks. Bignona (bińjo'na), bibliotekarza Ludwika XV) bot. liczny rodzaj amer. podzwrotn. pnączy rodziny BIGNONIACEAE.

Bignoniaceae, s. pl. (-noniej'si-i) bot. rodzina drzew, krzewów i (rzadko) ziół rzędu wielosiłowych, POLEMONIALES, obejmująca około 60 rodzajów a 500 gatunków, przeważnie podzwrotn.; -ceous, adj. ('-szös) przynależny do tej rodziny.

bigot, s. (bi'get) 1) bigot (m), bigotka (f), osoba szczerze uważająca własne przekonania religijne za niezawodnie nieomyłne a wszelkie inne poglądy za godne potępienia; osoba ślepo oddana swej wierze religijnej, politycznej, partyjnej itp.; 2) bigot (m), bigotka (f), osoba nieszczerze udająca takie oddanie się, świętoszek (m), świętoszka (f), nabożnis (m), nabożnisia (f); 3) przest. hipokryta, zwłaszcza przesadny.

bigot, **bigoted**, adj. (-yd) 1) ślepo i bezkrytycznie oddany uparcie pewnej wierze, opinii politycznej, zasadzie partyjnej, i nienawistnie odnoszący się do wszelkich innych przekonań; nietolerancyjny, ciasny, uprzedzony; 2) świętoszkowaty.

bigotedly, adv. (-li) 1) z bigoterią, z przesadnym i ślepym oddaniem się; 2) świętoszkowato.

bigotry, s. (bi'gatri) 1) bigoteria, brak tolerancji, nadmierna gorliwość w służbie swej wiary religijnej, politycznej, partyjnej; 2) świętoszkowatość.

bigroot, s. (big'rut) bot. dyniowata roślina kalifornijska MICRAMPELIS FABACEA mająca ogromny korzeń bulwiasty.

big tree, bot. 1) olbrzymia sekwoja, ob. Sequoia; 2) czasem jodła szlachetna the noble fir ABIES NOBILIS.

bigwig, s. gruba ryba, znaczna osoba.

bigwigged, adj. (-d) pompatyczny, połączony z ceremoniami i ceregielami.

bigwiggedness, s. (-gidnes) ceremonialność wśród osób mających znaczenie, przesadna sztywność lub protekcyjność wyższych i służalczość niższych.

bijou, s. (biżu') pl. bijoux (biżu') fr. klejnotki, o przedmiotach małych rozmiarów a znacznej wartości artystycznej (dzieło sztuki, dzieło

literackie, przedmiot rękodzielniczy itd.).

bijouterie, s. (biżutri'; fr.) biżuteria, klejnoty zbiorowo.

bijugate, adj. (bajdżujejt) 1) bot. mający dwie pary listków, o liściu pierzastym; 2) mon. mający dwie głowy w profilu lub dwa popiersia zwrócone w tę samą stronę, pokrywające się częściowo.

bike, s. (bajk) 1) szk. i gw. ang. gniazdo dzikich pszczoł, ós, mrówek; 2) cokolwiek podobnego do takiego gniazda, wielki tłum ludzi; budowla podobna do mrowiska, magazyn; 3) gwar. St. Zj. bicykl, rower.

Bikukulla, **Bicuculla**, s. (bajkliu'-kule) bot. rodzaj ziół rodziny makowatych PAPAVERACEAE, rzędu makowych, RHCEADALES, o kwiatach z kielichem dwudzielnym, owoc: torebka lub niełupka; gatunek ogrodowy: biskupie serce *bleeding heart* B. SPECTABILIS, ob. *Dicentra*.

bilabe, s. ('-lejb; labium ł. wargi, „przyrząd dwuwargowy”) med. obciążki o dwóch ostrzach do usuwania obcych ciał z pęcherza przez cewkę moczową.

bilabiate, adj. (bajlej'biet) bot. mający dwie warzki, jak np. korona niektórych kwiatów, często wśród mietowych i trędownikowatych, MENTHACEAE i SCROPHULARIACEAE.

bilacinate, adj. (-lesi'njejt) podwójnie frędzlowany, mający podwójne frędzle, mający podwójne ząbki.

bilamellar, -llate, -llated, adj. (bajleme'ller, -le'meler, '-lejt, -yd) bot. 1) składający się z dwóch płytek jak np. znamie figlarza, MIMULUS; 2) mający dwa brzożki jak warzki niektórych kwiatów.

bilaminar, -ate, -ated, adj. (-le'miner, -ejt, -yd) składający się z dwóch cienkich warstewek.

bilander, s. (bi'lender, baj'-) mar. mały holenderski dwumasztowiec handlowy używany w ruchu przybrzeżnym.

bilateral, adj. (bajle'tereł) 1) dwustronny, obustronny, dotyczący dwóch stron lub kontrahentów, a b. pact układ dwustronny, kontrakt zawarty przez dwie strony; 2) biol. dwustronny, obustronny, dotyczący prawej i lewej strony przestrzeni środkowej lub powierzchni; posiadający symetrię obu boków; 3) bot. ob. bisymmetrical.

bilberry, s. (bil'beri) 1) eur. borówka czernica European whortleberry VACCINIUM MYRTILLUS; także jej niebiesko-czarna jagoda; 2) podobna roślina lub jagoda, w szcz. amer. VACCINIUM MYRTILLOIDES, V. CAESPITOSUM i borówka bagienna V. ULIGINOSUM.

bilbo, s. (bil'bo) 1) rapier, oręż, szpada (od nazwy miasta Bilbao w Hiszpanii); 2) pl. bilboes długa sztaba żelazna, po której poruszać się może kółko przyczepione do kajdanów trzymających nogi przestępców, w szcz. na okręcie; na końcu sztaby znajduje się zamek zatrzymujący piersień tak że wię-

zienia poruszać się może tylko wzdłuż sztaby.

bilboquet, s. (bil'boke't) 1) przest. sznurek z kółkami do rozmiernienia używany przez ogrodników; 2) przyst. do gry w kubek z kulą na sznurku, ob. **cup and ball**; 3) woj. przest. dawne działo ośmiocalowe.

bile, s. (bajl) 1) (skoślawione **boil**) przest. czyrak; 2) (bilis i. żółć) a) fizjol. żółć, żółta lub zielonawa ciecz kleista wydzielana przez wątrobę i odgrywająca ważną rolę w trawieniu; b) przen. złość, zły humor.

bilection, ob. **bolection**.

bilestone, s. ('-sto'n, Ang. i pl. St. steun') med. kamień żółciowy, ob. **biliary**.

bilge, s. (bildż) 1) wystająca część bezcki, zazwyczaj część środkowa, pot. brzuch; 2) mar. obło, część okrętu pod linią wodną zazwyczaj w środku między stępką (kilem) a linią wodną; 3) mar. dnisko, na spodzie okrętu przestrzeń najbliższa nadstępkę (kilsonu).

bilge, vi. mar. doznać złamania obła, (o okręcie).

bilge, vt. rozbić obło (innego okrętu).

b. block, (b. blak) mar. blok przyobłowy, jeden z bloków podpierających obło, gdy okręt jest w suchym doku; **sliding b. b.** blok przyobłowy przesuwany.

b. bracket, (b. bre'kiet) mar. wspornica obła; **b. b. plate** arkusz wspornicy obła.

b. ceiling, (b. si'lin) mar. okładzina obła.

b. keel, (b. ki'l) mar. stępka przyobłowa, (nie dopuszcza przechylenia się okrętu); **b. keel angle**, (b. k. engl) mar. kątownik stępki przyobłowej.

b. keelson, (b. ki'lson) mar. nadstępka przyobłowa.

b. plate, (b. plejt) mar. arkusz obła; **b. plating** poszycie obła.

b. pump, (b. pomp) mar. pompa do usuwania wody z dniska.

b. strake, (b. strejk) mar. pas obła.

b. stringer, (b. stringör) mar. wzdłużnik przyobłowy.

b. water, (b. uo'tyr) mar. woda zbierająca się w dnisku okrętowym; gdy długo stoi, cuchnie okropnie.

b. ways, (b. uejs') mar. (w suchym doku lub przed spuszczeniem okrętu na wody) podpórki między okrętem a (skośnym) rusztowaniem na jakim okręt spoczywa.

bilgy, adj. (bil'dżi) mar. mający zapach wody z dniska okrętowego, ob. **bilge water**.

Bilharzia, s. (bilhar'zja; od nazwiska Teodora Bilharza, helmintologa) zool. rodzaj pasorzytnych robaków płaskich rzędu przywr, **TREMATODES**; **B. haematosa** jest jednym z najgroźniejszych pasorzytów ludzkich, gnieźdząc się we krwi, w szcz. w żyłach miedniczki nerkowej i narządów moczowych; grasuje zwłaszcza w Egipcie, a także w innych częściach Afryki.

bilharziosis, s. (-o'zys) wet. choro-

ba bydlą spowodowana przez pasorzyta **Bilharzia**, ob.

bili- przedr. (bili-, baj'lli-) żółciowo-.

bilianic, adj. (-e'nik) oznaczający krystaliczny trójkwasowy kwas ketonowy otrzymywany przez utlenienie kwasu cholowego.

biliary, adj. (bi'lli-eri) fizj. żółciowy; **b. acids** chem. kwasy żółciowe; **b. duct** anat. przewód żółciowy wspólny, **DUCTUS CHOLEDOCHUS**; **b. calculus** med. kamień żółciowy **CALCULUS FELLEUS** lub **CHOLELITHIASIS**, kamica żółciowa, tworzenie się kamienia w pęcherzyku żółciowym lub w przewodzie żółciowym czyli żółciowodach.

biliation, s. (-ej'szen) fizj. tworzenie i wydzielanie żółci.

bilic, adj. (bi'llik, baj'-) ob. **bili-**anic.

bilicyanin, s. (bilisi'enin) chem. cholecyjanina niebieski barwnik zawarty w kamieniu żółciowym, produkt oksydacji bilirubiny.

biliferous, adj. ('-ferös) wydający żółć.

bilifuscin, s. (bi-, baj-lifo'sin) chem. brunatny barwnik zawarty w ludzkiej wątrobie i w starej żółci, pochodna bilirubiny.

bilimbi, -ng, s. (bilim'bi, -; malaj. balimbing) oskoman, **AVERRHOA BILIMBI**, drzewo z rodziny szczawikowatych, **OXALIDACEAE**; także jego owoc, bardzo kwaśny, cenny jako przyprawa i konserwa; często także pokrewne drzewo **carambola AVERRHOA CARAMBOLA**.

biliment, s. (bi'lliment) przest. stroik damski z XVI w., a) do włosów i na kark, b) częściej **b. lace** koronka modna w owych czasach.

bilinear, adj. (baj'lli-er) dwulinowy, składający się z dwóch linii, określony dwiema liniami, w szcz. mat. dwulinijny, odnoszący się do dwu linii; np. dwulinowe współrzędne, **b. transformation** ob. **linear substitution** b).

bilingual, adj. (baj'llin'guei; lingua i. język) dwujęzyczny; 1) zawierający dwa języki, składający się z dwu języków, pisany w dwóch językach, a **b. manifesto** manifest dwujęzyczny, np. w Kanadzie w języku ang. i fr.; 2) mający dwa języki urzędowe, mający ludność mówiącą dwoma językami, **Belgium has a b. population**, Belgia ma ludność dwujęzyczną.

bilingualism, s. (-izm) dwujęzyczność.

bilingually, adv. (-li) dwujęzycznie, z poszanowaniem obu języków.

bilinguist, s. (-lin'guist) osoba władająca dwoma językami.

bilious, adj. (bi'lliös) żółciowy; 1) dotyczący żółci, pochodzący z żółci; 2) chory na wątrobę; spowodowany nadmiarem żółci; 3) rozdrażniony, przykry, kapryśny, nieobliczalny, dawny choleryczny (od **chole'** gr. żółć), a **b. person** tetryk, śledziennik.

biliously, adv. (-li) żółciowo, kapryśnie, przykro.

biliousness, s. (-nes) żółciowość, przykre usposobienie, nieobliczalne zachowanie się; śledziennictwo.

bilirubin, s. (biliru'bin) chem. bilirubina, krystaliczny barwnik czerwono-żółty $C_{33}H_{38}O_6N_4$, zawarty w żółci człowieka i zwierząt mięsożernych; bardzo podobna do hematy, ob. **haematin**, lecz znamieną tym, że w żółci występuje jako rozpuszczalna sól potasowa lub sodowa, a w kamieniach żółciowych jako nierozpuszczalna sól wapniowa.

biliteral, adj. (baj'lli'tereł) dwugłoskowy, składający się z dwóch liter.

biliteral, s. wyraz składający się z dwóch głosek, np. **go**; ił.

-bility, przyr. (bi'lliti) rzeczownikowy odpowiadający przymiotnikowemu przyrostkowi **-ble**, ob. **-able**, **-lność**, **-alność**.

biliverdin, s. (biliwer'din) chem. biliwerdyna, zielony barwnik zawarty w żółci, $C_{33}H_{38}O_6N_4$, powstały przez utlenienie bilirubiny.

bilk, vt. (bilk) 1) zawieść, porzucić w potrzebie; 2) nie dotrzymać umowy, nie zapłacić długu, okpić, oszukać; pot. naciągnąć, zarwać; 3) (karty) w **cribbage** dać (dzielać) karty, jakie prawdopodobnie nie mogą posłużyć do piętnastki ani do sekvensu.

bilk, s. 1) oszustwo, kawał; 2) osoba niegodna zaufania, oszust, kawalarz, naciągacz; 3) przest. bzdurstwo, nonsens, puste gadanie; 4) (karty) w **cribbage** ob. **bilk**, vt. 3).

bill, s. (bil) 1) bąkanie bąka (ptaka błotnego), który przebywa w sitowiu i dziób wsadziwszy w wodę wydaje głos podobny do ryku bydlęcego, ob. **bittern**; 2) przest. rodzaj szerokiego pałasza; 3) średniowieczna broń (w. XVII i XVIII) składająca się z długiego drzewca zaopatrzonego w ostrza z boków i na końcu w grot; ob. **halberd**; 4) rycerz władający takim oszczepem; 5) przest. dzigan; 6) ogr. sierpak, nóż z zakrzywionym końcem drzewca zaopatrzonego w rączkę; krótki zwie się **hand b.**, lub w imieniu (innej osoby, istniejący: **hedge b.** lub **scimitar**; 7) mar. pazur (kotwicy) ob. **anchor**; 8) przest. dokument właszący z pieczęcią, w szcz. a) buła papieska; b) recepta lekarska; c) kontrakt prawny; d) pamflet; 9) petycja; projekt ustawy; 10) pr. pismo procesowe rozmaitego rodzaju; **b. in equity**, **b. of complaint**, **b. of indictment**, **true bill** i i.; 11) rozrzutka, drukowana kartka rozdawana jako ogłoszenie lub propaganda; 12) weksel, przekaz, skrót za **b. of exchange**; 13) w St. Zj. banknot, np. **one dollar b.**; 14) rachunek kupiecki za dostarczone towary, usługi świadczone, robociznę itd.; 15) konsygnacja, szczegółowy spis, np. **b. of fare** spis potraw, **b. of material** spis materiału do budowy; 16) zool. dziób ptasi; także podobny narząd innych zwierząt, np. dziób żółwi; ob. **beck**, **nib**; **b. of adventure** pismo stwierdzające że towar wysłano na ryzyko właściciela; **b. of credit** banknot lub weksel wydany na kredyt stanu (**no state shall . . . emit bills of credit** (Konstytucja St. Zj.); **b. of debt**, **b. obligatory**, weksel, zapis długu; **b.**

Różne dzioby ptasze: a) czerwonek flamingo PHOENICOP-TERUS ROSEUS, b) czapla wazęcha spoonbill PLATELEA LEUCORODIA, c) trznadel finch EMBERIZA CITRINELLA, d) drozd modrak thrush MONTICOLA (TURDUS) CYANUS, e) białozór falcon HIEROFALCO CANDICANS, f) tracz merganser MERGUS MERGANSER, g) pelikan PELECANUS CONSPICILLATUS, h) szablo-

dziób avocet RECURVIROSTRA AVOCETTA, i) brzytwodziób skimmer RHYNCHOPS NIGRA, k) gołąb pigeon COLUMBA LIVIA, l) czółmodziób boatbill BALANICEPS REX, m) kleszczuk openbill ANASTOMUS OSCITANS, n) tukan toucan PTEROGLOSSUS, o) wgłeto-dziób saddle-billed stork MYC-TERIA SENEGALENSIS, p) ibis curlew PLEGADIS FASCINEL-LUS, q) język swift CYPSEL-LUS APUS.

of divorce list rozwodowy, według praw żydowskich (Jer. 3,8) list wydany żonie przez męża rozwiązujący małżeństwo; b. of entry spis towarów złożonych w urzędzie celnym w celu importowania lub wywiezienia; b. of exceptions pr. spis zarzutów mających służyć za podstawę do wniesienia petycji o błędach, popełnionych przez sąd, albo do odwołania do wyższej instancji; b. of exchange weksel, pisemne polecenie dane przez wystawcę, drawer, innej osobie, drawee (trasatowi), by w pewnym oznaczonym czasie wypłaciła osobie wymienionej w piśmie lub na jej zlecenie, order, ob. negotiable, oznaczoną sumę pieniężną; b. of fare jadłospis, menu (z ang. me'nju, z fr. menü'), spis potraw; przen. program; b. of health świadectwo zdrowia, dokument władzy o stanie zdrowotności w miejscu pochodzenia ładunku okrętowego: clean jeżeli stwierdza że nie ma zarazy, suspected lub touched jeżeli stwierdza że były pogłoski o zarazie, foul jeżeli stwierdza istnienie zarazy; b. of indictment pr. pismo prokuratora przedłożone wielkiej ławie przysięgłych w celu postawienia обвинio-nego w stan oskarżenia, indictment ob.; b. of lading dowód załadowania towaru z podpisem naczelnika stacji kolejowej albo kapitana okrętu lub też agenta właściciela okrętu; b. of particulars pr. dokument proce-

sowy zawierający szczegółowy spis roszczeń powoda lub wzajemnych roszczeń pozwanego; b. of rights spis uprawnień obywatelskich, a) hist. ang. deklaracja wystosowana przez Lordów i Gmin Anglii do książęcej pary Orange objęta następnie ustawą po jej wstąpieniu na tron; hist. St. Zj. pierwsze 10 poprawek do Konstytucji ważne od 15 grudnia 1791; b. of sale formalny dokument dowodzący przeniesienia własności ruchomej; b. of sight Ang. zgłoszenie do urzędu celnego towarów, o których odbiorca nie ma sam dostatecznych wiadomości by udzielić władzy potrzebnych szczegółów; towary te mają być obejrzone w komorze celnej; b. of store pozwolenie urzędu celnego na przewiezienie przez granicę bez opłacenia cła takich towarów jakich kupiec potrzebuje na okaz, pod warunkiem wywiezienia ich po odbyciu podróży handlowej.

bill, vi. 1) przest. uderzać dziobem, dziobać, dziobać; 2) dotykać się dziobami, jak gołębie; to b. and coo gruchać jak gołębie, pieścić się ostentacyjnie jak para niedyskretnych kochanków.

bill, vt. 1) przycinać sierpakiem; 2) robić spis, listę (towarów, papierów, inwentarza); 3) przest. napaść w pamflecie; 4) ogłaszać za pomocą rozrzutek; to b. a new beer i to b. a district for a new beer; 5) wystawić rachunek.

billabong, s. (bi'labon', nazwa miejscowa) w Australii odgałęzienie rzeki gubiące się w piasku, także anabranch, ob.; pot. także stojący staw.

billbeetle, billbug, s. (bil'bitł, -bog) nazwa rozmaitych owadów i woltczków o długich żuwaczkach.

Billbergia, s. (bilber'dzia; od nazwiska botanika szwedzkiego J. G. Billberga) bot. liczny rodzaj amer. podzw. narostów jednoliściennych z rodziny ananasowatych, BROMELIACEAE, o liściach typowo suchorostowych; ob. epiphyte.

billboard, s. (bil'bord) 1) deska na której umieszcza się ogłoszenia klubowe w lokalu klubu; 2) wielka ściana drewniana na której nalepia się ogłoszenia na ulicach i wzdłuż gościńców; 3) mar. deska lub półka przymocowana do dzioba statku na której ma spoczywać kotwica.

bill broker agent wekslowy, eskonter.

billbroking prywatny eskont weksli.

Bill Chamber pr. szk. oddział sądu Court of Sessions otwarty przez cały rok i przyjmujący nagłe sprawy codziennie.

billed, adj. (bild) 1) mający dziób, szcz. w wyrazach złożonych: np. broad-b., short-b., wry-b. itd.; 2) w Ang. wpisany w rejestr gwardii English Foot Guards.

(I) billet, s. (bi'let, -lyt) 1) biliet, kartka, liścik; 2) pisemny rozkaz, przepustka; 3) w kwaterowaniu wojska kartka wyznaczająca mieszkanie (kwatery), karta kwaterek; także kwatery w ten sposób otrzymana; 4) miejsce, pozycja, sta-

nowisko, mianowanie, ranga, awans, określony w biliecie.

(II) billet, s. 1) patyk, polano, drewno, przest. zbiorowo opań; 2) met. a) sztaba metalowa (żelaza, złota itp.); b) krótki odcinek stali przeznaczony do walcowania w płytę; 3) bud. ozdoba w odlewach normalskich w kształcie (leżących) krótkich okragłych pni drewnianych; 4) rymar. a) rzemyk wchodzący przez sprzączkę od nagiówka do wędzidla; b) szlufka do jakiej wchodzi koniec rzemyka przeciągniętego przez sprzączkę; 5) her. część tarczy w kształcie podłużnego prostokąta; 6) myśl. lisi gnój, także billeting.

billet, vi. mieć kwatery, mieszkać, być kwaterowanym.

billet, vt. 1) przest. wstąpić do wojska, zaciągnąć się do wojska; 2) woj. kwatrować, wyznaczyć kwatery za pomocą kartki kwaterekowej, billet; 3) wykazać się biletem kwaterekowym przy objęciu wyznaczonej kwatery; 4) przest. głosować kartkami.

billet-doux, s. (bijje'du'; fr. słodki bilecik) liścik miłosny.

billet-head, s. (bi'let hed) mar. okragły pień na przedzie lub na tyle łodzi wielorybiej, naokoło którego można owinać powróż harpuna.

billet note rozmiar papieru 6" przez 8", ob. paper.

billfish, s. (bil'fisz) potoczna nazwa rozmaitych ryb mających długą szczękę podobną do dzioba ptasiego, w szcz. sailfish ISTIOPHORUS i spearfish TETRAPTURUS.

billhead, s. ('-hed) drukowany formularz handlowy firmy do wystawiania rachunków.

bill holder 1) posiadacz weksla; 2) hak lub okładka do przechowywania rachunków.

bill hook, teletech. nóż sierpowy.

billiard, adj. (bil'jard) bilardowy; b. ball kula bilardowa, bila; b. cue kij bilardowy; b. cloth sukno bilardowe, bąja, trwały wełniany materiał, zazwyczaj zielony, do krycia bilardów.

billiardist, s. (-ist) bilardzista, zazwyczaj o graczach zawodowych.

billiards, s. (bil'jardz) bilard, a) stoł bilardowy, b) gra w bilard; znana na całym świecie gra na długim gładkim stole polegająca na umiejętnym tracaniu kul ze słoniowej kości, balls, bil, za pomocą długiego drewnianego kija, cue; stoł pokryty jest sukmem wełnianym i otoczony gumowymi ściankami, bantami; ma w grze amer. i fr. rozmiar 10'x5', w angielskiej 12'x6'; bila ma średnicę 2 1/4" wzgl. 2 7/16".

billingsgate, s. (bi'lingsgejt) 1) rybi targ w Londynie niedaleko Billingsgate, od w. XVII znany z ordynarnego i obelżywego języka; 2) plugawa mowa, prostackie wyrażanie się, używanie obelżywych słów; 3) przest. prostak plugawomówny.

billion, s. (bil'jen) bilion, według pojęcia amer., fr. i pol. tysiąc milionów, miliard, \$1,000,000,000; według ang. i niem. milion milionów, 1,000,000,000,000; ob. numeration.

billionaire, s. (-er) bilioner, posiadacz majątku wyżej biliona; jedynym takim człowiekiem na świecie był do tej pory Henry Ford, choć często czytamy o „bilionerach”.

billionth, adj. (-ed) bilionowy; s. bilionowa część, jedna bilionowa.

billon, s. (bi'lon) mon. bilion, stop złota i srebra z tańszymi metalami, w szcz. stop mniej niż połowy srebra z miedzią, cyną itp., ob. **bullion**.

billot, s. (bi'lot) mon. bulion w sztabach, ob. **bullion**.

billow, s. ('-lo) 1) fala, toń, wał, bałwan morski; 2) nawała, fala (deszczu, wojsk itp.).

billow, vi. burzyć się, toczyć się, wzdymać się, tworzyć bałwany morskie.

billowiness, s. (-nes) gra fal morskich, burzliwa pogoda na morzu, tworzenie się bałwanów.

billowy, adj. (-i) wzdymający się, rosnący, burzliwy, pełen bałwanów morskich, wzburzony, zbałwaniony.

billposter, **billsticker**, s. (bil'paster, -stiker) rozlepacz afiszów.

billposting, **billsticking**, s. ('-past in', -stikir') rozlepianie afiszów.

billy, s. (bi'li) 1) pałka, w szcz. pałka policjanta; 2) cap, skrót za **b. goat**; 3) Australia a) rodzaj skały kwarcowej; b) rodzaj kociołka używanego w lasach, **b. can**; 4) **B. Wiluś**, zdr. od **William**, **Bill**; 5) szk. kamrat.

billy-boy, s. (b.boj) Ang., płaskie czółno rzeczne i przybrzeżne, zazwyczaj osprzętowane jako kecz (skośnożaglowiec półtoramasztowy) lub jako szlup (skośnożaglowiec rejowy jednomasztowy).

billycock, s. (b.'kok) Ang. filcowy kapelusz z szerokimi kresami; także **billyhat**.

billy goat, pot. cap.

billyhood, s. (b. 'hud) szk. braterstwo, przyjaźń.

billy tea (Australia) herbata parzona w kociołku **billy**.

bilobate, -d, (baj'lobejt, -yd) rozdzielony na dwa skrzydła lub płaty.

bilocellate, adj. (-lo'selejt) bot. mający dwie komóreczki drugorzędne, **LOCELLI**.

bilocular, adj. (-lo'kjułer) podzielony na dwie komórki lub przedziały.

bimanal, **bimanous**, adj. (bi'menel, -menös) zool. dwuręki, mający dwie ręce.

bimanual, adj. (bajme'njuel) wykonany obiema rękami, wymagający użycia obu rąk; -ly, adv. (-i) oburącz, obiema rękami.

bimbił, s. (bim'bił), **b. box**, (miejscowa nazwa w New South Wales) bot. australijski rozdręb **EUCA-LYPTUS POPULIFOLIA** o kwiatach dostarczających dobrego miodu.

bimedial, adj. (bajmi'djeł) geom. przekątny, oznaczający linię będącą sumą linii obliczalną tylko w potęgę jak np. przeciwprostokątna.

bimetallic, adj. (-mete'lik) 1) dwumetalowy, składający się z dwóch metalów, np. **b. wire**; 2) mon. bimetaliczny, związany z bimeta-

lizmem, mający w obiegu dwa metale.

bimetalism, s. (-izm) mon. bimetalizm, system monetarny polegający na utrzymywaniu dwóch metalów (złota i srebra) jako podstawy monety obiegowej, aby oba równocześnie w kombinacji wzajemnej tworzyły standard wartości.

bimetallist, s. (-ist) zwolennik bimetalizmu.

bimillenary, s. co obejmuje dwa tysiące, w szcz. dwa tysiące lat, dwutysięciolecie, okres dwóch tysięcy lat.

Bimini, s. (bi'mini) bajeczna wyspa w grupie bahamskiej, według legendy indiańskiej posiadająca źródło wiecznej młodości; towarzyszył Kolumba, hiszp. podróżnik Juan Ponce de León (huan' pon'se de leon'), wielce zainteresowany tym mitem, spędził wiele lat na szukaniu tego źródła.

bimodular, adj. (bajmo'djułer) mat. dotyczący dwukrotnej modułu.

bimodulus, s. (-es) mat. bimoduł, dwukrotna modułu w systemie logarytmicznym.

bimolecular, adj. (-mole'kjułer) chem. składający się z dwóch molekuł, dwumolekułowy; **b. reaction** wzajemne działanie dwóch molekuł.

bimonthly, adj. ('-mon'li) powtarzający się co dwa miesiące, wydawany raz na dwa miesiące, dwumiesięczny; adv. co dwa miesiące, raz na dwa miesiące, dwumiesięcznie; s. czasopismo dwumiesięczne, dwumiesięcznik.

bin, s. (bin) komórka, przedział, oddział, przepierzenie; **wood b. drewnitnia**, szopa na drzewo; przest. stajnia, chlew.

bin, vt. złożyć do komórki.

binary, adj. (baj'neri) podwójny, dwoiśty, dwukrotny, parzysty; **b. arithmetic** mat. arytmetyka systemu dwoiśtego, w którym używa się dwóch cyfr tak jak w naszym dziesiętnym używa się dziesięciu; **b. color**, fiz. barwa złożona, **secondary color**, powstała ze zmieszania dwu barw zasadniczych, **primary colors**, ob. **rainbow**; **b. compound**, chem. związek dwóch pierwiastków, pierwiastka z rodnikiem działającym jako taki pierwiastek albo z dwóch takich rodników; **b. coördinates**, mat. równorodne współrzędne, ob. **coördinate**, s.; **b. form**, muz. utwór złożony z dwóch części, jak np. **sonata**; **b. heat engine** maszyna opalana dwoma rodzajami paliwa, a pracująca w dwóch po sobie następujących temperaturach; **b. logarithms**, mat. system dwoiśtych zamiast dziesiętnych logarytmów ułożony przez szwajcarskiego matematyka Leonarda Eulera (czyt.: ojle'ra, niem.: oj'ler, ang. ju'ler) dla ułatwienia obliczeń muzycznych: 1 jest logarytmem 2-ch zamiast 10-u, a moduł 1.443635 zamiast 4.3429448; **b. measure**, muz. takt parzysty, podzielny przez 2 lub 4; **b. nomenclature**, biol. dwumianowe określenie, ob. **binomial**; **b. salt**, hist. chem. sól tlenków kwasowych; **b. star**, astr. gwiazda podwójna, dwie gwiazdy obracające się dookoła swego wspólnego punktu ciężkości; **b. theory**, chem.

dualistyczna teoria chemiczna, że wszystkie chemiczne związki złożone są z dwóch składników sprzecznej jakości; przec. **unitary theory**.

binary, s. coś dwoiśtego, coś co się składa z dwóch części, przedmiotów itp., w szcz. astr. podwójna gwiazda.

binate, adj. (baj'nejt) bot. parzysty, rosnący parami.

binately, adv. (-li) bot. parzysto, parami.

binaural, adj. (bajno'reł) mający dwoje uszu, wymagający użycia obojga uszu.

binaurally, adv. (-li) obojgiem uszu.

bind, s. (bajnd) 1) to co wiąże lub strzymuje; 2) wiązanie (czynność, miejsce); 3) wiązanie (bierne); 4) bot. a) pnącze, ob. **bine**; b) powój, **bindweed**; 5) górń. it. w szcz. twar. glina zmieszana z tlenkiem żelaza; 6) muz. nawias, klamra; 7) szerm. związanie pałaszy, atak w którym atakujący naciska pałaszem na pałasz przeciwnika tak że uniemożliwia mu swobodę ruchu; 8) Ang. miara ilości łososi lub węgorzów; **b. węgorzów zawiera 10 sticks po 25 węgorzów**; **b. łososi 14 galonów bryt.**; 7) szk. miara, należyłość, **I have my b. ja mam swoje**; 8) przest. **b.-s** pólóg, dziś **confinement**.

bind, vi. 1) wiązać się, ścinać się, twardnieć, lepnać; 2) być wstrzymanym, być nieruchomym; 3) w sokoln. zaczepić zwierza w locie (o sokole); 4) przest. zobowiązać się, przyjąć zobowiązanie.

bind, vt. 1) wiązać (powrozem, łańcuchem, powrosem, postronkiem, taśmą itp.); 2) związać, trzymać w stanie nieruchomym za pomocą siły fizycznej, np. **frost binds the river mroz ściał rzekę**; 3) zlepić, skleić, związać, jak np. **fry meal b.-s the hamburger** tarta bułka wiąże siekane mięso; 4) obwiązać, zawiązać, np. **to b. up a wound** obandażować ranę; 5) wstrzymać od naturalnej wolności ruchów; 6) obszyć, wzmościć (naszyćmi taśmą lub tp.); 7) oprowadzić **to b. a book** oprowadzić książkę; 8) przen. związać, zobowiązać (nakazem władzy, poczcuciem słuszności, przyrzeczeniem, ślubem itp.); 9) pr. zmusić do przyjęcia zobowiązania prawnego, zmusić do wykonania zobowiązania prawnego; 10) związać (pałasz), opanować pałasz przeciwnika za pomocą ciągłego nacisku własnego pałasza; **to b. over** pr. zobowiązać rozkazem sądu do wykonania pewnej czynności np. do jawienia się w sądzie lub do zaniechania pewnej czynności, np. do niezagabywania swej byłej żony; **to b. to zobowiązać się do**; **to b. up in** zagłębić się w co.

binder, s. (-er) 1) wiązacz (m), wiązarka (f), kto wiąże snopy; 2) introligator, kto oprawia książki; 3) wszystko co wiąże i strzymuje razem jak powróż, łańcuch itd., w szcz. a) belka, rama, kotwa itp. cokolwiek strzymuje razem budowlę; b) mur. kamień ciosowy strzymujący dwie ściany, ob. **bondstone**; c) roln. powróżko do wiązania snopów; d) okładka strzymująca luźne kartki, nuty, notatki itp.; e) liść tytoniowy okrywający wnętrze cygara tuż pod

owijką; f) akusz. szeroki bandaż zakładany na brzuch położnicy tuż po porodzie; g) wełn. wełnisko, włókno łączące poszczególne kędziory wełny w runo; 4) lepiszcze, kit, klej, czynnik powodujący zlepianie się, jak w mur. cement, wapno itd.; w kuch. biało, mąka, krochmal; w petr. spoiwo, lepiszcze, substancja mineralna spajająca cząstki skały; 5) roln. a) żniwiarko-wiązanka, maszyna do sprzętu zboża i wiązania w snopy; b) wiązanka, aparat do wiązania snopów zakładany na żniwiarkę; 6) w maszynie do szycia aparat do przyszywania tasemek, obwódki, obrąbków, szlaku, bramowania itd.; 7) w przewoźniku pni, elastyczny szup używany do utwierdzenia łańcucha strzymującego pnie w kupie; 8) tk. dźwignia nie pozwalająca na cofnięcie się członka.

binder's board gładki, twardy karton używany przez introligatorów na okładki do książek.

binder's title tytuł wyciśnięty na okładce książki przez introligatora.

bindery, s. (-i) pracownia introligatorska, zakład introligatorski, introligatornia, gdzie oprawiają książki i broszury.

bindheimite, s. (bind'hajmajt) min. bindheimit, wodny antymonian ołowiu o chwiejnym składzie.

binding, adj. (bajn'din') wiążący; obowiązujący; obligujący (np. do odzajemnienia); ściągający, cierpkli.

binding, 1) wiązanie, (czynność i sposób, system); 2) wszystko co łączy, strzymuje razem, połączenie, wiązanie, więź, więźba, jak drzewo, metal, sukno, cement itp. w szcz. a) okładka czyli oprawa książki; 2) tasienka, obramowanie, oblamowanie, obrabianie, obrąbek, obwódka, szlak; c) wiązanie murarskie spajające i wzmacniające przyległe części; d) mar. żelazny pierścień okalający nawlek ściągu; b-s pl. konchy, wiązówki, podkładniki, nadstępka i inne główne belki służące do spajania i wzmocnienia części okrętu; e) kuch. ingredience służące do zespolenia jada np. jaj, skrobie; do nadania gęstości np. zaprażka; 3) stan pozostawiania w związaniu lub w opawie; 4) przest. przedmiot związany, wiązka, wiązanka.

b. clamp, mech. imadło, ściskacz, zacisk.

b. course, mur. pokład wiążący, kładzenie cegieł tak by warstwy wystawały naprzemiennie to w jednym to w drugim kierunku w celu lepszego ich związania.

b. joint, elek. połączenie drutów.

b. post, elek. zacisk baterii (akumulatora).

b. rafter, bud. dźwigar dachowy.

b. screw, mar. śruba zaciskowa; elek. śruba zaciskowa do robienia połączeń.

b. twine, roln. manila, szpagat do wiązania snopów żniwiarko-wiązanka.

bindweed, s. (bajnd'uid') każda roślina rodzaju powojowego, CONVULVUS, w szcz. greater b. powój

płatowy C. SEPIUM; lesser b. powój pospolity czyli polny C. ARVENSIS.

bine, s. (bajn) pnące; winorośl; łodyga gietka i pnące się, macica lub łatorośl, w szcz. a) macica chmielu i roślin jemu pokrewnych; b) dzikie wino, wiciokrzew, powój wonny, kozia broda, ob. woodbine; c) powój, ob. bindweed.

binervate, adj. (bajner'wejt) dwunerwowy, mający dwa nerwy.

bing, s. (bin') przest. 1) kupa, stos; 2) gór. ang. a) 896 funtów ang. ołowiu; b) najlepszy gatunek ołowiu; 3) piec lub huta, zakład hutniczy, szmelcarnia; 4) komórka, ob. bin.

(I) **binnacle**, s. (bi'neki; dawniej **bitacle**, port. bitacola) mar. skrzynka na kompas, pokrywa kompasu; b. stand mar. podstawa kompasu.

(II) **binnacle**, **binocle**, s. (bi'nokl) St. Zj. odnoga strumienia lub rzeki, np. koryto do koła młyńskiego.

binny, s. (bi'ni) zool. ryba rzeki Nilu, jadalna, podobna do karpia, wielka barwana czyli brzanka BARBUS BYNNI, ob. barbel.

binocle, s. (bi'nokl) opt. teleskop na oboje oczu; lornetka polna lub teatralna; (w jęz. pol. binokle oznaczają okulary, po ang. glasses).

binocular, adj. (bi-lub baj-na'-kjuł) 1) przest. mający dwoje oczu; 2) dotyczący obojga oczu, używający obojga oczu równocześnie; zastosowany do używania przez oboje oczu równocześnie; b. parallax, opt. paralaksa widzenia dwuocznego, różnica w widzeniu tego samego przedmiotu kolejno okiem jednym a drugim bez poruszenia głowy; ta sama co kątów widzenia przedmiotu, **optic angle**, **visual angle**; s. dwuoczną lornetę polną lub teatralną. dwuoczny mikroskop lub teleskop.

binocularity, s. (-iti) opt. patrzenie obojgiem oczu równocześnie, równoczesne używanie obojga oczu.

binocularly, adv. (-li) obojgiem oczu równocześnie.

binodal, adj. (bajno'deł) dwuwęzłowy, mający dwa węzły, składający się z dwóch węzłów.

binode, s. (baj'nod') mat. punkt powierzchni, w którym przecinają się dwie płaszczyzny.

binomial, adj. (-nomieł) dwumianowy; s. 1) mat. dwumian; 2) biol. nazwa składająca się z dwóch wyrazów np. ALOPECURUS PRATENSIS; ob. binomialism.

binomialism, s. (-izm) system używania dwumianowego określenia, dwumianowość, **binomial nomenclature**, składającego się zazwyczaj z nazwy rodzaju i nazwy gatunku.

binormal, s. (-nor'meł) mat. względem krzywej nie mającej czterech kolejnych punktów na tej samej płaszczyźnie, **twisted curve**, normalna prostopadła do powierzchni oscylacyjnej; ob. normal, s. geom.

binoxalate, s. (bin-, bajn-ak'sełjt) chem. sól kwasu oksalowego otrzymanywa z kwasu oksalowego C₂H₂O₄ przez zastąpienie połowy kwasnego wodoru np. potassium b. KHC₂O₄.

binuclear, **binucleate**, -d, adj. (bajniu'kli-er, -ejt, -yd) mający dwoje jąder.

bio- przedr. (ba'jo; bi'os gr. życie) życie-, oznaczający związek z życiem, narządami żywotnymi, objawami żywymi itp.

bioblast, s. (-blast) biol. najmniejsza cząstka zdolna do życia, ob. biophore; przest. komórka.

biocellate, adj. (-o'sełjt) mający dwa narządy wzrokowe, OCELLI.

biochemic, -al, adj. (bajoke'mik, -i) biochemiczny, dotyczący chemii żywych organizmów.

biochemist, s. (ist) biochemik, chemik-biolog.

biochemistry, s. (-ri) biochemia, chemia biologiczna, chemia żywych organizmów.

biodynamic, -al, adj. (-dajne'mik, -i) biodynamiczny, obejmujący naukę o siłach działających w żywych organizmach.

biodynamics, s. (-miks) biodynamika, dział fizjologii zajmujący się nauką o siłach działających w żywych organizmach; przest. biostatics.

biogen, s. (baj'odžen) biol. 1) przypuszczalna ostateczna jednostka protoplazmowa z jakiej składa się komórka, ob. biophore; 2) substancja przypuszczalnego ciała spirytualnego.

biogenesis, **biogeny**, s. (-džen'eżys, -dżeni) 1) biol. biogeneza, zasada że powstanie nowego ustroju żywego możliwe jest jedynie przez działanie żywych komórek rodziców; przest. abiogenesis; 2) dzieje ewolucji żywych ustrojów, ob. ontogeny, phylogeny.

biogenetic, -al, adj. (-ne'tik, -i) biogenetyczny.

biogeographic, -al, adj. (-dżegre'fik, -i) biogeograficzny, dotyczący biogeografii.

biogeography, s. (-grefi) biogeografia, część biologii i geografii zajmująca się geograficznym rozmieszczeniem żywych ustrojów na kuli ziemskiej i ich stosunkiem do ziemi; zwierząt — zoogeography, roślin — phytogeography.

biograph, s. (-gref) 1) biograf, aparat rzucający odbicie obrazu na ekran, kinematograf; 2) r. biografia, szkic biograficzny.

biographer, s. (-grefer) biograf, autor życiorysu czyli biografii.

biographic, -al, adj. (-gre'fik, -i) biograficzny, zawierający życiorys.

biographically, adv. (-li) biograficznie.

biography, s. (-grefi) biografia, życiorys, historia życia spisana przez biografę; **autobiography**, jeżeli spisana o własnym życiu; 2) literatura biograficzna; 3) dzieje życia każdej żyjącej istoty.

biologic, -al, adj. (-la'dżik, -i) biologiczny.

biologically, adv. (-li) biologicznie, zgodnie z biologią.

biologist, s. (-łodżist) biolog, uczoney zajmujący się biologią.

biology, s. (-łodżi) biologia, nauka o życiu żywych ustrojów, w szcz. o

powstawaniu, rozwoju, budowie, sposobie życia, rozprzestrzenieniu, rozmnażaniu się itd. zwierząt i roślin; pozostaje tedy w ścisłym związku z cytologią, chemią, optyką, psychologią i wielu innymi działami wiedzy.

biomagnetic, adj. (-megne'tik) związany z magnetyzmem zwierzęcym.

biomagnetism, s. (-meg'netizm) magnetyzm zwierzęcy.

biometric, -al, (-me'trik, -i) 1) dotyczący statystycznych, lekarskich i asekuracyjnych obliczeń długości życia ludzkiego czyli długowieczności ludzkiej; 2) biol. obejmujący badania zmian życiowych odbywających się w żywych ustrojach.

biometrist, s. (-metrist) 1) asek. osoba zawodowo zajmująca się obliczaniem długości życia ludzkiego (najczęściej w zakładach ubezpieczeniowych) i na podstawie tych badań układająca na mocy matematyki asekuracyjnej tabele prawdopodobieństwa służące za podstawę do ustalenia taryf i premii asekuracyjnych; 2) biol. biolog zajmujący się badaniem zmian w żywych ustrojach.

biometry, s. (-metri) 1) asek. obliczenie prawdopodobnego trwania życia ludzkiego, (ważne w kalkulacjach zakładów ubezpieczeniowych); 2) biol. statystyczne badanie zmian zachodzących w żywych organizmach.

bion, s. (ba'jon) biol. bion, to co żyje, fizjologiczny osobnik znamieny niezawisłością swych funkcji swoistych; przeciwnie **morphon**, jednostki morfologiczne.

bionomic, -al, adj. (-na'mik, -i) objęty prawami życia; b. *forces* zewnętrzne siły (inne niż siły życiowe jednostki) wpływające na rozwój życia.

bionomically, adv. (-efi) zgodnie z prawami bionomii.

bionomics, s. (-no'miks; bi'os gr. życie, no'mos gr. prawo) bionomia, nauka o prawach życia, dział biologii zajmujący się stosunkiem żywego ustroju do otoczenia i sił wewnętrznych; ob. *ecology*.

bionomist, s. (-nomist) uczony zajmujący się bionomią.

biophagism, s. (-fadžizm) karmienie się żywymi ustrojami.

biophagous, adj. (-fagös) biol. żywiący się żywymi ustrojami; 2) r. pasorzytny.

biophore, s. (-for) biol. najmniejsza cząstka materii zdolna do życia; przypuszczalna ostateczna jednostka życiowa; nazwę b. (bi'os gr. życie, fo'rejn gr. nieść) nadał August Weissman (wajs'man, 1834-1914); inne nazwy na to samo lub bardzo zbliżone określenie wprowadził: Altman i Hertwig **bioblast**; Maks Verworn (1863-1921) **biogen**; Karol Darwin (1809-1882) **gemmae**; Hugo de Vries (1848-1935) **pangen** (pan gr. wszystko, ge'nea gr. rodzenie się); Juliusz Wiesner (wiz'ner, 1838-1916) **plasome** (skrót za plasatosom, w znaczeniu: esencja protoplazmy czyli zarodki lub pierwoszcza).

biophotophone, s. (-fo'tofon) przyrząd łączący kinematograf z gramofonem by uwspółcześić na ekranie ruchy i dźwięki.

bioplasm, s. (-plazm) biol. bioplazma, protoplazma w stanie powstawania, tworzenia się i życia.

bioplastic, adj. (-ik) bioplaszmo-
wy.

bioplast, s. (-plest) biol. drobniotka ilość bioplazmy, sama w sobie żyjąca jednostka mająca się rozwijać; ob. **biophore**; bliskie pojęciu komórki, ob. *cell*, s. 8).

biopsychic, -al, adj. (bajosaj'kik, -i) biol. biopsychiczny, obejmujący objawy psychiczne w stosunku do żywych ustrojów i do życia.

biorgan, s. (-or'gen) biol. żywy narząd fizjologiczny mający charakter jednostki; przeciwnie **idorgan** narządu morfologicznego nie mającego tej własności.

bioscope, s. (-skop) 1) widok na życie; coś co daje taki widok (prze-gład, książka, obraz); 2) bioskop, maszyna przedstawiająca ruchome obrazki.

biostatic, -al, adj. (-ste'tik, -i) biol. biostatyczny, należący do biostatyki.

biostatics, s. (-tiks) biol. biostatyka, badanie budowy żywych organizmów w stosunku do ich funkcji; odr. **biodynamics**.

biota, s. (bajo-ta) biol. biota, życie zwierzęce i roślinne pewnej okolicy, fauna i flora tej okolicy razem wzięte i badane ze stanowiska biologii.

biotic, adj. odnoszący się do bioty.

biotite, s. (baj'totajt; od nazwiska Jana Chrzyciela Biota, 1774-1862) min. biotyt, meroksen, rodzaj łyszczyku (miki magnezowej) zwykle czarny lub ciemnozielony, powszedni składnik skał magmowych, $\text{HK}_{2-3}(\text{Al}, \text{Fe})_2\text{Si}_2\text{O}_{10}(\text{Mg}, \text{Fe})\text{SiO}_4$, t. 2.5-3, c.w. 2.7-3.1.

biotitic, adj. (-ti'tik) min. bioty-towy, meroksenowy.

biopalmate, adj. (-poł'mejt) bot. dłoniasty z segmentami znowu dłoniastymi.

biparous, adj. (bi'parös) 1) zool. mieszkający zwykle po dwoje młodych naraz; 2) bot. mający dwie gałęzie lub osie; o wierzchołce, ob. *cyme*.

bipartible, adj. (bajpar'tibi) podzielony na dwoje; dający się rozdzielić na dwie części.

bipartient, adj. (-szent) dzielący na dwoje, przepoławiający.

bipartient, s. mat. liczba dzieląca inną liczbę na dwie równe części (połowy) bez pozostawienia reszty.

bipartile, adj. (-par'tyl, -tajl) podzielny na dwie części.

bipartite, adj. (-tajt) 1) składający się z dwóch części; mający dwie odpowiadające sobie części, np. układ spisany w dwóch egzemplarzach po jednym dla każdego kontrahenta; zdziałany przez dwie osoby, np. obustronna umowa; 2) rozdzielony na dwoje prawie do samego spodu jak np. liść; składający się z dwóch przedziałów; 3) mat. mający wszystkie swe rzeczywiste punkty objęte dwiema wyraźnymi powiązany-

mi seriami punktów: b. *curve* mat. podzielona krzywa składająca się z dwóch części nie powiązanych z sobą; b. *number* mat. ob. *partition of numbers*.

bipartition, s. (-tisz) 1) dzielenie na dwoje (czynność); 2) podzielenie na dwoje (stan), rozdział na dwoje.

biped, adj. (baj'ped) dwunogi.

biped, s. 1) zwierzę dwunogie; 2) wet. para nóg zwierzęcia czworonożnego, przednia *anterior* b., tylna *posterior* b., obie lewe lub obie prawe *lateral* b., jedno przednia i przeciwna tylna *diagonal* b.

bipedal, adj. (bajpe'dei) 1) dwunogi; 2) dotyczący stworzenia dwunogiego.

bipetalous, adj. (-pe'tełös) bot. dwupłatkowy.

bipinnaria, s. (-pine'rie) zool. larwa pewnych gwiazd morskich pływająca za pomocą rzęsek.

bipinnate, -d, adj. (-pinejt, -yd) bot. podwójnie pierzasty.

bipinnatifid, adj. (-fajd) bot. podwójnie zatokowy, zatokowy z pomocnymi segmentami znowu zatokowymi.

bipinnatipart, -parted, -partite, adj. (-part, -yd, -ajt) bot. dwukrotnie pierzasto rozszczepiony; różniący się od podwójnie zatokowego głębszym wcięciem sięgającym niemal samego środkowego zębra liścia.

bipinnatisect, -ed, adj. (-sekt, -yd) bot. dwukrotnie pierzasto wcięty czyli podzielony; różniący się od **bipinnatiparted** tym że wcięcie sięga środkowego zębra, lecz u głównej łodygi; jeżeli segmenty mają swoje łodyżki lub w inny sposób są oddzielone, nazywamy **bipinnate**, ob.

biplanar, adj. (bajple'ner) leżący na dwóch płaszczyznach; b. *point of a surface*, ob. *conical point*.

biplane, s. (baj'plejn) lot. dwupłatowiec, samolot mający dwie główne płaszczyzny nośne, nośne lub unoszące jedną nad drugą.

biplosion, s. (-plo'žen) fon. wstrzymanie oddechu i wybuchowe wydanie spółgłosek ang. b, d, g i p, t, k, *stopped consonants*.

biplosive, adj. (-zyw) fon. dotyczący wymawiania tych spółgłosek.

bipolar, adj. (po'ler) mający dwa bieguny; b. *dynamo* mech. dynamo-maszyna dwubiegunowa; anat. w szcz. o komórkach kończących się wyrostkiem na obu końcach.

bipolarity, s. (-pole'riti) dwubiegunowość.

Bipont, **Bipontine**, adj. (baj'pont, -in) (bibliografia) dotyczący wydania klasyków rozpoczętego w w. XVIII w Bawarii w mieście zwanym po ł. Bipontum (dwa mosty), po niem. Zweibrücken (cwał'bryken) po fr. Deux Ponts (dó pą).

biprism, s. (-prizm) opt. 1) pryzmat o kącie załamania bardzo bliskim 180°; 2) szescian optyczny, *optical cube*, kombinacja dwóch prostokątnych pryzmatów sklejonnych cementem bokami przekątnymi.

bipunctal, adj. (-ponk'ti) mat. mający dwa punkty, dotyczący dwóch punktów.

bipyramid, -al, adj. (-pi'ramid, -pire'mideł) geom. dwupiramidowy, składający się z dwóch ostrosłupów czyli piramid zestawionych podstawami ku sobie; w krystalografii, mający ostrosłup na każdym końcu pryzmatu jak np. podwójne piramidy sześcioboczne kwarcu.

biquadrantal, adj. (-kuadren'tł) mat. dwuwartkowy, dotyczący łuków obejmujących dwa kąty po 90°; **b. versor** mat. wersor dwuwartkowy obracający wszystkie punkty w przestworze około danej osi przez dwa kąty proste.

biquadrate, s. (-kuo'drejt) mat. dwukwadrat, kwadrat kwadratu czyli czwarta potęga.

biquadratic, adj. (-e'tik) mat. dotyczący czwartej potęgi; **b. equation**, równanie czwartej potęgii, równanie dwukwadratowe; równanie w którym najwyższa potęga niewiadomej jest czwarta; **b. root** pierwiastek pierwiastka, czwarty pierwiastek.

biquadratic, s. mat. 1) kwadrat kwadratu; 2) równanie czwartej potęgii; równanie dwukwadratowe.

biquartz, s. (-kuorc') min. dwuścian kwarcowy składający się z dwóch płaszczyzn równoległych obracających płaszczyznę polaryzacji w przeciwnych kierunkach; używany w polaryskopie.

biquaternion, s. (-kuoter'ni-an) mat. 1) dwukwaternion, symbol matematyczny postaci: $a_1 + a_2 = \sqrt{-1}$, w którym a_1 i a_2 wyrażają kwaterniony; 2) kwaternion $w + xi + yj + zk$, w którym w, x, y, z są liczbami zespolonymi.

biquintile, s. (-kuin'tyl, '-tajł) astrol. aspekt planet kiedy są odległe od siebie o dwie piąte koła czyli o 144°.

biradiale, -d, adj. (-rej'diejt, -rediej'tyd) dwupromieniowy, mający dwa promienie.

biramous, adj. (-rej'mös) mający dwie gałęzie, składający się z dwóch gałęzi.

birch, adj. (bercz, berć) brzoźowy.

birch, s. 1) bot. brzoza, drzewo z rodzaju *BETULA* rodziny brzoźowatych, *BETULACEAE*, rzędu bukowych, *FAGALES*, o cennym twardej drewnie, ob. *betula*; nazwę **b.** z przymiotnikiem: *white, black, red, silver* itd. stosuje się pot. także do buków, *FAGUS*, i do innych drzew leśnych; 2) brzezina, drzewo brzozy; 3) różga brzoźowa używana (dawniej: dyscyplina) do smagania i na miotły; 4) łódź (*canoe*) z kory brzoźowej; **b. of Jamaica** bot. bieguncznik *gumbo limbo TEREBINTHUS SIMARUBA* Zach. Ind.

birch, vt. smagać różgą brzoźową, bić różgą, dawniej biczować, dyscyplinować.

birchen, adj. (-en) brzoźowy.

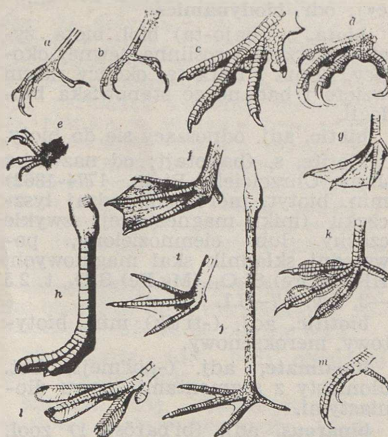
birching, s. (-in') 1) chłosta, dawniej dyscyplina; 2) St. Zj. cięcie brzeziny.

birch oil, olejek brzoźowy, **a)** z białej brzozy eur. *white b. BETULA ALBA*, ważny w wyprawianiu juchtu

rosyjskiego, nadający tej skórze znamienne zapachu; **b)** z brzozy słodkiej *cherry b. BETULA LENTA* zawierający prawie wyłącznie salicylan metylowy.

birch wine, wino brzoźowe robione z wiośennej żywicy brzoźowej.

bird, s. (börd) 1) przest. w najdawniejszym znaczeniu młode każdego zwierzęcia; 2) ptak, zwierzę należące do gromady *AVES*, ciepłokrwistych kręgowców różniące się od innych stworzeń upierzeniem; gromada *AVES* dzieli się na podgromady: I) *ARCHÆORNITHES*, wymarłe; II) *NEORNITHES*, dział **A. RATITÆ** biegusy (*CURSORES*), bezgrzebieniowce, niezdolny do lotu rodzaj *APTERYX* (struś afr., *nandu*, (*rhea*, struś amer.), *emu* (struś australijski) i pokrewne rodzaje wymarłe; dział **B: ODNATOLCÆ**, wymarły rodzaj zębatach ptaków obejmujący *HESPERORNIS* i pokrewne rodzaje; dział **C: CARNATÆ** obejmujące wszystkie dzisiejsze ptaki z wyjątkiem biegusów; inna pospolitsza klasyfikacja, częściowo zarzucona, dzieli *AVES* na 8 rzędów: drapieżne *birds of prey* *RAPTORES* czyli *RAPTATORES*, łącznie *climbers* *SCANSORES*, wróblowate *passerines* *PASSERES* czyli *PASSERIFORMES*, gołębiowate

Różne nogi ptasze: **a)** noga rozszczepiona, *insersorial foot* drozd (kos) obrózn *finch TURDUS TORQUATUS* (*MERULA TORQUATA*); **b.** łaźna, *scansorial* lub *zygodactyl*, dzięcio. *woodpecker DENDROPICUS CARDINALIS*; **c)** grzebna, *rasorial*, bażant *pheasant PHASIANUS COLCHICUS*; **d)** siedna, *raptorial*, jastrząb *hawk FALCO BIARMICUS*; **e)** czepna *adhamant*, język *swift CYPSEIUS APUS*; **f)** pływna *palmate*, trzc. *merganser MERGUS MERGANSER*; **g)** rudelna *totipalmate*, pelikan *PELECANUS*; **h)** bieżna *cursorial*, struś *ostrich STRUTHIO*; **i)** półpływna *semipalmate*, szablodziób *avocet RECURVIROSTRA AVOCETTA*; **j)** opięta *grallatorial*, bocian *stork CICONIA ALBA*; **k)** łatkowa *lobate*, łyska

coot *FALICA ATRA*; **l)** rozszczepiono-pływna *lobate*, perkoz czubaty *grebe PODICEPS CRISTATUS*; **m)** chodna *syndactyl*, zimorodek *kingfisher ALCEDO ISPIDA*.

doves *COLUMBÆ*, grzebiące *galliforms* *RASORES*, brodzie *wading birds* *GRALLATORES*, pływaki *natatorial birds* *NATATORES* i biegusy *ratites* *CURSORES*; 3) myśl. ptak, na jakiego się poluje; 4) glińska imitacja ptaka używana w strzelnicach; 5) ptaszek, człowiek szczególnie, zwłaszcza w znaczeniu niekorzystnym; **jail b.** człowiek z kryminalną przeszłością; **a little b. tells me** mój mały paluszek mi mówi, (wiem ale nie powiem skąd); **a b. in the hand** ptak w garści (coś co się ma w posiadaniu; por. lepszy wróbel w garści niż kanarek na dachu); **b. of freedom** ptak wolności, orzeł *HALIÆTUS LEUCOCEPHALUS* widoczny na monetach St. Zj.; **b. of Jove** ptak Jowisza (*Zeus*), orzeł; **b. of Juno** ptak Junony (*Hery*), paw; **b. of Minerva** ptak Minerwy (*Ateny*) sowa; **b. of night** puszczyk, sowa; **b. of paradise**, zool. rajski ptak, ptak z rodziny *PARADISEIDÆ* i podrodziny *PARADISEINÆ*, o pięknym upierzeniu, na wyspach Nowej Gwinei i okolicznych, w szcz. wśród najbardziej znanych: **the great emerald** ptak rajski właściwy *PARADISEA PODA*, zamieszkujący wyspę *Aru*, dług. ok. 45 cm. (17½"), wierzch głowy i kark kremowy, czoło i gardziel zielone, pierś i reszta ciała barwy czekoladowej, po obu stronach ciała pęki pomarańczowo-żółtych piór długości do 60 cm., które ptak może rozstaczać w kształt wachlarza; samica szaro-brunatna bez żadnych ozdób; **the lesser emerald** *P. MINOR* także świetnie upierzony, masowo w usługach modniarstwa; **red paradise b.** *P. RAGGIANA* krwisto-czerwonego koloru; *PARIDORNIS RUDOLPHI* posiada wierzch ciała czarno-błękitny, pierś niebieskawo-zieloną, brzuch czarny, głowę czarną z białymi plamami w okolicy oka i brunatno-purpurową plamę na tyle głowy; pęki piór bocznych koloru ultramarynowego z odcieniem lilowym; **astr. B. ob. Apus 1)**; **b.-of-paradise flower** *STRELITZIA REGINÆ* roślina z rodziny bananowatych, *MUSACEÆ*, często hodowana dla bogatych kiści kwiatów pomarańczowych i fioletowych; **b. of passage** ptak wędrowny; **b. of peace** gołąb, synogarlica; **b. of prey** ptak drapieżny; **b. of Washington** orzeł amerykański; **b. of wonder** feniks; **b.-s of a feather** kompania z pod tej samej ciemnej gwiazdy, ludzie podobnego pokroju (pogardliwie), **b.-s of a feather flock together** wart pałac *Paca a Pac pałaca*; **the early b. catches the worm** kto rano wstaje, temu Pan Bóg daje; **the young of a b.** pisklę; ob. *fledgling*.

bird, vi. łowić ptaki.

b. bolt, tępy pocisk lub brzechwa do zabijania ptaków bez przekłucia; stąd: wszystko co zabija nie dziurawiając ciała.

b. cactus *PEDILANTHUS TITHYMALOIDES*, podzwrotn. amer. ro-

ślina z rodziny wilczomleczowatych, EUPHORBACEAE, podobna z wyglądu do kaktusa, hodowana dla pięknych czerwonych kwiatów o nie-
zwykłym kształcie.

bird cage, bird-cage, (börd' kejdź) 1) ptasza klatka, klatka dla ptaka; klatka na ptaki; 2) w sporcie ogrodzenie w jakim siódła się konie wyścigowe tuż przed wyścigami.

birdcall, s. (b.'koł) 1) zew ptaka; 2) instrument (świstawka lub tp.) naśladowujący zew ptaka, wabik.

birdcatcher, s. (-kecz) ptasznik (m), ptaszniczka (f).

birdcatching, s. ('-keczin') ptasznictwo, łowienie ptaków, (czynność, zawód, sztuka).

bird cherry, (b.' czeri) a) eur. czeremcha PRUNUS PADUS; i podobna amer. czeremcha PRUNUS PENNSYLVANICA.

birder, s. (bör'der) przest. ptasznik, ob. **birdcatcher**.

bird-eyed, adj. (b.'ajd) bystry, bystrowzroczny, bystrooki.

b. grape, (b.' grejp) dzika winorośl VITIS MUNSONIANA we Florydzie, krzew i jagoda.

birdie, s. (bör'di) ptaszek, ptaszę, ptaszyna, ptaszątko; młode ptaka: piskle.

birding, s. ('-din') łowienie ptaków, ptasznictwo, (czynność, zawód, sztuka); b. **piece** przest. strzelba ptaszynka.

birdlime, s. ('-lajm) lep na ptaki, bardzo lepki klej wyrabiany z żywicy ostrokrzewu kołczastego **holly ILEX AQUIFOLIUM**, z jagód jemioli **mistletoe VISCUM**, posmarowany na gałązkę więzi mniejsze ptaki; przen. wszystko co w podobny sposób podstępnie więzi.

birdlime, vt. posmarować lepem na ptaki; wziąć na lep, schwycić.

bird louse, (b. lauz) wesz ptasza lub ptasia, wszelki bezskrzydły owad rzędu MALLOPHAGA, gryzący a nie ssący jak prawdziwe wszy, ANOPLURA; pasorzyt ten żeruje na włosach i skrzydłach ptaka.

b. mite, b. tick, weszka ptasza lub ptasia, w szcz. DERMANYSSUS AVIUM, pasorzytujący na ptakach w klatkach, i D. GALLINÆ, pasorzytujący na drobiu.

b. pepper, pieprz ptaszy lub ptasi, CAPSICUM BACCATUM, rodzaj bardzo ostrej papryki.

b. plant, ptasze ziele meksykańskie, HETEROTOMA LOBELIODES z rodziny dzwonkowatych, CAMPANULACEAE, o żółtych kwiatach przypominających kształtem ptasie gniazdo, także **canary-bird flower**.

bird's-bill, kozieradka, nadśródziemnomorska roślina zielna z rodziny motylkowatych, PAPILIONACEAE, o trójlistnych liściach i strąku podłużnie jajowatym, przypominającym dziób ptasi.

birdseed, s. (b.'si'd) 1) babka, siemię konopne, proso itp. ziarno używane do karmienia kanarków; 2) bot. starzec pospolity **common groundsel SENECIO VULGARIS**.

bird's eggs, 1) ptasie jaja; 2)

bird's-eggs bot. Ang., lepnica rozdęta **bladder campion SILENE VULGARIS**, ob. **behen**.

bird's-eye, adj. (berdz'aj) 1) widziany z lotu ptaka, oglądany z góry i z wysoka; stąd: niedokładny, ogólny, ogólnikowy; b. **wiew widok** z lotu ptaka; 2) znaczony punktem podobnym do oka ptasiego, cętkowany.

bird's eye, s. 1) Ang. tytoń cienko cięty z całego liścia bez wyjmowania żeberka, wskutek czego odcinki z kawałkiem żeberka w środku przypominają wyglądem ptasie oko; 2) pot. nazwa rozmaitych roślin mających drobne jasne kwiatki w szcz. blado-liliowy pierwiosnek z żółtym oczkiem **PRIMULA FARINOSA**; w zach. St. Zj. rozmaite gatunki różnielicy (porcelanki), **NEMOPHILA**, i ziół wielosiłowatych **GILIA**; w Ang. ptasze oczko, ożanka, przetańcznik ożankowy **germander speed-well VERONICA CHAMÆDRYS**; młęk jesienny **phaesant's eye ADONIS AUTOMNALIS**; bodziszek Roberta **herb Robert GERANIUM ROBERTIANUM** i inne.

bird's-eye maple, klon cętkowany, cenne drewno klonu skalistego; jego faliste słoje tworzą cętki ozdabiające meble.

bird's-eye rot, choroba winorośli spowodowana przez pasorzytny grzybek **SPHACELOMA AMPELINUM**.

bird's-foot, bird-foot, s. (bördz'-fut, börd'fut) bot. ptasza nóżka, ptasza stopka, każda roślina rodzaju **ORNITHOPUS**; zwykle przymiotnikowo.

bird's-foot fern, bot. eur. paproć **CHEILANTHES RADIATA**.

bird's foot trefoil, a) każda eur. komonica w szcz. komonica zwyczajna **LOTUS CORNICULATUS**; także **babies'-slippers**; b) pokrewna roślina kozieradka **TRIGONELLA ORNITHOPODIODES**.

bird's-foot violet, wsch. St. Zj. fiołek, VIOLA PEDATA; fiołek bratkowy **pansy violet** jest gatunkiem tego rodzaju.

bird's nest lub bird's-nest, (bördz' nest) 1) ptasze lub ptasie gniazdo; 2) kuch. ptasie gniazdo, ob. **edible**; 3) mar. gniazdo bocianie, mars, ob. **crow's nest**; 4) bot. gniazdo ptasze lub srocze, dzika marchew polna **DAUCUS CAROTA**, pasternak polny, i inne rośliny o podobnie wklęsłym baldachu owocowym; zwykle przymiotnikowo; 5) anat. gniazdo ptasie **NIDUS AVIS** w mózgdzku, zagłębienie w którym leży migdałek po obu bokach języzka **UVULA**.

bird's-nest, vi. wybierać jajka z gniazd, polować na gniazda.

bird-nesting, s. zabieranie gniazd, obieranie gniazd.

bird's-nest cactus, bot. kaktus missurski **CACTUS MISSOURIENSIS**.

bird's nest fern, bot. paproć zagłębca, **ASPLENIUM NIDUS** w Australii.

bird's-nest fungus, bot. każdy grzyb rzędu **NIDULARIALES**, ob. **Nidularia**.

bird's-nest moss, bot. widliczka meksykańska **SELAGINELLA LE-**

PIDOPHYLLA; mech w czasie suszy ściaga się w drobny kłębek, lecz z nastaniem pory dżdżystej dzięki ogromnej higroskopijności nabrzmiewa w stanie wilgotnym do znacznych rozmiarów i nabiera barwy zielonej.

bird's nest orchis, bot. storczyk gnieźnik, gniazdosz, **NEOTTIA NIDUS AVIS**, pospolity w Polsce.

bird's nest plant, bot. 1) marchew polna, ob. **bird's nest 4)**; 2) korzeniówka **MONOTROPA**, ob. **Indian pipe**.

bird's-nest pudding, 1) ciasto z owocami; 2) galareta zawierająca uformowane w kształcie jaja kawałki ciastka z krochmalu kukurydzianego.

bird tick, zool. 1) kleszczyk ptaszy **HIPPOBOSCA**; 2) weszka ptasia, ob. **bird mite**.

bird-witted, adj. (b.'uityd) roztrzępany, roztargniony, niezdolny do skupienia uwagi, fiu-fiu w głowie, ptasi mózg.

birefringent, adj. (baj'rifrin'dżent) fiz. mający podwójną refrakcję, znamienny podwójną refrakcją.

birefringence, s. ('dżens) fiz. podwójna refrakcja; stosownie do wielkości różnicy między oboma załamowaniami zwana **high** lub **low b**.

bireme, adj. (baj'rīm) mający dwa rzędy wiosel.

bireme, s. hist. mar. birema, starożytny statek wojenny o dwóch rzędach wiosel; ob. **galley trireme**.

biretta, beretta, s. (bire'ta, be-) dosłownie czapka, w szcz. kość. nakrycie głowy, używane w uroczystościach przez duchowieństwo **KRK**, dawniej noszona przez doktorów teologii i powszechnie przez duchownych w Hiszpanii średniowiecznej; górna część czapki ma trzy lub cztery przedziały zbiegające się w środku.

Birkenia, s. (byrki'nja) pal. rodzaj wygasłej gromady ryb **OSTRACOPHORI** znajdowany w okolicy Birkenhead w Anglii w skałach młodsze go syluru.

Birkeniidae, s. pl. (naj'idi) pal. rodzina wymarłych ryb rodzaju **BIRKENIA** obejmująca też rodzaj bezłuskich ryb **LASANIUS** rzędu **ANASPIDA**.

birlinn, birling, s. (bir'lin, -lin') berlinka, duża łódź używana w okolicy zachodnich wysp szkockich i na Wiele.

Birmingham school, B. economists, (ber'mingem sku'l) szkoła ekonomistów angielskich pod wodzą Tomasza Atwooda (1783-1856), ordonwnika utrzymywania wysokich cen przez inflację pieniądza obiegowego.

birn, s. (byrn; Birne niem. gruska) muz. ustnik instrumentu podobnego do klarnetu mający kształt gruszki.

birotation, s. (baj'rotejszen) chem. ruch dwuobrotowy, stosunkowo znaczny obrót optyczny pewnych cukrów świeżo rozpuszczonych w wodzie, zwalnający do normalnej stopy a) powoli przez stanie lub b) szybko przez podgrzanie, ob. **multirotation**.

birotatory, adj. (bajro'tetori) chem. dwuobrotowy.

birr, s. (byr; byrr isl. wiatr) 1) przest. wichur; 2) nawała, silny prąd, napad, atak; 3) uderzenie, cios, pchnięcie; 4) świst lub szum wirującego koła, ob. **burr**.

birr, vi. huczeć lub świstać podobnie jak wirujące koło.

birrus, s. (bi'res) pl. **birri** (bi'raj) 1) hist. kl. gruby płaszcz z kapużą noszony w czasach cesarstwa rzymskiego, a później podobne odzienie wełniane, rodzaj włosienicy, noszony przez zakonników i zakonnice; 2) podobne odzienie noszone przez najuboższych w wiekach średnich.

birth, s. (berg') 1) narodziny, urodzenie, urodziny; 2) rodzenie, danie życia; 3) to co się rodzi, powstaje i zaistniało; 4) przest. płód w łonie; 5) urodzenie, ród, pochodzenie; 6) stan społeczny lub intelektualny w jakim kto się rodził, przyrodzone własności; **by b.** z urodzenia; 7) początek, powstanie, zaranie, narodziny; 8) astrol. przest. chwila urodzenia.

birthday, s. (berg'dej) 1) dzień narodzenia lub zaistnienia, początek; 2) dzień urodzin powtarzający się corocznie, urodziny, rocznica urodzin.

birthland, s. ('-lend) kraj urodzenia.

birthmark, s. ('-mark) znamie, **NAEVUS**, szczególny znak na ciele od urodzenia, ob. **navus**.

birthnight, s. ('-najt) noc urodzin; rocznica tej nocy; w szcz. hist. ang. uroczysty obchód rocznicy w wieczór urodzin królewskich.

birthplace, s. (-plejs) miejsce urodzenia, miejsce rodzinne, miejscowość lub kraj pochodzenia; przen. miejsce powstania, źródło zaistnienia.

birth rate, (b. rejnt) rodność, odsetek urodzin, proporcja czyli stosunek ilości narodzin do ilości mieszkańców, zazwyczaj wyrażana w stosunku do tysiąca ludności. (NIE: „rata urodzin” tułające się tu i ówdzie!)

birthright, s. ('-rajnt) prawo przysługujące z urodzenia, np. prawo do spadku, w szcz. prawo pierwotnictwa (np. dziedziczenia tytułu i dóbr w Anglii lub ordynacji na kontynencie eur. przez pierworodnego syna); prawo przyrodzone, **liberty** is a b. of every man wolność jest przyrodzonym prawem każdego człowieka.

birthroot, s. ('-rut) bot. lilowata leśna roślina ptn. St. Zj. **TRILLIUM**, w szcz. **TRILLIUM ERECTUM**, **wake-robin**, ob. **three-leaved nightshade**, **Indian shamrock** i l.

birth stone, kamień symbolizujący wpływ na osobę urodzoną w pewnym miesiącu i uważany za „klejnot urodzinowy” tej osoby; za takie klejnoty uchodzą: na styczeń **garnet**, granat, luty: **amethyst**, amethyst, marzec: **bloodstone**, krwawnik czyli karniol, kwiecień: **diamond**, brylant, maj: **emerald**, szmaragd, czerwiec: **pearl**, perła, lipiec: **ruby**, rubin, sierpień: **sardonyx**, sardonyks, wrzesień: **sapphire**, szafir, pa-

ździernik: **opal**, opal, listopad: **topaz**, topaz, grudzień: **turquoise**, turkus.

birthwort, s. ('-wort) nazwa ta obejmuje rozmaite rośliny pomocne rzekomo w ułatwieniu porodu, w szcz. kilka gatunków kokornaku, **ARISTOLOCHIA**, zwłaszcza A. **CLEMATITIS** k. powojnikowy, amer. A. **SERPENTARIA**, zarówno eur. zioła makowate **CAPNOIDES FABACEUM** i C. **TUBEROSUM**; 2) ob. **birthroot**.

bis, interj. (bis; ł. drugi raz) okrzyk zachęcający koncertanta lub dyrektora orkiestry do powtórzenia produkcji.

bis- przedr. dwukrotnie-, dwu-; zamiast **bi-** przed literą c i s lub samogłoską (lecz nie zawsze).

bisabol, **bissabol**, s. (bi'sabał; nazwa rodzima) żywica afr. drzewa **BALSAMEA KATAE** podobna do prawdziwej mirry; także żywica z podobnego drzewa Eur. Płd. zwana **opponax**, **opponaks**.

Biscayan, adj. (biska'jen) biskajski, dotyczący a) nadmorskiej prowincji baskijskiej Vizcaya czyli Biscaya lub b) Zatoki Biskajskiej.

Biscayan, s. mieszkanie prowincji Vizcaya czyli Biscaya w Hiszpanii.

biscotin, s. (bis'kotin) słodki biskopt z ciasta, cukru, marmelady i jaj; grubości około cm. i często polewany z wierzchu lukrem.

biscuit, s. ('-kuit) 1) suchar, białe pieczywo w płaskich płatkach pieczone na twardo celem przechowania przez długi czas w dobrym stanie; w grubych płatkach stanowi chleb marynarzy; w bardzo cienkich zwie się w St. Zj. **cracker**; 2) w St. Zj. mała babka, pieczona w foremkach z dodaniem sody piekarskiej, **baking powder**; 3) biskwit, glinka lub porcelana raz wypalana ale nie oszkliwiona; 4) pl. bot. kapturnik żółty **SARRACENIA FLAVA**, owadożerna roślina płd.-amer. i płd. St. Zj., tak zwana dla kształtu swej zalążni, **ovary**.

biscuit beetle wołczek chlebowy **SITODREPA PANICEA**.

biscuit faience, (b. fa'jans) fajans biskwitowy, wyrób ceramiczny z czystego proszku nieoszkliwiony, za tem porowaty.

biscuiting, s. ('-kuitin ~) pierwsze wypalanie glinki do robienia biskwitu.

biscuit ware, ceramika (porcelana, figurki) robiona z biskwitu.

biscuit worm, larwa czerwia (wołczka) chlebowego.

biscutate, adj. (baj'skutejt; scuta ł. tarcza) bot. podobny do dwóch tarcz obok siebie położonych, np. liście.

bise, s. (bi'z) wiatr południowy, podobny do mistral, ob.

bisect, vt. (bajsekt') przeciąć na dwie części, w szcz. geom. przeciąć na dwie równe części, przepołówić; **b-ing compass** cyrkiel spiczasty z dodatkowym ramieniem, ob. **compass**; **b-ing dividers** aparat do przepoławiania tak ustawiony, że stosu-

nek odległości między dwiema parami punktów jest 2:1.

bisection, s. (bajsek'szen) 1) podzielenie na dwie części, w szcz. przecięcie na dwie równe części; 2) jedna z dwóch takich części.

bisectrix, s. ('-triks) pl. **-trices** ('-trisis) część odcięta, w szcz. linia przepoławiająca kąt między optycznymi osiami kryształu dwuosowego; część linii, przecinająca kąt ostry, zwie się **acute b.** lub tylko **b.** albo **first mean line** (skrót: **Bxa**), część linii, przecinająca w pół kąt rozwarty, zwie się **obtuse b.** lub **second mean line** (skrót: **Bxo**).

biserial, adj. (bajsi'rieł) dwuseregowy, dwurzędowy, dwurzędny, w szcz. bot. o kwiatach bezpłatkowych, **APETALAE**, nie mających okwiatu, **ACHLAMYDEAE**, z zalążkami osadzonymi na dwóch ściennych łożyskach.

biserially, adv. (-li) bot. na dwóch ściennych łożyskach, w dwóch szeregach lub seriach.

biserrate, adj. (baj'serejt) bot. podwójnie piłkowany mający ząbki piłkowania jeszcze piłkowane; zool. piłkowane z obu stron.

bisetose, adj. (-si'tas, -si'tes) mający dwie szczecinki.

bisexual, adj. (-sek'szueł) biol. obojnaczy, obupciowy, hermafrodytowy, np. zwierzęta mające narządy męskie i żeńskie, lub rośliny dwupciowe, **monocia**; przec. **diecia**, rozdzielnopciowe.

bisexualism, s. (-izm), **bisexuality**, s. (-iti) obojtność, hermafrodytyzm.

Bishamon, s. (bi'szamon) mit. jap. japoński bóg wojny, ob. **Seven Gods of Happiness**.

bishop, s. (bi'szop; gr. epis'kopos, epi' gr. nad, skopos' gr. dozorca) 1) duchowny nadzorca; 2) kość. biskup, najwyższy duchowny chrześcijański; w wielu Kościołach biskup uznany jest za następcę apostołów; Papież, głowa Kościoła, jest biskupem rzymskim, następcą apostoła św. Piotra, pierwszego biskupa rzymskiego; 3) najwyższy kapłan religii niechrześcijańskiej; 4) Ang. B. bóg lub opat nierządu; 5) (szachy) biegun, figura szachowa poruszająca się na skos, dawniej białe, lafer, **archer** (łucznik); 6) napój mieszany z winą Porto z pomarańczą lub cytryną z cukrem; 7) przest. St. Zj. kuper noszony dawniej przez panie, ob. **bustle**; 8) r. nadzorca, kierownik, dyrektor, inspektor; **b. in partibus infidelium** biskup in partibus (partibus), biskup tytularny, **KRK** od w. XIII tytuł biskupa w kraju będącym pod władzą obcą, „w kraju niewiernych,” biskup na stolicy zabranej przez mahometan albo na stolicy nigdy jeszcze nie obsadzonej a tylko symbolicznie mającej istnieć w myśl podziału całej kuli ziemskiej na diecezje już zorganizowane i mające zaistnieć w przyszłości; ob. **titular b.**

bishop, vi. wykonywać władzę biskupią, działać jako biskup, zasiadać na stolicy biskupiej; rządzić diecezją, często z nieosobowym it.

bishop, vt. 1) kość. konfirmować, przyjąć do Kościoła przez bierzmowanie; 2) kość. ustanowić biskupem, powołać na stolicę biskupią; 3) żart. przepalić w gotowaniu, spalić na piecu (znaczenie to związane z rozpowszechnionym u dyssydentów swego czasu zapatrywaniem, że „biskupi palą każdego kto im niemiły”; 4) (od nazwiska Bishop, słynnego koniokrada i oszusta) odmłodzić (konie) nadając mu rozmaitymi sposobami wyglądu młodszego; (przynacinie przednich zębów bywało jednym ze sposobów Bishopa).

bishopdom, s. (-dom) biskupstwo, episkopat; ob. **bishopric**.

bishopist, s. (-ist) zwolennik episkopatu.

bishopless, adj. (-les) pozostały bez biskupa.

bishoplike, adj. (-lajk) biskupi.

bishoply, adv. (-li) po biskupie, na sposób biskupów.

bishop ray, ob. **eagle ray**.

bishopric, s. (-rik) 1) biskupstwo, stolica biskupia; 2) biskupstwo, episkopat, urząd i godność biskupa; 3) diecezja, jurysdykcja biskupa.

Bishops' Bible biblia z 1568 przejrzana i zatwierdzona przez komisję złożoną w większości z biskupów pod przewodnictwem arcybiskupa z Canterbury Parkera (1504-1575).

bishop's-cap ob. **miterwort**, **MITELLA**.

bishop's court, 1) kość. sąd diecezjalny; 2) pr. szk. sąd komisarzski.

bishop's elder, ob. **bishop's weed**.

bishopship, s. (-szyp) biskupstwo, ob. **bishopric**.

bishop's lawn, rodzaj tkaniny używany na rękawy ubrania biskupiego w K.A., także **bishop's cotton** i **Victoria lawn**.

bishop's leaves (-li'ws) bot. bukwica wodna **water figwort** **SCROPHULARIA AQUATICA**, ob. **betony**.

bishop sleeve, szeroki rękaw podobny do rękawa togli biskupa angikańskiego.

bishop's length rozmiar płótna na portret 58x94" (około 150x240 cm.); **half b. l.** ma rozmiar 45x56" (około 115x140 cm.).

bishop's-miter, **-mitre**, s. (maj'ter) 1) piękna muszla gatunku **MITRA EPISCOPALIS**; 2) każdy gatunek owocożernych pluskwików.

bishop's pine kalifornijska sosna **PINUS MURICATA** z przypięszczoną szeroką koroną i drobnymi szyszkami trzymającymi się drzewa przez kilka lat.

Bishop's ring (od nazwiska S. E. Bishopa (1827-1909), autora pierwszego wy tłumaczenia zjawiska) pierścien Bishopa (biszo'pa), czerwony krąg dookoła słońca o promieniu 20", szczególnie wyraźny podczas wybuchów Krakatao w r. 1863.

bishop's-weed, **bishop-weed**, s. (b. uid) 1) podagrycznik, kozia stopka **goutweed** **EGOPODIUM PODAGRARIA**; 2) ziele rodzaju **AMMI** o dużych kwiatach.

bisilicate, s. (bajsi'likejt) metasylikat, obejmuje grupy minerałów: pirokseny i amfibole; ob. **silicate**.

bismar, s. (bis'mar; isl. bismari) 1) bezmian, rodzaj prostej wagi (drażka) ważący zawieszony na jednym końcu towar za pomocą przesuwania albo punktu podparcia albo (częściej) za pomocą przesuwania ciężarka po drugiej stronie punktu podparcia po drażku stosownie podzielonym znakami; wyraz nie używany poza Szkocją, Orkney i Shetland; 2) ryba ciernik, cierniczek **fifteen-spined stickleback** **SPINACHIA SPINACHIA**.

Bismarck brown, **vesuvine**, **phenylene brown**, kup. brunatny barwnik dwuazowy.

Bismarckian, adj. (bismark'jen) bismarkowski, znamienny dla usposobienia kanclerza Ottona Bismarcka (1815-1890).

bismite, s. (biz'- i bis'majt) min. trójtlenek bizmutowy Bi_2O_3 , ziemia słomkowo-żółta.

bismuth, s. (biz- i bis-me'g) min. bizmut, pierwiastek chemiczny: Bi , c. at. 208; w przyrodzie często z niewielką domieszką arsenu; stanowi znaczny odsetek w stopach łatwotopliwych; sam topi się w temperaturze 271°C . (520°F .); c.wł. 9.8, liczba atomowa 83; w związkach chem. jest trój- i pięciowartościowy.

bismuthal, adj. (eł) bizmutowy.

bismuthate, s. (-ejt) chem. sól kwasu bizmutowego.

bismuth glance, min. bizmutyn, siarczek bizmutu Bi_2S_3 , błyszcz bizmutu.

bismuthic, adj. (biz- i bis-miu'gik) chem. bizmutowy o charakterze pięciowartościowym, np. **b. oxide** tlenek bizmutowy Bi_2O_5 ; ob. **bismuthous**; **b. acid** kwas odpowiadający pięciotlenkowi Bi_2O_5 ; kwas orto H_5BiO_4 , analogiczny do kwasu ortofosforowego nie jest znany, lecz **metab. acid** H_4BiO_4 można otrzymać przez przepuszczenie chloru przez roztwór wodorotlenku potasowego zawierający zawieszony trójtlenek bizmutowy i rozłożenie za pomocą kwasu azotowego powstałej w ten sposób soli potasowej kwasu bizmutowego.

bismuthide, s. (-id, -ajd) chem. związek bizmutu z innym pierwiastkiem albo z rodnikiem.

bismuthine, **bismuthinite**, s. (-in, -init) min. bizmutyn, rodzimy siarczek bizmutu Bi_2S_3 , t.2, c.w. 6.4-6.5.

bismuthous, adj. (-ös) chem. bizmutawy, o charakterze trójwartościowym.

bismuth yellow, farb. chromian bizmutu (bizmutowa sól kwasu chromowego), żółty barwnik nie trwały.

bismuthyl, s. (-yl) chem. rodnik BiO uważany za istniejący w pewnych zasadowych solach bizmutu.

bismutite, s. (-ajt) min. bizmutyt, spat bizmutowy, bezpostaciowy węgiel wodny i zasadowy, przybl. $\text{Bi}_2(\text{CO}_3)_3 \cdot 2\text{Bi}_2\text{O}_3 \cdot 3\text{H}_2\text{O}$.

bismuto-, przedr. ('-muto-) min. bizmutowo-.

Bisnaga, s. (bisna'ga; hiszp. biznaga od ar. basznaga) kaktus rozmaitego gatunku w pld.-zach. St. Zj., w szcz. **CACTUS PUSILLUS**, C.

SPHÆRICUS i **ECHINOCACTUS CORNIGERUS**.

bison, s. (baj'sen; gr. dziki byk) 1) zubr europejski **urochs** **BOS BONASUS**; 2) bawół (dawniej bujwół) amerykański **buffalo** **BOS BISON**; oba gatunki bliskie wymarcia, a próby utrzymania ich trwają w Yellowstone Park i w Puszczy Białowieskiej.

bisque, s. (bisk) 1) pot. biskwit, ob. **biscuit faience**; 2) kuch. gęsta zupa rakowa z mięsem drobiu lub króliczym; 3) w tenisie itp. fory o jeden punkt, w krokiecie o jeden rzut.

bissextile, adj. (biseks'tyl) zawierający dzień **BISSEXTUS**, dzień wstawiany co cztery lata do kalendarza juliańskiego, powtórzenie 24-go lutego; dziś w kalendarzu gregoriańskim dodanie 29-go lutego; **b. year**, **leap year**, **BISSEXTILIS** (**ANNUS**), rok przestępny, mający 366 dni (co cztery lata z wyjątkiem lat zakończonych dwoma zerami), rok przybyszowy.

bister, **bistre**, s. (bis'ter) 1) ciemno-kasztanowaty barwnik robiony z kopcia drewna; używany w farb. ach akwarelowych; 2) tań barwa.

bistered, **bistred**, adj. (-d) malowany ciemno-brązową farbą lub jakby nią malowany, okopcony, kopciany; ciemno-kasztanowaty.

bistort, s. ('-tort) bot. eur. ziele rdest wężownik, **POLYGONUM BISTORTA**; także pokrewny gatunek amer. **P. BISTORTOIDES**; cierpki korzeń bywa stosowany w lecznictwie.

bistoury, s. (-tu'ri) 1) przest. sztylet; 2) med. bistur, narzędzie chirurgiczne składające się z wąskiego nożyka prostego lub zakrzywionego, z końcem ostrym lub zaokrąglonym; używane do cięcia skóry.

bisulcate, -d, adj. (bajsuł'kejt, -yd) mający dwa rowki lub bruzdy; 2) zool. racicowy, o stopie lub kopycie.

bisulphate, s. (-soł'fejt) chem. dwusiarczan, kwasowy związek zawierający dwie części siarczanu.

bisulphite, s. (-fajt) chem. kwasowy związek zawierający dwie części dwutlenku siarki, ob. **sulphurous acid**.

bisymmetric, al, adj. (-simet'rik, -i) obustronnie symetryczny, w szcz. bot. podzielony na dwie części, podzielny na dwie podobne połowy przez przecięcie wzdłuż pod prostym kątem dwu powierzchni, ponieważ liście ustawione są naprzemian i w dwóch szeregach; ob. **monosymmetrical**, **radiosymmetrical**.

bisymmetrically, adv. (-li) obustronnie symetrycznie.

bisymmetry, s. (bajsi'mitri) obustronna symetria, ob. **bisymmetrical**, bot.

bit, s. (bit) 1) przest. ukąszenie, odkaśnięcie; przekąska, jedzenie, paszenie się; 2) mech. ostrze, ostry wierćący lub tnący koniec narzędzia, lub też narzędzie wraz z tym ostrym końcem; w szcz. a) ostrze siekiery, topora, dawniej broda np. bardysz z dwiema brodami (obosie-

czny); przest. ostrze łopaty lub gracy; b) ostrze hebla, nóż heblarski, **plane iron**; c) dające się wymieniać ostrza noża tokarskiego; d) swiderak i swider zakładany do korbey ręcznej, wiertaczki itp.; e) wymienny ząb cyrkularki; 3) mech. a) miedziana główka przyrządu do lutowania; b) ząb klucza, część wchodząca do dziurki od klucza i działająca na zamek; c) połączenie drutu krokiewkowego z przęcającym drutem parasola; d) mur. młot zaopatrzony w szpiczaste ostrza do obrabiania kamieni; e) muz. mały dodatkowy ustnik do instrumentu dętego dodawany czasem celem zmienienia tonacji; f) pl. boki czyli baki lub szczęki obcęgów, kleszczy itp. 4) wędzido, część munsztuku końskiego, zazwyczaj stalowa, wkładana koniowi do pyska; ob. **bridon**, **curb snaffle**; 5) kielzno, dosł. i przen. wszystko co kielzno i utrzymuje na wodzy; **to take the b. in the teeth** burzyć się, nie dać się opanować, (por. w pol.: wędzida na kogo gryźć, srożyć się nań, ślinić się z gniewu); 6) kasek; 7) drobnostka, cząsteczka; 8) coś niewielkiego, troche; 9) St. Zj. pół kwodra, 12½c., a short b. w pld.-zach. St. Zj. 10 c.; w Ang. 3 pence, **threepenny-bit**; gw. **fourpence**; gw. złodź. pieniądz; b. by b. ziarnko do ziarnka, zwolna, raz po raz, pot. kapanina.

bitangent, s. mat. dwustyczna, linia prosta dotykająca pewne krzywe w dwu punktach.

bitangential, adj. (-dzeń'szeł) mat. dotyczący dwustycznej; b. **curve** krzywa przechodząca przez punkt krzywa przechodząca przez punkty dotyku dwustycznych danej krzywej.

bitartrate, s. (-tar'trejt) chem. sól lub ester kwasu winnego.

bitch, s. (bicz) 1) suka, samica psa, wilka, lisa; 2) w gw. ulicznej pogardliwie o kobiecie, dawniej (jeszcze u Fieldinga) o mężczyźnie, dzisiaj w literaturze ani w przyzwoitej rozmowie nie używane.

bitchwood, s. (bicz' uu'd) 1) bot. drzewo zach.-ind. **LONCHOCARPUS LATIFOLIUS**; 2) kup. twarde drewno tego drzewa cenione w wyrobie mebli.

bite, s. (bajt) 1) uchwycenie zębami, odgryzienie zębami, chwycenie zębami lub gębą jak np. przynęty; 2) ukłucie narzędziem połączonym z gębą, jak np. przez owady; 3) kes, kasek; 4) pożywienie, żywność, jadło, także pasza, karma; 5) ukąszenie, rana spowodowana przez ugryzienie; 6) przest. oszustwo: oszust, wykpięrosz; 7) druk. próżne miejsce na drukowanej stronie spowodowane przypadkowym przykryciem części składu; 8) w trawieniu na szkle i metalu wyżarcie przez kwasy; 9) chwyt wytwarzający konieczne tarcie, np. chwycenie koła automobilowego na śliskim śniegu lub łyżwy na bardzo zimnym lodzie, podważenie ciężaru dźwignią itp.; 10) powierzchnia wywołująca takie tarcie i zestawiona z inną w celu otrzymania chwytu, np. imadło; 11) uderzenie maszyny

do dziurkowania itp.; 12) ostry smak, zapach itd. np. silnego napoju, gwałtownego wichru itp.

bite, vi. 1) ugryźć, chwycić zębami, klami, szczękami itp.; kasać; 2) ciąć, dziurawić, o narzędziach zębatych; 3) przest. przekąsić, jeść; 4) gryźć, piec, jak np. ostra potrawa; 5) gryźć, dokuczać, jak np. wyrzuty sumienia; 6) gryźć, wyżreć, zniszczyć, jak np. ostry płyn na politurze; 7) ugryźć, pochwycić przynętę, schwytać np. pożądaną propozycję; 8) uchwycić na dobre, np. **the anchor bites**; 9) druk. zostawić przypadkiem puste miejsce na zadrukowanej stronie; **to b. at** chwycić w lot; 10) ryboł. brać, **the fish don't bite today** ryba dziś nie bierze (w znaczeniu: nie chwytą przynęty).

bite, vt. 1) ukąsić, ugryźć, chwycić zębami tak by wpłynęły się w przedmiot uchwyciony, zmiażdżyć, skruszyć lub zranić kłębami; 2) a) chwycić, ścisnąć lub ukąsić szczękami jak żółw lub narzędziem szczękowym jak rak; b) ukłuć, przekłuć ostrym narzędziem należącem do gęby, jak wąż lub komar; 3) ciąć, rozpiąć lub przebić, jak oreż; 4) przest. jeść, pić; 5) gryźć, wywołać uczucie pieczenia, jak pieprz lub jak mróz; 6) chwycić, trzymać, jak kleszcz imadła; 7) wyżerać chemicznie; 8) chwycić, opanować, objąć głębokim wrażeniem; 9) gryźć, kasać, oczerzać, ob. **backbite**; 10) przest. oszukać, okpić, okraść; **to b. in**: a) przest. zagryźć (wargi), ukryć w sobie; b) ryt. weźreć się w metalową płytę lub w szkło (o kwasie); **to b. the dust**, **to b. the ground** ziemię gryźć, umrzeć, być umarłym; **to b. the thumb at** zagrać komu na nosie (kciukiem do własnego nosa wywołując resztą palców), lekceważyć; **to b. the tongue** trzymać język za zębami, milczeć; **to b. off** odgryźć.

biter, s. (baj'ter) 1) kto lub co kasa, kasaający, zwłaszcza z natury i przyzwyczajenia, np. pies który kasa; **great barkers are no b.s** pies co dużo szczeka nie kasa (pies co bardzo szczeka nie bardzo kasa, por. krowa, co dużo ryczy, mało mleka daje); 2) ryboł. ryba która bierze (przynętę); 3) przest. oszust, wykpięrosz, wydrwigrosz.

biternate, adj. (bajter'nejt) bot. podwójnie potrójny, każda część liścia trójwłębego także trójwłębna; -ly, adv. podwójnie trójwłębnie.

biti, s. (bi'ti) ob. **blackwood**.

biting, adj. 1) ostry, piekący, palący, pieprzny; 2) gryzący, ostry, kaustyczny, sarkastyczny, cięty; b. **angle** woj. najmniejszy kąt pod jakim jeszcze pocisk wnika w cel; b. **dragon**, bot. bylica draganek, estragon **tarragon** **ARTEMISIA DRACUNCULUS**; b. **louse** wesz kasaająca, wesz ptasia, rząd **MALLOPHAGA** ob. **louse**.

biting, s. (baj'tin) ugryzienie, ukąszenie, kąsanie; przest. rana od pokąsania; b. in ryt. wżeranie się, proces działania kwasu na płytę metalową lub szkło, ob. **etch**.

Bitis, s. (baj'tis) zool. rodzaj ja-

dowitych żmij afr. ob. **puff adder**.

bito, s. (bi'to), **bito tree**, bot. drzewko zwrotnikowych okolic Afr. i Azji, **AGIALID AEGYPTIACUM**, ob. **Agialid**, z rodziny roślin dwuliściennych parolistowatych, **ZYGOPHYLLACEAE**, rzędu **GERANIALES**; twarde żółtawo-białe drewno; kora daje trującą na ryby; dojrzały owoc jadalny; poki zielony, służy jako środek przeciw tasiemcowi; sok sfermentowany stanowi popularny napój, a ziarna dają leczniczy olejek zwany **zachun**.

bitri-, przedr. (bajtraj-) dwu- lub trzy-, dwu- lub trzykrotnie, np. **bitripartite** dzielony na dwoje lub na troje, **bitripinnatifid** dwój-, trójwłębny, **bitriseptate** dwój- lub trój-

bitstock, s. (bit'stak) mech. korba do ostrza lub świda, ob. **brace**.

bitt, s. (bit) i **bitts**, s. pl. (bic) 1) mar. pachoł podwójny, prostopadły słup drewniany lub żelazny lub par takich słupów, na pokładzie bezpiecznie umocowanych, do okręcenia liny, kabla itp.; 2) mach. para bloków żelaznych z wywrotnym młotem, jeden pod płytą stalową, drugi na niej dla dania pewnej podstawy, ob. **tilt hammer**.

bitt, vt. mar. okręcić naokoło pachoła.

bitter, adj. (by'ter) 1) gorzki (w smaku); 2) gorzki, żałosny, ciężki (do zniesienia), zgorzkniały; 3) bolesny, sprawiający fizyczne cierpienie, a b. **cold** siarczasty mróz; 4) gorzki, wyrażający ból i żal, b. **tears** gorzkie łzy; gorzki, ostry, surowy, karcący, okrutny, b. **reproaches** gorzkie wyrzuty; b. **almond** gorzki migdał; b. **almond oil** olej z gorzkich migdałów, do użytku w lecznictwie, w wyrobie perfum i cukierków; b. **aloes**, apt. bardzo gorzki środek przeczyszczający z **ALOE VERA** i **A. SUCCOTRINA**; b. **ash**, bot. gorzki jesion, w Ind. Zach. **bitterwood**, ob. w St. Zj. **wahoo**, ob.; b. **bugle** bot. mięta amer. z gorzkim liściem, karbieniec amer. **LYCOPUS AMERICANUS**; b. **buttons**, bot. wrotycz pospolity tansy **TANACE-TUM VULGARE**; b. **clover** bot. centurcja, ob. **bitterbloom**; b. **earth** min. magnez, **magnesium**; b. **king** bot. drzewko **SOULAMEA AMARA** na Molukach, Fidżi i Nowej Gwinei, bardzo gorzkie, używane jako środek przeciwgorączkowy; b. **principles** chem. goryczki, grupa substancji bezaotowych pochodzących z produktów roślinnych i mających bardzo gorzki smak; wiele z nich stosują w lecznictwie; b. **rot** bardzo niszcząca choroba jabłek, winogron i innych owoców spowodowana przez pasorzytny grzybek **GLOMORELLA RUFOMACULARIS**; także sam grzybek; b. **salt** gorzka sól, w St. Zj. **Epsom salt**, w Polsce sól morską; b. **spat** min. dolomit; **to the b. end** do upadłego; mimo że wyraz jest dwuzgłoskowy, stopniuje się: **bitter**, **bitterest**.

bitter, s. 1) (od bitt) mar. jedno owinięcie liny lub kabla naokoło pachoła; 2) (i nast. od bitter) gorzkie, gorzkość, gorycz; 3) gorzki

smak; 4) r. napój bitters; 5) Ang. gorzkie piwo.

bitter, vi. gorzknąć, zgorzknąć.

bitter, vt. wytwarzać goryczkę, robić gorzkim, np. to b. ale.

bitterbark, s. (-bark) rozmaite drzewa o gorzkiej korze, w szcz. w St. Zj. Georgia bark i cascara buckthorn, w Australii ALSTONIA CON-STRICTA, PETALOSTIGMA QUADRILOCULARE, TABERNÆMONTANA ORIENTALIS, i i.

bitterblain, s. (-blejn) bot. trędzi-kowate ziele LINDERNIA DIFFUSA Amer. zwrotnikowej; środek prze-ciwgorączkowy.

bitterbloom, s. (-blum) bot. jasie-niec amer., centurcja amer., Amer-ican centaury.

bitter end (b. end) 1) mar. koniec kabla będący na pokładzie; 2) w innym znaczeniu ob. bitter, adj.

bitterling, s. (-lin) zool. różan-ka, RHODEUS AMARUS lub RHO-DIMA AMARUS, eur. ryba karpio-wata.

bittern, s. (bi'tern) 1) zool. każdy ptak błotny z podrodziny baków, BOTAURINÆ rodzinny czaple AR-DEIDÆ; European b. eur. bąk błot-ny, naszynek, BOTAURUS STEL-LARIS lub ARDEA STELLARIS, i amer. bąk błotny BOTAURUS LEN-TIGINOSUS stake driver mają spól-ny wszystkim bąkom zwyczaj zanur-zania głowy do wody i wydawania głośnych bulgocących dźwięków do-chodzących do siły ryku bydlęcego; najmniejści baki: amer. ARDETTA EXILIS i eur. A. MINUTA należą do najmniejści czaple, ob. stake driver, sun b., bull of the bog; 2) (od bitter) gorzka ciecz pozostająca w salinach po wykrystalizowaniu soli warzonki; woda ta zawiera jeszcze chlorek i siarczan magnezowy, siar-czan sodu (glauberska sól), oraz związki bromowe i jodowe; 3) bar-dzo gorzki preparat składający się z gorzki lekaskiej, ob. Quassia, jagody COCCINUS INDICUS itd., używany do podrabiania piwa.

bitterness, s. (-nes) 1) gorzkość, gorzki smak; 2) zgorzkniałość, roz-goryczenie, zgorzknienie, gorycz.

bitternut, s. (-not) bot. orzeszek indyjski HICORIA MINIMA ro-dzaju JUGLANDACEÆ, rzędu JU-GLANDALES, drzewo i owoc; ob. hickory, liście dłoniasto-złożone, sie-dmio- i dziewięciopalczaste; zwane także bitter hickory, swamp hickory, bitter pignut.

bitterroot, s. (-rut) 1) portulako-wata roślina LEWISIA REDIVIVA o grubym mączastym korzeniu i ład-nych różowych kwiatach, tak po-spólita w górach stanów Idaho, Montana i sąsiednich, że stąd po-chodzi nazwa gór Bitterroot i rzeki Bitterroot; 2) MICRAMPELIS FA-BACEA bigroot; 3) toina jadowita dogbane APOCYNUM.

bitters, s. pl. 1) napój, zwykle al-koholowa nalewka na gorzki liś-ciach, jagodach, korzeniach, w lecz-nictwie używany dla ukojenia lub poprawy apetytu; 2) ob. bittern, s. 3).

bittersweet, adj. (-sui't) gorzko-słodki, gorzki i słodki.

bittersweet, s. 1) wszystko co jest gorzko-słodkie; 2) przest. rodzaj jabłka; 3) bot. a) słodkogorz, SOLA-NUM DULCAMARA trująca roślina z rodziny psiankowatych, SOLANA-CEÆ, rzędu rurkowiakowatych, TU-BIFLORÆ; młode gałązki słodko-gorza dostarczają żywy dulcamara, ob.; b) diawiec false b. CELASTRUS SCANDENS, amer. krzew winoroślo-waty, jedyny amer. gatunek rodziny trzmielinowatych, CELASTRACEÆ, ob.

bitterweed, s. (-ui'd) rozmaite gorzkie rośliny, w szcz.: a) boży był ragweed AMBROSIA ARTEMISIÆ FOLIA; b) dzieżian sneezeweed HELENIUM TENUIFOLIUM.

bitter-wood, s. (-uu'd) bot. zach.-ind. bieguncznikowe drzewo ÆSCH-RION EXCELSUM z którego gałą-zek na Jamajce dobywają gorzknę, ob. Quassia (2), 2) bieguncznik si-wy paradise tree SIMAROUBA GLAUCA.

bitterwort, s. (uo'rt) eur. gorycz-ka żółta yellow gentian GENTIANA LUTEA.

bitthead, s. (bi'thed) mar. górny koniec pachoła.

bitulithic, adj. (bitiuli'żik) zrobio-ny ze żwiru i asfaltu; s. jezdni lub chodnik z mieszaniny żwiru i as-faltu.

bitumen, s. (bitiu'men, bi'tiumen) bitumen, pierwotnie smoła ziemna czyli asfalt, ob. asphalt; w szerszym znaczeniu rozmaite składające się prze-ważnie z węglowodanów włączone z asfaltem, napwół płynną maltą i smolami mineralnymi, ropą nafto-wą, a także rafinadą surowej ropy naftowej, olejem skalnym, olejem naftowym; b. of Judea asfalt, ob. asphalt, Jews' pitch.

bitumen process, fot. każdy pro-ceder oparty na wykorzystaniu w fotografii zalety, że spreparowany olej skalny jest nierozpuszczalny przez światło.

bituminization, s. ('-minizej'szen) zaprawianie naftą.

bituminize, vt. ('-minajz) zaprawić naftą.

bituminous, adj. ('-minös) nafto-woy, bitumiczny, smołowy, zawiera-jący olej skalny; b. coal gór. wę-giel miękki, węgiel bitumiczny, ob. coal; b. limestone min. wapniak cu-chnący, skała bitumiczna, pl. bitu-my; wapniak smolisty dalmatyński jest tak nasiąknięty smołą, że kraje się jak mydło; b. shale i bitumicz-ny, łupek przesąknięty smołą, czę-sto w pokładach węgla.

bitypic, adj. (bajti'pyk) bot. skła-dający się z dwóch gatunków, obej-mujący dwa gatunki, o rodzaju.

biurate, s. (baj'jurejt) chem. kwaśna sól kwasu moczowego.

biuret, s. (-juret) chem. biuret, krystaliczna substancja NH₂.CO.NH.CO.NH₂ czyli C₂H₅O₂N₃; powstająca przez grzanie kwasu moczowego, ob. cyanuric; b. reaction, chem. reakcja biuretowa, biuret z siarczanem miedzi daje fiołkowe zabarwienie; reakcja ta pozwala śledzić hidro-lizę ciał białkowych.

bivalence, bivalency, s. (bajwej'-lens, -i) chem. dwuwartościowość.

bivalent, adj. ('-lent, bajwe'lent) 1) chem. dwuwartościowy, mający wartościowość podwójną; 2) biol. po-dwójny, o chromosomach składają-cych się z dwóch chromosomów połączonych ze sobą w komórkach i jądrach diploidalnych.

bivalve, adj. ('-wełw; mający dwie muszle) zool. mający skorupę zło-żoną z dwóch otwierających się części jak np. ostryga, ob. Lamelli-branchiata; bot. mający komórke złożoną z dwóch połówek (niby pu-delko i wieczko) jak torebka i o-krzemka.

bivalve, s. zool. każdy mięczak gromady małży czyli blaszkoskrzel-nych, LAMELLIBRANCHIATA, zna-miennych dwudzielną skorupą skła-dającą się z prawej muszli i lewej muszli, połączonych sprężystym wie-zadłem, a nadto bardzo często jesz-cze i zawiasą, np. ostryga, szczęzuja, skójka.

bivariant, adj. (-we'rient) chem. (układ) dwuzmienny.

bivector, s. ('-ktor) fiz. i mat. bi-vektor, wielkość o postaci: $\rho + \rho_1 \sqrt{-1}$ przyczem rho i rho jeden są wekto-rami.

bivious, adj. (bi'wiös) mający dwie drogi, wiodący dwiema drogami, wio-dący w dwie strony lub w dwóch kierunkach, rozbieżny, rozstajny, dawniej: rozstanny.

bivittate, adj. (baj'witejt) 1) bot. mający podwójne kanaliki wydziel-nicze, VITTÆ; 2) zool. mający dwa pasma podłużne.

bivouac, s. (bi'wuak) woj. 1) noc-ne pogotowie całej armii w wypad-ku grożącego niebezpieczeństwa; 2) biwak, tymczasowy obóz; tymczaso-we obozowanie.

bivouac, vi. woj. biwakować, 1) czuwać przez całą noc z całą armią oczekującą ataku; 2) obozować bez dachu i namiotu.

biweekly, adj. ('-uikł) powtarza-jący się lub wychodzący a) co dwa tygodnie, b) dwa razy na tydzień; ob. bi-.

biweekly, adv. 1) co dwa tygodnie, raz na dwa tygodnie; 2) dwa razy tygodniowo, dwa razy na tydzień, ob. bi-.

biweekly, s. 1) czasopismo dwu-tygodniowe; 2) r. czasopismo wycho-dzące dwa razy na tydzień.

Bixa, s. (bik'sa; rodzima nazwa bicha) bot. rodzaj zwrotn. amer. krzewów i drzewek obejmujący tylko jeden gatunek B. ORELLAMA, ob. annatto, bixin, orellin.

bixin, ('-sin) chem. biksyna, bar-wnik bezpostaciowy C₁₅H₁₅O₄, otrzy-mywany wraz z oreliną z drzewa annatto.

bizarre, adj. (bizar'; bizarra bask. broda, (Baskowie zarostu nie noszą); bizarro hiszp. męski, odważny) sensa-cyjny, odmienny, fantastyczny; często: dziwaczny, cudacki.

bizarre, s. zazwyczaj: the b. rze-czy niezwykle i sensacyjne, często dziwaczne, cudackie; niezwykłość, oryginalność; dziwactwo, dziwacz-ność.

Bizen ware, (bi'zen uer') japońska porcelana z miasta Bizen w Japonii, cienka, twarda, niepolewana, zazwyczaj siwo-biała, z rysunkiem fantastycznych postaci.

bizygomatic, adj. (bajzajgome'tik) kran. łączący dwa najdalsze punkty wyrostków skroniowych kości jarzmowej, określający szerokość twarzy poprzez kości policzkowe.

bizzaria, s. (bi'zari'a; wł. dziwa-ctwo) bot. owoc kształtu pomarańczy łączący smak cytryny i gorzkiej pomarańczy; prawdopodobnie hybryda tych dwóch roślin wywiedziona we Włoszech.

blab, s. (blab) papla (m i f).

blab, vi. gadać, paplać, mleć językiem, młócić słome.

blab, vt. 1) gadać niepotrzebnie, pleść koszałki opaki; 2) wypaplać sekret.

blabber, s. (bla'ber) ob. **blab**, s.

black, adj. (blek) 1) czarny, (o koniu) kary; 2) pokryty ciemnością; 3) czarnoskóry jak murzyn; smagła, brunet, teraz r.; 4) brudny; 5) odziany czarno; 6) wyrażający smutek, groźbę, niebezpieczeństwo, b. despair czarna rozpacz; 7) wyrażający niezadowolony, gniew, nienawiść, b. looks ponure spojrzenia; 8) haniebny, pozbawiony moralności i czci, b. character czarny charakter; 9) czarnoksiężski, związany ze złem, z czarami, z diabłem, b. mass czarna masa, b. magic czarna magia.

black, adv. czarno, niepomysłnie; smutno, pesymistycznie; groźnie, nieprzyjaźnie.

black, s. 1) czarny kolor, najciemniejsza barwa nie reflektująca światła lecz pochłaniająca je; przeciwieństwo białego, w praktyce także bardzo ciemne odcielenie brązowego, niebieskiego, popielatego itd.; 2) czarny barwnik; czarne odzienie everybody wore b. on this occasion; 4) kir żałobny; 5) przest. żenica oka; 6) plama; 7) murzyn (m), murzynka (f), negr, negrito, tubylec australijski, potomek rasy czarnoskórej; w St. Zj. w miejsce b. używa się wyrazu colored, a b. uchodzi za obraźliwe o ile chodzi o obywateli St. Zj.; 8) pl., hist. ang. bandy opryszków grasujących w Ang. w w. XVIII, tak zwane ponieważ bandyci dla niepoznaki malowali twarze na czarno; wypiegnięci wskutek wydanej specjalnie ustawy The B. Act; 9) (szachy) czarne, figury i gracz mający czarne figury; 10) (sport) w hucznictwie strzał w czarną część celu; 11) druk. rodzaj atramentu z wtyłków winogron, używanego w drukowaniu z płyt miedzianych; 12) czarna larwa muchy pasorzytująca na brukwi, zwana także blackjack i black nigger, ob. turnip sawfly; 13) hist. wł. B. pl. czarni, ob. Bianchi.

black, vt. 1) czernić; 2) czyścić obuwie czernidłem; 3) smarować, zabłoczyć, zanieczyścić; to b. down mar. pomalować (osprzet okrętu) mieszaniną smoły i oleju smołowego.

black acre, pr. w dokumentach prawnych pewien grunt tak nazwa-

ny w celu krótkiego określenia go w dalszym ciągu dokumentu.

Black Act, pr. ang. ustawa z r. 1722 ustanawiająca karę śmierci za napady popełniane przez bandy opryszków zwanych „blacks”; także inne ustawy przeciw kradzieżni bydła i narzędzi rolniczych z pola zwane są b. a-s.

Black Agnes (blek eg'niz) Agnieszka hrabina Dunbar and March, wślawiona obroną zamku Dunbar przeciw obleżeniu przez hrabiego Salisbury w r. 1337; tak zwana od smagłej cery.

b. alder (bleko'lder) 1) kruszyna pospolita alder buckthorn FRANGULA ALNUS; 2) ostrokrzew winterberry ILEX VERTICILLATA.

blackamoor, s. (ble'kemur; black moor) murzyn afrykański.

black and blue i **black-and-blue**, adj. (blek'enblu) siny, kolor skóry po gwałtownym uderzeniu, kolor sińca.

black and tan i **black-and-tan**, adj. ('-enten') czarny z brązowym, w szcz. o maści psa; b.-a.-t. terrier rasa hodowli terrierów wagi 7 do 22 funtów (2 - 10 kg.) o czarnej sierści z żółtymi lub brązowymi łatami na oku, szczękach i części nóg.

black and white i **black-and-white**, adj. ('-enuajt') czarny z białym; b.-a.-w. coot zool. kaczka amer. SOMATERIA DRESSERI, blisko spokrewniona z edredonem podbiegunowych krajów; b.-a.-w. creeper zool. pęczacz białoczerwony MNIOTILTA VARIA.

black and white, s. 1) czarno na białym, pisemnie, na piśmie, zwykle: in b. a. w.; 2) w druku, wyraźnie, niewątpliwie; 3) szt. p. rysunek lub druk wykonany w kolorze czarnym i białym.

b. angel fish, zool. czarny anioł morski, POMACANTHUS ARCATUS, zach.-ind. ryba rzędu chrząstkoskieletowych, SELACHII, o ciemnym zabarwieniu.

b. antimony, chem. ciemny siarczek antymonu Sb₂S₃, używany do wyrobu ogni sztucznych.

b. apple, brush apple, native plum, wild plum, w Australii owoc drzewa SIDEROXYLON AUSTRALE z rodziny sączyńcowatych, SAPOTACEAE, kształtu wielkiej śliwki lecz bez smaku.

b. art, 1) czarnoksiężstwo, sztuka zaklania, czarna magia; w żarg. złodziejskim przest. włamanie się.

b. ash, 1) bot. jesion pin.-amer. FRAXINUS NIGRA, także basket a., hoop a.; 2) gatunek rozdrębu australijskiego EUCALYPTUS STELLULATA; 3) chem. a) produkt otrzymywany w ciągu fabrykacji sody sposobem Leblanca, ob. Leblanc process; b) nieczyszczona soda otrzymywana przez koncentrowanie i spalanie czarnej cieczy, ob. black liquor.

b.-a.-vised, adj. ('-ewajzd) u Waltera Scotta (dziś przest.) smagławy.

b.-backed, adj. (blek'bek't) 1) mający czarny tył lub czarne plecy; 2) znaczone na plecach czarnym znakiem; b.-b. gull mewa z kilku

gatunków mających w wieku dojrzłym tył i wierzch skrzydeł ciemnonastalowe jak great b.-b. g. LARUS MARINUS na Atlantyku w Eur. i Amer. i lesser b.-b. g. LARUS FUSCUS w Europie.

blackball, s. (blek'boł) 1) preparat do czyszczenia obuwia; 2) preparat do odbijania dzieł rytowanych; 3) czarna gałka do balotowania, zwyczajnie w tym znaczeniu: black ball.

blackball, vt. 1) czyścić obuwie czernidłem; 2) odrzucić propozycję przez rzucenie czarnej gałki do skrzynki; potępić; kogoś zbalotować czarno, oddać czarną gałkę przeciw kandydatowi pragnącemu wstąpić do klubu.

blackband, s. (b.bend) gór. ziemny węgiel żelaza zawierający duży procent węgla, wartościowy jako kruszec żelaza.

black bass, (b. bes) 1) jedna z dwóch bardzo cenionych ryb jadalnych wsch. Amer. Pin.: the large-mouth b. czyli straw b. MICROPTERUS SALMOIDES i the small-mouthed b.; są to ryby najpodobniejsze do eur. karasia CARASSIUS VULGARIS, tak samo z rzędu kostnoskieletowych, TELEOSTEI; 2) morska ryba b. sea b. ob. blackfish, 2, b).

black bean, Australia, nasienie fasolowego drzewa CASTANOSPERMUM AUSTRALE, drzewo i drewno, ob. bean tree, 1).

b. bear. (b. 'ber) zool. czarny niedźwiedź common American bear URUS AMERICANUS.

b. beetle, zool. karaluch pospolity czyli karaczan wschodni cockroach STYLOPYGA ORIENTALIS czyli BLATTA O. lub PERIPLANETA O., ob. cockroach.

b.-bellied, adj. (b.'belid) mający czarny brzuch lub podbrzusze, znaczone czarnymi znakami na brzuchu; b.-b. plover SQUATAROLA SQUATAROLA z rzędu brodzików GRALLATORES, rodziny CHARADRIIDAE, siewka podbiegunowych okolic obu półkul, wędrująca do Afr. i Amer. Płd., w czasie wylęgu ma na szyi, piersi i brzuchu świątne upierzenie czarne; b.-b. sandpiper czarna siewka AMERICAN DUNLIN, PELIDNA ALPINA ob. dunlin.

Black Belt, St. Zj. pasmo najgęstszego zaludnienia murzyńskiego na płd. St. Zj.: South Carolina, Georgia, Alabama, Mississippi, Louisiana.

blackberry, s. (b.'beri) bot. ożyna, jeżyna; w Eur. RUBUS FRUTICOSUS, (w. Ang. bramble), w Amer. RUBUS NIGROBACCUS, ob. Rubus.

blackberry lily, bot. ogrodowa roślina kosaćcowata, iridaceus, GEMMINGIA CHINENSIS, o długich szpiczastych liściach i marmurkowym kwiecie pomarańczowego koloru; torebka w kształcie figi, gdy dojrzewa, zmienia się w złożony owoc podobny do ożyny.

black bindweed, (b. bajnd'ui'd) bot. 1) dzikie wino black bryony TAMUS COMMUNIS, winorośl z rodziny DIOSCORACEAE rzędu LILIALES; 2) rdest powojowy POLYGONUM CONVULVULUS, natrętne ziele sprowadzone do Amer. z Eur.

black birch, (b. bercz) bot. 1) słodka brzoza *cherry b. BETULA LENTA*; 2) czarna brzoza *river b. BETULA NIGRA*; 3) w zach. St. Zj. brzoza zach.-amer. *western b. b. BETULA OCCIDENTALIS*; 4) w Nowej Zelandii rodzimy buk *FAGUS FUSCA*.

blackbird, s. ('-börd) 1) zool. w Eur. kos merle *MERULA MERULA*; 2) zool. w St. Zj. rozmaite ciemne i czarne ptaki, w szcz. drozd *redwing TURDUS*, szpak *grackle QUISCALUS QUISCULA* i i., w Ind. Zach. kukułka indiańska *ani CROTOPHAGA ANI*; 3) (Australia) tubylec.

blackbirder, s. ('-börder) hist. ang. okręt przewożący niewolników.

blackbirding, s. ('-in) hist. ang. porywanie murzynów i sprzedawanie ich w niewolę; w Australii, przemycanie czarnych do pracy w Queensland.

blackboard, s. ('-bord) tablica; duża gładka czarna deska, na której łatwo czytać co napisano białą kredą, w klasach szkolnych i na wykładach, dawniej tylko z drzewa dziś często z linoleum itp.

black book, czarna księga, rozmaite książki tak nazwane albo ze względu na okładkę albo ze względu na treść; w szcz. hist. ang. **B. B. of the Exchequer** urzędowy spis dochodów koronnych zestawiony przez biskupa z Ely (um. 1169); 2) hist. ang. **B. B. of the Admiralty** zbiór ustaw morskich z czasów Edwarda III; c) hist. kośc. sprawozdanie komisji, przedłożone parlamentowi z rozkazu Henryka VIII, o rzekomych stosunkach panujących w klasztorach, po którym nastąpiło rozwiązanie zakonów w Anglii; Ang. coroczne wydawnictwo zawierające spis oficerów armii, spis uniwersytetów, spis recydywistów kryminalnych; e) podręcznik czarnoksiężski zawierający wskazówki wróżbiarskie; **to be in one's b. b.** być na czyjejs czarnej liście, być w niełasce.

blackboy, s. ('-boj) drzewo australijskie *grass tree XANTHORRHCEA* właściwe suchym okolicom Australii; nazwa pochodzi z rzekomego podobieństwa okopconego od ognia kłodziniastego drzewa, z pękiem trawiastych liści na wierzchołku, do czarnego tubylca.

black bread, (b. bred) chleb, w szcz. chleb żytni jadany w Eur. Półd. zwłaszcza razowy; jest o wiele pożywniejszy niż biały chleb zach. Eur. i Amer. Półn. i utrzymuje się długo w stanie jadalnym; w St. Zj. wyraz **bread** oznacza chleb biały lub bułkę z mąki pszennej pyłowanej; w Polsce wyraz chleb oznacza ciemny chleb żytni lub żytni z psennym, a „czarny chleb” oznacza chleb razowy, dawniej zwany w wojsku austriackim w Małopolsce „komiśniak”.

b. bream, (b. bri'm) 1) jadalna ryba australijska *CHRYSOPHRYS AUSTRALIS*; 2) jadalna ryba morska w Tasmanii *GIRELLA TRICUSPIDATA*, ob. *blackfish*.

b. breasted, adj. (b. bres'tyd) zool. mający czarną pierś, czarny na piersi, mający czarne znaki na piersi; **b.-b. flycatcher** ob. *thunder bird* (w Australii); **b.-b. plover** ob. *blackbellied p.* siewka czarnobrzusza.

b.-browed, adj. (b. braud) czarnobrewy, mający czarne brwi, czarnych brwi; przen. surowy posepny, onieśmielający.

b. buffalo, (b. bof'lo) zool. ryba *ICTIOBUS URUS*, krewna karpia, w zagłębiu rzeki Mississippi.

b.-bulb thermometer, (b. bołb żermo'miter) termometr do mierzenia siły promieni słonecznych z kulką czarną, by zapobiec utracie ciepła.

b. bunch grass, bot. pastewna trawa *HILARIA MUTICA* używana na siano w półd.-zach. St. Zj.

Blackburnian warbler, (blekbörn'-jen uorb'ler) zool. półn. amer. ptaszek śpiewający długości 4", samiec ma czarną główkę i czarny kark, pomarańczowożółtą pierś, *DENDROICA BLACKBURNIÆ*, z rodziny MNIO-TILIDÆ, podrzędu OSCINES rzędu wróblowatych PASSERES.

blackbutt, s. (b. 'bot') rozmaite australijskie drzewa rodzaju rozdrębu w szcz. *EUCALYPTUS PILULARIS*, którego kora u spodu pnia wygląda jakby opalona.

black cake, *bride's cake*, *wedding cake* tort zawierający tyle melasy, owoców, korzeni itd., że jest prawie czarny.

b. calabash, (b. ke'lebasz) bot. drzewo podzwrotnikowe *CRESCENTIA OVATA* z rodziny BIGNONIA-CEÆ z jajowym owocem o cienkiej łusce, podobnym do dyni, ob. *calabash tree*.

b. calla, (b. ka'la) bot. ozdobna roślina z rodziny obrazkowatych, *ARACEÆ*, rzędu kolbokwiatowych, *SPADICIFLORÆ*, hodowana w cieplarniach dla pięknego prawie czarnego kwiatu podobnego do czernienia, *CALLA*.

b. canker, (b. ken'ker) 1) zaraza brukwi spowodowana przez gasienicę; 2) med. czerniak, czarne przekształcenie, czerniaczka, ob. *melanosis*.

blackcap, s. (blek'kep) 1) zool. kilka gatunków ptaków o czarnej główce, w szcz. a) eur. pokrzewka czarnobista, *SYLVIA ATRICAPILLA*; b) amer. sikorka czarnogłówka *PARUS ATRICAPILLUS*; c) w Ang. kilka gatunków sikorek, trznadli, poklaskiew i mew; d) mewa śmieszka *laughing gull LARUS RIDIBUNDUS*; e) jasno-żółty półn.-amer. ptaszek z czarnym łebkiem *Wilson's warbler WILSONIA PUSILLA*; 2) jabłko pieczone aż do czarności i podawane w ściętym mleku, *custard*; 3) czarna malina *black raspberry RUBUS OCCIDENTALIS* o wyglądzie jeżyny a smaku maliny, rodzima we wsch. St. Zj.; wywiedziono już kilka gatunków ogrodowych.

b. caraway, **b. cummin**, czarnuszka, *NIGELLA SATIVA*.

b. cattle, Ang. i Szk. byki, woły i krowy wszelkiej maści.

b. Cayuga, (b. kaju'ga) rasa kaczek wywiedziona w okolicy Cayuga, N. Y.; czarne upierzenie, ciemne nogi i dziób.

b. chalk, (b. czo'k) węglowaty ił brudzący palce przy dotyku.

b. cherry, **b. choke**, (b. czeri, b. ciok) 1) czerecha eur., *PRUNUS*

AUSTERA; 2) dzika wiśnia, *PRUNUS SEROTINA*, we wsch. St. Zj. duże drzewo z czarną korą i grubym podługowatym liściem; kwiat biały, owoc czarny i kwaśny; 3) rozmaite wiśnie o czarnym owocu.

blackcock, s., (b.'kok) zool. cietrzew (samiec), ob. *black grouse*.

black coral, (b. ka'rał) czarny koral, koral rzędu *ANTIPATHARIA* o czarnej osi.

b. cottonwood, (b. ka'tenuud) czarna osika, *POPULUS TRICHOCARPA* nad Pacyfikiem w St. Zj., wierzch liścia ciemno-zielony i błyszczący, spód liścia srebrnawy lub rdzawy.

b. currant, (b. ko'rent) 1) eur. czarna porzeczka *RIBES NIGRUM*, o nieprzyjemnym zapachu i o leczniczych właściwościach; 2) pokrewny gatunek amer. *RIBES AMERICANUM*.

b. death, (b. de'g) morowa zaraza, mór, plaga, dawniej: powietrze, *PESTIS ORIENTALIS plague* czarna śmierć, czarny mór; choroba ta kilkakrotnie niszczyła Azję i Europę, a nawet dotarła do Anglii, gdzie od sierpnia 1348 do lata 1349, od sierpnia 1361 do maja 1362 i od lipca 1368 do września 1369 poczyniła spustoszenia zabijając prawdopodobnie dwie trzecie ludności; brak robotnika wpłynął na oswobodzenie klasy rzemieślniczej i robotniczej, a ogromne dary wystraszonej ludności ofiarowane Kościołowi wpłynęły na wzrost majątku martwej ręki i poddały myśl sekularyzacji dóbr kościelnych za Henryka VIII w w. XV.

b. dog, (b. dog) zły humor, smutek, melancholia; **to be under the b. d.** pot. czuć się pod psem.

b. draft, **b. draught**, (b. dref't, b. dro't) med. napój przeczyszczający przygotowany z senesu i magnezji.

b. drop, (b. drap; dosł. czarna kropka) 1) hist. med. ocet zrobiony z opium; 2) opt. zjawisko optyczne obserwowane w chwili przejścia Merkurego i Wenerę przez punkt wewnętrznego kontaktu, wygląda jakoby planetę łączyło z promieniem słońca czarne wiązadło; zjawisko to tłumaczy albo rozpromienieniem, *irradiation*, albo niedoskonałością naszych teleskopów; najbliższe przejście Wenerę przez tarczę słoneczną wydarzy się 8 czerwca 2004.

b. duck, (b. dok) powszednia w półn. St. Zj. i Kanadzie dzika kaczka *ANAS OBSCURA* o bardzo ciemnym (brunatnym) upierzeniu z białym rąbkim piórek, *dusky duck*.

b. earth, *chernozem*, (b. e'r'g czernozem; ros. czernozjem) roln. czarnoziem.

b. East-Indian duck, (b. istind'jen dok) domowa kaczka wsch.-ind. czarna o zielonym połysku i z zielonym dziobem.

blacken, vt. (blekn) czernieć, stać się czarnym lub ciemnym.

blacken, vt. 1) czernieć, poczernić, pociemnić; 2) oczernić, spotwarzyć, odsadzić od czci.

black eye, (b. aj) 1) oko z bardzo ciemną tęczęwką; pl. osoba z czar-

nymi oczyma, czarnooka; 2) podbite oko, siniec naokoło oka.

black-eyed, (-d) czarnooki; **b. bean** ob. **cowpea**; **b. pea**, bot. okrągła fasola podzw. **DOLICHOS SPHÆROSPERMUS**, jadana w Ind. Zach.; roślinna i nasienie; **B. Susan** 1) bohaterka popularnej balady morskiej Jana Gaya (1685-1732) i pieśni marynarskiej Karola Dibbina (1745-1814); 2) bot. czarnobrewka, rudbeckia owłosiona, **coneflower** lub **yellow daisy** albo **brown-eyed Susan** **RUDBEKIA HIRTA**, rumianek o prawie czarnym środku i żółtych skrzydełkach; 3) bot. hibiskus ketmia **bladder ketmia** **HIBISCUS TRIOLUM**; 4) bot. modligroszek **jequirity bean** **ABRUS ABRUS**.

Blackfeet, s. pl. (b'fit) szczep Indian algonkianich, zajmujący dawniej przestrzeń od Missouri po Saskatchewan; dziś na rezerwacjach.

blackfellow, s. (b. fe'lo) Australia, rodzimy czarny australijski, ob. **Australian**.

blackfellow's potatoes, Australia, „ziemniaki tubylcy”, orzechy drzewa rodzaju **MACROZAMIA**, rodziny palm i paproci **CYCADEÆ** i bulwy rośliny obrazkowatej **ALOCASIA MACRORHIZA**; jedne i drugie, bogate w skrobię, stanowią żywność tubylców australijskich.

b.-figured, adj. (b. fig'erd) hist. klas. czarnopostaciowy, o czarnych postaciach na czerwonym tle w sztuce starogreckiej; styl ten wszedł w modę w VI w. przed Chr., a w następnym stuleciu ustąpił modzie postaci czerwonych, ob. **red-figured**.

blackfish, s. (b. 'fis) rozmaite wieloryby i ryby czarnego lub ciemnego koloru, w szcz. 1) kilka gatunków mniejszych uezębionych waleni rodzaju **GLOBICEPHALA** i czasem pewne większe walenie; 2) jadalna ryba **TAUTOGA MITIS**, ob. **tautog**; 3) morski karaś **CENTROPRISTES STRIATUS** na wybrzeżu atlantyckim; 4) płaszczka **CENTROLOPHUS NIGER** w Atlantyku; 5) samica łososia tuż po tarle; 6) kalifornijska ryba karpłowata, cyprinoid, **ORTODON MICROLAPIDUS**; 7) mała ale ważna ryba Alaski i Sybiru **DALLIA PECTORALIS** znamienna tym, że usnięta w lodzie, choćby po dłuższym czasie może po odtajaniu odżyć; 8) w Australii i Tasmanii ryba rzeczna **GADOPSIS MARMORATUS** z rodziny **BLENNIDÆ**, ob. **blenny**; 9) różne gatunki australijskiego karasia morskiego rodzaju **GIRELLA**, oraz wiele innych.

black flag (b. fleg') czarna flaga, flaga piratów, często z białą trupią głową i skrzyżowanymi puszczelami na czarnym tle, symbol walki z porządkiem społecznym.

B. Flags, (b. flegs) hist. Czarne Sztandary, organizacje podziemne w Chinach walczące przeciw Francuzom podczas zaboru Annamu (1873-1885).

b. flea, pchła ziemna **HALTICA NEMORUM**, szkodnik roślin okopowych.

b. flux, (b. flöks) met. czarny

strumień, ciemna masa składająca się przeważnie z potaszu (węglanu potasowego) z drobno mielonym węglem, otrzymywana przez nagie spalanie kwasu winnego z połową saletry (na wagę).

b. fly, (b. flaj) 1) zool. czarny mustyk z rodzaju **SIMULIUM** z rodziny owadów mustyków **SIMULIIDÆ** grupy nitkorogich **NEMATOCERA**, rzędu dwuskrzydłych **DIPTERA**; owad jadowity, a w górach Adirondack gatunek **S. MOLESTUM** bywa ogromnie liczny i wielce dokuczliwy; larwa żyje w wodzie; 2) mszyca fasolowa.

Blackfoot, adj. (b. 'fut) dotyczący szczepu indyjskiego **Blackfeet**.

Blackfoot, s. 1) Indianin lub Indianka szczepu **Blackfeet**; 2) b. szk. swat (m), pośrednik małżeński (m), swatka, dawniej swachna, swaszka (f), pośredniczka małżeńska (f).

Black Friar, (blek fra'jer) dominikanin, czasem i benedyktyn.

Blackfriars, s. (-s) dzielnica Londynu niedaleko katedry św. Pawła.

Black Friday, (b. fraj'dej) 1) Wielki Piątek, **Good Friday**; 2) czarny piątek, piątek na jaki przypało nieszczęśliwe wydarzenie, np. hist. ang. 6 grudnia 1745 kiedy do Londynu dotarła wiadomość o wyładowaniu Pretendenta (Stuarta, wnuka Jakuba II-go), różne „czarne piątki” na giełdach, np. 11 maja 1866 w Londynie, 24 września 1869 i 19 września 1873 w New Yorku, zwiastujące kataklizmy gospodarcze.

b. frost, (b. frost) mróz tak silny, że czernieją rośliny.

b. ginger, (b. džindżer) korzeń imbiru sparzony i wysuszony ale nieoskrobany; w handlu posiada niższą wartość niż **white g.** czyli **Jamaica g.**

b. gnat, (b. nat) ryboł. sztuczna muszka z ciemno-popielatymi skrzydłami, czarnym tułowiem i czarnymi nóżkami.

b. grass, (b. gres) 1) trawisty sit **JUNCUS GERARDI** rosnący zazwyczaj na słonych bagnach i dający dobre siano; 2) lisi ogon **ALOPECURUS PRATENSIS**; 3) ob. **b. medic**; 4) w Australii trawa **SPINIFEX HIRSUTUS** ostra i kłująca, i dlatego niebardzo zdatna na paszę, ale bardzo pożyteczna do wiązania piachów na wielkich przestrzeniach, gdyż łodyga ciągnie się po ziemi zaczepiając się korzonkiem z każdego kolanka lub wydając trawkę z każdego kolanka (podobnie jak nasz perz); zwany także spiny **rolling g.** i **matgrass**.

b. grouper, (b. gru'per) 1) wielka ryba **GARRUPA NIGRITA**, ważąca do kilkuset funtów, żyjąca w Atlantyku od South Carolina po Brazylię, zwana także **b. jewfish**; 2) ryba **MYCTEROPERCA BONACI** z okolic Florydy i Ind. Zach.; ob. **bonaci**.

b. grouse, (b. grauz) zool. cietrzew, **LYRURUS TETRIX** czyli **TETRAO TETRIX** ptak rozpowszechniony w Eur. i Azji Zach.; samiec czarny z białą pęgą na skrzydłach, ob. **blackcock**, o ogonie zawiniętym w wachlarz; samica ma upierzenie

rdzawe, czarno i biało upstrzone, zwana **gray hen** cieciorka.

b. guard, (b. gard) 1) przest. służba domowa, także maruderzy ciągnący za wojskiem; 2) przest. gwardia czarna umundurowana; każdy członek takiej gwardii; 3) przest. przestępcy i włóczęgi w gmi-

blackguard, adj. 1) przest. służebny, należący do podrzędnej służby domowej; 2) plugawy, ordynarny, nieprzyzwoity, obelżywy.

blackguard, s. 1) łotr, szubrawiec, szuja; ordynus używający plugawych wyrażen; 2) przest. włóczęga, ulicznik, łobuz; 3) rodzaj tabaki do nuuchania; 4) (sport) w piłce ręcznej **fives** według reguły etońskiej pewne uderzenie po lewej stronie linii granicznej; **b. line**, bez dotknięcia prawej ściany.

blackguard, vi. wałęsać się jako włóczęga.

blackguard, vt. wyzywać kogoś w plugawych wyrażach; przezywać, hańbić, lżyć.

blackguardianism, s. (-izm) 1) prostactwo, plugawa mowa; 2) szalbierstwo.

blackguardly, adj. (-li) 1) ordynarny, obelżywy, prostacki; 2) szalbierczy; adv. 1) ordynarnie, obelżywie, po prostacku; 2) po szalbiersku, szalbierczo, w sposób szalbierczy.

black gum, (b. gom) bot. dereńiowate drzewo wsch. St. Zj. **NYSSA SYLVATICA** zwane także **tupelo**, **pepperidge**, **sour gum**; w Utah biała jodła **white fir** **ABIES ALBA**; Australia ob. **b. sally**, kino.

b. Hamburg, (b. hem'börg) rodzaj czarnych słodkich winogron hodowanych pod szkłem w ptn. Eur.

b. haw. 1) kalina **VIBURNUM PRUNIFOLIUM**, krzew z rodziny przewiertnikowatych, **CAPRIFOLIACEÆ**, z wierzchołkami białego kwiecia i niebieskawo-czarnych owoców; 2) kalina owcza **sheepberry** **V. LENTAGO**, krzew podobny do poprzedniego; 3) w pld. St. Zj. drzewa sącznicowate, **SAPOTACEÆ**: **BUMELIA TENAX** i **B. LANUGINOSA**; 4) w zach. St. Zj. głóg **CRATÆGUS DOUGLASII**.

blackhead, s. (b'hed) 1) dzika kaczka amer., samiec ma czarną głowę i biały brzuch, ob. **scaup duck**; 2) med. wagr, wagner, **COMEDO**; wet. zaraza indyków, pawli itp., zapalenie jelit i wątroby.

b. headed, adj. (-yd) mający czarną głowę, mający głowę znaczną czarnym znakiem; **b. grosbeak** zool. gil zach.-amer. **ZAMELODIA MELANOCOPHALA**, bliski krewny gila eur. **PYRRHULA COCCINEA**, o dziobie bardzo krótkim i grubym; **b. gull** mewa małego rozmiaru, o czarnym łebku, w Eur. mewa śmieszka **LARUS RIDIBUNDUS**, w Amer. **laughing gull** **LARUS ATRICILLA**.

blackheart, s. (-hart) 1) czerecha **PRUNUS AUSTERA**, ob. **b. Tartarian**, **b. cherry**; 2) gatunek rdestu o czarnym nasieniu; 3) czernica eur., **European whortleberry** **VACCINIUM MYRTILLUS**.

**Czwarta Lista Prenumeratorów Obejmuje Następujących Odbiorców
z Siedmiu Stanów i Kanady:**

The Detroit Public Library, Detroit, Mich., drugi egzemplarz.
The New York Public Library, Nowy Jork, N. Y.
Polish Telegraph Agency, Nowy Jork, N. Y.

Porucznik Jan Dulka z Milwaukee, Wis., na linii bojowej
Dr. Wiktor Ehrenpreis, Nowy Jork, N. Y., drugi egzemplarz.
Ks. F. A. Góral, Milwaukee, Wis.
Ks. Jan S. Gulcz, Wilmington, Del.
Ks. F. X. Guzy, Buffalo, N. Y.
Józef Karasiewicz, Detroit, Mich.
Ks. Józef Kasperowicz, Milwaukee, Wis.
Wiktoria Kasprowicz, Detroit, Mich.
Bogumiła Kędzierska, Chicago, Ill.
Feliks Kiciński, Stevens Point, Wis.
Ks. Prałat R. A. Kiełpiński, Milwaukee, Wis.
Ks. Prałat Józef C. Knitter, Milwaukee, Wis.
Ks. Artur Krawczyk, Milwaukee, Wis.
Ks. Józef Kucharczyk, O.M.I., Garson, Man.
Ks. Kazimierz Kuszewski, Milwaukee, Wis.
Kazimierz Majewski, Chicago, Ill.
Senator Stanisław Nowak, Detroit, Mich.
Anna Partyka, Detroit, Mich.
M. A. Pasier, Chicago, Ill.
Maria Paszek, Toledo, Ohio
Franciszek Rachwał, Nowy Jork, N. Y.
Stanisława Sielska, Chicago, Ill.
Ks. Jan Siembida, Detroit, Mich.
Dr. Karol Smolczyński, Chicopee, Mass.
Jan Szymański, Chicago, Ill.
Dr. A. Warchałowski, Chicago, Ill.
Ks. Senior Antoni K. Wojtkowiak, Ware, Mass.
Inż. F. Zajczek, Detroit, Mich.
Ks. Senior Józef L. Zawistowski, Schenectady, N. Y.
Ks. Klemens J. Zych, Milwaukee, Wis.
Jakub Żarski, Nowy Jork, N. Y.
Marcin Żukowski, Detroit, Mich.

Biblioteka Gł. UPH Siedlce
nr inw.: KG - 404881

404881